1979

KÂBE BASKINI

Kutsal Mekânda Ayaklanma

Yaroslav Trofimov

Çeviren: Özlem Özarpacı

1979 KÂBE BASKINI

Kutsal Mekânda Ayaklanma

Matbuat
yayın grubu

Matbuat Yayın Grubu: 34
İyidüşün Yayınları: 13

1979 Kâbe Baskını, Kutsal Mekânda Ayaklanma
Yaroslav Trofimov

Çeviren
Özlem Özarpacı

Editör
Zeynel Can Gündoğdu

Redaksiyon
Onur Yılmaz

Kapak Görseli
Cuheyman El Uteybi, 1 Aralık 1979, Getty Images

Kitap İçindeki Görseller
The Knopf Doubleday Group ile yapılan özel anlaşmayla alınmıştır

Kapak Uyarlama
Samet Köse

Dizgi
Mehmet Yılmaz

Baskı ve Cilt
Alemdar Ofset ve Matbaacılık 212 544 23 09 Sertifika No: 22953

Kapak Baskısı
Ten Ofset 212 482 65 38

ISBN: 978-605-9280-02-0

İyidüşün Yayınları, Matbuat Yayın Grubu'nun tescilli markasıdır.

Matbuat Yayın Grubu Tic. Ltd. Şti.
Ahmediye Mah. Halk Cad. Güven İş Merkezi No: 41/5 Üsküdar 34672 İSTANBUL
Tel.: 216 201 18 71 Fax: 216 201 18 79

Online satış: www.matbuat.com.tr info@matbuat.com.tr

1979 KÂBE BASKINI

Kutsal Mekânda Ayaklanma

YAROSLAV TROFIMOV

Çeviren:
Özlem Özarpacı

Nicole, Jonathan ve Susi'ye sevgilerle

ANA KARAKTERLERİN DÖKÜMÜ

(1979 yılındaki pozisyonlarıyla)

SUUDİ ARABİSTAN

Prens Abdullah: Suudi Ulusal Muhafızlar Komutanı.

Prens Bandar bin Sultan: Prens Sultan'ın oğlu, Washington'daki müstakbel Suudi elçisi.

Abdülaziz Bin Baz: Suudi Arabistan Bilimsel Araştırma ve Rehberlik Bölümü Başkam, İslami kanunları yorumlama yetkisine sahip bakanlık derecesinde ruhani kişi.

Salim Bin Ladin: Mekke'deki Mescid-i Haram'ı genişleten Bin Ladin İnşaat Şirketi'nin başkanı, Usame Bin Ladin'in kardeşi.

Tuğgeneral Faleh el-Dhaheri: Suudi Ordusu Kral Abdülaziz Zırhlı Tugayı Komutanı.

Muhammed İlyas: Kâbe Baskını'na katılan Mısırlı, kıdemli bir hatip.

Veliaht Prens Fahd: Suudi Arabistan'ın günlük yöneticisi.

Faysal Muhammed Faysal: Kâbe Baskını'ndaki en kıdemli Suudi liderlerden biri.

Albay Nasır el-Humaid: Suudi Ordusu Altıncı Paraşüt Taburu Komutanı.

Nasır Bin Raşid: Mekke ve Medine'deki kutsal camilerden sorumlu en kıdemli din adamı.

Muhammed İbn Sübeyl: Mekke'deki Mescid-i Haram İmamı ve İbn Raşid'in vekili.

Kral Halid: Suudi Arabistan Kralı.

Prens Naif: Suudi Arabistan İçişleri Bakanı.

Muhammed Züveyid el-Nafi: Suudi İçişleri Bakanlığı Özel Güvenlik Gücü Harekât Subayı.

Muhammed Abdullah el-Kahtani: Cüheyman el-Uteybi'nin kayınbiraderi ve sözde Mehdi.

Teğmen Abdülaziz Kuteybi: Altıncı Paraşüt Taburu Takım Komutanı.

Hasan el-Saffar: Doğu Bölgesi'ndeki Suudi Şiilerinin Dini Lideri.

Prens Sultan: Suudi Arabistan Savunma ve Havacılık Bakanı.

Prens Türki el-Faysal: Suudi Arabistan Genel İstihbarat Dairesi Başkanı.

Cüheyman bin Seif el-Uteybi: Suudi Ulusal Muhafızlar'dan emekli Onbaşı ve Kâbe Baskını'nın baş lideri.

Ahmed Zeki Yamani: Suudi Arabistan Petrol Bakanı.

AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ

Zbigniew Brzezinski: Başkan Carter'ın Ulusal Güvenlik Danışmanı.

Başkan Jimmy Carter: Amerika Birleşik Devletleri Başkanı.

Herbert Hagerty: Pakistan'daki ABD elçiliğinde Siyasi Subaylar Şefi

Mark Hambley: Suudi Arabistan'daki ABD elçiliğinde Siyasi Subay

Ralph Lindstrom: Suudi Arabistan, Zahran'daki ABD Başkonsolosu.

Jack McCavitt: Libya, Trablus'daki CIA istasyonu şefi.

Cyrus Vance: ABD Dışişleri Bakanı.

Büyükelçi John C. West: Suudi Arabistan ABD Büyükelçisi.

FRANSA

Yüzbaşı Paul Barril: Fransız komando birliği Groupe d'Intervention de la Gendarmerie Nationale'ın (GIGN) Komutan Yardımcısı. Kâbe Baskını sırasında GIGN Başkanı Suudi Arabistan'a gönderildi.

Başkan Valéry Giscard d'Estaing: Fransız Cumhurbaşkanı.

Kont Alexandre de Marenches: Fransız istihbarat teşkilatı Service de Documentation Extérieure et de Contre-Espionnage (SDECE) Başkanı.

Christian Lambert: Suudi Arabistan'a gönderilen GIGN üyesi.

Yüzbaşı Christian Prouteau: GIGN Komutanı.

Ignace Wodecki: Suudi Arabistan'a gönderilen GIGN görevi üyesi.

DİĞER ÜLKELER

Mehmet Ali Ağca: Papa II. John Paul'e suikast girişiminde bulunan Türk militan.

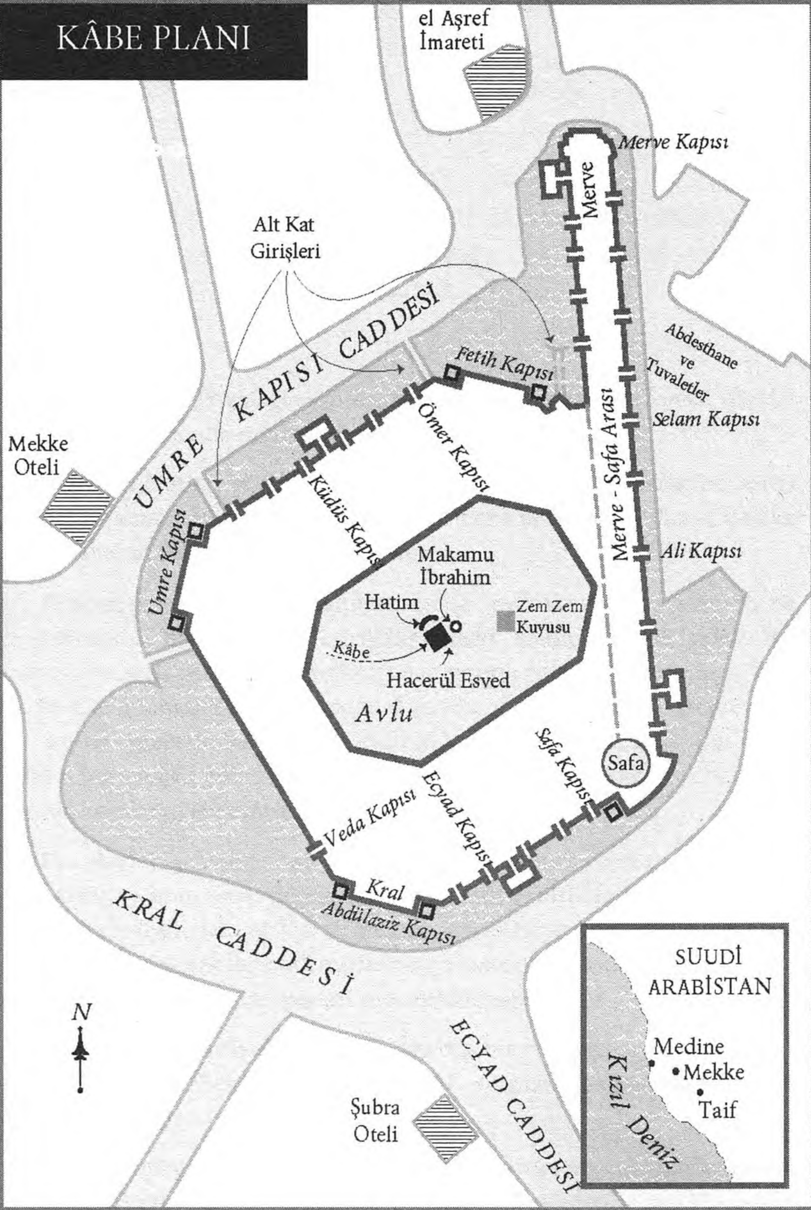
Leonid Brezhnev: Sovyetler Birliği lideri.

Albay Muammer Kaddafi: Libya'nın devrimci lideri.

Babrak Karmal: Afganistan'ın Sovyet güdümlü lideri.

Ayetullah Ruhullah Humeyni: İran'daki 1979 İslam Devrimi lideri.

General Muhammed Ziya ul-Hak: Pakistan Başbakanı.

KÂBE PLANI
el Aşref İmareti
Merve Kapısı
Merve
Alt Kat Girişleri
UMRE KAPISI CADDESİ
Fetih Kapısı
Abdesthane ve Tuvaletler
Selam Kapısı
Merve - Safa Arası
Ömer Kapısı
Mekke Oteli
Küdüs Kapısı
Umre Kapısı
Ali Kapısı
Makamu İbrahim
Hatim
Zem Zem Kuyusu
Kâbe
Hacerül Esved
Avlu
Safa Kapısı
Safa
Veda Kapısı
Ecyad Kapısı
Kral Abdülaziz Kapısı
KRAL CADDESİ
ECYAD CADDESİ
N
Şubra Oteli
SUUDİ ARABİSTAN
Medine
Mekke
Taif
Kızıl Deniz

GİRİŞ

Yeni yüzyılın ilk şafağı sarp dağların ardında sökerken kutsal Mekke şehri aldatıcı biçimde sakin görünüyordu.

Mescid-i Haram'ın sakallı imamı yüzüne soğuk su çarparak bej rengi cübbesini omuzlarına attı ve Rabbe şükürlerini mırıldandı. Birkaç dakika sonra sabahın ilk namazını kıldıracaktı.

Penceresinin altında, caminin ışıkla aydınlatılmış avlusu hızla dolmaktaydı. Bu stadyum büyüklüğündeki alanın, ibadet eden bir milyondan fazla insanla dolup taştığı hac sezonu çoktan sona ermişti. Yine de Mekke müminlerle tıklım tıklım doluydu. Pek çoğu geceyi, İslamiyetin en kutsal mabedinin içinde, Mescid-i Haram'ın yaklaşık bin tane odasından oluşan çok katlı labirentinin zeminini kaplayan yün halıların üstüne kıvrılarak geçirmişti.

Bu ibadet edenler camide, kimsenin kontrol etme zahmetinde bulunmadığı bohçaları, döşekleri ve valizleriyle birlikte konaklıyorlardı. Geleneklere uyan pek çok kişi de imamın, ancak böylesine kutsal bir yörede elde edilebilecek pek kıymetli dualarını, çürümekte olan akrabalarına ihsan etmesi için tahta tabutları peşleri sıra sürüklüyorlardı.

Bugün ise o tabutlardan bazıları sıra dışı bir yük taşıyordu: Kalaşnikof hücum tüfekleri, Belçika yapımı FN-FAL silahları, mermi kemerleri ve çeşitli tabancalar.

Bu mühimmat deposunu camiye gizlice sokan adamların oldukça hırslı bir amaçları vardı: Sonunda İslamiyetin bütüncül zaferi ve kibirli Hıristiyan

ve Yahudilerin yıkımıyla sonuçlanacak global bir savaşı ateşleyerek dünya tarihinin akışını tersine çevirmek.

Tarih, İslami yıl 1400'deki Muharrem ayının ilk günüydü; yani kâfir Batılıların tuttuğu takvime göre 20 Kasım 1979'du.

Kadim zamanlardan beri mabetlerine akın eden insan selinden geçimini sağlayan Mekke şehrinin yerli halkı için bu Salı sabahı özellikle neşeli bir durumu müjdeliyordu: Geleneğe göre, Yeni Yılın ilk günü Mekkelilerin Mescid-i Haram'da kendi haclarını gerçekleştirdikleri zamandı. Duşlarını aldıktan sonra gündelik kıyafetlerini bırakıp, hacıların –saflığı sembolize eden ve erkeklerin sağ omuzlarını açıkta bırakan iki parçalı havluya benzer– kar beyazı ihramlarını giyen binlerce kişi karanlıkta şehrin eteklerine dek yolculuk ettiler.

Yerlilerin arasında dünyanın dört bir yanından 100,000 kadar da ziyaretçi vardı: Pakistanlılar, Endonezyalılar, Faslılar, Yemenliler, Nijeryalılar ve Türkler. Bunların bazıları, hacdan sonra grubundan ayrılıp geriye kalan girişimci hacılardı; yıldan yıla, uzaktaki memleketlerinden getirdikleri egzotik eşyaları Mekke'nin çarşılarında satarak yolculuklarının masraflarını azaltmaya çalışıyorlardı. Diğerleriyse sadece, hayatta bir kez karşılaşılacak bir olay olan yüzyılın devrine şahitlik etmek için Mekke'ye gelmişlerdi.

Bu insan denizinde, çoğu kırmızı ekose başörtüleri takan, yüzlerce asık suratlı isyancı gizliydi. Bazıları, günlerdir camide koridor ve geçitlerden oluşan labirenti inceliyorlardı. Bir kısmıysa yardımsever bir dini akademinin otobüsleriyle gece vakti oraya taşınmışlardı. Bazıları da son anda yetişerek Mekke'ye kendi arabalarıyla bu sabah varmışlardı ve muhafızların şüphelerini uyandırmamak için çocukları ve eşleri onlara eşlik ediyordu.

Bu komplocuların çoğu Bedevi soyundan Suudiler olmasına rağmen üst rütbeler birçok yabancıyla dolup taşıyordu; tabii tek bir İslami yurttaşlığa inananlar için bunun bir anlamı varsa. Dünyanın öteki ucundaki ırk isyanlarıyla katılaşmış ve yeni bir inançtan ilham almış Afrikalı-Amerikalı mühtedileri bile aralarına almışlardı.

Şafak vakti ritüeli yılın bu vaktinde olduğu üzere sabah 5:18'de başladığında bulutsuz gökyüzünün rengi grimsi tonundan pembeye dönmeye başlamıştı. "La ilahe illallah," diyordu tok sesli bir imam; ezan sesi caminin yükselen yedi minaresinin tepesine yeni yerleştirilmiş hoparlörden çınlıyordu: "Allah'tan başka ilah yoktur."

İbadet edenler, ayakları çıplak bir şekilde Mescid-i Haram'ın mermer döşeli avlusunda diz çöktüler. Boğazını temizleyen imam mikrofonu eline alıp duaları okudu. Onun işaretiyle, alanın ortasında belli belirsiz görünen, altın işlemeli siyah ipekle kaplı kadim küpten, yani Kâbe'den uçsuz bucaksız dalgalar halinde yayılan müminler secdeye vardılar.

Ardından, imam namazı barış dilekleri sunarak tamamladığı sırada silah sesleri çınladı. Çatırtı sesi adeta bir akis odasıymış gibi avluda yankılandı. Donakalan ibadet edenler, elinde bir tüfekle hızla Kâbe'ye doğru yürüyen genç bir adam gördüler. Bir başka silah sesiyle, genellikle Mescid-i Haram'ın dışındaki meydanda yemlenen güvercin sürüsü panik halinde havaya uçtu.

Kalabalığın arasında söylentiler hızla yayıldı. Bütün bunlar ne demek olabilirdi? Bu sesler de neyin nesiydi? Belki de bunun zararsız bir açıklaması olabilirdi. Belki silahlı adamlar üst düzey bir prensin ya da belki de Suudi Kraliyeti'nden bizzat Kral Halid'in korumalarıydı. Belki silah atışı Yeni Yılı kutlamak için tuhaf bir Suudi yöntemiydi.

Daha bilgili müminlerin tüyleri ürperdi. Mescid-i Haram'da bir silahı ateşlemenin büyük bir günah olduğunu biliyorlardı. Böylesi bir küfrün en son ne zaman meydana geldiğini hatırlayamadılar. Hacılar, gittikçe daha çok adamın açılan tabutlardan çıkarmış oldukları silahları taşıyarak Kâbe'ye yaklaşmalarını öfkeyle izliyorlardı. Mescid-i Haram'ın, uygunuz davranışlar sergileyen yabancı hacıları dövmek için kullandıkları sopalardan daha tehlikeli bir silahları olmayan kendi polis gücü, girişlerin orada direnmeye kalkışan iki muhafız öldürüldüğünde ortadan kayboldular.

Asilerin lideri Cüheyman el-Uteybi, bütün bu kargaşanın arasında caminin derinliklerinden çıkıp geldi. Mıknatıs gibi kara gözleri, iri dudakları, siyah, kıvırcık sakalına karışan omuz hizasındaki saçlarıyla kırk

üç yaşında bir Bedevi hatibi olan Cüheyman çelimsiz yapısına rağmen derhal bir otorite hissi uyandırdı. İlk olarak Muhammed Peygamber'in sergilediği türden bir dindarlığa öykünen adam maddi eşyaların reddine işaret eden, dizlerinin altına dek inen geleneksel beyaz bir Suudi cübbesi giymişti. Silah arkadaşlarının aksine başı açıktı; asi saçlarını sadece ince, yeşil bir saç bandıyla kontrol altında tutuyordu.

Kendisini tüfekler, tabancalar ve hançerlerle yanlardan destekleyen üç militan eşliğinde, kutsal Kâbe'nin ve Mescid-i Haram'ın imamına doğru avlu boyunca insanları yara yara ilerledi. Yüzünü Kâbe'den, inananlar arasında baş gösteren tedirgin edici karmaşaya doğru çeviren din adamı, bir tabutun hemen yanında durduğunu gördü. Bunun içinde gerçek bir kadavra vardı; ölü çocuğun yükselmekte olan ayaklanmadan habersiz akrabaları, imamın minik cesede dua etmesi için yalvarıyorlardı.

İmam mesul bir şekilde kutsal bir dua okumaya başladığı sırada yüzünden bir tanıma belirtisi geçti. Bu dakikalarda, artık kendisine rahatsız edici derecede yaklaşmış olan Cüheyman ve bazı silahlı adamların, burada, Mekke'de verdiği İslamiyetle ilgili bazı derslere katıldığını hatırladı. Birkaç saniye sonra, Cüheyman saygısız bir şekilde kendisini yana itip mikrofonu elinden aldığında bu his dehşete dönüştü. İmam mikrofonu geri almak için mücadele edince işgalcilerden biri keskin, kıvrımlı bir hançeri havaya kaldırıp imamı bıçaklamaya hazır bir şekilde avazı çıktığı kadar bağırdı.

Kalabalığa bir korku dalgası yayıldı.

Ayakkabılarını kapıp alanın kapılarına doğru aceleyle koşturan binlerce kişi elli kapının birden zincirlerle kapatıldığını gördü. Namlularını kalabalığa çevirmiş pejmürde görünümlü adamlar bütün çıkışları engellemişlerdi. Nasıl davranacaklarından emin olamayan bazı müminler "Allah-u Ekber" (Allah Büyüktür) diyerek tekbir getirmeye başladılar; bu, sıkıntı hallerinde Müslümanların söyledikleri bir iman zikriydi. Silahlı adamlar da beklenmedik bir şekilde bu koroya katılınca ses iyice yükselip tıklım tıklım dolu cami boyunca yayıldı ve kulakları sağır edici bir kükremeye dönüştü.

Zikir azaldığında Cüheyman mikrofona bağırarak bir dizi beklenmedik askeri emir yağdırdı. Talimatlarını izleyen iyi eğitimli yandaşlarından bir grup yerleşke boyunca dağılarak mabedin yedi minaresinin tepesine makineli tüfekler yerleştirdiler. Esir alınmış hacılar asilere yardım etmeye

zorlandılar. Bazıları avludaki binlerce ağır halıyı yuvarlayıp bunları zincirli kapılara doğru yığmak zorunda kaldı. Fiziği en düzgün olanlar silah zoruyla, su ve cephane kasaları taşıyarak minarelere giden dik basamakları tırmanmaya zorlandı. İslamiyetin en kutsal mabedi hızla ve eksiksiz bir şekilde ele geçiriliyordu.

Caminin 89 metre yüksekliğindeki minareleri Mekke şehir merkezinin neredeyse tamamını görerek asilerin keskin nişancılarına uçsuz bucaksız bir ateş alanı sağlıyordu. Tetikteki parmaklar soğuk metali kavrarken gözler, olası hasımlara karşı civardaki caddeleri taradı. Cüheyman gırtlaktan gelen çöl aksanıyla "Size karşı elini kaldırmak isteyen bir hükümet askeri görürseniz sakın acımayın ve vurun çünkü o sizi öldürmek istiyor," diye talimat verdi keskin nişancılara. "Bir an bile düşünmeyin!"

Minarelerin altında, –yerel diyalekte hâkim– Suudiler bile neler olup bittiğini anlamakta zorlanıyordu. Kadınların ağlaması, yaşlıların öksürükleri ve çıplak ayakların yere sürtünürken çıkardığı sesler Mescid-i Haram'ın avlusunu gergin bir uğultuyla dolduruyordu. On binlerce rehine arasındaki birçok yabancı hiç Arapça bilmediğinden, iyi eğitimli şehirli adamlara neler olduğunu birçok farklı dilde sorarak hengamenin ortasında donakalmış bir şekilde duruyorlardı.

Komplocular, dilsel sorunlara hazırlıklıydılar ve tamamen anlaşılmak istiyorlardı. Kısa bir süre içinde Pakistanlı ve Hintli hacıları caminin bir yanında grupladılar; Pakistan doğumlu bir asi de şaşkına dönmüş hemşerilerine yapılan duyuruları Urdu dilinde aktardı. Bir grup Afrikalıya İngilizce konuşan biri verildi. "Oturun, oturun ve dinleyin," diye bağırdı Cüheyman'ın silahlı adamları; bir yandan da karşı çıkmaya cüret eden hacılara dipçikleriyle vuruyorlardı.

Sindirilen müminler sonunda korku dolu bir dikkatle yerlerine yerleştiklerinde bu gizemli grup, salahiyetinin artık Mescid-i Haram'ı aştığını ve Suudi Arabistan'ın ticari başkentine ve ülkenin diğer iki kutsal şehrine kadar genişlediğini belirtti. "Mekke, Medine ve Cidde artık bizim elimizde," diye beyan etti asiler mabedin hoparlörlerinden; böylece söyledikleri o tesirli sözler tüm Mekke merkezinde duyulabilecekti.

Ardından Cüheyman mikrofonu klasik Arapçada daha iyi olan yaverine uzattı. Bu cüretkâr girişimin amacını açıklamanın tam zamanıydı.

Sonraki bir saat boyunca Mescid-i Haram'ın hoparlörleri ayaklanmacıların şok eden mesajını dünyanın bir milyon Müslümanına ileterek sonunda kadim kehanetin gerçekleştiğini, son hesaplaşma vaktinin geldiğini bildirdi. Zaman zaman silah sesleriyle kesilen bu konuşma bitip hoparlörler sessizleştiğinde bütün Mekke merkezine bir panik yayıldı. Caminin yakınındaki açık hava kafelerinin garsonları bile kaçıp gitmişti.

Böylece Mekke'yi kana bulayacak, İslam dünyası ve Batı için dönüm noktası olacak yorucu bir çatışma başlamış oldu. Bu zorbalık, saatler içinde global bir diplomatik krizi kışkırtacak, binlerce kilometre öteye ölüm ve yıkım saçacaktı. Amerikalı pilotlar ve Avrupalı komandolar İslamiyetin mabetlerini Suud Hanesi'ne iade etmek için hep birlikte çalışacaklardı. Kısa bir süre sonra Amerikalılar yaşamlarını yitirecek ve Amerika, gittikçe düşmanlaşan Müslüman evreninde kendini her zamankinden daha izole bir noktada bulacaktı.

Bu unutulmuş –Suudi Arabistan ve diğer Müslüman memleketlerin tarih kitaplarında yer almayan– krizin sonuçları günümüze kadar ulaşıyor.

Cüheyman'ın, İslamiyetin bu en kutsal mabedine yaptığı küstah saldırıyla mücadelede sırasında, Suudi yönetimi büyük bir kibir, merhametsiz bir acizlik ve gerçeklerle ilgili şaşkına çeviren bir saygısızlık örneği gösterdi. Kraliyet Ailesi'nin itibarı sonsuza dek lekelenmiş oldu. Suudi Arabistan ve ötesindeki pek çok Müslüman, genç Usame Bin Ladin de dâhil olmak üzere Mekke'deki katliamdan öylesine rahatsız oldular ki sadakatleri çatırdamaya başladı. Bunu takip eden yıllarda Suud Hanesi'ne ve onun Amerikan destekçilerine karşı açık bir karşıtlığa doğru sürüklendiler. Cüheyman'ın adamlarını İslamiyetin en kutsal mabedinde cinayet işlemeye ve kargaşa çıkarmaya iten bu ateşli ideoloji, zaman içinde çok daha şiddetli bir yapıya dönüşerek el-Kaide isimli ölüm tarikatıyla sonuçlandı.

Global olayların tesadüfüyle, Amerika siyasetine yön veren kişilerin –ve Suud Hanesi'nin– Mekke'deki krizden hemen sonra Soğuk Savaş cephelerinde faydalı olacağına inandıkları ideoloji tam da buydu. Cüheyman'ın bu vahşi İslam anlayışı bastırılmak yerine cesaretlendirilip

beslendi ve 1979'dan beri bir hastalık gibi gezegenin dört bir yanına yayıldı. Bugün onun ruhani varislerinden oluşan topluluklar, dudaklarında gerçek müminlerin tatmin olmuş gülümseyişiyle uçakları, turist otellerini, dört kıtadaki yolcu trenlerini havaya uçurmakla meşguller.

Mekke Ayaklanması'nın önemi, o dönemde en dikkatli gözlemcilerin bile gözünden kaçtı. O sırada Batı çok sayıda başka tehditle uğraşıyordu. Mescid-i Haram'ın ele geçirilmesi –modern zamanlarda uluslararası bir cihat örgütü tarafından gerçekleştirilmiş bu ilk büyük ölçekli operasyon– yerel bir olay, Arabistan'ın Bedevi geçmişine çağdışı bir gönderme olarak değerlendirilerek görmezden gelindi.

Fakat sonradan anladığımız üzere her şey acı verici bir açıklıktaydı: Bu olay, 11 Eylül'e, Londra ve Madrid'deki terörist bombalamalarına, Afganistan ve Irak'ı kasıp kavuran tüyler ürpertici İslami şiddete bir geri sayım niteliğindeydi ve her şey o ılık Kasım sabahı, Kâbe'nin gölgesinde başlamıştı.

1

Cüheyman ve adamlarının Mekke'de işgal ettikleri bölge gerçekten de Müslüman âleminin merkeziydi. Dünyadaki bütün Müslümanlar günde beş defa namaz kılmak için Mescid-i Haram'ın avlusunda bulunan ve Allahın Evi olarak da bilinen siyah kumaşla kaplı bu küp biçimli yapıya, Kâbe'ye dönerler.

Buna gücü yeten her Müslüman, hayatında en az bir defa hac sezonunda Kâbe'yi ziyaret edip iki parçalı ihramını kuşanmalı ve yapının çevresini yedi defa saat yönünün tersinde dönerek tavaf etmelidir. Kadın ve erkeklerden oluşan bir girdap, tıpkı güneşin etrafındaki gezegenler gibi sürekli olarak –Cüheyman bunu bölene dek– Kâbe'nin etrafında döner. Muhammed Peygamber'in dediğine göre cennet ve dünya arasındaki mihver olan bu kutsal noktadaki bir dua başka yerlerde edilen yüz bin duaya bedeldir. Müslümanlar öldüklerinde bile yüzleri Kâbe'ye bakacak şekilde gömülürler.

Bu basit taştan yapı yaklaşık on altı metre yüksekliğinde, on iki metre genişliğindedir ve Müslümanlar buranın binlerce yıl önce, İncil'de Abraham olarak geçen ve Araplarla Yahudilerin atası olarak bilinen İbrahim Peygamber tarafından inşa edildiğine inanırlar. Hıristiyan ve Yahudi geleneğinde İbrahim'in meşru varisi İbrahim'in karısı Sara'nın doğurduğu, Yahudilerin ceddi olan İshak'tır. Müslümanlara göreyse İbrahim'in mirası Mısırlı bir köle kız olan Hacer'in doğurduğu, Arapların atası olan İsmail'e geçmiştir.

İslami hadislere göre İbrahim, Hacer'i ve bebek İsmail'i –o zamanlar sadece bir çöl vadisi olan, etrafta birkaç çalılık ve keskin kaya çıkıntılarından başka bir şeyin görünmediği– Mekke'de yalnız başlarına bırakır. Bebek İsmail'in susuzluktan öleceğini gören acılı anne, Merve ve Safa tepeleri arasında su arayarak yedi defa koşar. Tam ümidini kestiği sırada yerden mucizevi bir şekilde bir kaynak suyu fışkırır. Bu, Kâbe'nin bitişiğindeki Zem Zem suyunun kaynağıydı; hâlâ da Mescid-i Haram'ın musluklarından akmaya devam etmektedir. Doğrudan cennetten geldiği söylenen bu suyu hacılar, şişelere ve plastik kaplara coşkuyla doldururlar; ardından kötü şansa ve hastalığa karşı bu kıymetli şifayı dünyanın bir ucundaki memleketlerine götürürler. Mekke'de ibadet edenler Hacer'in Merve ve Safa arasındaki yedi turunu yeniden canlandırırlar. Bu iki kayalık tepe arasındaki yol artık kaldırım döşenmiş, Mescid-i Haram'ın dış çeperine eklentili bir geçitle kaplanmıştır.

İsmail ve annesinin, Kâbe'nin yanındaki Rükn adıyla bilinen alçak, C biçimdeki duvarın içine gömülü olduğu söylenmektedir. Bunun yakınında bulunan ve altın bir kubbeyle korunan kaya parçasının üzerinde İbrahim'in ayak izi olduğuna inanılan bir işaret vardır. Rivayetlere göre İbrahim, Âdem tarafından Allah'ın emriyle inşa edilmiş ve cennetten kovulmadan önce hayran olduğu bir yapıya bakarak model alınmış, çok daha kadim bir evin temelleri üzerinde Kâbe'yi yükseltirken o noktada durmuştur. Kâbe'nin daha en başından bir mabet, duaların güvenli bir şekilde sunulacağı bir ibadethane olmasının niyet edildiğine inanılıyor.

Mevcut yapının afetler ve sellerle defalarca yıkıldığı, birebir aynı noktada yeniden inşa edildiği bilgisi haricinde bu bölgenin geçmişine ilişkin çok az bağımsız bilgi mevcut. Uzunca bir süre Arap aşiretlerinin putlara taptığı bir mekân olan bu yapının güneydoğu köşesinde cilalı bir siyah taş bulunur. Muhtemelen meteorik bir kökene sahip olan ve kendisine sihirli güçler atfedilen kutsal Siyah Taş, gümüş bir bantla çevrilidir. Bu taşın aslında beyaz olduğu ve her yıl taşa dokunup öpen milyonlarca ibadet edenin günahlarını kendine kattığı için siyaha döndüğü söylenir.

Mekkeli Kureyş aşireti İslamın gelişinden önce yüzyıllar boyu Kâbe'yi ve putlarını koruyarak hacı ticaretinden tatminkâr bir gelir elde etmişlerdi. Bu düzen, MS 570'de, mabedin artan şöhreti Ebrehe adında Habeşli

Hıristiyan bir Yemen naibin gazabını üzerine çekince neredeyse sona erecekti. Dehşetli bir fili muharebeye doğru süren –Arap hacıların, yeni inşa ettiği kilisesini ziyaret etmesini isteyen– Ebrehe, şehre yaklaşıp Kâbe'yi yerle bir etme planlarını açıkladı. Korku dolu Mekkeliler Kâbe'nin güvenliğini Allah'ın ellerine teslim edip yakınlardaki tepelere çekildikten sonra bir sürü tuhaf kuş gökyüzünde belirip Habeşlilere nohut büyüklüğünde kilden taşlar yağdırmaya başladılar. Bu bombardıman Ebrehe ve Fil Ordusu'nu ölümcül bir hasara uğrattı; taşlar sebebiyle Ebrehe'nin kalbi parçalandı, parmakları teker teker koptu. Kuran'da bu bahtsız Hıristiyan istilacıların 'sonunda, yenilmiş ekin yaprağı gibi' olduklarını söyler. Bu hikâyeyi açıklayan bir Arap tarihçi, çiçek ve kızamık hastalığının zamanında patlak vermesiyle Allahın Evi'nin kurtarıldığını iddia eder.

Aynı yıl Muhammed adında bir oğlan şehirdeki Kureyş aşiretinden bir sülaleye doğar. İslam hukukuna göre Muhammed yetişkinliğe erişince Cebrail tarafından Allah'ın son kelamı –yani Kuran, kelime anlamıyla 'ezber'– kendisine aktarılarak Hıristiyan ve Yahudilerin yanlış inançları düzeltilir. Tek bir Tanrı'ya itaat etmeyi zorunlu kılan İslam dini aynı zamanda putlara tapınma âdetini de ölümcül bir günah olarak ilan eder. Muhammed Peygamber'in Kâbe'yi totem ve putlardan temizleme talepleri kendi halkının nefretini toplamasına yol açar. 622 yılında kuzeye, Medine olarak bilinen şehre kaçmak zorunda kalır ve orada İslamın yeni kuralları altında yaşayan dünyanın ilk topluluğunu oluşturur. Arapçada Hicret olarak bilinen bu göç İslamın 354 günlük ay takviminin ilk yılını belirler.

Muhammed Peygamber sekiz yıl sonra muzaffer bir İslami ordunun başı olarak eve dönüp o aşağılık putları Kâbe'den atar ve kâfirlerin bundan böyle Kuran'ın açıklandığı iki kutsal şehir olan Mekke ve Medine'ye ayak basmaktan men edilmelerini buyurur. Bu emir halen geçerlidir; Suudi hükümetinin kontrol noktaları Mekke'ye yaklaşanların etrafını sarmaktadır ve kimliklerinde belirtildiği üzere gayrimüslim ülkelerden gelen yolcular 'Gayrimüslimler Yolu' olarak işaretli bir yoldan şehrin etrafından dolanmak zorundadır.

İslamiyet, Endonezya'dan İspanya'ya kadar pek çok toprağı fethettiğinden beri rakipsiz bir hac merkezi olarak gelişen Mekke, o zamandan bu yana değişmez bir biçimde Müslümanların kontrolünde olmuştur. 1182 yılındaki Ebrehe'nin Fil Savaşı'ndan sonra kâfir ellere geçmeye en yaklaştığı an Reynaud de Chatillon adlı bir Haçlı prensinin

günümüz Ürdün'ünde bulunan kalesinden Kızıldeniz'e doğru yağmacı bir sefer düzenlediği zamandır. İslamiyetin iki kutsal şehrini talan etme girişiminde bulunan prens Mekke'ye giden hacı kervanlarını esir alıp Medine'de gömülü olan Muhammed'in naaşını çalma göreviyle denizcilerini ülkenin iç kısımlarına gönderir. Fakat Chatillon'un adamları mabetlere asla ulaşamaz. Birkaç yıl sonra Kudüs'ün Müslüman fatihi Selahaddin, Haçlı prensinin bu saygısızlığını onun kafasını uçurarak cezalandırır.

Cüheyman'ın 1979'daki ayaklanmasından önce Mekke Mescid-i Haram'ı zor kullanarak ve saygısızca ele geçirmeyi başaran tek kişiler yine Müslümanlardı. 929 yılında, İslamiyetin marjinal Karmatî mezhebi üyeleri Kâbe'yi yağmalayıp sihirli Siyah Taşı (Hacer ül-Esved) çaldılar. Taşı, böylesi bir gaspın, kârlı bir hacı akınına sebep olacağı gibi yanlış bir inançla, doğu Arabistan'daki, Katif şehri yakınlarındaki memleketlerine götürdüler. Bu turizm düzenbazlığı hiçbir işe yaramadı. Yirmi yıl sonra Karmatîler pes edip süreç içinde hasar gören taşı asıl yerine iade ettiler.

Bunu izleyen yüzyıllarda, Arabistan'ın engin boşluğunda gezinip deve güderek ve düşman aşiretleri yağmalayarak geçinen Bedevi göçebeler Muhammed Peygamber'in şiddetle kınadığı aynı pagan adetlerinden birçoğuna geri döndüler. Sözde Müslüman olan bu göçebeler yine pek çok ataya, kutsal kayaya ve kadim ağaca tapınmaya başladılar.

Ardından 1700'lerin ortalarında yeni ve ateşli bir hatip soyuyla karşılaştılar. Sayısız düşmanları tarafından Vahhabiler olarak anılan bu sakallı din adamları Muhammed bin Abdülvahhab adında dindar bir adamın öğretisini takip ediyorlardı.

Adamın öğretisi karmaşık değildi: Muhammed Peygamber'in ve ilk yandaşlarının uyguladığı türden saf ve katı bir inanç türüne geri dönmeyi talep ediyordu. Katı olmayan yöntemler ve İslamiyet topraklarını yozlaştırmaya başlamış olan Avrupa etkisine büyük öfke duyan bin Abdülvahhab binlerce yıl boyunca Müslüman alemi tarafından edinilmiş engin kültürel zenginliği ve sofistike felsefe birikimini zararlı ve kafir yenilikler (bid'at) olarak reddediyordu.

Sadelik üzerine vurgusuyla tütün, erkeklerin altın takıları, ipek kıyafetler gibi lüksleri, müzik ve dansı reddeden Vahhabi düşüncesi Bedevilerin gururunu okşadı. Neticede bu inanç, Mekke ya da Basra gibi şehirlerdeki mağrur şehirlilerin kafa karıştırıcı yöntemleri yerine onların sade, çöl adetlerinin üstünlüğünü ilan ediyordu.

Vahhabi din adamlarına göre, bu yeni hakikati, bu kutsal cihadı yaymak hâlihazırda Müslüman topraklara el uzatan Hıristiyan güçlere karşı gösterilebilecek tek makul davranıştı. İmansız Şiiler de –yani İran, Irak'ın güneyi ve Arabistan Körfezi'nin bazı kısımlarını yöneten, İslamiyetin iki ana dalından daha küçük olanın mensubu olanlar da– dine döndürme ya da yok etme bağlamında meşru bir hedef olarak değerlendiriliyordu.

Müslüman dünyasının çoğu gibi Vahhabiler de İslamiyetin ilk günlerinde halifelik anlaşmazlığı sebebiyle Şiilerle yollarını ayıran Sünni cemaatine aitlerdi. Muhammed Peygamber'in 632'deki ölümünden sonra müstakbel Şiiler peygamberin damadı Ali'nin, daha sonra da torunları Hasan ve Hüseyin'in varis olduğu üzere Müslüman âleminin liderliğini talep ettiler. Müstakbel Sünniler buna karşı çıkarak Peygamber'in farklı yol arkadaşlarını yönetime geçirdiler. Bu durum, günümüze kadar süren teolojik bir bölünme yarattı.

Arabistan çöllerinin sınırındaki Şii kasabaları Vahhabi yağmacılarının tek hedefi değildi. Bin Abdülvahhab'ın kesin bir dille yorumladığı haliyle tek gerçek inancın tüm cefalarını kucaklamadıkları takdirde Sünni kardeşler de gizli kâfirler olarak değerlendirilecekti.

Bu ateşli ideoloji, yeni mezhebe katılım için güçlü bir ekonomik teşvik sağladı. Bin Abdülvahhab'ın Bedevi üyeleri için Vahhabi olmayan bölgeleri yağmalamaları basit bir soygunculuk olmaktan çıkmış, Allah'a hizmet etmeye dönüşmüştü.

Bin Abdülvahhab'ın ilk destekçilerinden biri de Orta Arabistan dağlığı olan Necid bölgesinden Muhammed el-Suud isimli bir aşiret şeyhiydi. El-Suud'un askeri hünerleriyle Vahhabilerin dini coşkularının birleşimi, bu yeni Suudi bölgesini hızla Arap Yarımadası'nın başlıca gücü haline getirdi. Muhammed el-Suud'un varisleri, bütün Müslümanların Halifesi unvanına sahip ve kendini Arabistan'ın meşru hükümdarı olarak gören İstanbullu

Sultan'ın yönetimindeki yüce Osmanlı İmparatorluğu'na meydan okumaya dahi cüret ettiler.

1802'de el-Suud'un deve üstündeki Vahhabi savaşçılarından oluşan ürkütücü birliği, Osmanlı yönetiminde bulunan Irak'taki Kerbela şehrinin dışındaki çölde belirdi. Şii öğreniminin ve haccının merkezi olan, Muhammed Peygamber'in torunu Hüseyin'in altın kubbeli mezarının etrafında konuşlanan Kerbela, yüzyıllardır Pers İmparatorluğu, Hindistan ve ötesinden inançlı kimselerce gönderilen inanılmaz hazinelerle dolu bir şehir olmasına rağmen savunması oldukça zayıftı.

Kerbela'nın camilerini ve akademilerini ateşe veren Vahhabi istilacıları aşağılık Şiilere hiç merhamet etmediler. Çağdaş bir kaynağa göre, yaklaşık dört bin Kerbelalı yok oldu. Bedevi istilacıların, hamile kadınların karınlarını deşip fetüslerini kanlar içindeki cesetlerinin üstünde bırakmak gibi özel bir tercihleri vardı. Söylenene göre, yağmalananları Necid bölgesinin çorak topraklarına geri taşımak için dört bin deve gerekmişti.

Ertesi yıl sıra Mekke'deydi. Kerbela'daki bu toplu katliamdan haberdar olan Mekkeliler hiç savaşmadan teslim oldular. Vahhabiler derhal, ana meydanda bütün çubukları yakarak tütün içmeyi yasakladılar. Gösterişli mezarlara olan tiksintilerinden dolayı önde gelen Müslümanların mezarlarının üzerine inşa edilen mozoleleri de yıktılar. Bundan kısa bir süre sonra Medine'yi de ele geçiren Vahhabiler mezar yıkmaya devam ederek işi Muhammed Peygamber'in mezarına saygısızlık etmeye kadar vardırdılar.

Mısırlı bir seferi kıta, Mekke'yi el-Suud'un Vahhabilerinden Osmanlı İmparatorluğu adına ancak 1813 yılında yeniden ele geçirdi. El-Suud'un şu an Riyad olan şehrin hemen dışında yer alan başkenti Diriya'yı ele geçirip yerle bir etmeleri Mısırlıların beş yılını daha aldı. Bozguna uğrayan Suudi padişahı bir kafesin içinde İstanbul'a getirilip havai fişekler ve halka açık kutlamalar eşliğinde Aya Sofya'nın önünde başı kesilerek idam edildi.

Yirminci yüzyılın başında Arabistan'ın dışından sadece birkaç kişi el-Suud'u hatırlıyordu. Ailenin yaşlıları Kuveyt'te sürgün olarak yaşıyordu, atalarına ait Necid'deki toprakları yağmacı aşiretlerce yönetiliyordu. Mekke ve Medine'yi kapsayan Hicaz kıyı kesimiyse, daha sonra Ürdün ve Irak'a krallar verecek olan Hâşimî hanedanı'nın sıkı kontrolü altındaydı.

Ardından 1902 yılının Ocak ayında Abdülaziz isimli genç el-Suud aşiret reisi Riyad yakınlarındaki çöle küçük bir akıncı müfrezesini yönlendirdi. Akıncılar sadece altmış kişilerdi. Geceleyin, yıkık bir duvara tırmanıp eski bir destekçinin evine sığındılar. Yerel valinin Riyad'ın çamurlu kalesinden çıkıp sabah namazı için şehrin camisine gitmesini sabırla beklediler. Kalenin ağır, ahşap kapısı sonunda açılıp vali dışarı adımını attığında Abdülaziz'in adamları acımasızca saldırdılar.

Abdülaziz'in bizzat açtığı bir ateş valiyi yere devirdi. Kapının yanında duran başka bir akıncı tarafından aynı anda fırlatılan bir mızrak da isabet etmişti; mızrağın ucu hâlâ görünüyordu. Bahtsız garnizon kılıçtan geçirildi. Kasaba ahalisinin pek çoğunun el-Suud'un geçmiş görkemini ve civar toprakları yağmalayarak gelen zenginliği neşeyle andığı Riyad şehri yeniden Suudi yönetimindeydi. Yeni bir imparatorluk başlamıştı.

El-Suud'un Riyad'daki hayret verici zaferinin haberleri söndürülemeyen bir yangın gibi tüm Arabistan'ı sardı. Abdülaziz çarpışa çarpışa civar aşiretleri yenip yüzyıldan uzun zaman önce atalarının yapmış olduğu gibi Necid'in büyük bir kısmında yönetimi ele geçirdi.

Fethedilen aşiretler Vahhabi İslam anlayışını benimsemeye zorlandılar; sakallı eğitmenler, günde beş vakit namazın katı bir şekilde uygulanmasını, el-Suud'un yeni alanlarında müzik çalınmamasını ve sigara içilmemesini sağlıyorlardı. El-Suud inancını yeni benimseyenler, Vahhabilerin unvanından oldukça rahatsızlık duydular çünkü bu, onların ana akım Sünni İslamına pek de mensup olmadıklarını gösteriyordu. Kendilerini ayrı bir mezhep olarak görmekten çok uzakta olan Vahhabi din adamlarıysa sadece, İslamiyetin şafağında Muhammed Peygamber tarafından emredilmiş olan tevhit –tavizsiz tektanrıcılık– inancına katı bir şekilde itaat etmekte ısrarcıydılar.

Üstesinden gelinmesi gereken bir sorun vardı: İslami ritüellerin katı bir şekilde ifası, namazdan önce abdest almayı gerektiriyordu ve bu yüzden de susuz çöldeki göçebe yaşam tarzında bu pek elverişli bir durum değildi. El-Suud ve Vahhabi din adamları politik kontrolle dini doktrinleri birleştiren bir sosyal mühendislik çözümü buldular. Necidli Bedevileri başıboş göçebelikten vazgeçip katı Vahhabi kurallarına dayalı yeni vaha topluluklarına temelli olarak yerleşmeye teşvik ettiler, yer yer de buna zorladılar. Muhammed Peygamber'in Hicret sırasında pagan Mekke'yi

terk edişiyle paralelliği vurgulamak amacıyla bu ütopik yerleşimlere de hicretler denildi. Oraya yerleşenler birbirilerine yemin edip kısa bir süre sonra bütün Arabistan'a dehşet saçacak olan İhvan –kardeşler– ismini benimsediler.

İhvan, çiftçilik hakkında çok az şey bildiğinden hicretlerin kuru topraklarında yeşerebilen kıt ekinlerle kendilerini geçindirmekte epey zorlandılar. Fakat savaş konusunda çok yetkindiler ve dini bir tarikata dâhil olmuş tüm yeni üyeler gibi sonsuz bir coşkudan güç alıyorlardı. Cübbelerini kısa kesip zaman zaman sakallarını kırmızı kınayla boyadılar. Diğer Müslümanları imansız olarak gören bağnaz Vahhabi görüşüne bağlı olan İhvan, Hıristiyanlar bir yana, kendi yoldaşları olmayan Müslümanların dahi selamlarını almaz oldular.

Bu fanatizm İhvan'ı el-Suud'un fetihlerinin hücum kıtaları haline getirdi. On yıllarca süren bir yayılma savaşında Arap Yarımadası'nda hızla ilerleyerek kasabaları ardı ardına ele geçirdiler. 1913 itibariyle, devasa petrol yataklarının hâlâ keşfedilmemiş olduğu Şii hâkimiyetindeki Körfez kıyısı el-Suud'a geçmişti. 1924 yılında Ürdün'ün başkenti Amman'ı ele geçiremeyen İhvan savaşarak Taif kasabasına ilerledi ve Mekke yakınında sarp bir dağlık araziye tünedi. Katliam çok vahşiydi. Yaklaşık dört yüz Taifli, İhvan tarafından dövülerek öldürüldü; tıpkı yüzyıl önce Kerbela'daki Vahhabi akıncılar gibi onlar da hamile kadınların rahimlerini parçalamaktan hoşlanıyorlardı. Taif'in şehre has lükslerini hor gören İhvan, aynaları parçalayıp pencere pervazlarını sökerek kamp ateşlerinde odun olarak kullandılar. O yıl daha sonra Abdülaziz'in, İhvan'ın şehri yağmalamasına izin vermeyeceğine dair Mekkelilere söz vermesinin ardından Mekke teslim oldu.

1920'lerin sonlarında Abdülaziz Arap Yarımadası'nın büyük kısmındaki hâkimiyetini güvence altına almış, doğusu Mississippi'ye dek uzanan Birleşik Devletler büyüklüğünde bir ülkenin mutlak hâkimi olmuştu. İhvan canavarının yağma ve talan edecek yeri kalmamıştı. Irak, Ürdün, Kuveyt ve yeni Kraliyetin sınırlarında yer alan daha küçük Körfez şeyhlikleri artık Britanya tarafından korunuyordu ve Kral Abdülaziz'in güneşin hiç batmadığı bu yüce imparatorlukla büyük bir savaşa girmeye gücü yetmezdi. Ayrıca bütün Müslüman âlemi tarafından Mekke ve Medine'nin meşru vasisi olarak tanınmak istiyordu; bu da İhvan'ın kutsal topraklardaki Vahhabi olmayan hacıları artık rahatsız edemeyeceği anlamına geliyordu.

Öte yandan İhvan, el-Suud'un, doğu kıyısındaki tövbekâr olmayan Şiilerin canının bağışlamasına dair kararına zaten öfkeliydi. Kral Abdülaziz'in kâfir ve imansızlara karşı olan cihadı durdurmasına dair yeni talebi İhvan karargâhlarında Allah'ın kelamına açık bir ihanet olarak görüldü. Son bir hakaret olarak Kral, Arabistan'da daha önce görülmemiş olan şeytan icatlarını –telgraf, telefon, radyo ve araba– tanıtmaya başladı. Artık yeni ganimetlerle dolu olmayan İhvanın hicretleri hoşnutsuzlukla kaynamaya başlamıştı.

1927 yılında, krala karşı çıkan İhvan, İngiliz yönetimindeki Irak'a saldırdı, ardından da yine Britanya'nın vesayetindeki Kuveyt'in müreffeh bir limanına hücum etmeye çalıştı. Kısa bir süre sonra Vahhabiler başka bir şeytan icadının, uçağın verdiği acıyla tanıştılar. Kral Abdülaziz'in onayıyla, Britanya'nın Kraliyet Hava Kuvvetleri, İhvan kamplarına ve hicretlerine bombalama uçuşları yaptı. Yüzlerce erkek, kadın ve çocuk havadan bombalanarak öldürüldü.

1929 yılının Mart ayında zayıf düşen İhvan nihai bir muharebe için Sbala'daki Necid vahası pınarlarının yakınlarında el-Suud'un krala sadık taburuyla karşı karşıya geldiler. Kral Abdülaziz'in oğullarının yönettiği kraliyet müfrezeleriyle karşı ordu –atlar ve develer üzerinde– "Allah-u Ekber" nidalarıyla birbirlerine doğru koşturdular. İhvan, efsanevi bir otoriteye sahip iki aşiret lideri Faysal el-Duveyş ve Sultan el-Bijad'ın komutası altındaydı.

Şans el-Suud'un tarafındaydı: Savaşın ilk anlarında Duveyş midesinden ağır bir biçimde yaralandı. Moralleri bozulan akrabalarının geri çekilmeleri hızlı bir bozgunu beraberinde getirdi. Dakikalar sonra üst rütbeliler el-Suud'un ağır makineli tüfekleriyle öldürülmüştü; Bijad ve yoldaş Uteybi aşiretinin üyeleri de savaş alanında terk edilmişlerdi. O yılın sonu itibariyle İhvan hareketinin son kalıntıları Necid'de yok edilmiş, İhvan silahlarına el konulmuştu; Duveyş ve Bijad da hapse konulduktan kısa bir süre sonra ölmüşlerdi.

Tümüyle tükenmiş hicretlerdeki pek çok İhvan ailesi savaş yüzünden öksüz kalmış, dünyalarının aniden başlarına çökmesiyle derinden sarsılmışlardı. En çok zarar görenlerden biri olan Riyad'ın kuzeyindeki küçük Sajir hicreti, Sbala'daki büyük muharebeden kurtulan pek çok insanla doluydu. Bu olanlara karşı kin besleyen gazilerden biri de büyük

reis Bijad'la omuz omuza savaşan Muhammed bin Seif el-Uteybi'ydi ve efsanevi şeyhin son sözlerini sevgiyle hatırlıyordu: "Asla pes etme." Sbala'daki bozgundan yedi yıl sonra Muhammed, oğlunun doğumunu kutluyordu. Yüzünü sürekli ekşiten bebeğe 'kaş çatan' anlamına gelen bir isim verdi.

İsmin Arapçası Cüheyman'dı.

2

Cüheyman el-Uteybi her iyi Müslümanın yapması gerektiği üzere sakal bırakacak yaşa geldiğinde, Kral Abdülaziz tarafından bir araya getirilen devasa ülke güçlükle tanınır haldeydi. Yüzyıllarca kıtlık tehlikesindeki az gelişmiş bir ülke olan Suudi Arabistan bir anda global bir ilgi odağı haline gelerek hayal edilmemiş bir varlığa kavuştu. Bunun sebebi, Krallığın dünyadaki eşsiz ve gittikçe değerlenen bir emtianın, yani petrol yataklarının dörtte birinin üzerinde oturduğunun keşfedilmesiydi.

Amerikalı kâşifler ilk petrol kuyusunu Suudi Arabistan'ın doğusunda 1938 yılında kullanmaya başladı. Bundan yedi yıl sonra Krallığın stratejik önemini fark eden Başkan Franklin Delano Roosevelt, Mısır'ın Acıgölünde USS Quincy'de Kral Abdülaziz'le birlikte yemek yiyerek yaşı geçkin hükümdara bir tekerlekli sandalye hediye etti ve iki ülke arasında süregiden stratejik bir anlaşma sağladı. Daha sonra tamamen Amerika yönetimine geçecek olan Arap Amerikan Petrol Şirketi Aramco, Suudi petrol endüstrisinin tekeli haline geldi.

Kısa bir süre sonra Amerikalı petrol uzmanları, inşaat mühendisleri –ve ordu mensupları– Krallığa akın ederek ilk modern yolları, elektrik hatlarını ve havaalanlarını inşa ettiler. Her ne kadar bu Batılı kâfirler genellikle yüksek duvarlı yerleşkelerde Suudi gözlerden uzakta yaşasalar da ülkedeki varlıkları Vahhabi öğretilerinin özüne tamamen tersti ve bu durum pek çok din âlimi tarafından hakaret olarak algılanıyordu.

Amerika'nın ülkeye nüfuzuna ilk protestoların en düşmanca olanlarından biri, gelecek vadeden âlimlerden Abdülaziz Bin Baz tarafından

olmuştu. 1940'larda imzaladığı ateşli fetvayla geride kalan İhvan üyelerinin takdirini kazanan Bin Baz, Suudi Arabistan'daki Batı mevcudiyetine ilişkin, bugün el-Kaide üyelerinin dile getirdiği itirazların aynısını yapmıştı.

Gençlik yıllarından beri kör olan Bin Baz, Muhammed Peygamber'in sözleri –ve İslam hukukunun ana kaynağı olan– hadisler konusundaki girift bilgisiyle hâlihazırda oldukça saygı gören biriydi. Bin Baz, hadise göre, Mekke ve Medine'ye kâfirlerin alınmamasını gerektiren yasağın Arap Yarımadası'na kadar uzandığını söyledi.

"İster kadın, ister erkek olsun Arap Körfezi'nde Müslüman olmayan bir hizmetli, Müslüman olmayan bir şoför ya da Müslüman olmayan bir işçi çalıştırmak yasaya aykırıdır, çünkü Peygamberimiz... Bütün Yahudi ve Hıristiyanların buradan defedilmelerini, sadece Müslümanların burada kalmasını buyurmuştur," diye yazdı Bin Baz. "Kadın ya da erkek olsun, kâfirlerin varlığı, inançları, ahlak anlayışları ve çocuklarının eğitimleri Müslümanlar için tehlike arz etmektedir."

Amerikalı petrolcülerin sağladığı gelirden hoşnut kalan Kral Abdülaziz fetvanın pervasızlığı karşısında sinirlenerek Kraliyet politikasına karşı çıkmaya cüret ettiği için Bin Baz'ı hapse attı. Ardından hükümdar, din adamının aklına böylesi aleni bir muhalefetin el-Suud Vahhabi devletinin İslami meşruiyetini baltalayabileceğini, bunun da çok daha kötü olan Komünizme ve laikliğe yol açacağını soktu. Bin Baz dersini almıştı: Kendisini Suudi dini kurumunun zirvesine taşıyan uzun kariyeri boyunca karşıtlık zamanlarında Suudi rejimini destekleyerek modernleşme konusundaki eleştirilerini her zaman ayarında tutacaktı.

Suudi Arabistan'ın kurucusu olan Kral Abdülaziz 1953 yılında ölerek ardında, sırayla varisi olabilecek birçok erkek çocuk bıraktı. Bunlar, istikrarın olmadığı yıllardı: Suudi Arabistan'ın komşusu olan kardeş krallıklar kanlı isyanlarla birer birer yıkıldılar; Arap ordularının Filistin'de yeni kurulan İsrail devleti tarafından utanç verici biçimde yenilmesini takip eden ulusalcı coşku sebebiyle silinip gitmişlerdi.

Mısır Kralı 1952'deki darbeyle devrilmiş, yerine devrimci diktatör Cemal Abdül Nasır yönetime geçmişti. Irak Kralı ve ailesi 1958 yılında katledildi. Yemen'in çok eski krallığı 1962'de çöktü.

Suudi Arabistan'ı, petrol rezervlerini bütün yurttaşlar arasında eşit biçimde paylaşan tek bir pan-Arap devletine dönüşmesi gereken tarihi bir feodal yapı olarak gören Nasır'ın laik Arap ulusalcılığına ilişkin fikirleri el-Suud için ölümcül bir tehlike taşıyordu. Bu pan-Arap rüyasına karşı uygulanabilir tek alternatif global İslam devleti yani ümmet fikriydi.

Kral Abdülaziz ve büyük İbn Abdülvahhab'ın soyundan gelen bir kadının evliliğinin meyvesi olan Kral Faysal, bu pan-İslam ideolojisini savunan tumturaklı bir konuşmacısı haline geldi. Araplar arasındaki birlik konuşmalarını günahkâr bularak reddetti; ne de olsa bu ulusların çoğu bayağı Hıristiyanlardı. Ortak inançla kutsanmış bir ittifakın amaçlanması ve ister Arap ister Türk, ister Nijeryalı ya da Malezyalı olsun bütün Müslümanların kucaklanması daha mantıklı olmaz mıydı?

Suudi Arabistan, İslami kimliğe yapılan bu vurgu sayesinde global bir liderlik rolü iddiasında bulunabildi. O dönem Arap politikalarında marjinal bir oyuncu olan Krallık, Kahire, Beyrut ya da Bağdat'taki modern Arap kültürünün canlı merkezleriyle yarışacak durumda değildi. Fakat Suudi Arabistan sorgu kabul etmez biçimde İslamın doğduğu yerdi ve İslam hukukunun hâlâ hâkim olduğu tek ulustu. Kraliyet Ailesi'nin İslamiyetin iki kutsal şehri olan Mekke ve Medine'deki hâkimiyetleri İslam inancının dünyada nasıl uygulanacağını da etkiledi.

Ticari hava yolculuğunun gelişiyle, bu iki mabede gitgide artan sayılarda hacılar gelmeye başladı. Mekke'deki Mescid-i Haram'da, Kraliyet Ailesi'nin sadık hizmetkârı, güvenilir danışmanı olan inşaat patronu Muhammed Bin Ladin sayesinde pahalı genişletme ve yenileme çalışmaları yapıldı. Şatafatlı yeni kemer altları, mermer kubbeler ve yapay taşlarla kaplanan mescitler eski mimarinin çoğunu değiştirdi. 1956'dan 1970'lerin sonlarına kadar Mescid-i Haram altı kat büyüyerek, 180.850 metrekareyi kaplar hale geldi. Civardaki tarihi mahalleler, yerlerine beton oteller, umumi tuvaletler ve hacı trafiğiyle baş etmek için gerekli olan asfalt açık otoparklar yapılmak üzere acımasızca yıkıldı. Kraliyetin şükranlarının bir işareti olarak Cidde ve Mekke'deki en işlek caddeler Bin Ladin Caddesi adını aldılar ve bugün bile aynı ismi taşımaktalar.

Kral Faysal pan-İslam fikrinin bir uzantısı olarak, laik Arap rejimlerinin yok edilmesi için vaaz veren köktendinci gizli bir örgüt olan Müslüman Kardeşler'in binlerce üyesini de Krallığa davet etti. Kardeşlerin 'Gizli

Teçhizat'ı, Nasır'a başarısız bir suikast girişiminde bulunduğundan, örgüt Mısır ve Suriye'de yasadışı ilan edilmiş ve zulme maruz kalmıştı; örgütün asıl fikir adamı olan ve dünya çapındaki İslami radikallerin hâlâ büyük saygı duyduğu Seyyid Kutub, Kahire'de asılmıştı.

Kutub'un kardeşi Muhammed ise tam tersi bir şekilde Suudi Arabistan'da sevgiyle karşılanmış, o ve Kardeşlerin diğer sürgünleri Kraliyetin yeni üniversitelerinde arzu edilir eğitmenlik görevleriyle ödüllendirilmişlerdi. Onların öğrencileri arasında Cüheyman'ın gelecekteki yardımcılarının yanı sıra Muhammed Bin Ladin'in genç oğlu Usame de vardı.

Kral Faysal'ın İslami davanın savunucusu olarak uluslararası şöhreti ona çağdışı kalmış bazı Vahhabi kısıtlamalarını kaldırmasına imkân tanıyan bir meşruiyet sağlayarak çekingen ve çoğu okuma yazma bilmeyen Suudi Arabistan halkını çağdaşlığa yaklaştırdı. Vahhabi tutuculuğunun koruyucularını bir kenara iten Faysal 1962'de köleliği yasakladı. Bir sonraki yıl sokak protestolarını görmezden gelip kadınları eğitimle tanıştırma planlarını uygulamaya devam etti. 1965 yılında da hayatına mal olacak bir atılımla Suudi televizyonunu kurdu.

Bu ilk TV yayınları, şeytani icatların put görüntülerine ilişkin İslami yasakları ihlal ettiğini iddia eden muhafazakârların Riyad'da çıkardığı kanlı ayaklanmaları ateşledi. Kralın kendi yeğeni de bu protestolarda yer aldı, bunun ardından da polisin açtığı ateş sonucu öldürüldü.

Önde gelen Vahhabi din adamları, Faysal'ın reformlarına ilişkin endişelerini gizliden gizliye dile getirmelerine rağmen Krala açıkça meydan okuyamıyorlardı. Bunun sebebi Faysal'ın 1973 yılındaki İsrail-Arap savaşının ardından gelen popülaritesinin müthiş biçimde artmasıydı. Amerika'nın, Mısır ve Suriye'nin sürpriz saldırısı karşısında teslim olacak gibi görünen Yahudi devletine uçakla silah taşımasına öfkelenen Kral Faysal o yıl Amerika'ya ve İsrail'in Avrupa'daki müttefiklerine petrol ambargosu uyguladı. Bu, olağanüstü karlı bir girişimdi. Kraliyet rezervlerindeki ham petrolün fiyatı 1970 yılında 1.2 milyar dolardan 1974 yılında 22.5 milyar dolara kadar fırladı; 1970'lerin sonlarına kadar da yılda yaklaşık 100 milyar dolara tırmandı.

Bu para akışı Suudi yaşamını neredeyse bir gecede değiştirdi. Krallığın tozlu şehirlerinde mantar gibi konutlar bitmeye başladı; hayatlarında hiç gazlı ocak ya da klozet görmemiş Bedeviler yeni apartman dairelerine genellikle büyükbaş hayvanlarıyla birlikte taşındılar. Uzak kasabalarda hastaneler ve okullar açıldı, develer yerine arabalar ana ulaşım aracı olarak kullanılmaya başlandı ve Krallığın gururlu yurttaşları için hükümette sayısız iş pozisyonu açıldı. Gizli bir CIA istihbarat değerlendirmesi şöyle diyordu: "Suudiler aşırı zenginleştiler ve gelirlerini harcayacakları makul seçenekleri pek yok."

Özel sektörde istihdam için yeterli biçimde kalifiye -ya da disiplinli- Suudi pek bulunmadığından hâlihazırda var olan kâfir topluluğu daha da artmak zorunda kaldı. Üçüncü Dünya ülkelerinden çok sayıda işçi getirildi: Müslüman Pakistanlılar, Mısırlılar, Türkler ve aynı zamanda Müslüman olmayan Hintliler, Koreliler ve Filipinliler. 1970'lerin sonuna gelindiğinde bu yabancılar Krallığın her bir köşesindeydiler ve ülkenin işçi gücünün inanılmaz bir biçimde yarısını, altı milyon sakininin de üçte birini oluşturuyorlardı.

-Popülaritesinin doruğundaki- Kral Faysal 1975 yılının Mart ayında saygılarını sunmak üzere ülkeye gelen bir Kuveyt heyetini karşılamaya hazırlanmıştı. O gün Faysal'ın Riyad'daki sarayında, Kuveytlilerin arasına 1965 yılında çıkan televizyon ayaklanmalarında öldürülen prensin kardeşi olan, kralın yeğeni gizlenmişti. Hükümdarın burnunu geleneksel bir şekilde öpme sırası kendisine geldiğinde yeğen cübbesinin içinden bir tabanca çekip kurşunları Kral Faysal'ın kafasına boşalttı. Meczup olarak değerlendirilen suikastçının derhal kafası uçuruldu.

Merhum Kral Faysal'ın yerine kardeşi Kral Halid tahta geçti. Çok az eğitime sahip, basit bir adam olan Halid hâlihazırda kendisini elden ayaktan düşüren hastalıklardan mustaripti ve çoğu söylentiye bakılırsa da devlet işlerindense deve çiftliğiyle daha çok ilgileniyordu. Gerçek gücün bir diğer kardeşe, veliaht prens, müstakbel kral Fahd'ın eline geçmesi içinse yirmi yıl geçmesi gerekti.

3

Kral Faysal'ın hâkimiyeti altında oluşan zenginliğin Cüheyman'ın eski Sajir hicreti gibi ücra Bedevi yerleşimlerine ulaşması uzun zaman aldı. Gelişen petrol yataklarından uzakta, kupkuru, taşlı bir ova üzerine kurulu bu intizamsız balçıktan evlerde yaşayan genç erkekler için eski deve gütme ve hurma yetiştirme işleri dışında çok az seçenek vardı. Gerçi bir istisna mevcuttu: Suudi Ulusal Muhafızlar.

Suudi rejiminin koruyucu gücü olan Muhafızlar herhangi bir iç ayaklanmaya karşı el-Suud'u korumak için varlardı. Askeri darbelerin yaşandığı bir dönemde düzenli askeriyedeki güç dengesini sağlamak her şeyden daha önemliydi. Suudi Ordusu ve Hava Kuvvetleri'nin kadroları, kozmopolit sahil şehirlerinden gelen ve sıklıkla Arap ulusalcı ve sosyalist fikirlerini benimseyen hırslı genç memurlardan oluşuyordu. Muhafızlar –başlangıcında İhvan'dan kalanları içlerine kattıkları için– böyle yabancı düşüncelere karşı dirençliydi. Tutucu İslam anlayışıyla aşılanan birlik, her zaman Necid'in muhafazakâr aşiret üyelerinden adam almayı tercih ediyordu. Cüheyman on dokuz yaşındayken birliğe katıldı.

Muhafızların darbeleri engelleme görevi, onların Savunma Bakanlığı ve normal emir komuta zinciri dışında bir işleyişe tabi olmaları gerektiği anlamına geliyordu. Muhafızlar doğrudan Prens Abdullah'a rapor veriyorlardı; çölde yetiştiğinden ve anne tarafından soyu Necid'in en büyük aşiretlerinden biri olan Şammar'a dayandığından Bedeviler ona saygı duyuyorlardı. Hâlâ Ulusal Muhafızlar'ın kumandanı olan Abdullah 2005'de Kral Fahd'ın varisi olarak tahta geçti ve bugün Suudi Arabistan'ı hâlâ o yönetiyor.*

* Kitap yazıldığı sırada Suudilerin kralı olan Abdullah 2015 yılı Ocak ayında öldü ve yerine, kardeşi Veliaht Prens Salman tahta çıktı. (E.N.)

Cüheyman Muhafızken –o zamanlar haki renkli üniformalar yerine beyaz geleneksel Arap cübbelerinden giyip göğüslerine palaska taktıklarından dolayı Beyaz Ordu olarak da bilinen– birlikteki görev pek zorlu değildi. Bazı Muhafızlar modern, mekanize birliklerde görev alsalar da adamların çoğu –Cüheyman da dâhil olmak üzere– ordu disiplinini pek de umursamayan bir aşiret milisindeki yarı zamanlı askerlik görevinden paylarına düşeni alıyorlardı. Milis kuvvetleri, taburların aşiret soylarına göre düzenleniyordu ve eğitim de gelişigüzel yapılıyordu; gençlerden, saçları ağarmış yaşlılara kadar her yaştan adamı barındıran Muhafızlar idman için çağrıldıklarında gitme zahmetinde bile bulunmuyorlardı.

Sistemin işlemesini isteyenler için birlik, sosyal ilerlemede hızlı yöntemler sundu. Buna örnek olarak Cüheyman'ın yakın akrabalarından örnek verilebilir. Cüheyman'ın ilk karısının, kıdemli prenslere süslü Bedevi tarzında kasideler yazan bir saray şairi olan erkek kardeşi Muhafız Birliği'nde harika bir kariyer yaparak apoletine generalin çapraz kılıçlarından takma hakkı kazandı; hâlâ Suudi televizyonunda zafer şarkıları düzerken izlenebilir.

Cüheyman'ın kendisinin hiç böyle hırsları yoktu. Sbala muharebesinde bozguna uğratılan İhvan'ın anılarıyla büyütülen Cüheyman, el-Suud'un kendi akrabasına yaptığı saygısızlıkları bağışlamamıştı. Çoğu muhafazakâr Vahhabi gibi Cüheyman da tütün tüketimini günah addederek sigara içmiyordu. Fakat Suudi devletine ve onun yasalarına duyduğu tiksinti vicdan azabından ağır basıyordu: Muhafızlardan aldığı mütevazı maaşı, epey kârlı olan, Kuveyt'ten ucuz sigara kaçakçılığı işiyle destekliyordu.

Çoğu Bedevi gibi çocukluğundan itibaren ateşli silahları kullanmayı öğrenen Cüheyman keskin bir nişancıydı. Aynı zamanda Birlik'te ve diğer Suudi güvenlik faaliyetlerinde bulunan pek çok kuzeni, akrabası ve arkadaşıyla da bağlarını sıkı tutuyordu. Fakat on sekiz yıllık Muhafızlık kariyerinde onbaşı rütbesinin üstüne asla çıkmamıştı ve aldığı en çok sorumluluk gerektiren görev bir su tankerini sürmekti.

Gerçi Cüheyman'ın Muhafızlar sayesinde kazandığı şey, gelişen petrol ticareti ve Kral Faysal'ın Mısır ve Suriye'den getirttiği Müslüman Kardeşler kadrosu sayesinde yükselişe geçen Suudi Arabistan'ın yeni dini eğitim sistemiyle tanışmasıydı. Cüheyman ilk başlarda –Muhafızlık işinden bir

sürü boş zamanı kaldığından– Mekke'de İslam hakkındaki derslere katıldı; hocaları arasında Mescid-i Haram İmamı Şeyh Muhammed İbn Sübeyl gibi din adamları vardı. 1973 yılında hizmetten emekli olduktan sonra, Medine'nin fakir bir semtinde küçük, beyaz badanalı bir eve yerleşti; buradaki İslami Üniversite'de kör din adamı Bin Baz'ın dersleri mest olmuş kalabalıkları bir araya getiriyordu.

1940'larda belirttiği fikirlerinin arkasında duran Bin Baz Suudi Arabistan'ın baş döndüren bir hızla modernleşmesinin baş muhalifi olarak yükselmişti bile. Yurtdışına yaptıkları gezilerden ülkeye dönen binlerce Suudi'nin getirdiği liberal fikirler, yeni alışveriş merkezleri ve –her ne kadar fazlasıyla değiştirilmiş olsa da– TV'de yayınlanan Amerikan pembe dizileri Dünya'nın düz olduğunu hâlâ savunan bir âlimi elbette ki öfkelendiriyordu.

Çürüme yukarıdan geliyor gibi görünüyordu. Ülkenin yeni fiili yöneticisi Veliaht Prens Fahd dini bütün Kral Faysal'ın aksine Amerikan yanlısı bir çapkın olarak nam salmaya başlamıştı. Fahd'ı örnek alan ikincil kademedeki birçok prens –şu an bu prenslerin sayısı binlerle ölçülüyor– Vahhabi kısıtlamalarından Fransız Riviera'sına ya da İspanya'da Costa del Sol'a kaçıyorlardı; üstelik prenslerin kumar oynadıklarına, içki içtiklerine ve fuhuş yaptıklarına ilişkin söylentiler filizlenmeye başlamıştı.

Bin Baz geleneğin savunulması konusunda sesini yükseltmekten kaçınmıyordu. Soyluların portrelerinin resmi dairelerde sergilenmesine ilişkin hükümet kararına cesurca saldırıyordu. "Duvara resim asmaya izin verilemez... Tam aksine, bu resimleri yok etmek mecburidir. Duvara resim asmak, özellikle de bu resim bir krala aitse, bu onu aşırı övmeye ya da ona tapınmaya varabilir," diye buyurdu Bin Baz bir hükmünde.

Bir diğerinde –Krallıkta yasal bir şekilde satılan– sigaranın, domuz eti ve alkol kadar gayrimeşru olduğunu buyurdu. Bin Baz, berberlerin de yasak olması gerektiği hükmünde bulundu. El çırpmak bile Batılı adetlere özendirdiği için yasak bir davranıştı.

Din adamının en yakıcı ithamları, Suudi kadınların katı kurallardan kurtulmasına ilişkindi. Kadınlar, asırlık bir tecritten çıkmıştı ve işyerlerinde yer almaya başlamışlardı; bazıları hükümet yönetimindeki TV'lerde haber sunuculuğu bile yapıyordu. Bin Baz kör olmasına ve TV haberlerini izleyememesine rağmen böylesi bir atalet karşısında çileden çıkıyordu. Yargılarından birinde, gazetelerden birinde yer alan, kadın öğretmenlerin

erkek ilkokullarında çalışmalarına izin verilmesine dair öneriye tepki göstermişti. "Bu öneri ancak Şeytan ya da onun vekilleri tarafından gelebilir... Ve bizim düşmanlarımızı ve İslamiyet düşmanlarını memnun edecektir," diye sertçe çıkışmıştı Bin Baz her zamanki pervasızlığıyla. "Çünkü bir erkek on yaşına geldiğinde o artık yetişkin kabul edilir. Doğal olarak da kadınlara meyil etmeye başlar. Onun yaşındaki biri evlenebilir ve erkeklerin yaptığı her şeyi yapabilir."

Bin Baz'ın bu korkunç gelişmelere ilişkin itirazlarını kimse duymuyor gibi görünüyordu. Suudi hükümeti, din adamına hürmet etse de onun tavsiyelerini görmezden gelecek kadar kendine güveniyordu. Böylece değişimi alttan sağlamaya çalışan Bin Baz, Vahhabi takvasını Krallık boyunca yeniden canlandıracak misyoner bir hareket başlatmak için Medine'deki İslami Üniversite'deki dekanlık pozisyonunu kullandı. Bu harekete Dava Salafiya el-Muhtasiba adı verildi; bu isim en iyi şekilde 'Peygamber'in yoldaşlarının usullerini izleyen ve hayırsever amaçlarla uygulanan İslami yardım' olarak tercüme edilebilir.

Bin Baz ve çoğu maaşlı devlet çalışanı olan diğer kıdemli din adamları tarafından yönetilen bu misyoner ağ hızla ülke çapına yayıldı. Ayrıca gerçek Allah yoluna hizmet edecek insanlar toplanırken gösteri sanatının mucizeleri de kullanıldı.

O dönemde kolay etkilenebilir ruhları kurtarmanın yollarından biri de fakir gençlere çölde ucuz bir hafta sonu yemeği sunmaktı. Katılımcılar iki gün boyunca yakıcı güneşin altında dini dersler dinleyerek, sadece sirkeye batırılmış kuru ekmek yiyecekti. Onlara sürekli olarak "Allah'a yalvarın, o da size versin," denecekti. Bunun ardından, bitmek bilmez duaların sonunda, müminlerin güçlenen inançlarını ödüllendirmek için Allah'tan bir 'mucize' ayarlanacaktı. Yorgun düşmüş katılımcılar ansızın dumanı tüten kuzu, safranlı pirinç ve mayhoş yoğurttan oluşan ve çölün ortasında gizemli bir şekilde önlerine serilmiş sürpriz bir sofrayla karşılaşacaktı. "Allah'ın bir lütfu!" diye bildirecekti bir öğretmen. Allah genellikle, herkese yetecek kadar buz gibi soğuk Pepsi gönderecek kadar düşünceli bir yaratıcıydı. (İçeceklerini İsrail'de sattığı için o dönem Arap dünyasının çoğunda kara listede olan Coca Cola seçenekler arasında yoktu.)

Çölde yetişmiş olması ve karizmatik tavırlarıyla Cüheyman bu tarz telkin gezileri için biçilmiş kaftandı. Kısa bir süre sonra Dava Salafiya el

Muhtasiba hiyerarşisinde yükselip hareketin gezi kısmının ana koordinatörü oldu ve ülke çapında yandaşları içlerine katmak için gezmeye başladı. 1976'daki hac sırasında çoktan bir otorite kurmuş, Mescid-i Haram'a hacca giden Dava el-Muhtasiba'nın ehilleri için kampı düzenler olmuştu. O yıl Mekke'de, Cüheyman'a Nasır el-Huzeymi adında genç bir öğrenci tanıştırıldı. Gerçek bir lidere yakışacağı üzere Cüheyman'la tanışmak da ancak uzun süren hazırlık süreçlerinden sonra gerçekleşebiliyordu; bu hazırlıklarda yeniyetmeler liderin yüceliği hakkında bilgi ediniyorlardı. Zamanı geldiğinde Huzeymi, Cüheyman'ın yardımcıları tarafından toplantı odasına götürüldü. Delikanlı, eski onbaşının cazibesini derhal hissetti. "Bizimle birlikte dava gezilerine katılmak istemez misin?" diye sordu Cüheyman yeni geleni dikkatle inceleyerek. Ufak tefek, yanık tenli bir adam olan Huzeymi süklüm püklüm bir şekilde onaylarcasına başını salladı; kendisine bahşedilen bu ilgiyle afallamıştı. Çok geçmeden, yüzlerce misyoner yoldaşı gibi o da Allah'ın kelamını yayarak bir çöl yerleşiminden diğerine seyahat etmeye başlamıştı.

Yeni hareket gelişirken Bin Baz Medine İslami Üniversitesi'nden ayrılıp başkent Riyad'a taşındı ve burada Bilimsel Araştırma ve Rehberlik Bölümü'nün yönetiminde, ulus çapında bir otorite kazanmaya başladı. Bu zararsız gibi görünen ruhani kişi, muazzam bir gücü elinde tutuyordu: Bu güç, ülkedeki tek yasa olan İslami yasayı yorumlama ve Krallıktaki yaşamın her alanıyla ilgili bağlayıcı dini fikirler olan fetvaları verme yetkisinden geliyordu. Rejimin meşruiyetinin İslami delillere dayandığı Suudi Arabistan'da Bin Baz'ın bölüm başkanı olarak yeni pozisyonu, kıdemli bir kabine bakanı rütbesindeydi. O zamandan sonra kör din adamı her hafta TV'ye çıkıp, ağırbaşlı bir şekilde kralın yanında oturacak, gösterişli saray odalarından birinde devlet meselelerini tartışacaktı; bu, tek gerçek inanca mensup âlimlerin, el-Suud'un doğrudan arkasında olduğunun açık bir kanıtıydı.

Yönetimdeki aileye böylesi bir dini kalkan sağlayan Bin Baz ve diğer önde gelen ulema –İslam âlimleri– Suudi Arabistan'da tekrar tekrar patlak veren bir çelişki doğuruyorlardı. Sonuçta, Vahhabi din adamları, 1920'lerde İhvan gruplarını yarımada boyunca katliam ve yağma yapmaya teşvik eden orijinal ideolojiyi hiçbir şekilde ılımlı hale getirmemişlerdi. Müslüman olmayanlara ve sosyal değişimin bütün işaretlerine duyulan nefret, tıpkı

yarım yüzyıl önce çölün eski, kerpiç medreselerinde küçük öğrencilerin beyinlerine işlendiği gibi, Riyad ve Medine'nin şık, klimalı ve yeni İslami üniversitelerinde öğretilmeye devam ediliyordu.

Fakat 1940'larda Kral Abdülaziz'in Bin Baz'a verdiği dersi yabana atmayan kıdemli ulema, teoriyle pratiğin birbirinden ayrı durmasına özen gösteriyordu: Modernliği reddedişleri asla Kraliyet Ailesi'ne açık bir karşıtlığa varmıyordu. Önerilen reformları eleştirmekte sorun yoktu fakat mevcut yönetim eleştirilemezdi. Suudi soylular, Avrupa'daki içki içme ve kumar oynama söylentilerine rağmen ulema nezdinde gittikçe laikleşen dünyada hâlâ İslamiyetin tek siperiydi; resmi Vahhabi din adamları, yöneticilere karşı çıkmanın büyük bir günah olduğunu öğretiyordu.

Ulema gibi hükümetten dolgun bir maaş almayan Cüheyman ise o kadar affedici olmaya niyetli değildi. Bin Baz'ın gerçek bir İslami toplumun nasıl olması gerektiğine dair öğretileriyle yoğrulan adam, rejimin temelini sorgulamaksızın İslami teoriyle Suudi gerçeklik arasında gittikçe büyüyen uçurumu anlayamıyordu. Medine'de Suudi Krallığı'na kabul edilen, açıkça Mısır ve Suriye hükümetlerinin kâfir olduğunu bildiren Müslüman Kardeşler sürgünlerine nasıl ihtimam gösterildiğine şahit olmuştu. Fakat düzgün Müslümanlar olmadıkları için Mısırlıların kendi hükümetlerine karşı çıkmaları dini olarak caizdiyse, neden ulema Suudileri böyle bir haktan mahrum bırakıyordu?

Bin Baz'ın fetvasına rağmen hâlâ her yerde sergilenen Kraliyet mensuplarının portrelerinin doğrudan putperestliğe yönlendiren, İslamiyet karşıtı bir davranış olduğu açık değil mi, diye düşünüyordu Cüheyman. Kralın sakallı tasviri, Suudi para birimi olan riyali dahi süslemeye başlamıştı!

Cüheyman bu ikilemi 1977 itibariyle Medine ve Riyad'da kendisiyle benzer düşünceleri paylaşan din adamlarıyla tartıştığında Bin Baz'a ve yönetimin ulemasına olan tabiiyeti sarsılmaya başladı. Çok geçmeden, Mescid-i Haram'daki ölümcül hesaplaşmada yüzlerce kişinin kendisini takip etmesini sağlayacak ve gelecekteki cihatçı jenerasyonları etkileyecek olan bir dizi inceleme kaleme aldı.

Sağduyulu ironilerle dolu olan bu risaleler, Suudi devletindeki çelişkileri vurgulayarak Cüheyman'ın deyişiyle 'riyale tapınma'nın ülkeyi ele geçirdiği

ve genç zihinlerin filmler ve kitaplarla zehirlendiği bir dönemde devletin İslami ehliyetiyle alay ediyordu.

Cüheyman, İslami adabı tatbik ettiren ve eskiden liberalleri kızdıran Fazileti Geliştirme ve Ahlaksızlığı Önleme Komitesi'nin bile yalan dolandan başka bir şey olmadığını iddia etti. "Ülkemizde sinemalar, kulüpler, resim sergileri olacaksa komitenin amacı nedir?" diye sordu. "Her ikisine birden para harcamanın anlamı var mı? Bu tam bir komedi değil mi? Büyük şeyhleri kandırırken azgınları tatmin etmek değil midir bu?"

Sayıları gittikçe artan yabancılar ve Suudi Arabistan'ın Amerika'ya ve diğer Batılı uluslara bu utanç verici bağımlılığıyla İslamiyetin hakiki üstünlüğünü uzlaştırmanın kesinlikle bir yolu yoktu. "Onların ülkelerinde bizim elçilerimiz, bizim ülkemizde de onların elçileri, uzmanları, profesörleri varken kâfir devletlere karşı bir cihat ilan etmek nasıl mümkün olacaktır?" diye sordu Cüheyman. "Süslerle gözümüz boyanmamalı. Profesörlerimiz Hıristiyanken İslamiyeti nasıl yayarız? Hıristiyanlığın flaması, Allah'ın tek inancının (İslamiyet) flamasının yanında dalgalanırken cihat bayrağını çekmek mümkün müdür?"

Suudi Şiilerine pek gösterilmeyen sert muameleler yüzünden özellikle sinirliydi. Radikal Vahhabi dünya görüşünde Şiiler dininden dönmüş çoktanrıcılardı; çünkü tıpkı Hıristiyanların Tanrı Baba'nın yanı sıra İsa'ya tapınmaları gibi onlar da Peygamber'in damadı ve torunu olan Ali ve Hüseyin'i kutsuyordu.

Suudi devletinin kuruluşu sırasında Riyad'ın önde gelen uleması bir fetva vererek Kral Abdülaziz'den Şii camilerini yıkmasını ve bu kâfirleri Sünni Vahhabi İslam anlayışını benimsemedikleri takdirde ülkeden atmakla tehdit etmesini istemişti. Fakat gerçekçi politikalar sebebiyle, bu gaddarca hükümler hiçbir zaman uygulanmamıştı. İhvan'ın 1920'lerde uyguladığı baskıya rağmen Şii din adamlarının ülkenin Körfez kıyılarında etkin olmalarına izin verildi ve Şiilere karşı ayrımcılık yapılmasına rağmen Suudi yetkilileri onları Müslüman yoldaşlar olarak kabul ettiler.

"Bu ülke kendini Allahın Devleti olarak tanımlıyor!" diye alay etti Cüheyman. "Sonra da... Şiilerin kendilerine Müslüman demelerine izin veriyor, buna karşı çıkanlarla savaşıyor ve Ali ve Hüseyin'in kâfir inananlarına savaş açanların da karşısında yer alıyor!"

Cüheyman genç muhalif öğrencilerden bir yandaş grubunu kendisine çekerken, bağıra çağıra ilan ettiği fikirleri dikkat çekerek pek hoş karşılanmadı. 1977 yılı içinde Cüheyman meselesi, Medine'deki kıdemli ulemanın büyük toplantılarının gündeminde yerini aldı. Cüheyman'ın kendisi çıplak duvarlı geniş kabul salonunda gerçekleşen bu buluşmada mevcut değildi. Fakat onun fikirleri, Mukbil el-Wadii gibi yandaş âlimlerce savunuldu; bu Yemenli vaiz daha sonra kendi ülkesindeki el-Kaide savaşçılarının ruhani lideri olacaktı. Karşı tarafta da Bin Baz'ın şehirdeki temsilcisi ve birkaç tane İslami yargıç ve İslami Üniversite'den profesör vardı.

Fincanlarca tatlı çay ve meyve sularıyla renklenen toplantı sert geçti. Yönetimin din adamları Cüheyman'ı ağır hakaretlerinden dolayı her eleştirdiğinde savunucular Ulusal Muhafızlar emekli onbaşısının sadece Vahhabi öğretilerini tekrar ettiğine ve bunları mevcut Suudi şartlarına uyarladığına işaret ettiler. "Onlar ne dediyse Cüheyman da onu diyor," diye karşı çıktı Wadii. Sonuçta kâfirlere ve Şiilere duyulan nefret ve resim yasağı kutsal kitapların her yerinde bulunabilirdi. Bin Baz'ın fetvalarından birini okumak bile bunu görmek için yeterliydi!

Sonunda kıdemli din adamlarından biri, teolojik olarak Cüheyman'ın düşüncelerinde çok küçük hatalar olduğunu kabul etti. Mesele, Komünizm tehdidinin yükseldiği bu dönemde sağduyulu olmak gerektiğiydi. "Komünizm İslamiyeti yok eder ve el-Suud ötekilerden çok daha iyi bir seçenek," diye açıkladı.

Toplantının sonunda resmi din adamlarından bir başkası Cüheyman'a bir uyarı iletti: "Devlet," dedi, "Artık gözlerini açtı ve sizi izliyor."

Cüheyman ve onun sıkı müttefikleri için bu karşılıklı görüşme İslamiyetin yetkili muhafızlarıyla aralarında resmi bir kırılmayı işaret ediyordu. Bilgili ulemanın inanca ihanet ettiği, İslami kuralları ihlal ettiğini açıkça bildikleri bir rejimle siyasi menfaat sebebiyle yandaş olduğu sonucuna vardı. "Sünneti (Muhammed Peygamber'in öğretileri ve davranışları) gerçekten bilenler çok azdır ve onlardan biri de Bin Baz'dır," diye yazdı Cüheyman. "Ama o şimdi idari bir çalışan. El-Suud ondan sadece kendisine uyanı alıyor. Onlara karşı çıkarsa, Bin Baz'ın söylediklerine itiraz etmekte hiçbir sorun görmeyeceklerdir."

Çok geçmeden Cüheyman isyana teşvik sınırını geçmişti ve Suudi Arabistan Krallığı'nın gayrimeşru olduğunu bildiriyordu. "Müslümanların liderinin ve yöneticisinin şu üç şartı yerine getirmesi gerektiğini bilmelisiniz: Müslüman olmak, (Muhammed Peygamber'in aşireti) el-Kureyş'ten olmak ve dini uygulayan biri olmak," diye yazdı Cüheyman, el-Suud'un Kureyş soyundan gelmediğini ve bu şartlardan en az ikisini yerine getirmediğini vurgulayarak.

Cüheyman diğer Müslüman topraklardaki yöneticilerin de eşit derecede yasadışı olduğunu ekleyerek saygıdeğer ulemaya, bu gaspçılara karşı çıkması için meydan okudu: "Kötülük edenleri halkın önünde mahkûm ettiniz mi? Böylesi bir şahitlik aşikâr olmalı, kalplerde gizlenmemelidir. Başkanlara, emirlere, bakanlara ve krallara inançla çeliştiklerini söylediniz mi? İnsanları, Hazreti Muhammed'in uyardığı gibi, kötülerle arkadaşlık edenlerin yanında polis olarak, vergi toplayıcı ve hizmetkâr olarak çalışmamaları için uyardınız mı?"

Daha sonra Cüheyman, korkutucu bir öngörüyle kendi kaderi üzerinde fikir yordu. Kendi babası ve diğer İhvan üyeleri el-Suud tarafından 'Hariciler' olarak etiketlenmişti. Dinden sapmış olma anlamına gelen bu terim aslen, Muhammed Peygamber'in damadı Ali'yi 661 yılında katleden radikal Harici mezhebi için kullanılırdı.

Cüheyman, modern Suudi Arabistan'da bir İslam âliminin üç seçeneği olduğunu işaret etti: El-Suud'la aynı fikirde olmak, sessiz kalmak ya da rejime karşı çıkmak. Kendisinin ilk iki seçeneği kabul etmeye niyeti olmadığını yazdı ve ardından yazısını şöyle noktaladı: "Onlara karşı çıkarsanız sizi öldürür ve sonra da size Harici derler."

4

Cüheyman, Bin Baz ve kıdemli Suudi ulemasından uzaklaşmış olsa da daha genç jenerasyondan pek çok katılımcı edindi. Ülkenin son derece hızlı modernleşmesi sonucunda yerlerinden olan adamların çoğu Bedevi soyundan geliyordu ve 1973'deki ekonomik gelişmenin cazibesiyle çöllerden çıkıp parıltılı ışıklarla kaplı Riyad'a akın etmişlerdi.

Uteybi aşiretinin üyeleri, Ulusal Muhafızlar eski muharipleri ve İslamiyet öğrencileri arasında bir ağ kuran Cüheyman yüzlerce üyeye ulaşan gizli bir örgüt kurdu. Ayakları yere basmayan bu Müslüman idealistler grubu Allah'ın kelamını kelimesi kelimesine uygulamak için kısa cübbeler giyiyor, maddi lükslerden uzak duruyor, fotoğraf ve diğer putları çağrıştıran imgelerin herhangi bir kullanımına tövbe ediyorlardı. Batıdaki hippilerle ürkütücü bir biçimde benzerlik taşıyan bu adamlar saç ve sakallarına hiç dokunmayarak uzatıyorlardı. Ellerine geçen banknotlarda yer alan kralın portresini siyah mürekkeple boyuyorlardı. Suudi devletini yasadışı kabul ettiklerinden, Krallık içinde taşımaları zorunlu olan hükümetin kimlik kartlarını da yırtıp atmışlardı. Suudiler arasında kimsenin yurtdışına çıkmak için pasaportu yoktu.

Pek çok üyenin kendi evi olmasına rağmen, Cüheyman Riyad, Medine ve Mekke gibi şehirlerde müşterek kullanılan karargâhlar kurdu. Hareketin adamları burada çok ucuza yemek yiyip uyuyabilir, hep birlikte dua edip İslam dinini çalışabilirdi.

Kıdemli ulemanın kulağına gitmemesine dikkat ederek kendi inançlarının propagandasını yapmak ana amaç olmaya devam etti. Cüheyman'la 1976 yılında Mekke'deki hac sırasında tanışmış olan genç Huzeymi, grup içinde yükselerek ülkeyi baştan sona gezip emekli onbaşının öğretilerini yaymaya devam etti.

Medine, Mekke ve Riyad'daki üniversite kampüsleri o dönem yabancı öğrencilerle dolup taşıyordu; cömert hükümet burslarıyla Suudi Arabistan'a getirilen bu öğrencilere Vahhabi İslam ruhu aşılanıyordu. Mısırlılar ve Suriyeliler arasında bol miktarda Müslüman Kardeşler sempatizanları vardı. Pek çok genç Yemenli ve Kuveytli gibi onlar da Cüheyman'ın öğretisini şevkle benimsedi.

Amerika'daki İslami aktivitelerin büyük bir kısmını denetleyen Suudi Krallığı da o yıllarda Amerikalı Müslüman topluluğuna, ardından da neredeyse sadece siyahilere ulaşmaya başlamıştı.

İslami kaideleri belli belirsiz bir şekilde siyahi ırkçılığıyla harmanlayan İslam Milleti hareketi, Üstat W. Fard Muhammed adında, Detroitli bir vaiz tarafından başlatılmıştı. Ana akım Müslümanlarca kâfirler olarak görülen bu grup beyaz ırkın şeytani bilim adamlarınca yaratıldığına ve Amerikalı siyahilerin kendilerini ülkenin geri kalanından ayırarak kendi devletlerini kurmaları gerektiğine inanıyordu. (İronik bir biçimde kısmi Polinezyalı atalara sahip Üstat Muhammed'in kendisi Afrikalı kanı taşımıyordu; ABD hukuki kayıtlarında 'Beyaz' olarak geçiyordu.)

1960'larda Amerika ırkçı şiddet krizini yaşarken Malcolm X, İslam Milleti'nin ulusal sözcüsü oldu. 1964 yılında New York'ta, Mısır doğumlu Suudi temsilcisiyle tanıştı. Adamın teşvikiyle Malcolm X o yıl hac için Mekke'ye seyahat etti. Bu çığır açan bir deneyimdi. Kral Faysal'ın oğullarından biri tarafından, hükümet konuğu olarak ağırlanan –ve daha iki yıl öncesine kadar Krallıkta Afrikalıların yasal olarak köle olduğundan habersiz– Malcolm X, Suudi Arabistan karşısında 'büyülendi ve nutku tutuldu'. Krallığa hâkim olan şey, "Amerika'daki deneyimlerime göre beyazlar ve beyaz olmayanlar arasında var olmasının mümkün olmadığına inandığım bir birlik ve kardeşlik ruhu" diye yazmıştı otobiyografisinde. On binlerce diğer Amerikalı siyahinin yolunu açarak ana akım Müslüman inancı için İslam Milleti'nden ayrılarak bu inancı, hâlihazırda Ortadoğu'da mevcut olan Amerikan karşıtı hisler sayesinde daha da çekici kıldı. "Amerikan pasaportu," diye yazdı Malcolm X "İslamın temsil ettiği şeylerin tam karşısında yer alıyor."

1975 yılında İslam Milleti'nin lideri Elijah Muhammed öldükten sonra oğlu ve varisi Wallace da Suudi tarzı muhafazakâr İslamı benimsedi. Yüzlerce siyahi radikal –eski Kara Panterler de dâhil olmak üzere– Birleşik Devletler'deki ve Krallıktaki Suudi finansmanlı İslami akademilere akın etti. 1978 ve 1979 yıllarında Mekke'deki Afrikalı-Amerikalı öğrenciler arasında İmam Siraj Wahhaj gibi oldukça önde gelen mühtediler de vardı; İmam on üç yıl sonra, ABD Temsilciler Meclisi'ndeki bir oturumun başlamasından önce namaz kıldıran ilk Müslüman din adamı olacaktı.

Bu ilk jenerasyon Müslümanlardan bazıları Cüheyman'ın radikal fikirlerinden kolayca etkilenip onun grubuna katıldılar. Bir kısmı militanlara karate ve kung fu sanatlarını öğreterek gelirlerini sağladı. Bir kısmı da Kara Panterler saflarında öğrenmiş oldukları şehir gerilla harbinin daha da faydalı dövüş sanatları bilgilerini Krallığa getirmişlerdi.

Cüheyman Suudi üniversitelerinde, özellikle Riyad'daki İmam Muhammed bin Suud İslam Üniversitesi'nin kampüsünde oldukça sadık bir takipçi kitlesi oluşturmayı başarmıştı. Din adamları ve dini yargıçlar yetiştirmeye odaklanan okul, çoğu İhvan'ı özlemle anan Vahhabi tutucularının uzun zaman boyunca ana merkezi olmuştu.

Cüheyman burada yirmili yaşlarının başında, Muhammed Abdullah el-Kahtani adında Suudi bir öğrenciyle yakın bağlar geliştirdi. Sıra dışı açıklıkta bir ten rengine, düz, uzun saçlara ve bal rengi gözlere sahip Muhammed Abdullah güneydeki Asir bölgesinde bulunan küçük bir Bedevi yerleşiminden geliyordu; Suudi Arabistan'ın en fakir yerlerinden biri olan bu bölge aynı zamanda 2001'deki 11 Eylül saldırılarındaki uçak korsanlarının çoğunun da memleketiydi. Hassas ve çekingen Muhammed Abdullah sessiz hayallere dalarak süslü, klasik Arapçada tutkulu şiirler yazardı. Muhammed Abdullah, sınavları dahi geçmeden dini derslere katılan Cüheyman'ın aksine dört yıllık üniversite derecesini tamamlamak üzere olan tam zamanlı bir öğrenciydi.

Yeni hareketin pek çok üyesi gibi Muhammed Abdullah'ın da Suudi devletinden hoşlanmamak için sebepleri vardı. Üniversiteye kaydolmadan önce Riyad hastanesinde idari memur olarak çalışıyordu. Hastane kasasındaki para ortadan kaybolduktan sonra gelişen bir durum Muhammed Abdullah'ın içinin şüpheyle kaplanmasına sebep olmuştu. Ana soruşturma tekniği işkence olan Suudi polisi, suçunu itiraf edinceye

dek genç adamın tırnaklarını sökmüştü. Muhammed Abdullah, ancak gerçek suçlu çaldığı parayla tesadüfen yakalandıktan sonra aklanıp serbest bırakılmıştı.

Çölden yeni gelen pek çok kişinin briket gecekondularda oturduğu, Riyad'ın muhafazakâr Manfuha mahallesinde yaşayan Muhammed Abdullah yerel Rüveyl Camisi'nde sıklıkla vaazlar verirdi. İki erkek kardeşi Sayid ve Saad bu vaazlara sık sık katılırlardı. Genç öğrenci oldukça özel biri gibi görünüyordu; bakışları ve konuşma biçimi sebebiyle insanlar, soluk tenli Muhammed Abdullah'ın Allah tarafından gönderildiğini düşünüyordu. Mahalle sakinleri onun İslamiyetin önde gelenlerinden biri olacağı konusunda mutabıktı ve ona sık sık yemekler ve hediyeler sunuyorlardı.

Cami, daha fazla dini eğitim alma arzusunda olan gençlerden bir kalabalığı çekiyordu. Cüheyman'ın diğer yandaşları gibi Muhammed Abdullah da yeni bir yol seçmişti: İlk önce kanıtı görmeden yönetimin din adamlarının dini hükümlerini benimsemeyi genellikle reddediyordu. "Peki, ama neden?" diye sıklıkla itiraz ediyordu. "Hadiste nerede yazıyor?"

Hadis bilimi elbette ki son derece karmaşıktı. Muhammed Peygamber'in örneklerini ve sözlerini nakleden binlerce hadis açıklaması vardı; bunların hepsi de çok sonra yazılmış ve anlatıcıların güvenilirliğine göre dört kategoriye ayrılmışlardı: hakiki, mantıklı, eksik ve uydurma. Bu labirentin içinde yolunu bulmak yıllar boyu süren gayretli bir ilim gerektiriyordu; artık eski hadis koleksiyonlarını araştırmak için sıklıkla kütüphanede kaybolan Muhammed Abdullah'da mevcut olmayan bir ilimdi bu.

Yönetimin din adamları uzun zamandır insanları, bu tarz bağımsız araştırmalar yapmaktan caydırıyordu. Sadece bilgili ulemanın, Peygamber'in her bir söylediğini uygun bağlama oturtup hadisleri yorumlayabileceğine inanıyorlardı. Denetimsiz bir şekilde bu temel kaynaklara başvurmak otoriteye bir meydan okuma, kaygan zeminlere bir adım niteliğindeydi.

1978'in başlarında hareketi hız kazanan Cüheyman yeni kitlelere ulaşmak ve fikirlerinin çarpıtılmadığından emin olmak için kendi yazılarını yayınlamak zorunda olduğunu hissetti. Elbette ki sıkıca kontrol edilen Suudi yayınevlerinin böyle kışkırtıcı bir eseri basacaklarına dair bir umut yoktu. Böylece Cüheyman gözünü kuzeydeki Kuveyt'e dikti.

Cüheyman'ın temsilcileri hocalarının el yazmalarını rahat geçilen çöl sınırından gizlice ülkeye soktu. Orada, daha sonra Emirliğin en etkili İslami siyasetçilerinden biri haline gelecek, yardımsever Kuveytli bir Müslüman Kardeşler eylemcisi tarafından yerel bir matbaayla tanıştırıldılar. Kuveyt'in önde gelen gazetelerinden *el-Kabas*, astronomik bir ücret istedi. Diğer ticari yayınevleri de Suudilerle iş ilişkilerini tehlikeye atmaktan korkarak yazılara dokunmayı reddettiler.

İstekli olan tek işbirlikçi Dar el-Talia' ya da Vanguard Hanesi adında küçük bir matbaaydı. Bu, sıradan bir yayıncı değildi; Dar el-Talia' Irak destekli Suudi karşıtlara katılmıştı ve Saddam Hüseyin'in Arap Sosyalist Baas Partisi'nin ulusalcı ideolojilerinin propagandasını yapıyordu. Dar el-Talia'nın laik ve genellikle Şii olan militanlarının, Cüheyman'ın agresif Vahhabi etkili Sünni köktendincilik anlayışıyla gerçekte hiçbir ortak noktaları yoktu. Elbette ki Suudi Kraliyet Ailesi'ne duydukları nefret hariç. Düşmanımın düşmanı dostumdur prensibiyle hareket eden Dar el-Talia' sadece kendi baskı masraflarını alarak Cüheyman'ın yazılarını basacakları mesajını gönderdi.

Çok geçmeden 170 sayfalık, 'Yedi Risale' adındaki, yeşil beyaz kitapçık gizlice tekrar Suudi Arabistan'a sokuldu. Yedi bölümden sadece dördü –en politik içerikli olanlar– Cüheyman'ın kendisi tarafından imzalanmıştı. Biri Muhammed Abdullah'ın ismini taşıyordu. Kalan iki bölümün yazarları kendilerini 'Hocanın Bir Öğrencisi' olarak tanıtmıştı. Cüheyman'ın gizli ağı hakkında Medine'deki bazı resmi din adamlarınca hâlihazırda uyarılmış olan Suudi yetkililerin artık su götürmez bir kanıtı vardı. Harekete geçme vakti gelmişti.

Yasadışı kitabın baskıları arttırmasının ardından kısa bir süre geçtikten sonra, 1978 baharının sonlarında bir gün, genç misyoner Huzeymi, Cüheyman'ın mütevazı evinde dinleniyordu. Medine'nin Hara Şarkiya mahallesindeki evde televizyon ya da radyo gibi günaha davet eden aletlerden yoktu; modernliğe verilen tek taviz bir elektrik ampulüydü. Kadınlar bölümü katı bir biçimde ayrılmıştı ve üst kattaydı; onlarla sohbet etmek bir yana, en yakın arkadaşları dahi Cüheyman'ın eşlerinin isimlerini bilmezdi. Bir sorun çıktığı takdirde kaçmak için, önlem olarak evin bir arka kapısı vardı.

Gerçekten de bir sorun yaklaşmaktaydı. Bir gece, yerel postane çalışanı telaşlı bir şekilde kapıyı çaldı. Çalışan, Cüheyman'ın Uteybi aşiretinden,

muhtemelen uzak bir akrabasıydı. Akrabaları yetkililerden korumayı gerektiren Bedevi ahlak kurallarına bağlı adam bir uyarıda bulunmaya gelmişti. Hükümetin emriyle bir sürü adamı tutuklamalarını bildiren bir telgraf gelmişti. Aşiret üyesinin fark ettiğine göre Cüheyman'ın ismi listenin en başındaydı.

"Benimle gel," diye emretti Cüheyman Huzeymi'ye bu haberi aldıktan sonra.

Genç hiç tereddütsüz kabul etti. Küçük bir çanta hazırlayan ikili hızla arka kapıdan kaçtılar.

Hurdası çıkmış bir kamyonete tıkıştıktan sonra insanlardan ve yollardan uzağa, kuzeydeki çöle doğru süratle yola koyuldular. Yedi gün boyunca Cüheyman yıldızlardan yön bulmak, boşluğun içinde ilerlemek için Bedevi iz sürme becerilerini kullandı. İki kaçak, birkaç hurma ve Cüheyman'ın vurmayı başardığı bir antilobun etiyle beslendiler.

Yedinci gün, kamyonetle ücra bir mezraya vardılar; burası Cüheyman'ın güvenilir adamlarından birinin eviydi. Cüheyman ve Huzeymi orada beş gün daha kaldılar; bu sırada bir ulak, hükümet önlemlerinin detaylarını öğrenmek üzere, Sajir yakınlarındaki Cüheyman'ın aşiret memleketinde bulunan Riyad'ın kuzeyindeki vahalara gönderilmişti.

Manzara karanlıktı. Veliaht Prens Fahd'ın öz kardeşi, güçlü İçişleri Bakanı Prens Naif'in emriyle Cüheyman'ın ağındaki en kıdemli üyelerin yaklaşık yirmi beş tanesi tutuklanmıştı. Tutuklular arasında Riyad'daki şair-öğrenci, açık tenli Muhammed Abdullah da vardı. Hareket adeta parçalanmış görünüyordu.

Güvenlik servisinde çalışan bir sempatizan Cüheyman'a tutuklanmak için aramalarına devam edilen kişilerin listesini verdi. Cüheyman kâğıda bir göz attıktan sonra gergin bir bekleyiş içindeki Huzeymi'yi yanına çağırdı: "İsmin burada olmadığından korkacak bir şeyin yok, sen Riyad'a, eve dön."

Sonraki günlerde Cüheyman bütün enerjisini, yardım edebilecek tek kişi olan, eski hocası, kör din adamı Bin Baz'a ulaşmak için harcadı. Suudi yargı sisteminin denetçisi ve Şeriatın ya da İslam hukukunun yorumcusu olan Bin Baz artık Kraliyet Ailesi'nin, özellikle de böyle bir meselede görmezden gelemeyeceği bir otoriteye sahipti.

Cüheyman, kendisini daha yaşlı ulemayla yaptıkları tartışmada savunan Medine ve Riyad'daki din adamlarına hâlâ ulaşabiliyordu. Onlarla haberleşen Bin Baz meseleye ilgi gösterdi.

Prens Naif'le bir konuşmanın ardından Bin Baz genç şair Muhammed Abdullah'ı ve Cüheyman'ın tutuklanan diğer yandaşlarını özel olarak sorgulamakta ısrarcı oldu. Sorgulama uzun sürmedi. Bin Baz, Vahhabi teolojisinin bakış açısından bakınca tutukluları cezalandırmak için hiçbir sebep göremiyordu. Bu mütedeyyin gençlerin el-Suud ve hatta Bin Baz'ın kendisi hakkında ölçüsüz bir dil kullandıkları doğruydu. Fakat halkın ahlakını muhafaza etmek ve gerçek inancı yaymak gibi gayet iyi niyetler taşıyor gibi görünüyorlardı. Tek istedikleri, ülkeyi daha dini bütün bir hale getirmekti. Bunda ne gibi bir sorun vardı?

Bin Baz birkaç gün sonra bütün tutukluların salıverilmelerini tavsiye etti. Sözleri genellikle büyük önem taşırdı. Bir Suudi işadamı o dönemde bir gün Prens Naif'in ofisinde otururken bu etkiye şahit olmuştu. Bakanlık telefonu çalınca Prens Naif ağır ahizeyi kaldırmıştı. Bir anda sırtını dikleştirip abartılı saygı gösterileri arasında sürekli "Evet efendim, evet efendim" diyerek dikkatle dinlemeye başlamıştı. İşadamı arayan kişinin Kral Halid ya da Veliaht Prens Fahd olduğunu düşünmüş fakat bir şey sormaya cesaret edememişti. Sonunda her iki eliyle tutarak ahizeyi dikkatle yerine bırakan Naif bir telefon numarası tuşlayıp sinirli bir şekilde polis tarafından gözaltına alınan Medine İslami Üniversitesi öğrencilerinin isimlerini saymıştı. "Şimdi Şeyh Abdülaziz'le [Bin Baz] konuştum," diye bağırmıştı emir kuluna. "Bu adamları derhal serbest bırakmalısınız."

Bin Baz'ın Cüheyman'm yandaşlarıyla ilgili Prens Naif'e tavsiyesi de aynı hızda uygulanmıştı. Adamların hepsi, Allah yolundaki işlerine devam etmekte özgür bir şekilde derhal serbest bırakıldılar. Bir buçuk yıl sonra Mescid-i Haram bozgunuyla aklı başına gelen Veliaht Prens Fahd bu kararı belirgin bir pişmanlıkla anımsadı. "Onlara karşı daha önceden bir eylemde bulunmuştuk fakat bazı kimseler iyi niyetlerle onların serbest bırakılmaları için araya girdi," demişti derin derin düşünen Suudi Arabistan'ın fiili hükümdarı. "Müdahalede bulunanlar, bu adamların İslamiyet propagandası için yararlı olabileceklerine inanıyorlardı."

Ulemanın bu desteğiyle canlanan –ve Prens Naif'in hapishanelerinde maruz kaldıkları dayaklar yüzünden radikalleşen– Cüheyman'ın militanları

bu çetin sınavdan daha da güçlenmiş bir inançla çıktılar. Bu mucizevi kurtuluş Allah'ın kudreti olsa gerekti! Bunu takip eden aylarda hareket Suudi Arabistan'ın her yanından, Kuveyt'ten ve daha da uzaklardan yeni üyeleri çekerek iyice kalabalıklaştı.

Cüheyman'ın fikirleri, özellikle Mısır'da verimli bir zemin buldu. 1970'de Nasır'ın ölümünün ardından, 'Mümin Başkan' Enver Sedat Moskova yerine Washington'la ittifak yapmaya karar verdi ve İslam kılıfı altına saklanarak tutuklu bulunan Müslüman Kardeşler eylemcilerini hemen serbest bıraktı. Amerikalı diplomatlar ve subaylarda da olduğu gibi İslami radikallerin, Sovyet yanlısı solculardan çok daha tercih edilir olduğunu düşünüyordu. Suudi Arabistan'da olduğu gibi –kısmen tepeden yönetilen– dini bir uyanış Mısır'ın üniversite kampüslerine yayıldı. Genç adamlar arasında sakal bırakmak, kız öğrenciler arasında da İslami peçeler giymek moda haline geldi.

Dindarlığın bu kucaklanışı, Medine Üniversitesi'nde Bin Baz tarafından başlatılmış olan misyoner hareketiyle oldukça benzerlik taşıyordu. Yine, tıpkı Suudi Arabistan'da olduğu gibi hızla kontrolden çıktı.

Cüheyman'ın Bin Baz'dan ayrılışına paralel olarak radikal Mısırlı öğrenciler ve mezunlar ana akım Müslüman Kardeşler'den ayrılıp ülke çapında gizli hücrelerden bir ağ oluşturdu. Özellikle Kahire Üniversitesi'nin kampüslerinde çok güçlü olan bu dağınık ağ, Cemaat-i İslami ya da 'İslami gruplar' olarak anılmaya başlandı. Grubun, gözdağı ve hatta şiddet uygulayan eylemcileri solculara saldırıp İslami ahlakı dayattılar. Cüheyman gibi onlar da resim galerilerinin ve laik kültürel etkinliklerin yasaklanmasını talep ettiler ve erkeklerle kadınlar arasında katı bir ayrım konusunda ısrarcı oldular. Yavaş yavaş, sonraki yıllarda Mısır'ı kana bulayacak olan ateşli silahları toplamaya başladılar.

Sedat'ın Kudüs'e 1977'de yaptığı ve Mısır'ın İsrail'le Amerika destekli barış görüşmelerinin yolunu açan sürpriz ziyaret genç delifişekleri iyice radikalleştirdi. Suudi İhvan'ın 1920'lerde yaptığı gibi onlar da tekfir uygulamasını benimseyerek buna karşı çıkan Müslümanların dinden çıkmış kabul edileceklerini ve gerektiği halde öldürülebileceklerini duyurdular.

Artık 'Mümin Başkan' olmayan Sedat, gizlice dağıtılan broşürlerde, İslamı terk eden yeni 'firavun' olarak kötüleniyor, böylesi zorunlu bir ölümün baş adayı olarak görülüyordu. Cemaat-i İslami'nin daha da gizli bir dalı olan İslami Cihad örgütü, suikast planlarına başlamıştı.

Bu militanların önde gelenleri arasında, Kahire Üniversitesi Tıp Bölümü'nden yeni mezun olmuş Ayman Zawahiri de vardı. O ve diğerleri düşüncelerini, kampüste ve camilerde kurulan gizli okuma gruplarında paylaşıyordu. Cüheyman'ın 'Yedi Risale' kitapçığı Kuveyt'ten gizlice ülkeye sokulmuştu; kitapçık o zamana kadar o çevre içinde epeyce dolaşmış ve içinde yazanlar takdir kazanmıştı.

Mısırlı radikaller, Arap dünyasının mevcut yöneticilerinin –ister Mısırlı Cumhurbaşkanı, ister Suudi Kralı olsun– gerçek inancı savunmada ve Batıya karşı durmadaki başarısızlıkları sebebiyle artık meşru olmadıkları konusunda Cüheyman'la tamamen aynı fikirdeydiler. 1979 yılında Mısırlı Müslüman Kardeşler'le bağlantılı olan ve Cemaat-i İslami destekçileri tarafından çokça okunan bir dergi olan al-Dava, Suudi Krallığı'nın iddialara göre yozlaşma ve ahlaksızlığa teslim olduğuna dair bir yazı yayınlamıştı. Makalenin hedefi –tıpkı Cüheyman'ın ya da bu anlamda Bin Baz'ın da olduğu gibi– Suudi televizyonu ve radyosuydu.

"Suudi Arabistan nereye gidiyor?" diye soruyordu dergi, son dönemdeki ayıpları sıralayarak. Bir televizyon dizisinde kadın başkahramanın kocası olmayan bir adama öpücük kondurmasından yakınıyordu. Yakınlardaki bir radyo programında kadın ve erkek sunucular 'arkalarındaki kapı kapalıyken ve hâlâ yayındalarken birbirlerine tatlı sözler' sarf etmişlerdi. Suudi taksi şoförleri bile şüphesiz ki Amerikan filmlerinden etkilenerek uygunsuz davranmaya başlamışlardı. Hepsinin de ötesinde, diye şikâyet ediyordu dergi, Suudi çocuklar, yaşamlarını İslama adamak yerine artık Amerikan dizisi 'Altı Milyon Dolarlık Adam' ya da 'Süpermen' Steve Austin'i kendilerine örnek alıyorlardı!

Suudi Arabistan ya da Mısır'daki böylesi kâfir pislikler Cemaat-i İslami üyelerine Kahire Üniversitesi'nde İslamiyet öğreten, otuzlu yaşlarında popüler bir din adamı olan Muhammed İlyas tarafından abartılı bir hitapla kınanıyordu. İlyas, özellikle Cüheyman'ın yazılarından etkilenmişti. Başlarda Cüheyman'ın aşırı muhafazakâr fikirlerini, kaydedilen ve Mısır'da yasadışı bir şekilde dağıtılan vaazlarında sadece tekrar ediyordu.

İlyas sonra, 1979 yılında, bu yeni, ilham verici gurusuyla tanışmak üzere Suudi Arabistan'a bir seyahat planlamaya başladı.

5

O dönemde çoğu Suudi gibi Cüheyman da, Mısır'daki Cemaat-i İslami de dâhil olmak üzere bölgedeki İslami devrimci hareketlerin güç kazandığının ve dini uyanışın, ülkenin yakınındaki İran'da mevcut olan Şah'ın laik rejimini de istikrarlı bir şekilde zayıflattığının az çok farkındaydı. Fakat bütün bu yabancı gelişmeler onun düşüncelerine sadece ufak bir etkide bulundu. Cüheyman asla televizyon izlemiyordu ve gazetelere nadiren bakıyordu. İran'da olan bitenin pek fazla ilgiyi hak etmediğini düşünüyordu; ne de olsa İranlılar iflah olmaz bir biçimde kendi imansız inançlarına saplanıp kalmış Şiilerdi.

Vahhabi adetleriyle büyüyen Cüheyman, bütün cevapları İslamiyetin şanlı geçmişinde, Muhammed Peygamber'in ve onun erdemli yoldaşlarının eylemlerinde aramak üzere eğitilmişti. Böylece Cüheyman hareketinin sonraki aşamaları üzerinde düşünürken hadislerin koca, tozlu ciltleri arasında gittikçe daha derine gömüldü. Orada, İslami teolojide tam da bu çalkantılı zamanlara uyan, güçlü bir mefhumla, yani Mehdi'yle karşılaştı.

Mehdi fikri, yüzyıllardır Müslüman tasavvurunu körüklemişti. Bu kavramdan Kuran'ın kendisinde bahsedilmemektedir. Fakat bazı anlatıcılara göre, Muhammed Peygamber, Allah'ın bir gün bir kurtarıcı –bir Mehdi– göndereceğini ve bu kurtarıcının, şeytani güçlerle kıyameti andıran çatışmasının ardından Müslümanları yöneterek ideal bir toplum kuracağını öngörmüştü. Bu Mehdi, ölümlüler tarafından –en azından saltanatının ilk yedi yılı boyunca– öldürülemez. Bu süre içinde de kehanete

göre 'daha öncesinde haksızlıklar ve zorbalıkla dolu olan dünyayı huzur ve adaletle dolduracaktır.'

Şii Müslümanlar Mehdi'nin dokuzuncu yüzyılda meydana çıktığına, ardından da dünyanın sonunda dönmek üzere ortadan kaybolduğuna inanıyorlar. Bu süre zarfında Sünniler arasında da Mehdi'nin durumuna ilişkin hak talebinde bulunan birçok insan ortaya çıktı; bunların arasında, yandaşları, General Charles Gordon'ı öldürerek yüce İngiliz ordusunu bozguna uğratan ve 1885 yılında Hartum'u ele geçiren Sudanlı isyancı Ahmed Sayid Abdullah da vardı.

Cüheyman yedi risalenin birini Mehdi'nin muhtemel gelişine ayırdı. Cüheyman şöyle belirtti: Vaat edilen Mehdi ortaya çıkmadan evvel "Büyük bir ihtilaf vuku bulacak ve Müslümanlar dinden uzaklaşacak." Ona göre bu durum zaten üzücü bir biçimde aşikârdı.

Cüheyman, Mehdi ortaya çıkar çıkmaz Dünya'nın tek adil hükümdarı olacağını yazdı. Bütün gerçek müminler, mevcut cumhurbaşkanlarına ya da krallarına olan sadakatlerini terk edip ona biat edecekler, yani dini bağlılık yemini edeceklerdi. Mehdi'nin düşmanlarından bir ordu Mekke ve Medine arasında yarılan zemin tarafından yutulacaktı.

Ardından kehanete göre, büyük hesaplaşma vakti gelecekti. Dünyadaki, kendi kibirli yöntemlerine saplanıp kalmış ve gerçek inanca nefret duyan Hıristiyan İmparatorluklar Arabistan'a daha önce hiç görülmemiş bir güç göndereceklerdi. Müslümanların mabetlerine tecavüz etme ve Allah'ın hizmetkârlarını bozguna uğratma niyeti içindeki tamı tamına dokuz yüz altmış bin Hıristiyan askeri, korkutucu silahlarıyla karaya ayak basacaklardı.

Bir araya gelmiş Müslüman güçlerden üçte biri muharebe alanında Hıristiyanlarla karşılaşınca korkuyla kaçacaklardı, hadisten alıntı yapan Cüheyman'ın yazdığına göre bu adamlar ebedi cehennem cezasına çarptırılacaklardı. Diğer üçte birlik kısım şehit olarak toprakları değerli kanlarıyla yıkayacaklardı. Fakat geriye kalan üçte bir, muharebede galip gelerek bütün Hıristiyan şehirlerini "Allah-ü Ekber" nidalarıyla ele geçireceklerdi.

Gerçi Hıristiyan dünyasının bertaraf edilmesi olayların sonu olmayacaktı. İşte tam da bu noktada şeytan o çirkin niyetini açığa çıkararak Deccal'i –İsa karşıtı büyücü ve düzenbaz– dünyaya gönderecekti. Onun gelişini bekleyen Mehdi ilk olarak doğu Kudüs'teki el-Aksa Camisi'ne gidip, burayı yeniden İslamiyete kazandıracaktı. Tıpkı, doğu Kudüs'ün

1967'deki işgalindeki Savunma Bakanı Moshe Dayan gibi Deccal de bir gözünü kaybedecekti. Ayrıca -yine Arapların mevcut kötü durumlarını hatırlatırcasına- kendisine 70,000 kişilik Yahudi ordusu eşlik edecekti.

Deccal'in gücünden etkilenen Mehdi, bir hadiste açıklandığına göre, Müslümanların şehrin kalın duvarları ardında kuşatma altına alındıkları Şam şehrine kaçacaktı. Bu sıkıntılı anda Mehdi diz çökerek dua edecek, İsa Mesih de iki beyaz melek tarafından taşınarak Dünya'ya geri dönecekti. (İsa, Müslüman inanışına göre Allah'ın peygamberidir fakat oğlu değildir; Hıristiyan inancı, muhafazakâr Müslümanlarca İsa'nın gerçek öğretilerinin çarpıtılmış hali olarak görülür.)

Mehdi'nin karşısında belirip onu rahatlatan İsa, Hıristiyanların bertaraf edilmesine çok sevinecek ve bu evrensel musibete karşı olan savaşın komutasını devralacaktı. İsa Deccal'i, Müslümanların birinden ödünç aldığı bir mızrakla derhal katledilecekti; İblis'in elçileri denizdeki tuz gibi yok olacaklardı. Bunun ardından Yahudiler de tıpkı Hıristiyanlar gibi bozguna uğratılacak ve kefaret vakti sonunda gelecekti. "İsa'nın nefesinden tek bir kâfir bile kurtulamayacak," diye yazdı Cüheyman özlemle.

Hadis, Mehdi'nin dış görünüşü ve gelişinin detaylarıyla ilgili, oldukça kesin bilgiler içeriyordu. Bir anlatıcıya göre Mesih, geniş alnı, çıkıntılı burnuyla Muhammed Peygamber'e benzeyecekti. Açık tenli kurtarıcının yanağında iri bir doğum lekesi olacaktı. Ayrıca Mesih uzun boylu olacaktı ve en önemlisi de Peygamber'le aynı ismi taşıyacak, onunla aynı soy olan Kureyş kabilesinden gelecekti.

Mehdi'ye vakti gelince, Mekke'deki Kâbe yakınında, Hacer'in ve İsmail'in mezarlarının bulunduğu C şeklindeki duvarla yani Rükn'le, İbrahim'in ayak izinin bulunduğu taş olan Makam arasındaki en kutsal topraklarda biat edilecekti. Bunun zamanı bile kehanetlerde öngörülmüştü: Hacdan hemen sonra, yeni Müslüman yüzyılının başlangıcında.

Kasım 1978'de, Cüheyman'ın hareketinin üyeleri hapisten salındıktan sonra hac mevsimi geldi. İslam takvimine göre 1398 yılı 1399 yılına dönüyordu. Cüheyman adamlarını büyük vahyin vuku bulacağı yere, Mekke'nin Mescid-i Haramına hacca çağırdı. Dünya, caminin mermer avlusunu kanla, parçalanmış organlarla ve kopmuş uzuvlarla kaplayacak olan çalkantılı olaylardan on iki ay uzaktaydı.

Huzeymi, Riyad'dan Mekke'ye sekiz yüz kilometrelik uzun yolculuğu, tavanı çökük bir Mercedes sedanın üzerinde yün bir battaniyeye sarılı bir şekilde yaptı. Onun yanında Muhammed Abdullah'ın, arabayı kumla dolduran uğuldayan rüzgârlardan bir başka battaniyeyle korunan küçük kardeşi Saad yatıyordu. İkili yaklaşmakta olan hacla ilgili sohbet ediyorlardı. Bir anda Saad, Huzeymi'yi şaşırtan bir şekilde "Abimin, Mehdi'nin bütün özelliklerini taşıdığını fark ettin mi?" deyiverdi.

"Ne demek istiyorsun?"

"Yani Peygamber'le aynı isme sahip, Abdullah'ın oğlu Muhammed," diye açıkladı Saad. Abisi de açık tenli ve uzundu; geniş bir alnı, çıkık bir burnu ve yanağında büyük kırmızı bir lekesi vardı. Arabanın tepesinde sağa sola sallanan Huzeymi bu sözler üzerinde düşündü. Fakat hadise göre Mehdi'nin aynı zamanda Peygamber'le aynı nesepten gelmesi gerekmiyor muydu?

Bu açık bir çelişki yaratıyordu. Arap ırkı iki kola ayrılmaktadır: Soyları İbrahim Peygamber'in oğlu İsmail'in soyuna dayanan Adnaniler ve güney Arabistan'ın yerlisi olan Kahtaniler. Eğer Peygamber'in aşireti olan Kureyş, Adnani kökene sahipse Saad'ın abisi Muhammed Abdullah el-Kahtani, nasıl olur da Muhammed Peygamber'in soyundan olabilirdi?

Saad gülümsedi. "İşte, biz aslında Kahtani değiliz," diye sırrını açıkladı. Geçen yüzyılda büyük büyükbabası, şu an güney Suudi Arabistan'ın bulunduğu yerdeki Kahtani aşiretinin topraklarına yerleşmişlerdi. Bedevi adetlerine uygun olarak da aşiret ismini kendi isimleri olarak benimsemişlerdi. Fakat sülalenin soyu çok daha farklı bir kökenden geliyordu. Saad gururla atalarının aslında, soyları Muhammed Peygamber'e ve dolayısıyla da Kureyş'e uzanan asil Türk ırkından olduğunu söyledi. Osmanlı İmparatorluğu döneminde sülale, nesillerce Osmanlı yönetimindeki Mısır'da yaşamış, ardından da yarımadadaki Osmanlı kontrolünü güçlendirmeye istekli hükümet görevlileri tarafından Arabistan'a yerleştirilmişlerdi.

Huzeymi ikna olmamıştı. Arabistan dışındaki dünya Muhammed Peygamber'in soyundan geldiğini iddia eden, genellikle de bunu hayali gerekçelere dayandıran Müslümanlarla doluydu. Suudi Arabistanlı Bedeviler bu savlara genellikle şüpheyle yaklaşırlardı; özellikle de bu sözde soy Türkler ya da Arap olmayan diğer ırklar gibi daha değersiz kökenleri

içeriyorsa. Mercedes Mekke'ye vardığında Huzeymi bütün bu sohbeti aklından çıkarmıştı.

Cüheyman hacdan sonra krallığın gayrimeşru yöneticilerinin kaçınılmaz sonu olduğuna inandığı geri sayım için hazırlıklara başladı. Mescid-i Haram'da neredeyse sürekli olarak mevcut bulunan ehilleri ibadet edenlerin arasında belirip onlara İslamiyete riayetin önemi ve imansızlıkla savaşma görevi hakkında kısa, doğaçlama vaazlar vermeye başladılar.

Sadece konuşmakla kalmadılar. Cüheyman artık, gerçek inananların kendilerini en kötüye hazırlamaları gerektiğine inanıyordu. İkiyüzlü Suudi devleti Allah'ın hizmetkârlarına yine saldırmaya kalkarsa kendilerini savunabilmelilerdi.

Bu fikir herkese, özellikle de hapiste dayağa ve tacize maruz kalanlara doğru göründü. Cüheyman'ın yandaşları küçük gruplar halinde uzun çöl seferleri yaparak, burada atıcılıklarını mükemmelleştirdiler. Eğitmen eksikliği yoktu. Örgütün Suudi üyelerinin çoğu, Cüheyman gibi Ulusal Muhafızlar'dan emekliydi. Bu eğitimlerin çoğu Muhafızlar'ın aşiret milislerinin ücra üslerinde gerçekleşmiş görünüyor.

Cüheyman'ın topladığı silahlardan bazıları da yepyeni bir şekilde Muhafızlar'ın depolarından geldi. Diğer silahlar ve mühimmat Yemen sınırından ya da Lübnan İç Savaşı'nın harp meydanlarından gizlice ülkeye sokuldu. Neticede Krallık, askeri ekipman içinde yüzüyordu: Sadece 1978 yılında Suudi sınır devriyeleri 1200 kaçak tüfek, 481 makineli tüfek, 7358 tabanca ve bir milyondan fazla mühimmat ele geçirmişti. Bundan çok daha fazlası ise tespit edilememişti. Mağrur Bedevi hanelerinin hepsinde ateşli silahlar mevcuttu; modern AK-47'lerden olmasa bile herkeste en azından çok eski İngiliz yapımı kurmalı tipte tüfeklerden bulunurdu.

1979 yılının ortalarında Cüheyman'ın destekçilerinden oluşan, sıkı sıkıya birbirine bağlı toplulukta tuhaf şeyler olmaya başladı. Geçici bir durgunluk döneminin ardından Suudi devleti baskılarını yeniden artırarak Cüheyman'ın kitapçığını yayan ya da dava için para toplayan kişileri gözaltına aldı. Cüheyman da yine kaçmaya başlamıştı ve destekçilerinin sahibi olduğu çöl çiftliklerinde kalıyordu. Şehirlerden

geçerken tutuklanmasının önüne geçmek için karakollara yakın yerlerde kalıyordu; çünkü kendisini arayanların bu tarz yerlere asla bakmayacağını düşünüyordu.

Gittikçe daha fazla üye –Muhammed Abdullah'ın kardeşi Saad da dâhil olmak üzere– parmaklıklar ardına konunca, Suudi rejiminin gözle görülür adaletsizliğine karşı ayaklanmaya dair erdemli bir tutku ve yakıcı bir arzu hareketin içine sızmaya başladı.

Bunun ardından, Cüheyman'ın destekçilerinden yüzlercesi, birbiri ardına detaylı, canlı rüyalar görmeye başladı. Bu rüyaları ilk gören Muhammed Abdullah'ın kız kardeşini hızla diğerleri takip etti. Uyurlarken hepsi aynı imgelemi gördüler: Mekke'nin Mescid-i Haram'ındaki kutsal Kâbe'de duran Muhammed Abdullah, bir mümin kalabalığı arasında, kutsanmış Mehdi olarak bağlılık yeminlerini kabul ediyordu. Muhammed Abdullah'la şahsen hiç tanışmamış olan Lübnan kadar uzak yerlerdeki militanlar da aynı rüyayı gördüklerini iddia ettiler.

Bu rüyaların çoğu kendi kendini telkin yoluyla görülmüş olsa gerekti; özellikle de –yüzyıl sonuna yaklaşılırken kurtarıcının gelişini gittikçe daha çok saplantı haline getiren– Cüheyman, Mehdi'nin gelişini müjdelediği varsayılan ilahi işaretlerden gitgide daha sıklıkla bahsettiği için bunun olması normaldi. Yine de inançlı kişilerin çoğu için uykularında gerçekleşen deneyimler Allah'tan açık bir işaret olarak görünüyordu.

İslamiyette rüyalar, özellikle de toplu olarak vuku bulduğunda, bilinçaltının rastlantısal kıpırtıları olarak kolayca göz ardı edilemez. Muhammed Peygamber'in kendisi de Allah'tan vahiylerin çoğunu rüyalar yoluyla aldı ve bu mesajlara büyük önem atfeder. Peygamberin "Bir insanın söyleyebileceği en kötü yalan görmediği bir rüyayı anlatmasıdır," diye söylediği bildirilir.

O sıralar yirmi beş yaşında olan Muhammed Abdullah ilk başta bütün bunları ciddiye almadı; kendini olası Mehdi olarak tanıtmadığı kesindi. Oysa Cüheyman artık kurtarıcıyı bulduğuna derinden ikna olmuş görünüyordu. Genç adamın tereddüdü bile ilahi bir işaret olarak görülüyordu: Neticede hadis, mübarek Mehdi'nin yeni görevini kabul etmekte gönülsüz olacağını öngörmüştü. Cüheyman yıl boyunca, genç öğrenciyi Seçilmiş Kişi olduğuna ikna etmek adına, Muhammed Abdullah'ın kulağına fısıldamaları için pek çok yardımcısını gönderdi.

İslamiyetin on dördüncü yüzyılındaki son hacdan kısa bir süre önce Cüheyman ve Muhammed Abdullah adeta ayrılmaz bir hale geldiler. Mescid-i Haram'ın ele geçirilmesinden sonra Batılı bir diplomat tarafından bildirilen, doğruluğu kanıtlanmamış bir habere göre ikili aynı zamanda sevgili olmuştu. Durum her ne olursa olsun neticede bir aile haline geldiler: Cüheyman ilk eşini boşayıp sessiz sedasız bir şekilde Muhammed Abdullah'ın, genç şairi Mehdi olarak rüyasında ilk gören kız kardeşiyle evlendi.

Hararetli toplantılarda, rüyaların zorunlu bir eyleme çağrı olduğu tartışıldı. Cüheyman, müminlerin toplu olarak Mescid-i Haram'a gidip kehaneti gerçekleştirerek Allah'ın görevini icra edeceklerini söyledi. Daha çok destek arayan Cüheyman bu haftalarda Bin Baz'a kendisi bir temsilci gönderdi. Riyad'daki bu buluşmada kör din adamı teolojik argümanları sabırla dinledi. Fakat ikna olmadı.

Bin Baz temsilciye, öncelikle Muhammed Abdullah'ın Mehdi olarak vasıflandırılabileceğine inanmayı reddettiğini açıkladı. Bin Baz, gerçek Mehdi'nin herhangi bir insani müdahale olmaksızın kendi başına, Allah'ın izniyle ortaya çıkacağını söyledi. Bin Baz, Cüheyman tarafından planlanan herhangi bir müdahalenin evrensel bir kabul kazanma şansı olmayacağı ve bunun Müslümanlar arasında fitne yaymak gibi bir günah olacağı konusunda uyardı.

Temsilci, Cüheyman'ın Mehdi'yi sunarken silah kullanmayı planladığından bahsetmedi. Bin Baz da bu rahatsız edici sohbet konusunda yetkilileri bilgilendirmemeyi tercih etti.

Bundan kısa bir süre sonra Cüheyman güvenilir ehillerinden bir grubun arasındaydı; birlikte Riyad'ın kuzeyindeki bir çiftlikte, geniş bir çadırda kahve içip sarı hurma yiyorlardı. Orada bulunan destekçilerden biri de, Bin Baz'ın başkentin Faysal bin Türki Camisi'ndeki sabah vaazlarına katıldığı dönemde harekete dâhil olan genç öğrenci Sultan el-Khamis'di. Cüheyman bu defa açık açık konuşuyordu: Mehdi gerçek inancın düşmanlarından korunmalıydı ve bu korumayı sağlama mesuliyeti de müminlerindi. Kararlaştırılan gün geldiğinde, Mescid-i Haram'ın silah zoruyla ele geçirileceğini ve korunacağını söyledi.

Khamis'in kafası karışmıştı. Kutsal Kuran ve hadis, o kutsal bölgede savaşı özellikle yasaklamamış mıydı?

Cüheyman sinsice sırıttı ve Mehdi'nin düşmanlarından oluşan ordunun nasıl yarılan yer tarafından yutulacağını anlatan hadisten alıntı yaparak ona yanıt verdi. "Biz silah götürmezsek o ordu Mekke'ye gelmez," dedi "Ve dünya tarafından yutulamaz." Aceleyle, her durumda silahların sadece savunma amaçlı olacağını ekledi. "İlk onlar ateş edene kadar biz ateş etmeyeceğiz."

6

Cüheyman'ın gizli ağı Mehdi'nin gelişi için hazırlanırken Suudi prensler çok daha görünür tehlikeler sebebiyle endişe duyuyorlardı. Bunların başında, Basra Körfezi'nin öte yanındaki İran'da hızla tırmanan karmaşa yer alıyordu.

Riyad'ın yöneticileri yıllar içinde İran Şahı Muhammed Rıza Pehlevi'yle sıcak bağlar kurmuşlardı; devrimcilerin coşkusunu ve Komünist tahrikini Körfez'in sıcak sularından uzakta tutmak gibi ortak çıkarlar sebebiyle ona bağlılardı. Her iki krallık da petrolden zenginleşmişti ve Amerika'nın ve o zamanlar 'Özgür Dünya' denen gruptaki diğer ülkelerin çok önemli destekçileriydiler. Her iki kraliyet hanesi de kendilerini sorunlardan koruması için yıllardır Washington'a güveniyorlardı.

Washington geçmişte müdahalelerde bulunmuştu. 1953 yılında Şah, Batılı petrol tesislerini kamulaştıran ve kitleleri, Batı karşıtı konuşmalarıyla ayaklandıran, seçilmiş başbakan Muhammed Musaddık'la bir çekişme yaşadıktan sonra Roma'ya kaçmaya zorlanmıştı. O dönemin CIA ve İngiliz istihbaratı yerel ajanlarından bir ağı kullanarak Musaddık'a bir karşı-darbe düzenledi. Kod adı Ajax olan bu gizli operasyon neticesinde Şah, Tahran'ın Tavus Kuşu Tahtı'na geri getirildi ve Musaddık da parmaklıklar ardına kondu.

Amerika, Suudi Arabistan'da da güç gösterisinde bulunmuştu: 1963'te Mısır güçleri komşu Yemen'e girip Suudi destekli Yemenli kral taraftarlarıyla çarpışıp Kraliyetin kendi sınırlarına tecavüz ettiğinde ABD Hava Kuvvetleri Suudi semalarında devriye uçuşları yapmıştı.

Fakat bunların hepsi geçmişte kalmıştı.

1979'da Amerika, Vietnam travmasından yeni çıkıyordu ve yabancıların karışık işlerine karşı pek ilgisi yoktu. Beyaz Saray'da 1977'den bu yana oturan ve Amerika'nın ahlaki rehabilitasyonu altyapısıyla seçilen eski Georgia Valisi, Demokrat Jimmy Carter, kendi yönetiminde Amerikalı hiçbir askerin ülke dışına savaşa gidip ölmediğiyle hâlâ övünüyordu. ABD'nin askeri bütçesi epey yara almıştı. Geçmişteki, yabancı liderlerin suikastlarıyla ilintisi ve Amerikan vatandaşlarını gizlice gözetlemesi sebebiyle imajı zedelenen CIA, Kongre duruşmalarının ardından oldukça sıkı gözetim altındaydı; Teşkilat, gizli eylem yürütme becerisinin çoğunu kaybetmişti ve yeni kaynaklar bulmak neredeyse imkânsızdı.

Carter'ın idealist yönetimi için yurtdışına silah satışlarını kontrol altına almak ve insan haklarını savunmak en önemli yabancı politika amacı haline geldi. Bütün bunlar Şah'ın artık, kendisine geçmişte otomatik olarak Amerika'nın desteğini sağlayan, Soğuk Savaş'ın güç dengeleri penceresinden değerlendirilmeyeceği anlamına geliyordu.

1978'in başında İslami ve solcu protestocular İran'daki kraliyet rejimine karşı ayaklandığında Dışişleri Bakanlığı'nın İnsan Hakları Ofisi Washington'ın yeni önceliklerini takip ederek İran'ın biber gazı satın alma talebini reddetti; oysa ABD'nin emniyet teşkilatları, kendi ülkelerinde kitleleri kontrol altında tutmak için bu kimyasalın aynısını kullanıyordu.

1978 yılı sürerken İran'da, Amerika'nın artık Şah rejimine destek vermemeye kararlı olduğuna dair gitgide yayılan algıdan da cesaretlenen öğrenci gösterileri, grevler ve polisle çatışmalar iki kat arttı. Sovyetler Birliği'nin bölgesel hırsları da arttı: Amerika, Komünistler Nisan 1978'de bir darbe yapıp komşu Afganistan'da yönetime el koyduğunda pek bir eylemde bulunmadı.

İran'daki huzursuzluk, o zamana dek İran'da sıkı gözetim altında yaşayan 78 yaşındaki asık suratlı, Şii âlim Ayetullah Ruhullah Humeyni Ekim 1978'de çok daha özgür olan Fransa'ya taşındıktan sonra iyice tırmandı. Paris yakınlarındaki Neauphle-le-Château'nun verdiği rahatlıkla Şah karşıtı hareketinin İslami bileşeninin liderliğini üstlendi. Humeyni'ye göre Şah, dini küçümseyen 'şeytani bir hükümet'i temsil ediyordu ve bu durum, ancak 'oluk oluk akacak kanla' temizlenebilirdi.

Aralık 1978'de Cüheyman, Muhammed Abdullah'ın Mekke'de Mehdi olması fikirlerini ilk açıkladığında yeni 1399 İslami yılı yeni başlamıştı. Takvimin ilk ayı olan Muharrem Şiiler arasında her zaman bir ağıt ve dini coşku dönemi olmuştur. İran'da bu dini duygular artık Humeyni tarafından kontrol edilmekteydi; Ayetullah'ın –Fransa'dan kaçak gelen kasetlerle dağıtılan– vaazları sokak çatışmaları, protestolar ve grevlerin gittikçe artmasına sebep oldu. Müttefikleri tarafından teşvik edilen Carter yönetimi çok önemli bir açmazla karşı karşıyaydı: Şimdi ne yapılmalıydı?

Dönemin dışişleri bakanı, şiddetten nefret eden ve Amerika'nın ahlaki bir örnek olarak gücüne inanan, uluslararası bir avukat olan Cyrus Vane'di. O ve Dışişleri Bakanlığı'ndaki çoğu bürokrat, Amerika'nın İran'daki nihai amacının kalıcı bir müttefiki kurtarmak yerine demokrasi ve siyasi uzlaşıyı desteklemek olduğuna inanıyordu. Tahran'daki Amerikan elçisi iyimser bir şekilde, Şah'ın devrilmesinin, Humeyni'nin 'Gandi' gibi bir rol oynayacağı, Batı yanlısı, ılımlı bir hükümetin kurulmasına vesile olabileceğini tahmin ediyordu. Şah, gittikçe daha da şiddetlenen devrimcilere karşı sıkı bir önlem almada Washington'ın destek verip vermeyeceğini sorduğunda ABD yetkilileri verdikleri yanıtta, İran Krallığı'na daha ileri bir demokrasiye doğru muğlak bir takım teşviklerde bulundu.

Carter'ın ulusal güvenlik danışmanı Zbigniew Brzezinski bu politikalara sinirlenmişti. Polonya doğumlu göçmen, düşmana ödün vererek savaştan kaçınmanın tehlikelerini gayet iyi hatırlıyordu ve Amerika'nın İran politikasının tehlikeli biçimde naif olduğunu savundu. "Liberal eğilimli Amerikalı avukatlar tarafından desteklenen ve böylesi bir devrimci duruma –yerel Amerikalı politikacıların aksine– uzlaşı ruhuyla değil de (İran örneğinde görüldüğü üzere) öldürücü bir nefretle motive olan muhalif tarafların koalisyonu gibi tuhaf bir düşünceye kesinlikle hiç inancım yoktu," diye yazdı Brzezinski daha sonra.

Brzezinski'nin çözümü, İran'ın Batı destekçisi ve Amerikan eğitimli ordusu tarafından bir darbe düzenlenmesiydi; böyle bir şeyin, devrimci coşkuyu bastıracağını ve radikal, Amerikan karşıtı teokrasiye kayışı durduracağını düşünüyordu. Bu sebeple Amerikalı bir general İran ordusuna ülke bütünlüğünü muhafaza etmede yardımcı olma ve gerektiği takdirde böyle bir darbede ordunun yanında yer alma göreviyle Tahran'a gönderilmişti.

Fakat Vance ve Başkan Yardımcısı Walter Mondale, İslami devrimi bastırma planlarında herhangi bir Amerikan teşvikine son derece karşıydılar. General Pinochet'nin, demokratik bir biçimde seçilmiş Şilili Cumhurbaşkanı Salvador Allende'ye Amerikan destekli komplosu hâlâ herkesin aklındaydı ve –Amerikan kamuoyunca da– Pinochet Humeyni'den çok daha şeytani bir figürdü.

Sonunda Carter İran meselesinden elini eteğini çekmeye karar verdi. 3 Ocak 1979'da üst düzey bir siyasi toplantıda "İran'ın gerçek anlamda müttefikimiz olmaması ABD için bir başarısızlık olarak görülmemelidir," diye fikir beyan etti. Birkaç gün sonra Birleşik Devletler Şah'a ülkeyi terk etmesini tavsiye etti. İran'ın çöküşünün kendi başkanlığının da sonunu getireceğinden habersiz Carter, aynı şeyi tekrar edip durdu: "İran'ın işlerine karışmak gibi bir niyetimiz yoktur."

İran hükümeti, Şah ülkeden ayrıldıktan kısa bir süre sonra dağıldı; Şah da kanser tedavisi için Birleşik Devletler'e gitti. Humeyni 1 Şubat 1979'da kiralık bir Fransız uçağıyla Tahran'a indi ve başkentin sokaklarını dolduran milyonlarca destekçisi tarafından karşılandı. Humeyni havaalanında "Bütün şeytani yabancıların ve onların yardımcılarının ellerini kesmesi için Allah'a yalvarıyorum," diyerek topluluğu kışkırtarak Amerika karşıtı bir histeri yarattı; devrim karşıtı şüphelilerinin hızla idam edildiği o karanlık günler başlamıştı.

Atlantik'in karşı tarafında, Brzezinski gibi sertlik yanlısı politikacılar bile bölgedeki çalkantının Amerika'nın siyasi İslamla evrensel çatışmasının habercisi olduğunu kavramada başarısız oldular. Humeyni'nin dönüşünden bir gün sonra Brzezinski Carter'a "İran meselesini aşırı genellememeye dikkat etmeliyiz," tavsiyesinde bulundu. "İslami uyanış hareketleri Ortadoğu'ya yayılmış değil, üstelik uzun süre devam etmeleri pek olası görünmüyor."

Diğer idari yöneticiler Ayetullah'ı alkışlayacak kadar ileri gittiler. Birleşmiş Milletler ABD elçisi Andrew Young o hafta İslamiyetin 'canlı, kültürel gücü'nü övüp Humeyni'nin 'panik durumu geçtikten sonra bir aziz mertebesine' geleceği tahmininde bulundu.

Riyad'dan bakıldığında paniğin yatışması için yeterli sebep yoktu. İran'da agresif Şii teokrasisinin yükselişi, İslamiyetin bu iki mezhebi arasındaki asırlık düşmanlığı diriltip el-Suud'un bütün Müslüman

dünyasına liderlik etme iddiasını baltalayarak çoğunluğu Sünni olan Suudi Arabistan için doğrudan bir tehdit oluşturuyordu. Tahran'daki çalkantının yarattığı endişe, Krallığın dört bir yanında artan tehditlerle iyice kızışmıştı. Güney Yemen'de Marksist bir rejim, Sovyet yardımıyla yönetimi ele geçirmiş, kuzey Yemen'deki Suudi müttefiklerini istikrarsız hale getiriyordu. Kızıldeniz'in karşı tarafındaki Marksist Etiyopya, Kübalı birlikler ve Suudilerin bölgesel müttefiki Somalilileri bozguna uğratmak için kullandıkları büyük miktarlarda Sovyet askeri donanımıyla kaynıyordu. Sovyet askeri danışmanları aynı zamanda Afganistan'da da gittikçe artıyorlardı.

Bu noktada, Amerika'nın Suudi Arabistan'la çok önemli ilişkisini sürdürmeye dair hassas görev elli yedi yaşındaki Elçi John Carl West'e emanet edilmişti. Neşeli ve sade bir güneyli Demokrat olan elçi, Carter komşu Georgia'nın valisi olunca –samimi bir slogan olan 'İyi Bir Adam Seçin' sloganıyla aday olmuştu– Güney Carolina valiliğine seçilmişti. Ön seçimler sırasında Carter'ın başkanlık hırslarını destekleyen, ilk bilindik Demokratlardan biri olan West uzun zamandır Arap dünyasına hayranlık duyuyordu. Bu yüzden de Avrupa'da bir yerlerde, rahat bir elçiliğe yerleşmek yerine o ana dek genellikle, buraya seçim sonrası ödülü olarak bakan ve kariyer yapmak isteyen bir diplomatın tercih ettiği Suudi Arabistan atamasını özellikle talep etti. West Ortadoğu hakkında çok az şey bilse de ayrılıkçı güneyli siyasetçilerle olan deneyimi, Suudi sülalesindeki girift ilişkiler içinde yolunu bulması için iyi bir başlangıç olmuştu. Westler, günde üç defa olmak üzere önde gelen Suudileri ağırlıyorlardı. Kişisel ilişkilere çok önem veren Suudi soyluları buna birtakım erişim haklarıyla karşılık veriyordu. West'in Carter'la olan dostluğuna değer veriyorlar ve Amerikan elçisinin kendi el yazısıyla yürüttüğü yazışmaları ABD Dışişleri Bakanlığı'nın aracılığını sıklıkla es geçerek doğrudan Başkan'a ilettiğini biliyorlardı.

Suudiler o zamana kadar Washington üzerinde ne kadar etkileri olduğunun tamamen farkına varmışlardı. 1979'un ortalarında, İran'daki sıkıntılar global petrol kaynaklarını kesintiye uğrattığında Amerika, benzin sıkıntısı yaşamıştı ve bu durum da Carter'ın oylarını iç karartıcı biçimde sert bir düşüşle yüzde 25'e kadar indirmişti. Birleşik Devletler'deki benzin kuyrukları trafiği tıkamaya başlayınca sinirler gerilmişti; 1979 yazının ilk pazarında, yakıtı biten Amerikan benzin istasyonlarının yüzde yetmişi

kapanarak herkesi şaşkına çevirmişti. Yardım için yalvaran Carter o ay Büyükelçi West aracılığıyla Suudi prenslerine kişisel, el yazısı bir mesaj ileterek petrol üretiminde bir artış rica etmişti.

Suudiler buna razı gelerek, günde 8.5 milyon ek varille üretimi 9.5 milyon varile çıkarmış, Amerika'daki benzin kuyruklarının ortadan kalkmasını sağlamıştı. Amerikan başkanının kendilerine bir iyilik borcu olduğunu unutmayacağından da emin olmak istiyorlardı. "Prens Sultan geçen gün üretimdeki artışın size siyasi açıdan bir yardımı olup olmadığını sordu," diye rapor etmişti Büyükelçi West 1979 Eylül'ünde Carter'a gönderdiği el yazısı notlarından birinde. "Göz kırparak bir milyon varilin en azından bir milyon oy değerinde olduğunu ve bu anlamda da Suudilerin en azından yeniden seçilmenize yardımcı olduğunu belirtti."

Bunun karşılığında Suudilerin istediği şey Amerika'nın güvenlik kalkanıydı.

O günlerde Amerika, Krallığa hâlihazırda bir takım askeri donanım sağlıyordu. Carter yönetimi Suudi Hava Kuvvetleri'ne ileri teknolojili F-15 savaş uçakları sağlamaya ilişkin tartışmalı bir kararı Kongre'de zorla kabul ettirmişti. Yüzlerce Amerikan askeri ülkeye gizlice atanmıştı. 1975'ten beri –Amerikalı bir general tarafından denetlenen– Vinnell şirketi, Suudi Ulusal Muhafızlar için kapsamlı bir eğitim programı yürütüyordu. Bundan ayrı olarak yine bir generalin yönettiği bir başka Amerikan askeri heyeti ara sıra ABD Hava Kuvvetleri'nin kullandığı Zahran hava sahasında konuşlanmıştı.

Suudi Arabistan'ın Birleşik Devletlerle güvenlik ilişkileri konusundaki ana muhatabı suikasta kurban giden Kral Faysal'ın oğlu Prens Türki el-Faysal'dı. Georgetown Üniversitesi'nde eğitim görmüş, gündelik dilde akıcı bir İngilizce konuşan, sakin, yumuşak sesli prens, 1977-2001 yılları arasında, CIA'in Krallıktaki muadili olan Suudi Genel İstihbarat Dairesi'nin (GİD) başkanı olarak hizmet verdi.

Suudi taleplerine yanıt olarak, faaliyetleri duraksamış CIA bile Krallığa sınırlı bir yardım sundu. Teşkilatın Suudi Arabistan'daki istasyon şefi George Cave, Kraliyetin terörizm karşıtı güçlerini en yeni Amerikan teknikleriyle eğitmede Prens Türki'yle birlikte çalıştı. Amerikan teknisyenleri, Mekke ya da Cidde'nin kavurucu sıcağından ferahlık sağlayan bir dağ kasabası olan ve uzun zamandır Suudi Kraliyetinin yazın inzivaya çekildikleri bir dinlenme yeri olarak hizmet gören Taif'deki özel bir eğitim merkezinde konuşlandılar.

CIA, uluslararası bombalamalar ve uçak kaçırmalar çağındaki tahmin edilebilir konular üzerindeki deneyimlerini paylaştı; keskin nişancılık, patlayıcıları kullanma, biber gazı kullanımı, rehine kurtarma operasyonları bu konular arasındaydı. Bu seanslardan birinin sonunda Cave, Prens Türki'ye –Amerika kanunnamesine göre– yeni Suudi rehine kurtarma timinde bir psikiyatristin görev alması gerektiğini belirtti. Prens düşünceli bir şekilde "Ben bu konuda size döneyim," diye yanıt verdi.

Ertesi gün Cave şöyle bir yanıt aldı: Suudi Arabistan'daki şartlar Amerika'dakilerden daha farklıydı. "Bunu yapmamız mümkün değil çünkü bütün ülkede sadece üç tane psikiyatristimiz var."

CIA bu sınırlı güvenlik yardımını sağlamasına rağmen Suudi Arabistan'ın genel istikrarına ilişkin endişe edecek pek bir sebep görmüyordu. Son derece sıkı bağlara sahip ve hastalık derecesinde gizli kapalı iş gören Suudi Krallığı'nda bilgi edinmeyi aşırı derecede zor bulan teşkilat Cüheyman'ın kışkırtmasına ilişkin hiçbir ipucuna sahip değildi ve İran tehdidini dikkate almadı. CIA, Nisan 1979'daki, Suudi Arabistan ve civardaki Şeyhliklere ilişkin gizli görevinde "Arap Yarımadasındaki modernleşme yerel dini unsurlar arasında bir takım gerginlikleri tırmandırmış olabilir, yine de şimdilik çoğu kontrol altında görünüyor," diye fikir belirtmişti. "Suudi Arabistan'daki Şiilerin İran'daki politik gelişmelere belirli bir yakınlık duymadıklarına inanılıyor ve son yıllarda, herhangi ciddi bir tahrike mahal vermeyecek kadar yeterli bir ekonomik gelişme elde ettikleri görülüyor," diyordu belge.

Küçük CIA ekibinin sunduğu sınırlı yardım ve Ulusal Muhafızlar'ın eğitilmesi Suudi Kraliyeti için hiçbir şekilde yeterli değildi. Riyad'ın umutsuz biçimde istediği şey Carter yönetiminin bölgedeki müttefiklerini Humeyni yangınından ve Sovyet tehdidinden koruyacağına ilişkin kararlılığının dramatik bir teşhiriydi. Veliaht Prens Fahd, 2 Ekim 1979'da, Prens'in Cidde'deki Kızıldeniz sahilinde bulunan sarayında gece geç bir vakitte yaptıkları toplantıda Büyükelçi West'e, Suudilerin uğradığı hayal kırıklığını vurguladı. Fahd'a göre, Sovyetler, Humeyni'ye destekleri ve Etiyopya'dan Afganistan'a kadar verdiği zararlarla Basra Körfezi'ni kontrol altına almaya çalışırken Amerika, 'görünürde kayıtsız ya da iktidarsız' bir portre çiziyordu.

"Şah'ı, düşüncelerini ve eylemlerini daha çağdaş bir hale getirmeye ve böylece Komünist provokatörlerden desteğini çekmeye zorlayacağınız yerde gitmesine izin verdiniz," diye hayıflandı Fahd. "İran'da ne olduğuna bir bakın! Toplumun en kaymak tabakasını öldürdüler, ordudaki, kamu kuruluşlarındaki en akıllı kişiler, işlerinde uzman olanlar ya infaz edildi ya da sürgüne zorlandı." Ve bütün bunlardan sonra bile, diye devam etti Fahd, "Başkan Carter İran'a tek bir uyarıda bulunmadı."

Veliaht Prens, Afganistan'dan sonra Pakistan'ın devrilecek bir sonraki domino taşı olacağını tahmin ediyor, bölgenin çoğunluğunun –halk arasında yeni moda olan Amerika karşıtı söylemi benimsemeye zorlanırken– aslında Amerika'nın gücünü göstermesinden başka bir şey arzulamadığını açıklıyordu. "Arap rejimlerinin dörtte üçü gerçekten sizin yanınızda," dedi Fahd. "Hepsi de güçlü, bilge ve ahlaklı dostu ABD'nin 'Bu kadarı yetti artık!' mesajını açık ve net bir şekilde iletmesini bekliyor ve bunu umut ediyor."

Şaşıran West buna itiraz ederek, 'ABD'nin müttefikleri ve dostlarına yardım etmeye isteksiz olduğunu ima edenler'in yanıldığını söyledi. Veliaht Prens'in yumuşamaya niyeti yoktu. Şu ana kadar Birleşik Devletler 'sağlam, net bir duruş' sergilemek yerine sadece muğlak sözler sarf etmişti. Krallık için risklerin çok yüksek olduğunu ve Washington'a kıyasla Riyad için tehlikenin çok daha acil göründüğünü açıkladı. "Tehlikeyi uzaktan izlemek başka şey, onu gerçekten hissetmek ise bambaşka bir şey!"

Bu sohbetten bir ay sonra bütün dünya Amerika'nın gücü yerine zayıflığının küçük düşürücü tablolarına şahit oldu. 4 Kasım 1979'da devrimci öğrenciler öfkeli bir şekilde Tahran'daki ABD elçiliğine gidip altmış altı kişiyi rehin aldıklarını kameraların önünde ilan ettiler; rehinelerin derhal gözleri bağlanmıştı. İran'ın Washington'la olan ilişkilerini düzeltmek için Brzezinski'yle Cezayir'de yeni görüşmüş olan İran'ın laik başbakanı Mehdi Bazergan, Tahran Havaalanı'ndan hızla ofisine gitti.

Bazergan, bu krizi bitirmek için elinden geleni yaptı. Fakat artık çok daha güçlü bir figür haline gelen Humeyni, Şah'ı korumuş olan 'Büyük Şeytan'la herhangi bir müzakereye kesinlikle karşıydı. Elçiliğin ele geçirilmesini derhal onayladı; saatler içinde Humeyni'nin oğlu da bizzat yerleşkenin tel örgülerine tırmanıp devrimcilerin arasına katıldı. Bazergan

protesto amacıyla istifasını verdi. İran'ın bölünmez gücü artık Ayetullah'a aittı.

Bölgenin geri kalanı, modern diplomatik ilişkiler tarihinde eşi görülmemiş olan bu nihai saldırıyı Carter yönetiminin normal karşılıyor gibi görünmesiyle afallamış bir şekilde izliyordu. Elçiliğin ele geçirilmesinden bir gün sonra gerçekleşen ilk siyasi toplantıda Carter rehineler serbest bırakılmadan İran'ı askeri bir eylemle tehdit etme önerilerini reddederek İranlıların kendilerini 'köşeye sıkıştırdığını' mırıldandı.

Tahran'daki elçilikte, bekleme emrini uygulayan deniz piyadeleri işgalcilere hiçbir direniş göstermediler; silahlardan tek bir kurşun bile atılmadı. Geriye dönüp bakıldığında elçiliğin ele geçirilmesi tehdidine karşı herhangi bir önlem alınmamış olması gerçekten şaşkınlık vericiydi: Neticede daha o yıl, Şubat ayında, Humeyni'nin destekçilerinden bir güruh aynı binanın etrafını sarıp, içeri girmeye çalışmışlardı. Eş zamanlı olarak komşu Afganistan'daki Amerikan elçisi İslami militanlarca esir alınmış, ardından beceriksiz bir kurtarma girişimi sırasında vurularak ölmüştü. 4 Kasım'daki elçilik işgalinden haftalar önce CIA Operasyonlar Müdürlüğü Ortadoğu şubesindeki üst düzey bir yetkili özellikle Tahran istasyon şefiyle tanışmak ve onu olası bir tehlikeye karşı uyarmak için Suudi Arabistan'a uçmuştu.

Devrimci öğrenciler Tahran yerleşkesini istila ettiklerinde, Amerikan diplomatların yanı sıra gizli bilgilerden oluşan tarihteki en büyük hazinelerden birini de ele geçirmişlerdi. ABD'nin bu bir sürü gizli yazışma tomarları Tahran'da 'ABD Casusluk İninden Belgeler' adıyla yetmiş yedi cilt olarak yayınlanacaktı. Bu koleksiyondaki belgelerden birinin Büyükelçi West'in, Veliaht Prens Fahd'la samimi görüşmelerinin gizli telgraf kopyaları olması Suudiler için büyük bir utanç kaynağı olacaktı.

7

İran'daki Amerikan elçiliğinin düşüşü 1979 yılı haccıyla aynı zamana denk geldi. Suudi Krallığı, Humeyni'nin İslam Devrimi'ni yayma gayretiyle Mescid-i Haram'da büyük bir gösteri yapmaya kalkışabileceğini düşünerek korkuyordu. Kendini beladan uzak tutmaya çalışan Suudi Arabistan bir iyi niyet göstergesi olarak İran'daki bel büken kısıtlamaları dindirmek amacıyla ülkeye acil gazyağı tedarikinde bulundu. Aslında İranlılar o yıl, Humeyni'nin poster ve devrimlerini yücelten broşürlerini dağıtmak dışında Mekke'de pek bir soruna yol açmamışlardı. Suudi Arabistan'ın Doğu Bölgesi'ndeki Şii kasabalarının sokakları da şimdilik sakindi.

O yıl Mekke'de, Cüheyman'ın Suudi Arabistan'dan ve ülke dışından yüzlerce takipçisi bir araya gelmişti. Bu, birbirine hiç benzemeyen bir güruhtu. Cüheyman'ın Necid'deki Bedevi yerleşimlerindeki akrabalarından çekirdek bir kadro ülke genelinden çok sayıda genç öğrenciyle tamamlanmıştı; bunların arasında ustalarının mesih inancını tamamen benimseyen, Suudi Arabistan'ın önde gelen ailelerinden bazılarının çocukları da mevcuttu. İçlerinden biri bölge valisinin oğlu, diğeri, Suudi elçisinin oğlu, bir diğeriyse Birleşik Krallık'ta eğitim görmüş bir İngilizce öğretmeniydi. Pek çoğu Mekke'nin yakınlarındaki köylerden geliyordu. Pek çok yabancı arasında da en azından iki Afrikalı-Amerikalı ve Mısırlı bir vaiz olan Muhammed İlyas vardı.

Bir aydan uzun süredir, Endonezya'dan Afrika'ya bütün Müslüman âlemi bu yüzyılın başlangıcında Mekke'de sıra dışı bir şeylerin olacağı beklentisiyle doluydu. Hacı akını normalden çok daha yoğundu. Yerel söylentiye göre, ekim ayında Mekkeli din adamları görev bilinciyle, Riyad'daki kıdemli ulemaya hacdan sonra Kâbe'de Mehdi'nin müminlere görüneceğini rapor ettiler. Riyad'daki Bin Baz ve Cüheyman'ın elçisi arasındaki toplantının ardından böyle bir rapor tehlikeye dikkat çekmiş olmalıydı. Fakat ulema buna karşılık görünür hiçbir adım atmadı.

Suudi gizli polisi Mabahit de müdahalede bulunmadı. Oldukça güçlü bir bilgi ağına sahip Mabahit'in, Cüheyman'ın Mehdi'nin gelişini Mescid-i Haram'da duyurma planından tamamen habersiz olmasını düşünmek güç. Cüheyman'ın takipçilerinin bazı Mabahit görevlilerine evlerinde ulaşıp Mehdi'nin gelişine karşı çıkmaya çalışırlarsa ölümcül bir intikamla karşı karşıya kalacaklarına dair tehdit ettikleri de doğru. Fakat Mehdi'ye Kâbe'de bağlılık yemini etme fikri o zamana dek o kadar çok insan tarafından biliniyordu ki Prens Naif'in dikkatli gözlerinden tamamen gizlenmiş olamazdı. Fakat neticede Amerikan FBI ve CIA de 11 Eylül 2001 saldırılarından önce pek çok ipucu ele geçirmiş olmasına rağmen bu saldırıları önlemekte başarısız olmuştu.

Asıl silahlı ayaklanmanın oldukça gizli hazırlıklara Cüheyman'ın hareketinden sadece küçük bir grup dâhil olmuştu. Cüheyman, tasavvurunu kıdemli yardımcılarına açıklarken sözlerini oldukça dikkatle seçti. Bu planı asla İslamiyetin en kutsal mekânına şiddet dolu bir işgal olarak tarif etmedi. Gittikçe artan silah stokunun, Mehdi'yi kötü kimselerden korumak için olduğunu ifade etti yumuşak bir şekilde. Her durumda her şeyin gayet barışçıl bir şekilde sona ereceği tahmininde bulundu güven verici bir tebessümle; bütün Müslüman âlemi Mehdi'yi tartışmasız liderleri olarak hemencecik kabul edecekti.

Mehdi'yle ilgili rüyalar görenler Cüheyman'ın talimatlarına coşkulu bir şekilde uydular. Onlar için herhangi bir şüphe yoktu: Muhammed Abdullah'ın kurtarıcı olduğuna ve hadiste tarif edildiği üzere kutsal Kâbe'de kendisine bağlılık yemini edilmesi gerektiğine şimdiden inanıyorlardı.

Cüheyman'ın teolojik kesinliğiyle aynı fikirde olmayan bazı kişiler bile bu planda yer aldılar. Özellikle Muhammed İlyas ve Mısırlı cihatçılar Cüheyman'ın toplamayı başardığı mühimmattan çok etkilenmişlerdi.

Mehdi olsun olmasın, onlar için bu, Amerikalı kâfirlerin kukla rejimine karşı bir ayaklanmaydı ve Cüheyman da başarılı olmaya yetecek kadar karizmatik ve nüfuzlu görünüyordu; belki de bütün bölgede İslami devrimin ateşini tutuştururdu.

Fakat Cüheyman'ın 'Yedi Risale' kitapçığını yazmasına yardım eden vaiz de dâhil olmak üzere diğer kıdemli liderler buna oldukça şüpheci yaklaştılar. Cüheyman'a sadakatleri ve İslamiyetin en kutsal mekânını ele geçirme girişiminin habisliği arasında bölünen pek çok kişi sessiz sedasız hareketten ayrıldılar fakat yetkilileri konuyla ilgili olarak haberdar etmediler.

Bu şüphecilerin arasında hem yaşı hem de örgütteki önemi sebebiyle grubun en kıdemlilerinden biri olan Faysal Muhammed Faysal da vardı. Kemikli yanakları ve gagaya benzer bir buruna sahip bu uzun boylu, saçları dökülen adam kırklı yaşlarındaydı; yani Cüheyman'ın müritlerinin genelinden yaklaşık yirmi yaş daha büyüktü. İslami misyoner hareketinde uzun süredir aktif olan Faysal Mehdi'nin abisi Sayid Abdullah'la birlikte din eğitimi almıştı. Faysal, geçen yıl hükümetin örgüte düzenlediği kısa süreli kısıtlama sırasında Suudi hapishanelerindeki acılı deneyimlerine rağmen gayet ılımlı kalarak, tekfir uygulamaları ve aynı fikirde olmadıkları kişilere dinden dönmüş etiketi yapıştırmaları konusunda Cüheyman'ın ehillerinden bazılarının eğilimlerine karşı çıkıyordu.

1979 yılının Kasım ayının başlarında Faysal güneye, doğduğu Najran kasabası yakınlarındaki dağlara doğru seyahate çıktı. Yanında karısı ve çocukları olan Faysal, Riyad'ın kuzeyinde, Amar'daki bir yerleşimde hareketin ehillerinden birinin sahibi olduğu bir çiftlikte mola verdi. Cüheyman da orada, hac mevsiminin bitmesini bekliyordu.

Klasik hürmetler gösterildikten sonra ikili, pirinç toplarını et sosuna daldırmak için sağ ellerini kullanarak pilav ve kuzu etinden oluşan yemeklerini yediler. Ardından Cüheyman'ın hırslı planını tartışmaya koyuldular. Faysal kendisinin bu rüyaları görmediğini itiraf etti. Mescid-i Haram'ı kuşatmak doğru bir hareket mi? diye yüksek sesle düşündü. Muhammed Abdullah'ın gerçek Mehdi olduğundan nasıl emin olabiliriz?

Faysal'ın şüphelerini giderirken Cüheyman'ın gözlerinde kesinliğin ışıltıları vardı. Dünyada bunca yozlaşma varken Kıyamet'in yaklaştığı aşikâr değil miydi? Son günlerde tüm diğer müminlerin Mehdi'nin detaylı

ve canlı tasavvurlarını görmeleri Allah'tan insanoğluna gönderilmiş açık bir kanıt değil miydi?

Faysal'ın hâlâ tereddüt ettiğini gören Cüheyman kafasını kaldırıp yandaşlarında neredeyse hipnoz edici bir etki uyandıran o sabit bakışıyla baktı. "Merak etme, bunun sorumluluğu tamamen bana ait olacak," dedi uzunca bir duraksamadan sonra. "Bütün günahı bana."

Günün sonunda Faysal'ın Cüheyman'a olan sadakati galip geldi. Faysal o gün Cüheyman'a güneye doğru yolculuğuna devam edeceğini söyledi. Fakat karımı ve çocuklarımı Najran'a bırakır bırakmaz kuzeye dönüp Mekke'de sana katılacağım, diye de ekledi.

Yeni Yıl yaklaşırken Cüheyman içeriden de çok önemli bir destek kazandı. Komplocular arasından birkaç kişi Mescid-i Haram Akademisi'nde okumuştu ve yapıyı köşe bucak biliyorlardı. İçlerinden biri Mescid-i Haram'ın en güçlü din adamlarından biri olan, Pakistan doğumlu Şeyh Bediüddin İhsanullah Şah'ın oğlu Nureddin Şeyh Bediüddin'di. Diğer bazı kıdemli din adamları da -komployu aktif olarak desteklememelerine rağmen- etraflarında olup biten sıra dışı durumu görmezden gelmeyi seçtiler.

1956'daki genişletme çalışmaları başladığından beri Mescid-i Haram'ın büyük kısmını yenileyen Bin Ladin şirketinin camide hâlâ tamamlanmamış birkaç şantiyesi vardı. Şirket giriş çıkışlar için mabedin kuzey kısmındaki Fetih Kapısı'nın altındaki bir ağzı kullanıyordu. Kurumuş bir hendek üzerindeki bir köprüyle Mekke caddelerine bağlanan bu kapısız giriş Mescid-i Haram'ın yeraltı odalarından bir labirent olan Kabu'ya gidiyordu.

40.000 riyallik mütevazı bir rüşvetle Mescid-i Haram'ın muhafız servisi, Cüheyman ve yardımcılarının üç adet kamyoneti -bir Toyota, bir Datsun ve bir de kırmızı GMC- Bin Ladin'in kullandığı giriş yolundan içeri sokmalarına izin verdi. Silah, mühimmat ve gerekli yiyecek tedarikiyle dolu kamyonetler, Bin Ladin çalışanlarının izniyle mabedin bodrumuna park ettiler.

İslamiyetin 1399 yılının son saatlerinde Cüheyman ve Muhammed Abdullah sonunda Mekke'de belirdiler. Genellikle caminin bodrumundaki odalarda yaşayan dindar öğrencilere kutlamalarda ailelerinin yanlarına

dönmeleri için izin verilmişti; her zamanki sakinleri bulunmadığından Kabu boştu. Cüheyman ve Muhammed Abdullah o gece, caminin gösterişli kemer altlarında uzanıp, yandaşlarıyla alçak sesle sohbet ederek Mescid-i Haram'da gece ibadeti için uyanık kaldılar. Kirli kıyafetleri ve yıkanmamış yüzleriyle, hijyen konusundaki bu alışılmadık ihmalden dolayı yabancıların dikkatini çektiler.

Düzgün giyimli bir İranlı hacı Muhammed Abdullah'a yakışıksız görünümünden dolayı o gece fırça bile çekti. "Kıyafet önemli değil," diye yanıtladı Suudi sabırsız bir şekilde.

8

Muharrem ayının ilk şafağında isyancılar camiyi ele geçirir geçirmez Cüheyman operasyonun askeri tarafına odaklandı. Bütün kapıların kilitlendiğinden ve keskin nişancıların kutsal mabede her türlü yaklaşımı kontrol altında tuttuklarından emin oldu. Ayaklanmanın manifestosunu aktarıp İslam dünyasına bu tarihi olayları açıklamak başkasının işiydi.

Cüheyman imamın mikrofonunu aldıktan sonra bunu sözde Mehdi'nin abisi Sayid'e teslim etti; adamın düzgün klasik Arapçası sert İslami talimatların bir işareti gibiydi. Sayid, yükselip alçalan ahenkli sesi ve ezgisel şivesiyle eğitimli bir din adamı, anında saygı uyandıran bir otorite figürü gibiydi.

Tatlı dilli Sayid, Cüheyman'la omuz omuza dururken müminlere Suud Hanesi'nin ahlaksızlıklarının açıkça dünyanın sonuna ve İslamiyetin nihai zaferinin yaklaşmakta olduğuna delalet ettiğini anlattı. Kral'ın liberal kardeşi ve Mekke Valisi Prens Fawwaz sözde zamparalıklarından dolayı aşağılama konusu olarak özellikle seçilmişti. Televizyon yüzünden yozlaşma olmuş, Batılılar zihinleri kirletmiş ve kadınların çalışmaya başlamaları tek gerçek inancın beşiğindeki İslami saflığı lekelemişti. Peki ya hükümetin yardakçılığıyla müminleri İslamdan uzaklaştıran o yeni pagan musibeti futbola ne demeliydi? Kâfirlerin piyonları olan krallığın yöneticileri, gerçek inananların saygısını hak etmiyorlardı. Kraliyet Ailesi İslam hukukunu sürdürmekte bariz bir biçimde başarısız olduğundan Suudilerin krallarına ettikleri biat yemini artık geçerli değildi.

Fakat çok şükür ki kurtuluş yakındı. İlgili hadisten alıntı yapan Sayid, Cüheyman'ın Mehdi'nin İslam dünyasını kurtarışına dair teorisini özetledi. Muhammed Abdullah ismi ve yanaktaki kırmızı doğum lekesi gibi ilahi işaretleri sıraladıktan sonra sözlerinin kitlede bir etki yaratması için bekleyip dramatik bir tavırla duyurdu: "İyi insan burada, bizim aramızda ve adaletsizlikle dolu dünyaya adalet getirecek. Şüphesi olan varsa gelip kendisi baksın. Hepimiz sizin kardeşiniz!"

Bu giriş yapıldıktan sonra Muhammed Abdullah, militanların kalabalığın içinde kendisi için açtığı geniş bir yoldan Mescid-i Haram'ın avlusunun ortasına yaklaştı. Kırmızı ekoseli başörtüsü kafasına gevşekçe dolanmış, rüzgârla dalgalanıyordu; normalden daha da solgundu fakat bunun dışında yüzünde hiçbir duygu belirtisi yoktu. Bazı müminlerin, böylesine hürmet uyandıran adamın gençliği karşısında nefesleri kesildi. Elinde hafif makineli bir silah tutan Muhammed Abdullah tam olarak kehanetlerde belirtilen noktada –Kâbe'nin gölgesinde, İsmail ve Hacer'in mezarlarıyla İbrahim'in ayak izinin olduğu kayanın arasında– Cüheyman'ın yanında durdu.

"Bismillahirrahmanirrahim, işte beklenen Mehdi," diye bağırdı Cüheyman. "Kardeşimiz Muhammed Abdullah el-Kureyşi'ye bağlılık yemini edin," diye devam etti şair-öğrenciye, oradaki herkesin bildiği üzere Muhammed Peygamber'in isimlerinden biriyle hitap ederek.

Cüheyman'ın silahlı adamları birbiri ardına diz çöküp Muhammed Abdullah'ın elini öptüler ve ilk Müslümanların Muhammed Peygamber'e sadakatlerini bildirirken söyledikleri aynı cümleleri dile getirerek biat yemini ettiler: "Allah'ın sözüne itaatsizlik olmadığı müddetçe... Saadette ve elemde, zorlukta ve kolaylıkta ve her türlü kötücül şartta sana itaat edeceğiz."

Alkış tutan rehineler de aynı sözü vererek onların yaptıklarını tekrarladılar. Yemin devam ederken Mehdi'nin abisi Sayid adeta özür diler gibi konuştu. "Mescid-i Haram dışında gidebilecek bir yerimiz yok," diye açıkladı mabedin hoparlör sisteminden. "Tek istediğimiz, hükümetin ve ulemanın size anlattıklarına karşıt olsa bile insanların Kutsal Kuran'ın ve Sünnet'in yoluna geri dönmeleri."

Bir saatin sonunda ibadet edenlerden bazıları gerçekten de ikna olmuş görünüyorlardı. Yemenli bir adam, kendisinin de onu rüyasında gördüğünü bağırarak sözde Mehdi'ye koştu. Diğerleri konuşamayacak kadar korkmuşlardı.

Biat yemini eden kıdemli komplocular yapının merkezine tüfeklerle dolu kasalar taşıyarak bunları sıradan militanlara, ardından da ayaklanmaya katılmaya karar vermiş olan hacılara dağıttılar. "Mehdi'yi Mescid-i Haram'dayken bir ordu koruyacak," dedi Sayid yine başka bir hadisi nakledererek. "Bu ordu Yahudiler ya da Hıristiyanlardan değil Müslümanlardan, Muhammed'in oğullarından oluşacak."

Silahlara ek olarak Cüheyman'ın yazdıklarını içeren Kuveyt'te basılmış bir yığın broşür de kalabalığa dağıtıldı. Bu noktada bazı kafası karışmış –Humeyni'nin İslami devrimi Suudi Arabistan'a yayma arzusundan haberdar olan– müminler Muhammed Abdullah'a seslenerek sorular sordular. Bu ayaklanmanın İran etkisi altında olup olmadığını bilmek istiyorlardı. Bir küçümsemeyle kaşlarını çatan kutsanmış Mehdi yürüyüp gitmeden önce sadece sert bir şekilde "Değil!" dedi. Silah arkadaşları aceleyle İran'ın kâfir Şiilerinin gerçek Müslümanlar olmadığını ve bu çığır açan olayla hiçbir bağlantıları olamayacağını açıkladılar.

Suudi inananların biat yeminleri Kraliyet Ailesi'nden Mehdi'ye geçtiğinde Cüheyman'ın silahlı adamları kalabalığın arasında dolanıp Suudi kimlik kartlarına el koydular ve bunları ikiye yırtarak kimlik sahiplerini aşağılayarak itip kaktılar. Silahlı adamlar, Suudi devletinin yasadışı, bu belgelerin de Şeytan'a bağlılığın işareti olduğunu haykırdılar. Dehşete düşen pek çok hacı, alelacele kimlik kartlarını yok ederek avlunun mermer zeminini kabartma kâğıtlar ve yırtılmış fotoğraflardan bir konfeti yığınıyla kapladılar. Cüheyman'ın destekçileri ayrıca pek çok Mekkelinin sevdiği fakat katı Vahhabi İslam anlayışına göre ecnebi icadı olarak yasaklanan tespihlerden görünce de çok sinirleniyorlardı. Silahlı adamlar ne zaman yakınlarına gelse, bunlara sahip olan talihsiz kişiler hemencecik tespihleri yere atıyorlardı.

Cüheyman'ın adamlarının işgalin bu ilk anlarında ilk kayıplarını vermeleri kötü bir alamet gibiydi. Talihsiz bir uyarı atışı bir sütundan sekerek sözde Mehdi'nin kayınpederi olan Mansur el-Kahtani'yi olduğu yerde öldürmüştü.

Caminin imamı Şeyh Muhammed İbn Sübeyl, Cüheyman tarafından itilip katıldıktan sonra soğukkanlılığını toplayıp kendini diğerlerinden ayıran bej rengi cübbesini çıkarıp attı ve karmaşanın arasına, kalabalık hacı topluluğunun içine karışarak gözden kayboldu. Hayatını kurtarmaya çalışan elli beş yaşındaki imam daha sonra Fetih Kapısı'nın üstündeki odasına yöneldi. Dar bir sahanlığın üzerinde olan ofisin, caminin ana yuvarlak yapısının her iki tarafında, Kâbe'nin çoğunu kaplayan iç avluya ve dışarıda da Mekke'nin caddelerine bakan iki penceresi vardı.

İslamiyetin Mekke ve Medine'deki iki kutsal mabedinin idaresiyle yükümlü Suudi Diyanet İşleri'nin başkan yardımcısı da olan Sübeyl telefonu alıp amiri Şeyh Nasır İbn Raşid'i aradı. İbn Sübeyl, sabah gerçekleşen inanılmaz olayları anlattıktan sonra yine pencereden dışarı bakınca altındaki giriş yolundan daha da fazla komplocunun Mescid-i Haram'a girdiğini fark etti; hatta bir araç bile içeriye alınmıştı.

Yetkilileri haberdar eden İbn Sübeyl tekrar alt kata dönüp fark edilmemek için elinden geleni yaparak hızla Mescid-i Haram'ın polis kuvvetleri ofisine gitti. Kral Abdülaziz Girişi'nin yakınında, yerleşkenin içinde bulunan merkezde görevli memur çılgına dönmüştü.

"Amirlerini aradın mı?" diye sordu İbn Sübeyl.

"Mehdi'nin geldiği söylendi!" diye yanıt verdi telaşlı polis. Dakikalar önce adamlarından ikisinin öldürülmesiyle sarsılmış olan görevli dünyanın sonunun hâlihazırda geldiğine inanıyor gibiydi.

İbn Sübeyl görevliyi bu fikirden vazgeçirmek için elinden geleni yaptı. Din adamı, Bin Baz tarafından serbest bırakılan misyonerler gibi, Mescid-i Haram'ı zorla ele geçirenleri de tanıyordu. Cüheyman'ın büyüsü altındaki bazı gençlerin ailelerini uyardığını bile hatırlıyordu. Neticede bu yabani, silahlı adamlar İslamın kutsal kitaplarında tarif edilen hakiki kurtarıcıyı sunacak kişilere benzemiyorlardı.

Görevdeki memur eyleme geçmeye söz verdi fakat savaşmak için can atmadığı belliydi: Rütbesi isyancılar tarafından anlaşılmasın diye üniformasının üst kısmını çıkarıp saklamıştı bile.

Mescid-i Haram'ın kapıları kapalı olduğundan namaz için içeri girmek isteyen oldukça kalabalık bir mümin grubu mabedin etrafında birikmişti.

Bunlardan biri, Mescid-i Haram Medresesi'nde öğrenci olan on dört yaşında, bu kitapta Samir adıyla anılacak bir gençti. Gencin iki abisi Cüheyman hareketinin kıdemli üyelerindendi ve Samir de büyük liderle çoktan tanışmıştı; o karşılaşma sırasında kalbi o kadar hızlı atmıştı ki göğüs kafesinin patlayacağını sanmıştı.

Mescid-i Haram saldırısıyla ilgili olarak abilerinin kendisine bilgi vermediği Samir, Mekke'deki dedikodulardan, hacdan sonra Mehdi'nin geleceğini duymuştu. Hac bitiminden sonraki ilk birkaç günü özellikle camide geçirmiş, o sıra hiçbir şey olmayınca da büyük hayal kırıklığına uğramıştı. Şimdi, iki hafta sonra hoparlörlerden Sayid'in biat hutbesindeki açılış cümlelerini duyar duymaz neler olduğunu anlamıştı. İki abisine ve kutsal Mehdi'ye içeride katılmak üzere aceleyle koşturdu.

Cami etrafındaki caddelerde hâlâ ne polis ne de ordu vardı, böylece Samir de Bin Ladin şirketinin Fetih Girişi altındaki kapısız geçide varıncaya dek kapalı kapıları tek tek dolaşarak yerleşkeyi turladı. Karanlık girişten içeriye koşturduğunda iki silahlı adam tarafından durduruldu. Bunlar Samir'i, abilerinin aile evlerinde yaptıkları toplantılar sırasında gördüklerini hatırladılar ve genci sıcak bir şekilde karşıladılar: "Gel, bize katıl kardeşim!"

Bir saat kadar sonra, sabah sekiz civarı Mekke polisi sonunda krize bir karşılık verdi. Giriş kapılarındaki kargaşayı soruşturmak üzere tek bir polis aracı gönderildi. Araç derhal silah yağmuruna tutuldu. Cüheyman'ın minarenin tepesindeki keskin nişancılarının attığı kurşunlar aracın ön camını parçaladı. Yaralı ve kan kaybeden sürücü arabadan dışarı düştü.

O zamana dek isyancılar rehinelerin çoğunu salıvermeye başlamışlardı. Mehdi'ye biat eden ve Yedi Risalesini alan bu müminler şimdi kurtarıcının elçileri olacak, iyi haberleri İslamiyet toprakları boyunca uzaklara yayacaklardı.

Zorlu kaçış yolu, caminin alt kat koridorlarındaki yüksek pencerelerden geçiyordu. Birbirlerinin omuzlarına basan siviller bu pencerelerden sıkışarak geçmeye çalışırken genellikle bir uzuvlarını burkuyorlardı; buradan da yerleşkenin dışındaki caddeye iniyorlardı. Rehinelerin çoğunun bu şekilde dışarıya çıkmaları neredeyse bir gün sürdü.

Caminin imamı İbn Sübeyl, komplocuların herkesin gitmesine izin vermediklerini fark etti. Yanındaki, dindar bir mümin gibi görünen genç Suudi adamın üzerinde kısa bir cübbe, gevşek bir başörtüsü vardı; kıvırcık saçlarına da hiç makas değmemiş gibi görünüyordu. Nöbetçiler onun geçmesine engel oldular: Adamın görevinin, eline silahını alıp cihada katılmak olduğunu açıkladılar. Birkaç Suudi daha benzer şekilde geri çevrildi.

Görünümünü gizlemesi gerektiğini anlayan İbn Sübeyl başörtüsünü aşağı çekip yabancılar gibi omuzlarının etrafına doladı. Ardından Endonezyalı huysuz hacı grubunun arasına girip gözden kaybolmaya çalıştı. Cüheyman'ın Arapça bilmeyen ve büyük planını tam olarak anlayamayan Endonezyalılarla bir işi olmazdı. Herhangi bir sorun çıkmaksızın bu grubun geçmesine izin verildi ve Mescid-i Haram'ın imamı da fark edilmeden dışarı kaçmayı başardı.

Mekke Polis Merkezi'ndeki yetkililer hâlâ Mescid-i Haram'daki sorunun boyutunu idrak edememişlerdi. İlk polis aracı geri dönmeyince daha büyük bir polis konvoyu mabedin başka bir tarafına doğru sallana sallana yanaştı. Adeta bir intihar görevindeydiler. Minarelerde ve Cüheyman'ın adamları için mükemmel bir koruma sağlayan girift kafeslerle kaplı üst kat pencerelerindeki isyancılar bu polisleri anında mermi yağmuruna tuttular.

Bir anlatıma göre sekiz memur olay yerinde öldü; otuz altısı yaralandı. İsyancıların Kalaşnikofları sadece caminin üç yüz metre uzaklığına ölüm yağdırabilirken Belçika yapımı FN-FAL tüfekleri bu mesafenin neredeyse iki katında, birkaç blok uzaktakileri öldürmekte gayet etkiliydi. Hayatta kalan ve gizlenmeye çalışan polisler araçlarını terk edip caminin dış duvarlarını siperlik olarak kullanmaya çalıştılar. Küçük, kör bir nokta yakalayan polisler minarelerdeki keskin nişancılardan saklanmışlardı. Fakat şehrin kalan kısmıyla aralarında şu an cesetlerle kaplı olan bir açıklık alan bulunuyordu.

Çöl güneşi artık yakmaya, asfalttaki kanlar da katılaşmaya başlamıştı. Sabahın geç saatlerinde cesaretlerini toplayan, Suudi erkekler için neredeyse bir zorunluluk olan beyaz cübbeler giymiş bazı Mekkeli siviller kullanılmaz haldeki polis aracının arkasına milim milim yaklaşıp kan kaybeden memurlardan birini kurtardılar. Keskin nişancılar sessizliklerini

korudular: Cüheyman adamlarına sivilleri vurmamaları için kesin talimatlar vermişti.

Daha da cesaretlenen diğer adamlar sürgülü kapılara ilerleyip Mescid-i Haram'ın dış duvarlarındaki kör noktada mahsur kalan polislere gizlice beyaz cübbeler ve su şişeleri fırlattılar. Bitkin durumdaki memurlar tek tek cübbeleri kuşandılar, silahlarını bunların altına sakladılar ve meydanın diğer ucuna doğru yürüyüp kurtuldular. Keskin nişancılar bu tezgâhı anladıysalar bile ateş etmemeyi tercih etmişlerdi.

Daha sonrasında, Kral Halid'in ve Kraliyet Hanesi'nin diğer kıdemli üyelerinin, Yeni Yılın ilk namazı için Mescid-i Haram'a gelmelerinin beklendiğine dair bir takım iddialar olacaktı. Bu iddialardan o sıralar çokça rapor edilen bir tanesinde Cüheyman'ın camiyi ele geçirme vaktini Kral Halid'i de rehin almak üzere planladığı, Kral'ı son dakikada gerçekleşen bir boğaz enfeksiyonunun kaçırılmaktan kurtardığı söyleniyordu. Böylesi niyetler aslında komplocuların aklında yoktu; çünkü kıdemli kraliyet üyelerinin Mescid-i Haram'a şafaktan önce gelmelerinin pek mümkün olmadığını biliyorlardı.

Bu olay olduğunda -kıdemli hükümet bürokratları ve güçlü petrol bakanı Ahmed Zeki Yamani'nin kırk beş akrabası da dâhil- bazı önemli Suudiler de o salı sabahında Mescid-i Haram'da mahsur kaldılar. Bir noktada Cüheyman'ın silahlı adamları tanıdık yüzler görmek için kalabalığı taradılar. Fakat on binlerce rehine arasında Suud Hanesi için gerçekten önemli olacak birine rastlamadılar.

9

20 Kasım 1979 sabahı Kral Halid gerçekten de soğuk almıştı ve Riyad'daki sarayında dinleniyordu. Ülkenin günlük yöneticisi Veliaht Prens Fahd'sa aynı kıtada bile değildi. Güneş Mekke üzerinde süzülürken Fahd, binlerce kilometre uzakta ve iki saat dilimi batıda yer alan Tunus'ta bir otel odasında uyukluyordu.

Fahd'ın Tunus'a seyahat etme sebebi Başkan Carter'ı da içeriyordu. Arabulucu olarak tarihe geçmeye istekli olan Carter o ana kadar enerjisinin çoğunu Ortadoğu'da, Araplarla Yahudileri uzlaştırmak için harcamıştı. Mart 1979'da, Carter'ın Camp David'deki şahsi arabuluculuğunu takip eden günlerde İsrail ve Mısır sonunda bir barış anlaşması imzalamışlardı; bu, otuz yıl önce Yahudi devletinin kurulmasından beri İsrail ve bir Arap ülkesi arasındaki ilk anlaşmaydı. İsrail, Mısır tarafından tanınması karşılığında 1967'de ele geçirdiği engin Sina Yarımadası'nı teslim etmeyi kabul etti. Fakat anlaşma, Arap ülkelerinin İsrail'le savaşa girmeye iten asıl sebep olan Filistinlilerin kaderi için herhangi elle tutulur bir imtiyaz içermiyordu.

Müzakere sürecinin ilk başlarında Suudi Arabistan ABD yetkililerine bu barış anlaşmasını destekleyeceği imasında bulunmuştu. Fakat Humeyni'nin devrim ateşinin bölgede Amerika karşıtı bir hassasiyet yaratmasıyla Suudi Kraliyeti artık Washington'ın ricasını yerine getirmenin güvenli olmadığını düşünüyordu: Şah'ın terk edilişi Carter Amerika'sının müttefiklerini koruma konusunda artık güvenilir olmadığını göstermişti. Böylece Yaser

Arafat'ın Filistin Kurtuluş Örgütü ve onun katı Arap destekçilerinin baskısına teslim olan Riyad Mısır'a karşı bir pan-Arap boykotuna katıldı. Kahire'yle diplomatik bağlar koptu ve Kahire tabanlı Arap Birliği, Mısırlıları dışladıktan sonra birlik Tunus'taki yeni karargâhına taşındı.

İslami Yeni Yılın gecesinde on dört Arap devlet başkanı ve sayısız ikincil derece yetkili Arap Birliği'nin yıllık zirvesinde, Mısır sorununu, Lübnan'da tırmanan iç savaşı ve Amerika'ya karşı sertleşen Arap tutumunu tartışmak için Tunus'ta toplandı. Tunus'un lüks Hilton Oteli'nde gerçekleşen zirvede Veliaht Prens Fahd çok önemli bir rol oynamak üzereydi. Suudi Krallığı, bölgedeki bir diğer ılımlı güç olan Irak'ın yeni Cumhurbaşkanı Saddam Hüseyin'le uyum içinde çalışarak, Amerika ve Batı'yı yeni bir Arap petrol ambargosuyla cezalandırmak için İran etkili baskının yönünü değiştirmek zorundaydı.

Bu baskı, zirveye davet edilmemiş olan İranlı heyetin Tunus'a gelmesiyle arttı; heyetin başkanı –Suudileri ve Iraklıları oldukça şaşırtan biçimde– kendi memleketindeki dini baskıdan kaçtıktan sonra diğer Arap Körfezi ülkelerindeki Şiiler arasında huzursuzluğu kışkırtmakla meşgul olan, Irak doğumlu Şii din adamı Ayetullah Hadi el-Müderrisi'den başkası değildi. Farsça konuşan İran bir Arap ülkesi değildi ve Arap Birliği'ne bağlı değildi. Yine de Humeyni'nin talimatlarına göre hareket eden –Arafat'ın ve Suriye Cumhurbaşkanı Hafız el-Esad'ın suç ortaklığı ettiği– İranlı ekip Hilton Oteli'ndeki görkemli merasime katılma girişiminde bulundu. Davetsiz misafirler Tunuslu muhafızlarca birkaç metre ilerledikten sonra durduruldu; beyaz devekuşu tüyleriyle süslü operet tarzı miğferlerine rağmen bu muhafızlar gerektiği takdirde acımasız bir biçimde etkili olabilirlerdi.

Riyad'da keyifsiz Kral Halid, sabahki korkunç haberleri ilk olarak Mekke ve Medine'deki iki kutsal mabetten sorumlu kıdemli din adamı Şeyh Nasır İbn Raşid'den öğrendi. Cüheyman'ın putlara duyduğu tiksintiyi fotoğraf çektirmeyi dahi reddedecek derecede paylaşan sofu bir Vahhabi olan İbn Raşid, Mescid-i Haram'ı önceki gece şahsen kontrol etmiş ve sıra dışı bir şeye rastlamamıştı. Ardından salı sabahı saat altı civarı telaş içindeki İmam İbn Sübeyl kendisini aramıştı.

İbn Raşid için bu meselenin büyük ehemmiyete sahip olduğu su götürmezdi: İbn Sübeyl camiden haberleri iletirken arkadan sık sık silah sesleri geliyordu. İbn Raşid, ulemadaki kıdemli konumu sebebiyle Kral Halid'i doğrudan arayabilme ayrıcalığına sahipti. Böylece imamla telefonu kapadıktan sonra aceleyle kralın Riyad'daki sarayını aradı. Nedimlere bunun acil bir durum olduğu hususunda diretti: Majesteleri derhal bağlanmalıydı!

Fakat nedimler, Majestelerinin dinlendiğini ve rahatsız edilemeyeceğini söyleyerek buna karşı çıkmaya çalıştılar.

İbn Raşid pes etmeyerek İslami mukaddeslerin bir saldırıya yenik düştüğünü söyleyerek durumun vahametini açıkladı. Birkaç dakika sonra uyku sersemi Kral ahizeyi kaldırıp şaşkınlık verici haberi dinledi. Şokla ayılarak din adamına caddeleri kolaçan etmesi ve tam olarak neler olduğunu kendi gözleriyle görmesi talimatını verdi. Ayrıca İbn Reşid'den Mekke emniyet müdürünü de bulmaya çalışmasını istedi.

İbn Raşid'in Mescid-i Haram'a yaklaşmaya cesaret ettiği en yakın nokta mabedin hemen güneyinde, Jiyad Hastanesi'nin yanındaki berber dükkânıydı. Orada heyecanlı izleyici grubunun bağırış çağırışlarından bir takım bilgiler edindi. Kalabalığın içinde emniyet müdürünü gören İbn Raşid memura aceleyle Kral'la bağlantıya geçmesini söyledi. Bunun ardından, berber dükkânından kraliyet sarayını arama imkânı olmadığından İbn Raşid hızla ofisine geri döndü.

Bundan sonra Kral Halid İbn Raşid'in her gelişmeyi kendisine bildirmesini talep etti; bu sebeple din adamı bir saat içinde yaklaşık otuz farklı konumdan kraliyet sarayını aramak durumunda kaldı. Neyse ki ofisinde iki hat olduğundan biriyle güncel bilgileri alırken diğerini yüce majestesiyle irtibat için kullanıyordu.

Bu hareketli anlarda İbn Raşid İslamiyetin ikinci kutsal mekânı olan Medine'deki Peygamber Camii'nin de Kâbe'yi ele geçirmiş olan aynı gizemli isyancı grubu tarafından saldırıya uğramış olabileceğini düşündü. Medine'deki vekilini aradı, o da hemen Vali Prens Abdulmohsen'i durumdan haberdar etti. Prens'in emriyle Peygamber Camii silahlı polislerce kordon altına alındı ve caminin altın kapıları kapatıldı.

Nasıl hareket etmesi gerektiğini düşünen Kral Halid hükümran hanenin en kıdemli iki üyesi olmaksızın bir şeyler yapmak zorundaydı. Kuzey Afrika'da mahsur kalan sadece ülkenin günlük yöneticisi Veliaht Prens Fahd değildi. Tahtın bir sonraki varisi –çok önemli Ulusal Muhafızlar'ın Komutanı– Prens Abdullah da Fas'ta tatildeydi. Genel İstihbarat Dairesi (GİD) şefi genç Prens Türki el-Faysal bile ulaşılmaz durumdaydı çünkü o da Fahd'la birlikte Tunus'a gitmişti.

Mescid-i Haram'ı yeniden el-Suud hâkimiyetine sokma görevi Fahd'ın öz kardeşlerinden ikisine –İçişleri Bakanı Prens Naif ve Savunma Bakanı Prens Sultan– düşüyordu. Birbirini izleyen ve gitgide daha endişe verici bir hal alan raporlarla yataklarından kalkan prensler her şeyi bırakıp hızla Mekke'ye doğru yola çıktılar ve sabah dokuz civarı Mescid-i Haram dolaylarına vardılar. Onlara üvey kardeşleri Mekke Valisi Prens Fawwaz da katıldı. Sonunda kendilerini toparlayan Suudi polisi ve güvenlik güçleri Mekke'deki binaların çatılarında ve civar sokaklarda konuşlanmaya başladılar; yine de oldukça şaşırtıcı bir biçimde Mescid-i Haram'ın hemen dışında akmaya devam eden trafiği kesmeyi kimse akıl etmemişti.

Sabahın geç saatlerinde ilk takviye güçler Riyad'dan gelmeye başladılar. Prens Naif'in İçişleri Bakanlığı'nın birimi olan, yeni kurulmuş Özel Güvenlik Kuvvetleri'nden iki grup Cidde'ye uçtu ve ardından arabayla Mekke'ye ulaştı. Bu adamları, Cüheyman'la aynı aşiretten, kutsal şehrin yerlisi olan bir ordu mensubu, Binbaşı Muhammed Züveyd el-Nefai yönetiyordu. Ulusal Muhafızlar'dan ve Suudi Ordusu'ndan da kamyonlarla asker gelmeye başladı.

Bu yeni kuvvetler, Mescid-i Haram etrafında bir güvenlik kordonu oluşturmak, bölgedeki trafiği kesmek ve civar caddelerde kontrol noktaları kurmakla işe başladılar. İsyancılar artık dışarıdan bir tedarik ya da takviye güce bel bağlayamazlardı. Savaş hattı belirlenmişti.

10

Bu yeni kurulmuş kontrol noktalarına doğru arabayla yaklaşanlardan biri de Suudi Ordusu Kral Abdülaziz Zırhlı Tugayı Komutanı Tuğgeneral Faleh el-Dhaheri'ydi.

Dhaheri'nin keyfi yerindeydi. Dört gözle o günkü kutlamaları bekliyordu ve birçok Mekkeli akrabasıyla birlikte bayramlık yemeklerini yedikten sonra öğle namazını Mescid-i Haram'da kılmayı planlıyordu. Sivil kıyafetler içindeki Dhaheri her şeyin normal göründüğü tanıdık caddelerden geçti. Merkezin yakınındaki antik kazının yanından uzaklaştıktan sonra sürpriz bir barikata rastladı. Yol onarım işlerine söven Dhaheri başka bir cadde denedi fakat o da kapalıydı.

"Neden her iki cadde de kapalı?" diye sordu trafik polisine.

Memur gizemli bir şekilde "Merak ediyorsanız patronunuza sorun. Mescid-i Haram'dan dolayı kapalı," dedi.

Kafası karışan ve alınan Dhaheri şu veya bu şekilde şehir merkezine gitmeye kararlı bir halde kontrol noktasından uzaklaştı. Yan sokaklardan oluşan labirentte seyrederek birkaç dakika sonra parlak, mavi gökyüzü altında Mescid-i Haram'ın ışıldayan mermerlerine bakan meydanın köşesine çıktı. Normalde tıklım tıklım olan meydan bomboş ve sessizdi; Dhaheri'nin vardığı zaman tesadüfen silah sesleri de uzun bir süredir durmuştu.

Tek başına yürüyen bir yaya gören Dhaheri cevabını merakla beklediği soru için adamı durdurdu: "Söyle bana, Mescid-i Haram'ın kapıları neden kapalı?"

"Allah bilir," diye yanıtladı yaya uysalca.

"Elbette, hepimiz Allah'ın bildiğini biliyoruz. Ama peki sen biliyor musun?"

"Ateş açılmış diye duydum," diye bir yanıt vermeye gönüllü oldu yaya. "Mescid-i Haram'dan askerlere ateş açmışlar."

"Ama neden?"

"Allah bilir."

Sinirlenen Dhaheri yoluna devam etti. Caddenin köşesinde gizlice dolanan güvenlik görevlilerine birkaç soru daha sormak için acele etti. Memurlar da daha fazlasını biliyor gibi görünmüyorlardı. Amirleri, Mescid-i Haram'ın minarelerinin tepesindeki keskin nişancıları işaret etti. "Burada hayatınızı tehlikeye atıyorsunuz," dedi memur. "Ayrıca sakın caddenin ortasına gitmeyin." Dhaheri'nin, mabedin güneyinde kıdemli prenslerin toplandığı lüks Şubra Otel'e yürüse vaktini çok daha iyi değerlendirmiş olacağını söyledi.

Kafası karışan Dhaheri bu tavsiyeye uydu. "Prensler nerede?" diye sordu otelin girişinde. Kapıda görevli adamlar giriş katındaki resepsiyon alanını işaret etti; burada eli silahlı korumalar içeri girmek isteyen herkesi sorguya çekiyordu. Eski bir tanıdık olan Mekke Emniyet Müdürü, Dhaheri'yi tanıyarak kıdemli prenslerin ilgi odağı olduğu bekleme salonuna doğru gelmesi için ona el salladı.

Etraftaki kargaşadan ve Prens Hazretleri'nin şerefli varlıklarıyla afallayan Tuğgeneral hâlihazırda bilinen şeylerle ilgili kısa bir özet dinledi: Mescid-i Haram sebebi bilinmeyen bir şekilde, polisleri vurmakta son derece başarılı olan ve kimliği bilinmeyen saldırganlarca kuşatılmıştı. Dhaheri, saygılı bir biçimde soylu omuzlarını öptüğü Prens Sultan ve Prens Naif'e kendini takdim etti. "Ben profesyonel bir ordu mensubuyum," diye söze başlayarak kutsal yerleşkeye hızlı ve kati bir baskın planlamak için hizmetlerini önerdi. Prensler bu kepazeliği çabucak sonlandırmaya istekli bir şekilde ilgiyle dinlediler.

Bekleme odasının kapıları ardına kadar açıldı. Dhaheri'nin arkadaşlarından biri olan Savunma Bakanlığı bürokratı Salih gözleri irileşmiş bir şekilde içeri daldı. Bürokrat, sabah namazı için Mescid-i Haram'a gitmiş ve ibadet eden on binlerce diğer müminle birlikte bir anda rehin alınmış ve kaçmayı yeni başarmıştı.

Damarlarında adrenalinle Salih, Prens Naif ve Prens Sultan'a silahlı adamların Kâbe'yi nasıl ele geçirdiklerini anlattı. Hikâyesi, dikkatleri ayaklanmanın dini doğasına çekti: Kutsanmış Mehdi olduğunu iddia eden ve yanlış yola sapmış dünyaya adalet getireceğine söz veren genç bir adamın isyancıları idare ettiğini nakletti. "Nasıl bir küfür bu böyle!" diye bağırdı Salih. Dhaheri adamı beyhude yere sakinleştirmeye uğraştı. Arkadaşı neredeyse bir sinir krizi geçiriyordu. "Bu kâfirler, bu Allahsızlar, domuzlar!" diye bağırdı. "Katiller! Lütfen onlardan kurtulun!"

İsyancıların dini iddiaları, el-Suud'un rejimi Sosyalist ya da Arap ulusalcı kışkırtmalardan korumak için yıllardır yonttukları iç güvenlik planlarını bozuyordu. Kriz çıkar çıkmaz kıdemli prensler, aşırı dinci Bedevilerle dolu Ulusal Muhafızlar'a, özellikle de komutanları Prens Abdullah yurtdışındayken, öncelikli görevleri olan rejimi savunma konusunda güvenilmeyeceğine karar verdiler. Karakteristik olarak mimli olan düzenli ordu, Kraliyet Hanesi'ni Cüheyman'ın yobazlarından kurtarmak için işe dâhil olmalıydı. Özellikle de General Dhaheri'nin zırhlı tugayı gerçekleşecek muharebede önemli bir rol oynayacaktı.

Mescid-i Haram'dan bazıları ellerinde Cüheyman'ın risalelerini taşıyan müminler kaçtıkça Mehdi hakkındaki haberler de hızla yayıldı. Tüccarlar, Mekke'nin çarşılarında ve Cidde'nin gittikçe genişleyen çarpık yerleşimlerine doğru ilerleyen yollarda birbirlerine heyecanla "Mehdi geldi," demeye başladılar.

Mescid-i Haram'a haccın önde gelen âlimlerinden bir mimar olarak Kral Abdülaziz Üniversitesi Hac Araştırma Merkezi'nin yöneticiliğini yapan Sami Angawi o sabah Cidde'de bir hükümet ofisini ziyaret ediyordu. Mekke eşrafından –Muhammed Peygamber'in soyundan– varlıklı bir ailenin çocuğu olan Angawi'nin, Krallıkta nadir rastlanan bir durumu vardı. Vahhabi baskısına rağmen dünyada sevgi ve uyum öğüdünde bulunan ve Krallığın tutucu dindarlığının uzlaşmaz coşkunluğundan sakınan,

Mekke'nin bin yıllık geleneği, mistik Tasavvuf anlayışını sürdürüyordu. Aynı zamanda Suudilerin dayattığı üniforma kıyafet zorunluluğuna da karşı çıkarak el-Suud'un Mekke'yi fethinden önce kullanılan türden incelikle işlenmiş bir sarık takıyordu. Angawi'nin randevusu, Mescid-i Haram'ın avlusundaki kutsal Zem Zem kaynağının bakımını tartışmak üzere su ve kanalizasyon işleri genel müdürüyleydi. Toplantı odasına girdiğinde hükümet haberleşmesi için kullanılan radyo cihazının ışığı acil bir bilgiyle yandı. "Mehdi geldi," dedi genel müdür onu selamlayarak.

Angawi bürokratın, alışılmadık sarığıyla dalga geçtiğini düşünerek sırıttı.

"Dalga geçmiyorum. Gerçek bu," dedi adam afallayan Angawi'ye ısrarla. "Mekke'deki Mescid-i Haram'da Mehdi belirdi."

Bu bilgi Suudi Arabistan sınırlarının ötesine geçmeye de başladı. Kuşatmaya şahit olmuş Faslı bir hacı derhal Cidde'deki Fas elçiliğini uyardı. Tesadüfen, bu haberi alan görevli Fas istihbaratı şefiydi. Bu haberi hemen Fas Kralı II. Hasan'a iletti.

Bir başka tesadüf sonucunda da Kral II. Hasan deşifre edilmiş bu mesajı birkaç dakika sonra aldığında Prens Abdullah'la kahvaltı etmekteydi. Suudi Ulusal Muhafızlar komutanı Mekke'deki bu sorun haberinin acilen dönmesini gerektirecek kadar önemli olduğunu düşünmedi. Şimdilik Fas'ta kalmaya devam etti.

İstilacıları Mescid-i Haram'dan birkaç saat içinde atacaklarını uman –ve bu işgalin yurtdışından yönetilen daha büyük bir komplonun parçası olmasından korkan– Suudi Kraliyeti, sabahın ilerleyen saatlerinde bu tarz bilgi sızıntılarını sonlandırmak zorunda olduklarını düşündüler. Neticede, Fahd'ın Tunus'taki diplomatik görevi bir yana, İslam dünyasının lideri konumundaki Suudi Arabistan'ın Kutsal Kâbe'yi koruyamamasından daha utanç verici ne olabilirdi? Şimdiden İran ve diğer yerlerden, kutsal mekânları el-Suud himayesinden alıp tarafsız bir pan-İslam oluşumunun kontrolüne bırakmalarını teklif eden aramalar almışlardı.

Tedbiri elden bırakmamaları gerekiyordu. 20 Kasım'da öğleden önce, Suudi Arabistan'daki uluslararası hatları işleten Kanadalı telefon şirketine tam bir iletişim kesintisi uygulaması emredildi. Denizaşırı tek bir telefon görüşmesi yapılmamalı, tek bir teleks ya da telgraf gönderilmemeliydi. Kara

sınırları Suudi olmayanlara kapatılmıştı. Suudi Arabistan'ın tüm açılardan dünyayla bağlantısı kesilmişti.

Suudi radyo ve televizyonunda Mekke'de gerçekleşen drama ilişkin tek bir ipucu bile yoktu. Hükümet tam bir sessizliğe gömüldü. Bu pek de şaşırtıcı değildi; ne de olsa on bir yıl sonra Suudi vatandaşlar, Irak'ın Kuveyt'i işgal ettiğini ve Krallığın sınırlarına bir donanma yığıldığını üç gün sonra öğrenecekti.

Güvenilir haberlerin eksikliği ve Mehdi'nin gelişine ilişkin hayal ürünü söylentiler Krallığı sardı. Polis, Medine'deki Peygamber Camii'ni mühürlediğinde dedikodu kazanı en mantıklı açıklamayla kaynamaya başladı: Söylentilere göre isyancılar İslamiyetin ikinci kutsal mabedini de ele geçirmişti.

Bunun kaçınılmaz bir sonucu olarak da pek çok Suudi –Mekke'ye yığılan askerler de dâhil olmak üzere– düşünmeye başladılar: Ya bütün bunlar doğruysa? Ya kutsal Mehdi gerçekten de geldiyse ve dünyanın sonu gelecekse?

Bu teolojik karmaşadan büyük çığ, el-Suud'un camiyi hızla yeniden ele geçirme ümitlerini baltalıyordu. Böylesine son derece alışılmadık bir durum karşısında, İslamiyetin gerektirdiklerine ilişkin saygıdeğer ulemadan açık bir talimat olmadığı için pek çok asker silahlarını Kâbe'ye doğrultmayı reddetti. Neticede onların krala olan bağlılıkları ancak Allah'ın emirleriyle çelişmediği sürece her koşulda itaati içeriyordu. Fakat Muhammed Peygamber kutsal bölgede ve onun dolaylarındaki barış ve teslimiyet mekânlarında savaş durumunu özellikle yasaklamamış mıydı? "Mekke'de savaşmak benden öncekilere de yasaktı, benden sonrakilere de yasak olacak," diye bildirmişti Peygamber, bir hadise göre. "Mekke'de hiçbirinizin silah taşımasına izin yoktur," demişti bir başkasında. Çok eski zamanlarda bile Mekkeliler mabedi silahlarla kirletmek yerine, Kâbe'yi Fil Ordusu'ndan koruması için Allah'a ve onun hastalık saçan kuşlarına güvenmemişler miydi?

Cüheyman'ın minarelerin tepesindeki görünmez nişancıları, Mekke'ye yeni ulaşan güçlerden oluşturulan küçük keşif ekiplerine kurşun yağdırınca birkaç asker öldü. Salı gecesi geç saatte Mekke'ye varmayı başaran GİD şefi Prens Türki bile kontrol noktalarından geçmeye çalışırken neredeyse vuruluyordu. O gece, minarelerden birinin görülebildiği bir sokakta yer

alan Şubra Oteli'nin camla kaplı kapısı, Suudi istihbarat şefi kapı kolunu çevirdiği anda bir kurşunla parçalandı.

Sıradan askerler arasında artan zayiat huzursuzluğu arttırdı. Bugün ölürsem şehit olarak cennete mi gideceğim? diye düşündü bazı askerler. Yoksa mabette savaştığım için cehennemde mi yanacağım?

Bir anlatılana göre –doğruluğu şüphe götürmesine rağmen hâkim havanın bir göstergesi olabilir– Prens Sultan salı öğleden sonra adamlarının çöken morali sebebiyle o kadar sinirlendi ki öfkeyle cübbesini yere fırlattı. Ardından Prens, Mekke yakınlarındaki bir grup Suudi askere şöyle bağırdı: "Allahın Evi'ni savunmak için siz savaşmayacaksanız kim savaşacak? Sizin memleketinizde savaşmaları için Pakistanlı askerler mi getirteyim?"

Böyle duygusal çıkışların başarabileceği şeyler sınırlıydı. El-Suud'un krallığı yönetme yetkisi, ailenin İslami güvenilirliğine dayanıyordu. Bu güvenilirliğe Cüheyman tarafından böylesine dramatik ve beklenmedik bir biçimde meydan okununca Kraliyet Ailesi umutsuz bir biçimde, İslami meşruiyetinin yeniden tasdik edilmesi ihtiyacı içine girdi. Böylesi bir onay sadece tek bir kaynaktan gelebilirdi: İsyancıların görüşlerini büyük ölçüde paylaşan, Cüheyman'ın eski hocası Bin Baz'dan ve sakallı ulema topluluğundan.

Camiye yapılacak askeri bir saldırıyı kutsaması için bir fetva çıkarılmasını isteyen Kral Halid o gün Bin Baz ve mabetlerin denetçisi İbn Raşid ve Mescid-i Haram'dan yeni kaçmış olan İmam İbn sübeyl'in de aralarında olduğu yirmi dokuz kıdemli ulemanın Riyad'daki Mazar Kraliyet Sarayı'na getirtilmelerini emretti. Din adamları saraya gitmek için hiç acele etmediler. Sonunda, kralın sarayında hepsi birden toplandıklarında gerçekten de oldukça sert bir pazarlığa giriştiler.

11

Suudi devleti, modern zamanlardaki en kötü güvenlik kriziyle boğuşurken, Suud Hanesi'ne atanan bütün yabancı temsilcilikler gibi Amerikan elçiliği de Riyad yerine Cidde'den idare ediliyordu. El-Suud yıllar boyunca kâfirlerin krallığın muhafazakâr çöl başkentinde gece kalmasını yasaklamıştı. 1970 yılı itibariyle bu kısıtlama kalkmıştı fakat Kraliyet Ailesi yine de yabancılarla iş görüşmelerinin çoğunu Cidde'nin sahil kenarındaki ihtişamlı saraylarda görmeyi tercih ediyordu. Diplomatik topluluğun, başkente ancak 1984 yılında taşınmalarına izin verilmişti ve o zaman bile elçilikler, özel bir semtte şehrin kalanından büyük ölçüde ayrı tutulmuşlardı.

Anonim beton yapılarla dolu, aşırı sıcak, tropik bir şehir olan Cidde, el-Suud'un hâkimiyetinden önceki zamanlara ait harabe, beyaz boyalı evler labirentinde, Kızıldeniz boyunca uzanır. Ahşap kafes işleriyle süslü balkonlarının zarafetleriyle birbirileriyle yarışan bu köşkler yerel denizlerde bolca bulunan mercandan yapılmıştır; bu yapıların sofistike süslemeleri, kozmopolit bir kesişim noktası olarak şehrin görkemli tarihine kanıt sunar.

Kutsal Mekke'ye yolculuklarına başlamadan evvel pek çok Müslüman hacının indikleri yer Cidde limanı ve şimdi de havaalanıdır; hacdan sonra da genellikle Cidde üzerinden ülkelerine dönerler. İncecik sarı kumlardan fırlayan kara kayalarla dolu ayın yüzeyini andıran manzara eşliğindeki – yolun ilerisinde 'Sadece Müslümanlar' yazılı büyük bir tabelanın bulunduğu kontrol noktasından başlayan– bu yolculuk sadece bir saat kadar sürer.

20 Kasım 1979 sabahı Cidde'de bulunan Büyükelçi West ve diğer Amerikalılar için sakin başladı. Ohiolu kongre üyesi Tony Hall'la keyifli bir kahvaltı yapan West, ziyarete gelmiş olan meclis üyesine eşine götürmesi için Arap cezveleri ve Kral Süleyman mühürlü kolye hediye etmekten pek memnundu. Habersiz biri için Cidde'nin güneşli, palmiyelerle kaplı yollarında, ufukta titreşen dağ sırasının ötesindeki şiddetli karşılaşmaya dair herhangi bir ipucu yoktu. Mekke'deki soruna dair ilk işaretler Amerikalı diplomatların o sabah Danimarkalı ve İngiliz sefirlerden aldıkları endişeli telefonlardı: Avrupalı diplomatlar başkentleriyle irtibat kuramıyorlardı. Suudi bir telefon operatörü İngiliz'e Londra telefon hattının çalışmadığını, elçiliğin beş saat sonra tekrar denemesini söylemişti.

Paniğe kapılan Amerikalılar derhal Dışişleri Bakanlığı'nı aramaya çalışınca aynı yanıtı aldılar. Cidde'deki Amerikan elçiliği ve Zahran'daki konsoloslukta aynı zamanda bağımsız, güvenli bir hatla Dışişleri Bakanlığı'na doğrudan bağlanılabiliyordu. Yani Suudi Arabistan'ın irtibat kesintisinde bir boşluk vardı.

Neler olup bittiğini anlamaya çalışan elçilikteki siyasi görevli ve Cidde'de görevli Amerikalılar arasında Arapça bilen nadir kişilerden Mark Hambley, Yemenli çalışanından bir tüyo aldı. Elçilikte Amerikalı olmayan ve aşçı, şoför ya da sekreter olarak çalışan birçok kişiden biri olan Yemenli, genellikle Mekke'den toplu taşımayla geliyordu. Adam, işe gelmek için çıktığında Mescid-i Haram civarından silah sesleri işittiğini söyledi Hambley'e. Bunun tam sebebini bilmiyordu.

Merakı uyanan Hambley –kendisine verilen talimatlar, askeri işleri de içeriyordu– CIA istasyonunu bu kafa karıştırıcı gelişmelerden haberdar ettikten sonra kendi soruşturmasına başladı. Bir şeyler bilecek konumdaki Suudilere ulaşmak ya imkânsızdı ya da ulaştığı yetkililer son derece mantıksız açıklamalar sunuyorlardı. "Mekke'de bir şey olduğu yok," demişti biri. "Sadece idman çalışması," diye teminat vermişti bir diğeri. "Tifo salgını oldu," ise içlerindeki en yaratıcı yanıttı.

Normal şartlar altında Amerikalı bir diplomat ya da CIA ajanı bir arabaya atlayıp kargaşanın bildirildiği olay yerine gider, ilk elden, değerli bilgiler toplardı. Fakat kışkırtıcı biçimde yakın olmasına rağmen Mekke kâfirler için yasak bölgeydi. Üstelik 1979 yılında ne CIA istasyonunda, ne de

Suudi Arabistan'daki Amerikan elçiliğinde gerekli güvenlik izinlerine sahip ve böylesi hassas bir görevde güvenilebilecek bir Müslüman çalışmıyordu.

Eli kolu bağlı olan Hambley kutsal şehirden iyi bir haber yakalamaya çalışırken telefonu çaldı. Bu, hiç beklenmedik bir sohbet olacaktı. Hattın diğer ucunda Amerikan aksanıyla konuşan adamın sesi tanıdık geliyordu. "Ben seni tanıyorum ama sen beni tanımıyorsun," dedi adam. "Elimde çok önemli bilgiler var."

Bildikleri, Suudi istihbaratının bağladığı açık bir telefon hattında anlatılamayacak kadar hassas bir mevzuya aitti. Fakat arayan kişi, kısa bir süre içinde Cidde Sands Oteli'nde yüz yüze görüşmeye hazırdı.

Hâlihazırda Yemen ve Libya'daki Amerikan elçiliklerinde görev almış, yuvarlak yüzlü, otuz bir yaşında Idaholu bir adam olan Hambley bu görüşmeye yanında kimi götürmesi gerektiğini bir düşündü. CIA'i işin içine katmamaya karar verdi. Teşkilat ve Dışişleri Bakanlığı yıllardır süren bir rekabet içindeydi ve Hambley CIA istasyonunun, Yemenli çalışanının sabah verdiği tüyoyu iletmesi karşılığında kendisine bir şey sunmayı reddetmesine gücenmişti. Böylece Hambley, koridorun sonunda bulunan ABD Hava Ataşesi Yarbay Richard Ryer'ın odasına doğru ilerledi.

Telefon açan gizemli kişi, Batılı göçmenler arasında popüler olan prefabrik Sands Otel'de Hambley ve Ryer'ı bekliyordu. İki Amerikalı görevli geldiğinde Hambley'nin akrabası olduğundan bahsederek bir güven bağı oluşturmakla işe başladı.

Yirminci yüzyılın başında Hambley'nin büyükannesi Yedinci Gün Adventist Kilisesi'ne bağlı ailesini terk etmişti. Kadın yıllar sonra Michigan'daki bir başka akrabanın da kiliseden ayrılması için bir örnek teşkil etmişti. Bir düzineden fazla kardeşi olan bu adam –bu kitapta Dan adıyla anılacaktır– aile ocağından ayrılıp kendine kilise dışında bir hayat kurmak istedi. Vietnam'daki savaş sırasında UH-1 'Huey' helikopterlerini uçurdu. Ardından Suudi Arabistan'ın göçmenlere ödediği dolgun maaşın cazibesine kapılarak Suudi Sivil Savunması için ağır, iki motorlu Chinook helikopterleri uçurmak üzere Suudi Arabistan'a taşındı. Dan büyükannesinden Hambley'nin de o sırada Suudi Arabistan'da görev yaptığını öğrendi. Şaşıran diplomata, uzak akrabasıyla bir bağ kurmak için doğru zamanın geldiğini söyledi.

Sivil Savunma Güçleri'nin görevi normal şartlarda, özellikle de hac mevsiminde yangınları söndürme, kitleleri kontrol altında tutma ve doğal afetlerle ilgilenmekti. Pek fazla kalifiye Suudi pilotu olmadığından Sivil Savunma Hava Kuvvetleri, Amerikalı ve İngiliz göçmenlere güveniyordu. Dan ve meslektaşları Mekke'nin kutsal sınırlarında görev alabilmek için hızlı bir prosedürle İslamiyete geçmişlerdi. Bu geçiş süreci basitti: Tek yapmaları gereken bir şahit önünde Müslüman inancı yemini etmeleriydi. "Allah'tan başka ilah yoktur ve Muhammed Allah'ın elçisidir." Dan'in Müslüman olarak yeni konumu, İslamiyetin veya Adventist Kilisesinin alkol yasaklarına rağmen onu ve pilot arkadaşlarını, Amerikan elçiliğinden ne zaman temin edilse tek malt scotch viskinin keyfini çıkarmaktan alıkoymuyordu.

Dan salı sabahı saat altıda Cidde'deki helikopter üssünde uyandırılmıştı. Acil emir üzerine Mescid-i Haram'ın birkaç kilometre güneydoğusunda bulunan, Mekke'nin Mina bölgesine uçması ve iki Suudi istihbarat görevlisini de keşif için yanma alması gerekiyordu. Prens Türki'nin GİD'i kendi hava bölüğüne sahip değildi ve Mescid-i Haram'ın dış duvarlarının ardına bir göz atabilmek için Sivil Savunmanın helikopterlerine ihtiyacı vardı. Dan ve pilot arkadaşlarına sadece çok kısa bir açıklama yapıldı. Hava Kuvvetleri Komutanı Yüzbaşı Alwani onlara mabedin 'İranlılar' tarafından ele geçirildiğini söylemişti; bu varsayım, isyancıların Mehdi inançlarıyla Şii İslam anlayışına hâkim olan Mehdinin tamamen farklı dualarıyla karıştırmış olmalarından kaynaklanıyordu.

Dan, Hambley ve Ryer'a, Chinook'unun sabah dokuzda Mescid-i Haram'a vardığını anlattı. Mabedin açık bir biçimde isyancıların kontrolü altında olduğu görülüyordu. Helikopter caminin yakınında alçakta seyrederken iki GİD görevlisi yan pencerelerden dışarıyı dikkatle izliyorlardı. Kâbe yakınındaki avluda yaklaşık bin kadar insan vardı; daha fazlası içeriye ve cami binalarının gölgeleri arasına saklanmıştı. On bir kırk beşteki ikinci uçuşta helikopter caminin kuzeydoğu köşesine yaklaşırken isyancılar tüfekleriyle üç defa ateş açtı. Hava aracı atışlardan kaçmak için manevralar yaparak derhal yukarı yükseldi. Dan, avlunun ilk defa o zaman 'insanlardan yoksun' bir halde göründüğünü kaydetti.

Dan savaş alanından birkaç fotoğraf getirmişti. Bunun bir tifo salgını olmadığı bariz ortadaydı. Hambley, tamamen şansı ve karmaşık aile tarihi sayesinde sonunda Amerikalı siyasetçilere güvenilir bilgi sağlayacak paha biçilmez bir istihbarata erişmişti.

İşbirliği Suudi otoritelerden gizli tutulduğu takdirde pilot son gelişmeleri aktarmaya hazırdı. Üç Amerikalı ertesi gün bir başka otelde buluşmak üzere sözleştiler.

Salı günü güneş Atlantik'in üzerinde doğduğunda bulmacanın diğer parçaları yerine oturmuştu. Amerikalı diplomatlar Batı bölgesindeki Suudi askeri komutana ulaşmayı başardılar. Amerikalı irtibatlar elçiliği Cidde ve Riyad semalarında, taburlar taşıyan C-130 nakliye uçaklarının sebep olduğu yoğun trafikten ve Savunma Bakanlığı hastanelerinin alarm durumuna geçtiklerinden haberdar ettiler. Rehine krizine rağmen ABD Tahran'la hâlâ resmi olarak diplomatik ilişkilerini sürdürüyordu. Cidde'deki İran elçiliği de Humeyni rejiminin bu işe dâhil olup olmadığını öğrenmeye çalışıyordu. İranlı diplomatlar bu ilişkiye dair herhangi bir malumata sahip olduklarını kızgınlıkla yalanladılar.

Amerika'nın Tahran'daki elçiliği İslami devrimciler tarafından hâlihazırda ele geçirildiğinden Büyükelçi West, hemen Cidde'deki Amerikan mevziini de benzer bir kaderden korumayı düşündü.

Suudi Ulusal Muhafızlar, yerleşkeye giden tüm dış kapıları kapatıp rektörlük oditoryumundaki kilise hizmetlerini askıya alan elçilik etrafındaki devriyelerini güçlendirdiler. Korumalarla dolu bir takip aracı da elçiliğin güvenlik ekibine eklendi. Bir saldırı olduğu takdirde başka bir gizli koleksiyon daha kaybetmemeye kararlı Amerikalı diplomatlar gizli dosyaları yırtıp atmaya başladılar.

Washington'da bütün dikkatler zaten Suudi Arabistan'ın komşularında toplanmıştı. Doğu saatiyle öğleden sonra dörtte –Suudi Arabistan'da gece geç bir vakit– Beyaz Saray'da gerçekleşen toplantı, gittikçe kızışan İran'daki rehine açmazına adanmış özel bir Ulusal Güvenlik Konseyi toplantısıydı.

Humeyni, FKÖ'nün arabuluculuğunu takiben 'şanslı on üç' adıyla anılan beş kadın, sekiz Afrikalı-Amerikalı erkek rehineyi daha yeni serbest bırakmıştı. Ayetullah yüce ruhlu bir tavırla, İslamın kadınlara saygı duyduğunu ve Amerikalı siyahilerin de Büyük Şeytan tarafından 'zulüm gördükleri' için İslamiyetin düşmanları olarak görülmemeleri gerektiğini duyurdu. Humeyni, kalan rehineleri de casusluk sebebiyle yargılamakla tehdit etti ve bunun olası cezasının da ölüm olacağı konusunda kaygı verici bir imada bulundu.

Serbest kalıp Almanya'ya uçan elçilik çalışanlarının anlattıkları, maruz kaldıkları sert muameleyle ilgili hikâyeler Salı günkü Amerikan gazetelerinde ön sayfalarda yer aldı. İki hafta boyunca konuşmaları yasak bir şekilde, elleri ve ayakları bağlı olarak tutulmuş, psikolojik işkenceye maruz kalmışlardı. Halkın öfkesi, Carter'ın anlaşmalı bir çözüm bulmaya olan inancını çürütmeye başladı. Şükran Günü'nden iki gün önce Ulusal Güvenlik Konseyi'nin toplanma sebebi bölgede Amerikan askeri gücünü kullanmanın yollarını araştırmak içindi.

Başkan, Camp David'deki inzivasından, Marine One gemisiyle Beyaz Saray'a getirildi ve toplantının başlama saatinden tam olarak bir dakika önce hızla Kabine Salonu'na girdi. Amerika'nın en kıdemli yetkilileri Nixon'ın hediye ettiği oval, maun masa etrafında, uzun deri sandalyelerde oturarak bekliyorlardı. Başkan Yardımcısı Mondale'in yanı sıra Ulusal Güvenlik Danışmanı Brzezinski, Dışişleri Bakanı Cyrus Vance, Savunma Bakanı Harold Brown da oradaydı. Carter'ın özel kalemi Hamilton Jordan'ın elindeki dosyadaki gizli telgraflar en yeni gelişmeyi içeriyordu: Mekke.

Carter, geçen yıl ziyaret ettiği ve uzun zamandır merakını celbeden Suudi Arabistan'daki 'siyasi terörizm spazmı' olarak gördüğü durumla sarsıldı. Carter bu gezi sırasında 'oldukça heyecanlı ve aşırı konuşkan' olarak hatırladığı Kral Halid'den büyülenmişti. Riyad'a yolculukları sırasında Suudi Kralı Carter'a doğan avlama serüvenlerini anlatmış ve Amerikan başkanına deve sütü ve çölden bizzat kendi bulduğu yermantarları ikram etmişti. Carter, Kral'ın iletişim becerisinden ziyadesiyle etkilenmişti: Halid, halka açık oturum, meclis geleneğini sürdürüyordu. Yani teoride herhangi bir Suudi vatandaşı gelip şikâyetini bildirebilir, sıradan Suudiler kraliyet masasından yemek yiyebilirlerdi.

Mekke'deki rahatsızlık verici ayaklanmaya ilişkin birkaç gizli telgraf arasında Büyükelçi West tarafından gönderilmiş üç sayfalık rapor, belirsizlikleri çıplak bir biçimde göz önüne seriyordu. "Elçilik, Mekke'deki Mescid-i Haram'ın işgaline ilişkin –bazıları çelişkili– bilgiler edinmeye devam ediyor. Camiyi kimin işgal ettiği hâlâ kesin olarak bilinemiyor fakat bu kişilerin çok iyi silahlandıkları açık," diye yazmıştı West Amerikalı helikopter pilotunun ifadesini aktararak. "İşgalcilerin İranlı ya da Yemenli olabileceklerine ilişkin raporlar aldık fakat Suudi kaynaklarından bazı bilgiler işgalcilerin henüz belirlenmemiş bir İslami köktendinci grubu destekleyen Suudi aşiret mensupları olduğu yönünde."

Dikkatli bir dille yazılmış olan bu rapor, West'in telgrafından beş saat sonra –ve Ulusal Güvenlik Konseyi toplantısının başlamasından tam iki dakika önce– yayınlanan bir bildiriyle Savunma İstihbarat Teşkilatı tarafından hükümsüz kılındı. Pentagon'un casus servisinin kesin olarak açıkladığına göre İslamiyetin en kutsal mekânı 'İranlı olduklarına inanılan' bir grup tarafından kanunsuzca ele geçirilmişti. İslam âlemi "Muharrem ayına giriyor; bu ay Şiiler arasında çok büyük dini coşkunluk yaratan bir dönem. Bu yüzden de camiyi ele geçiren grubun üyeleri büyük olasılıkla Ayetullah Humeyni'nin fanatik destekçileridir," dedi Savunma İstihbarat Teşkilatı.

Şiilerin baskın olarak bulunduğu Doğu Bölgesi'ndeki Zahran'da Amerikan başkonsolosu olan Ralph Lindstrom'dan gelen ayrı bir telgraf da Aramco petrol şirketinden bahsederek Humeyni'nin olaya dâhil olduğuna ilişkin bu varsayımı destekler gibi görünüyordu. Lindstorm telgrafında Mekke'den gelen haberlerin 'İranlıların yakın zamanda Suudi Şiilerini kışkırtma girişimlerine dair güvenilir şirket kaynaklarından edinilen bilgilerle bağlantılı' olabileceğini bildiriyordu.

Başkonsolos, Suudi otoritelerin o yıl hacca gitmek için ülkeye giren İranlıları takip etmekte 'olağan dışı bir zorluk' yaşadıkları konusunda uyarıda bulundu. Mekke'ye doğru yola çıkan İranlı hacı otobüsleri sürekli olarak, sınırı geçip Suudi Arabistan'a giren yolcuların yarısıyla şehre ulaştı; başkonsolosun yazdığına göre kayıp hacıların, Humeyni tarafından provokatör olarak görevlendirilmiş Arapça konuşan mollalar oldukları ortaya çıktı.

Tahran'daki Amerikalı rehinelerin hayatları söz konusu olduğundan ve Humeyni Washington'ın bir numaralı halk düşmanı olarak gittikçe daha çok önem kazandığından Mekke'deki kargaşanın, Beyaz Saray'daki toplantıya iştirak edenler tarafından bir başka İran provokasyonu olarak görülmesi gayet doğaldı. Savunma İstihbarat Teşkilatı'nın açıklamalarıyla uyumlu olarak en makul varsayım, Mescid-i Haram'daki yobazların İranlılar ya da İran etkili Şiiler olduğuydu.

Mekke savaş alanına dönerken İran'ın hırslarını kontrol altında tutmak adına Pentagon o öğleden sonraki Beyaz Saray toplantısında, Basra Körfezi'ne seksen beş uçağa sahip USS Kitty Hawk taşıma gemisinin yanı

sıra güdümlü roket kruvazörüne sahip beş gemi göndermeyi teklif etti. USS Kitty Hawk, hâlihazırda Umman Denizi'nde bulunan ve USS Midway tarafından yönetilen başka bir savaş taşıma grubuna katılacaktı. Savunma Bakanı Brown, böylesi büyük bir Amerikan çıkartmasıyla Suudi Arabistan gibi hassas ulusların, Humeyni'nin Şii tahribatı karşısında daha güvende hissedeceklerini düşünüyordu.

Bakan Vance, USS Kitty Hawk'u körfeze göndermenin Müslümanların hassasiyetini alevlendirebileceğini ve rehine krizinde barışçıl bir çözüm bulma şansını baltalayabileceğini söyleyerek bu mevzilenmeye karşı çıkmak istedi. Genellikle Vance'in barışçı görüşlerinin yanında yer alan Carter bu defa sert oynaması gerektiğini hissediyordu. O gün akşamüstü muharebe grubuna, Filipinler'deki Subic Koyu'ndan yelken açmaları emredildi.

Bu kararla ilgili gazetecilere bilgi veren Dışişleri Bakanlığı sözcüsü III. Hodding Carter, İslamiyetin en kutsal mabedinde meydana gelen 'bir çeşit kargaşa' ile ilgili bombayı sıradan bir şekilde patlattı. "Görünüşe bakılırsa cami bir grup tarafından ele geçirildi," dedi. Suudiler Mekke ayaklanmasına ilişkin bu iletişim ambargosunun, Amerikan hükümeti tarafından oldukça utanç verici bir biçimde, üstelik önceden uyarmaksızın bozulması karşısında oldukça öfkelenmişti.

Ortadoğu'da gecenin bir yarısıydı; halkın öfkesi sabah başlardı. Mevcut bilgilerin belirsizliğine rağmen basınla görüşen Carter yönetimi yetkilileri faillerin kimliği konusunda oldukça kesin görünüyordu. "Mekke Camisi İranlı Olduklarına İnanılan Silahlı Adamlarca Ele Geçirildi," diye baş sayfadan ilan etti ertesi sabah *New York Times* gazetesi. Makale, Mekke'deki militanların Humeyni'nin 'köktendinci Müslümanların genel ayaklanması' çağrısına uyduklarını açıklayan Amerikalı bir yetkiliden alıntı yapıyordu.

Amerika'nın Batılı müttefikleri de aynı görüşü paylaşıyordu. Cidde'deki İngiliz elçisi Sör James Craig o salı günü, İngiltere Dışişleri Bakanlığı'na gönderdiği gizli bir telgrafta şöyle bildiriyordu: "Cidde'deki yaygın söylentilere göre, bir grup İranlı Mekke'deki Mescid-i Haram'a girip burayı ele geçirmişler." İsrail Dışişleri Bakanlığı da –olaya şahitlik eden Suudi halkından alıntı yaparak– Humeyni rejiminin bu işe dâhil olduğunu ve Mekke'deki bu kanlı olayın 'dâhili bir huzursuzluğa işaret' olmadığını ileri sürüyordu.

Bu teori, kök salmaya başlamış ve on yıllar boyunca Batının İslamiyete ilişkin düşüncesine egemen olarak felaket sonuçlar doğuracak yeni paradigmaya da iyi bir şekilde oturuyordu. Humeyni'nin bu azınlık mezhebine duyduğu ilgi sebebiyle Şiiler, artık Amerika'nın ve Batının tabii düşmanları haline geldiler. Sünni çoğunluk ise –Vahhabi yobazları da dâhil olmak üzere– çok samimi olmasa da ılımlı bir dost olarak varsayıldı.

Beyaz Saray'da salı öğleden sonra gerçekleşen toplantının ardından Başkan Carter Washington'dan Camp David'e döndü. Bir sinema hayranı olan Başkan, eşiyle yediği akşam yemeğinden sonra Audrey Hepburn'ün oynadığı uluslararası bir macera filmi olan Mirasçılar'ı (Bloodline) izledi. Durum o kadar da vahim değildi. Şu ana kadar Ortadoğu'dan gelen iç karartıcı haberlerde bir hayır da vardı: Tahran'daki aşağılanmaya rağmen hiçbir Amerikalının kanı dökülmemişti.

Mekke olayları sebebiyle bu durum çok kısa bir süre içinde değişecekti.

12

Mekke'deki ayaklanma haberi Washington'da duyulduğundan, otuz kadar kıdemli Suudi ulemanın çoğu sonunda Kral Halid'in Mazar sarayında bir araya geldi. Ulemayı toplamak epey zorlu bir süreçti; bir kısmı Krallığın diğer bölgelerinden özel uçaklarla Riyad'a getirtilmişlerdi.

Ulemanın hepsi toplantıya katılamamıştı. Ulema konseyinden, o günkü olaylarla doğrudan ilişkisi olan üyelerden biri olan İbn Sübeyl bu işgalden dolayı o kadar sarsılmıştı ki kutsal şehirden ayrılamamıştı.

Deri sandaletlerini sürüyüp sarkık başörtülerini düzelten ulema, bordo renkli, duvardan duvara halı kaplı salona girdiler ve altın sırmalı koltuklara oturup birbirlerine heyecanlı yorumlarını aktardılar. Görme yetisine sahip olmayan Bin Baz'a hürmetkâr bir emir eri yardım etti.

Kral Halid, Allah'a şükrettikten sonra toplantıyı başlattı. İsyancıların caminin kapılarını sürgülediğini, sözde Mehdi'ye biat talep ettiklerini, sonra da içerideki ve mabedin dışındaki insanlara ateş ederek masum Müslümanları öldürdüklerini aktardı.

Kral şimdi, askerlerinin ne yapması gerektiğini bilmek istiyordu. Allahın Evi'nde bir çatışmayı yasaklayan İslami emirlerin herkes farkındaydı. Ahlaksız işgalciler yüzünden namazların ve Kâbe'yi tavafın durduğu bu mukaddes mabedi korumak için bilge ulema ne öneriyordu?

Kralın isteğini tartışmadan evvel din adamları emin olmalıydı: İşgalcilerin Mehdi tarafından yönetildikleri iddiasının herhangi bir gerçekliği var mıydı?

Kral Halid'i o sabah erkenden uyandıran ve Mescid-i Haram'ın işlerini denetleyen Şeyh İbn Raşid, önceki yıllarda mabede gelip Mehdi olduklarını iddia eden birçok 'dengesiz' insanı tutukladığını hatırlattı. Bugün bu kutsal mekânda sıkıntı yaratan kişi şüphesiz ki bir sahtekar olmalıydı; neticede gerçek Mehdi masum bir şekilde ibadet eden insanları öldürmez ya da onlara dehşet saçmazdı.

Hadiseye ilişkin bilgilerini tazeleyen İbn Reşid ve diğer ulemaya göre, kehanetlerde de açıkça belirtildiği üzere asıl Mehdi'nin gelişinin ön koşulları henüz gerçekleşmemişti. Kehanette belirtilen koşullar arasında, Mehdi ve İsa Mesih'in yok edeceği 70,000 şal takmış Yahudi'nin İsfahan'dan gelecekleri bilgisi mevcuttu. Fakat Humeyni'nin İran'ında yer alan İsfahan'da artık eskisi kadar büyük bir Yahudi topluluğu yoktu! Peki ya pek çok kapısı olan ve Mehdi'nin İsa'nın yardımını beklerken arkasına saklanacağı Şam'ın şehir duvarları ne olacaktı? Bugün Şam'ın artık duvarlarla çevrili olmadığını herkes bilmiyor mu? diye sordu İbn Reşid.

Gerçek bir Mehdi'yle karşı karşıya oldukları fikrini reddeden din adamları Kral Halid'in fetva talebi üzerinde tartışmaya geçtiler. Amerikan hükümetinin aksine ulema, Humeyni'nin yanlış yola sapmış Şiilerinin Mekke'deki dramla hiçbir alakaları olmadığını gayet iyi biliyordu. İstilacıların, başlamasına Bin Baz'ın ve diğer kıdemli ulemanın yardım ettiği Vahhabi misyoner hareketine ait olduğu artık açık biçimde görülüyordu. Aslında gözlerinin önünde hızla türeyen ve daha bir yıl önce masumane olduğuna karar verdikleri hareketti bu.

Bu idealist genç adamlar Vahhabi adabının aşırı muhafazakâr koruyucuları arasında bir sempati uyandırmakta başarılı olmuşlardı. Neticede o sabah Mescid-i Haram'daki vaazda, Krallığın bozulan ahlakının yasını tutarak, kâfir adetlerini yayma ve kadınların utanmazlığına müsamaha göstermeye ilişkin, ulemanın kendisinin de sıkça Krala dile getirdiği şikâyetlerin aynısında bulunmuşlardı. Ayrıca Cüheyman'ın, Mekke'nin liberal valisi Prens Fawwaz'ı hedef alan ağır ithamlarına ne demeliydi? Ulema da geçmişte Majestelerine, Fawwaz'ın alkole ve farklı cinsiyetlerin bir arada bulunmasına dair hoşgörüsünün el-Suud'un imajını lekelediğinden ve kutsal şehri bir günah yuvasına çevirdiğinden bahsetmemiş miydi? İslamiyetin kurallarını tatbik ettirmede böylesi bir ihmalciliğin, gerçek inancı sürdürmeye çalışan bir takım fevri gencin meseleyi kendi ellerine almaya teşvik etmesi kaçınılmaz değil miydi?

Bin Baz ve diğer kıdemli ulema sadece tek bir yolun olduğuna karar verdi. Suud Hanesi, bütün başarısızlıklarına rağmen bu zor zamanda desteklenmeliydi. Kral Halid'in talep ettiği üzere bir fetva çıkararak rejimin İslami meşruiyetini tasdik edeceklerdi. Fakat artık Suudi yöneticiler de İslami yükümlülüklerine uygun olarak yaşayacaklardı. Televizyonda artık kadınlar, ahlaksız filmler ve alkol olmayacaktı. Kral Faysal'ın yönetimi altında başlayan sosyal liberalleşme durdurulacak, mümkün olan durumlarda geriye çekilecekti. Ayrıca milyarlarca Suudi petrol-dolarları katı Vahhabi İslam anlayışını gezegende yaymak gibi iyi bir amaç için harcanacaktı. İnançsızlık bulutlarını dağıtıp dünya çapındaki Müslümanlara gerçek inancı aşılamak ve Allah'ın kelamını kâfirler arasında yaymak Suudi Arabistan'ın görevi değil miydi?

Bazı Suudi prenslerinin daha sonra anlatacağı üzere ulema temelde el-Suud'a, Cüheyman'dan kurtulmasına yardım etmesi karşılığında Cüheyman'ın inançlarını benimsemesi talebinde bulundu. Krallıktaki her meselede çözüm olarak kullanılan bu karşılıklı taviz durumu, kati kelimelerle dile getirilmekten ziyade sadece ima edilmişti. Fakat kimse toplantının sonucunu sorgulamadı: Kraliyet Hanesi pazarlığı kabul etti.

Bu müzakerelerin ne kadar sürdüğü belirsiz. Talep edilen fetvanın hazırlanıp, otuz ulema tarafından imzalanıp duyurulması üç uzun gün aldı. Fakat Kral Halid 21 Kasım Çarşamba sabahı Bin Baz ve başlıca din adamlarının taahhüdü sayesinde kendini şimdiden güvende hissediyordu. Derhal Mekke'yi arayıp İçişleri Bakanı Prens Naif'i bilgilendirdi. Mescid-i Haram'ın ele geçirilişinin üzerinden yirmi dört saat geçtikten sonra Suudi hükümeti sonunda vatandaşlarına bu durumu açıklayabileceğine karar verdi. Riyad Radyosu dinleyicilerine programda yer almayan dini şiirler ve şarkılardan bir izlence sundu, ardından da sabah beş civarı İçişleri Bakanı Prens Naif'in kısa bir bildirisini yayınladı. Cüheyman'ın tahmin ettiği gibi o ve yandaşları 'hariciler' olarak tanımlanmıştı; bu, peygamberin damadı Ali'yi öldüren çok eski mezhebe göndermede bulunan ve Suudilerce 'dinden dönmüş' ya da 'sapkın' olarak anlaşılabilecek oldukça yüklü bir kelimeydi.

Bildiri sadece dört cümleden oluşuyordu. "Küçük bir sapkın grubu, 1400 Hicret yılının birinci ayının ilk günü olan Salı günü sabah namazı sırasında silahlar ve mühimmatla Kutsal Cami'ye sızdı. Camide sabah namazlarını kılmak üzere olan müminlere birini takdim ederek bunun, beklenen

Mehdi olduğu iddiasında bulundular ve silah zoruyla ona biat etmeye teşvik ettiler," diyordu belgede. "Yetkililer, cami içindeki Müslümanların hayatlarını korumak üzere, ulemadan fetva çıktıktan sonra durumu kontrol etmek için gerekli her türlü önlemi aldılar. İçişleri Bakanlığı duruma ilişkin gelişmelerle ilgili daha sonra yeni bir bildiri yayınlayacaktır."

Ulema ise dikkat çekici bir biçimde sessizliğini korudu. Bin Baz ya da diğer kıdemli din adamlarından doğrudan hiçbir açıklama yapılmadı.

Geceleyin, ulema Riyad'da müzakere yaparken Cüheyman ve en yakın yardımcıları ana merkezleri haline gelen bir yeraltı bölümüne çekilmişlerdi. Bu bodrum katı tünelleri, yani Kabu, tedariklerle dopdoluydu. İsyancılar, çöl yaşamının başlıca yüksek kalorili ürünlerini stoklamışlardı: hurmalar, pideler ve ikt olarak bilinen kurtulmuş yoğurt ezmesi. Kutsal Zem Zem kaynağı herkese fazlasıyla içme suyu sağlıyordu.

Şimdiye kadar her şey komplocular için iyi gidiyor gibi görünüyordu. Camiyi kolayca ele geçirmiş olmaları ve sonrasında hükümetin kayıtsız tepkisi onları cesaretlendirmişti. Muhammed Abdullah'ın Mehdi olmasıyla ilgili birilerinin şüphesi vardıysa bile artık kalmamıştı.

Aslen on binlerce rehineden geriye camide, yine çok sayıda bir azınlık kalmıştı. Cüheyman'ın komplocuları, en düşük işlerde çalışmak için genellikle Mekke'de kalan çok sayıda zavallı Afrikalı hacıyı köle olarak kullanarak bunlara mühimmat ve su taşıttılar.

Çoğu, Mehdi vaazını anlamamış gibi görünen ve vaaz sırasında sadece silah sesleri duyan 120 Yemenli hacıdan bir gruba Kâbe'nin yanında kımıldamadan oturmaları söylenmişti ve Salı günü boyunca hareket etmelerine izin verilmemişti. Bu hacıların yemek ve su konusundaki yalvarışları görmezden gelindi. Diğer temel ihtiyaçlarını da karşılamaları oldukça zordu: Camiyi ziyaret eden müminlerin kullandığı umumi tuvaletler yerleşkenin dışında, yani artık hükümetin kontrolünde olan bir bölgedeydi. Caminin içindeki birkaç odayı geçici olarak sahra helalarına dönüştürmek zorunda kalmışlardı. İdrar kokusu hızla mabedin koridorlarına yayılmıştı.

Gitmesine izin verilen herkes, caminin alt tünellerinin pencerelerinden tırmanmayı gerektiren zorlu kaçışı becerememişti. Ana kapılar zincirlendiğinde yaşlılar ve hastalar, mecburen içeride kaldılar. Yetmiş

beş yaşındaki yorgun düşmüş Hintli hacı Muhammed Staj, kımıldamayı reddederek militanlara "Sadece yatabilirim, kımıldayamam," dedi.

Yerleşkedeki elektrik hattı kesildiğinde –her zaman ışıl ışıl aydınlık olan– Mescid-i Haram, Salı gecesi ürkütücü bir karanlığa gömülerek şehrin kalbinde dev, kara bir deliğe dönüştü. Askerler artık Cüheyman'ın adamlarını göremiyordu fakat isyancılar civardaki caddeleri mükemmel biçimde görebilmenin keyfini çıkarıyorlardı.

Minarelerin tepesinde konuşlanan keskin nişancılar, artık askeriyenin karargâhı haline gelen, caminin yakınındaki en yüksek bina olan İmaret ül-Eşref'ten ve civardaki yamaçlarda bulunan gözlem yerlerinden, kutsal yerleşkede neler olup bittiğini gözlemeye çalışan hükümet askerlerine düzenli olarak ateş etmeye devam ediyordu.

13

Pakistan'ın başkenti İslamabad'da yer alan Amerikan elçiliğinin siyasi biriminin yöneticisi olan Herbert Hagerty 21 Kasım Çarşamba sabahı erken uyandı. Sabah yedide, her zaman olduğu gibi Voice of America'dan haberleri dinledi. Yayın onu huzursuz etti: Carter'ın Basra Körfezi'ne deniz görev kuvveti çıkarması ve Mescid-i Haram'ın ele geçirilmesi haberleri, rehine krizinde Washington'ın askeri harekât tehdidine vurgu yaparak bir arada verilmişti. Hagerty'e göre, dikkatsiz bir dinleyicinin Mekke'deki bu küfür niteliğindeki katliamın Amerika'nın askeri hamlelerinin bir sonucu olduğunu düşünebilirdi.

Birleşik Devletler ve Pakistan arasındaki ilişkilerin o sırada buz gibi olduğu şüphe götürmezdi. Ülkenin askeri diktatörü General Muhammed Ziya ül-Hak bölgedeki dini coşkunluk dalgasını kullanıyordu ve o yılın başlarında 'Pakistan'da hakiki bir İslami düzen' kurma planlarını açıklamıştı. Ziya seçimleri iptal ettiği gibi, halka açık bir şekilde dayak ve bir uzvun kesilmesi gibi Şeriat fermanlarına dayalı cezaları da uygulamaya başladı. Bu politikalar, Ziya'nın nükleer silahlara sahip olmaya dair kuvvetli isteğiyle birleşince Washington'ın bir misilleme yapma arzusunu kışkırttı. Bütün Amerikan yardımları ve silah satışları durduruldu; telaşlanan Ziya da devrimci komşusu İran'la İslami bir ittifak yapma girişiminde bulundu. Neticede her iki ülke de İslami cumhuriyetlerdi ve otuz iki yıl önce pek çok insanın hayatına mal olarak bölünen eski Britanya Hindistanı'nın ağırlıklı olarak Müslümanlardan oluşan kısmı olan Pakistan'ın asıl var oluş sebebi İslamdı.

1979 Kasım'ının başında Tahran'daki Amerikan elçiliği ele geçirilince İranlı diplomatlar, Pakistanlı ev sahiplerinin de benzer bir saldırı yapmasını küstahça kışkırtarak kendi elçiliklerinin bahçesinde her gün şenlik ateşi yaktılar. Pakistan basınında artık Amerika rutin olarak gerçek inancın düşmanı olarak sunuluyordu. Bir İslamabad gazetesi olan Müslüman o Çarşamba sabahı özel bir sayı yayınlayarak Voice of Amerika haber yayınında olduğu gibi Mekke'deki olayları Carter'ın Amerikan birlikleri çıkarması haberiyle birleştirerek sundu. Pakistan'ın günlük gazetesi "Emperyalistler ve onların yardakçıları tarafından... Müslüman dünyasına yapılan bu iki düşmanca eylem," diyerek suçlamada bulunuyordu.

Hagerty arabasıyla işe giderken –çoğu Pakistanlının hac mevsiminde ya ziyaret ettiği ya da ziyaret etmek istediği bir mekân olan– Mescid-i Haram'daki şiddete dair ilk radyo haberlerinin ülkenin telaşlı metropollerinde nefeslerin tutulmasına sebep olduğunu gördü. İslamiyetin kalbindeki bu katliam, içgüdüsel ve son derece kişisel bir acıya sebep olmuş gibi görünüyordu. O çarşamba günü ciddi bir ses tonuna sahip haber sunucusu "İnsanlar haberleri radyodan işitince şok oldular ve pek çok kişi gözyaşlarına boğuldu. İnsanlar kızgınlıklarını ve dargınlıklarını göstermek için dükkânlarını kapattılar," diye bildirdi Pakistanlılara. "Kâbe'nin ele geçirilmesi haberi bütün ülkeye büyük bir kızgınlık ve keder dalgası yaydı."

Hagerty elçilikteki gününe, Dışişleri Bakanlığı'na 'Acil' bir telgraf yazıp Voice of America'nın haberiyle ilgili endişesinden bahsetti ve Pakistan'da gerçekleşmesi muhtemel Amerika karşıtı eylemler hakkında uyardı. Altı yıl önce inşası 21 milyon dolara mal olan Pakistan'daki Amerikan elçiliği, içinde bir kulüp, okul ve konut bloklarının bulunduğu hoş, modern bir yerleşke içinde yer alıyordu. İslamabad'ın sınırında bulunan yerleşke, iyi sulanan otlaklarda otlanan şişman ineklerin olduğu bir manzaraya tepeden bakıyordu.

Sabah on birde, elçilik içindeki en kıdemli yetkili olan Hagerty Avustralya delegesinden bir telefon aldığında elçi de, yardımcısı da binada değillerdi. Avustralya elçiliği Amerikan elçiliğiyle şehir merkezinin tam arasında konuşlanmıştı. Müttefikler kendilerini uyarmak için aramışlardı: Anti-emperyalist sloganlar atan yaklaşık beş yüz kadar gençten oluşan bir kalabalık Hagerty'nin bulunduğu yöne doğru geliyordu.

İslamabad'daki diplomatlar için bu ilk Amerika karşıtı yürüyüş değildi. Bir duvarla çevrili olan ve o ay üç katına çıkarılan Pakistanlı bir müfreze tarafından korunan Amerikalılar kendilerini gayet güvende hissediyorlardı. Aynı zamanda uzun boylu, kaslı, otuz sekiz yaşındaki Kaliforniyalı Başçavuş Loyd Miller'ın komuta ettiği küçük bir deniz piyadeleri birliği tarafından da korunuyorlardı.

Göstericiler vardığında Hagerty onları yerleşkenin dış kapısında karşılamak üzere, Urduca bilen kıdemsiz bir görevli olan David Welch'i gönderdi. Normalde göstericiler elçilik çalışanlarına, Amerikan politikalarıyla ilgili kızdıkları şeylerin bulunduğu bir dilekçe verir, bu taleplerin derhal, bizzat Başkan Carter'a sunulacağına dair güvenceler nazikçe verildikten sonra da dönüp giderlerdi. Aynı iyimser senaryo bu sabah da gerçekleşecek gibi görünüyordu. Welch elçilik binasına göstericilerin Amerika karşıtı manifestosuyla döndü; gençlerin çoğunun solcu olduğu ortaya çıkmıştı. "Size doğru geliyorlar. Sanırım tatmin oldular," diye iletti Hagerty Avustralya elçisine rahatlamış bir şekilde.

Birkaç dakika sonra telefon tekrar çaldı. "Sizi hayal kırıklığına uğratacağım için çok üzgünüm," diye uyardı Avustralyalı, "Fakat otobüs şimdi bizi geçip geri döndü ve üniversiteden gelen birkaç tane daha otobüsle birlikte size doğru geliyorlar." Bu külüstür, kırmızı ve mavi renkli otobüslerin tavanında toplaşmış ve kapılardan sarkan adamlarla daha büyük bir güruh şimdi diplomatik alana doğru geliyordu. Ağırlıklı olarak başkentin Kaid-i-Azam Üniversitesi kampüsünden İslamcı radikallerle dolu, kontrolsüz bir öfkeyle dolup taşan bu genç adamlar güruhu cübbeler ve geleneksel şalvar kamizler –birbirine uyumlu bol tunikler ve çuval gibi geniş, pamuklu pantolonlar– giymişlerdi. Hagerty'nin korktuğu gibi, Mekke olayları ve Carter'ın askeri kararları arasındaki bağlantılar onların da akıllarına gelmişti.

İranlı devrimciler ve onlardan önce de Mısır'daki Müslüman Kardeşler gibi gruplar İslam dünyasını uzun zamandır, Müslümanların başına gelen bütün kötülüklerden Batılıları –ve özellikle de Yahudileri– sorumlu tutan bir mağdur propagandasına boğuyordu. Bu paranoyakça dünya görüşüne göre Amerikalılar ve Yahudiler, Müslümanların kuyusunu kazmak ve İslamiyetin mabetlerini kirletmek için sürekli olarak entrika çeviriyordu.

Suudi İçişleri Bakanı'nın Çarşamba sabahı Pakistan radyosunda yayınlanan ifadesinde Kâbe'yi işgal eden gizemli 'sapkınlar'ın kimliğine ilişkin hiçbir ipucu yoktu. Bu sebeple, Pakistanlılar Allahın Evi'nin silahlı istilacılarca hakarete uğradığını öğrendiğinde çoğu, olağan şüphelileri suçladı.

İyi eğitimli, görünürde daha makul olan Müslüman entelektüeller bile derhal tuhaf komplo teorilerine inanmaya başladılar. Aynı şekilde yirmi yıl sonra da, Pakistan'daki ve diğer ülkelerdeki Müslümanların şaşırtıcı bir çoğunluğu 11 Eylül 2001 saldırılarının aslında CIA ve İsrail Mossad'ı tarafından gerçekleştirilen gizli bir operasyon olduğuna ikna olacaktı.

Meşhur bir Pakistan gazetesinin yazı işleri müdürü, Mescid-i Haram'ın ele geçirildiğini duyduktan sonra ani bir sonuca vardı: Amerikan Görev Kuvvetleri, Basra Körfezi bölgesinin tam kontrolünü ele geçirmek için Mekke'ye bir operasyon amaçlı gelmiş olmalıydılar. Ardından üç yıl önce Uganda, Entebbe'deki rehineleri kurtaran cüretkâr İsrail baskınını hatırlatan editör, komplonun Yahudiler olmadan tamamlanmayacağına karar verdi. "Entebbe hâlâ herkesin aklında," diye açıkladı editör bundan saatler sonra bir Amerikalı gazeteciye. "Burada insanlar, son iki üç yıldır İsrail'in böyle bir saldırı yapmayı, Mekke'ye ya da Medine'ye veya her iki şehre birden paraşütçü asker birlikleri indirmeyi planladığını düşünüyor."

İlerleyen günlerde böyle söylentilerin nasıl başladığı ve bunun sonucunda oluşan trajedilerden Humeyni'nin sorumlu olup olmadığı Carter yönetiminde büyük bir tartışma konusu olacaktı.

Açık olan bir şey var: İranlı yetkililer, Çarşamba sabahı uyanıp Washington'dan gelen haberleri gördüklerinde Amerika –ya da İsrail– tarafından Mescid-i Haram'a hakaret eden güçler olarak parmakla gösterilmekten hiç hoşlanmadılar. Zarar görmüş suçsuzluklarını kurtarmak üzere o gün Tahran Dışişleri Bakanlığı şöyle bir açıklama yaptı: "Siyonist ve Amerikalı çevreler, bu eylemi İran'la bağdaştırmaya çalıştı... Dünyadaki bilinçli insanlar, gerçek kalkınmanın ve insanlığın ilerlemesinin düşmanlarının böyle pek çok hileye başvurduğunu bilir."

Ardından Tahran Radyosu, Humeyni'nin Kum'daki ofisinden ayrı bir bildiri yayınladı. Duruma tersinden bakan bildiride Amerika Birleşik Devletleri ve İsrail, Mekke'deki bu alçakça dehşet olaylarını organize etmekle suçlandı. "Bu tarz entrikalarla Müslümanların sağlam yapısının içine sızmak için bu sabıkalı Amerikan emperyalizmi tarafından böyle

bir eylemin gerçekleştirildiğini varsaymak hiç de zor değil," diye bildirdi Humeyni'nin ofisi. "Sıklıkla belirtildiği üzere Siyonizmin Allahın Evi'ni zayıf düşürmek niyetinde olduğunu varsaymak da hiç zor olmaz."

Tahran'daki bir *New York Times* muhabiri bu tahrik edici yayını sabah sekizde, yani Pakistan saatiyle sabah dokuzda, İslamabad'daki protesto gösterileri başlamadan çok önce duyduğunu bildirdi. Fakat CIA'nın gizli eylem bölümü şefi daha sonra, Amerikan yayın denetleyicilerine göre, Humeyni'nin açıklamasının ilk olarak Çarşamba öğleden sonra ya da Pakistanlı çetenin Amerikan elçiliğini kuşatmasından iki saat sonra yayınlandığı konusunda Beyaz Saray'ı bilgilendirdi.

İran'daki radyo yayınından ya da Pakistanlı gazetenin yazı işleri müdüründen etkilenseler de etkilenmeseler de anında Amerika'yı suçlayan bu militan gençler, sabah onda Kaid-i-Azam Üniversitesi'nin sınıflarına dalıp dersleri böldüler; bu gençlerin aklında birtakım şüpheler var gibi görünüyordu. Herkese Amerikalı Yahudilerin İslamiyetin en kutsal mabedini işgal ettiğini duyurdular. İntikam, her gerçek Müslümanın göreviydi.

Bu göstericiler Amerika'nın diplomatik yerleşim bölgesinde buluştuklarında artık dilekçe vermekle ilgilenmiyorlardı.

Gittikçe büyüyen bu yeni gösterici kalabalığı –korkunç bir zamanlamayla– yerleşkeye henüz yanaşmış olan elçilik aracını yakmakla işe başladı. İlk çıkan münakaşa sırasında Asif adında bir öğrenci, büyük ihtimalle polis tarafından vurularak öldürüldü. Bunun ardından düzeni sağlaması gereken Pakistanlı birlikler, güruhun arasına karıştı; bazıları silahlarını bile onlara verdi. Protestoyu organize edenler bağırarak, kanlar içindeki bedeni yerde yatan öğrencinin, elçiliğin içinden ateş eden Amerikalılarca öldürüldüğünü söyledi. Dökme demirden kapıların önünde bir koçbaşı belirdiğini gören elçilik personeli –ne kadar savunmasız bir hale geldiklerini fark ederek– aceleyle gizli belgeleri kasalara kilitlemeye başladılar.

Savaşın sertleştirdiği, Vietnam Savaşı eski muharibi Başçavuş Miller, toplam altı deniz piyadesinin elçilik binası içinde konuşlanmasını emretti. Bir kısmı ana girişteki lobide, bir numaralı kontrol noktasındaydı. Bir

piyade, kafeteryaya ve Pakistanlı personelin çalıştığı alt kattaki alana açılan arka kapıdaki iki numaralı kontrol noktasındaydı. Başka bir piyade olan, on dokuz yaşındaki Onbaşı Long Islandlı Steve Crowley de olayları izlemek üzere çatıya gönderilmişti.

Koçbaşı, yerleşkenin giriş kapısını destekleyen tuğla sütunlardan birine inerken "Amerikan köpeklerine ölüm!", "Mekke'deki saygısızlığın intikamı alınacak!" diye bağırmaya başladı kalabalık. Sütun, şaşırtıcı bir rahatlıkla içeri göçtü. Binanın içine girmenin yolu açılmıştı.

Sonra bir anda kurşunlar havada uçmaya başladı. Piyadeler kendilerini bir savaşta bulmayı beklemediklerinden kolay hedef oldular. İlk kurşunlardan biri yüzünün yanına isabet ederek Onbaşı Crowley'i yere yıktı. Onbaşı, bilincini kaybederek yığıldı.

Elçilik topraklarına giren Pakistanlı ayaklanmacılar binanın arkasındaki araç park yerine yöneldiler ve onlarca diplomat aracına yanıcı madde döküp bunları ateşe verdiler. Yeni bir söylenti kalabalığı hareketlendirdi: Güya öğrencilerden biri Amerikalılar tarafından yakalanmıştı ve içeride esir tutuluyordu. Saldırganlar, benzine batırılmış kumaşlardan yangın bombaları yapmaya ve bu yanan füzeleri elçiliğin pencerelerinden içeri yağdırmaya başladılar. Bombalardan bazıları zemindeki halılara düşerek elçiliğin bazı kısımlarını tutuşturdu.

Koşarak çatıdan inen Başçavuş Miller, Crowley'i elçilik hemşiresinin odasına taşıdı; hemşire çaresiz bir biçimde kan kaybeden piyadeyi oksijen maskesiyle hayata döndürmeye çalışıyordu. Hemşirenin odası elçilik kasa dairesinin hemen yanındaydı. Penceresiz çelik bir kutu içinde birkaç odadan oluşan kasa dairesi, en hassas belgelerin, kodlama cihazlarının ve iletişim ekipmanının tutulduğu yerdi. Kasa dairesinin kendi jeneratörü vardı ve tıpkı bu tarz acil durumlar için yaratılmış bir kaçış yolu olarak tavanındaki bir kapakla elçiliğin çatısına bağlanıyordu.

Vızıldayan kurşunlar camları parçalarken Başçavuş Miller o gün daha sonra çok kez tekrarlayacağı gibi elçiliği savunmak için ateşli silahları kullanmak üzere izin istedi. Bu talep reddedildi. Bunun yerine şu emir verildi: "Herkes kasa dairesine."

Dumanla dolu koridorlarda koşturan piyadeler her odaya kafalarını sokarak herkesin bu talimatlara uymasını sağladılar. Saldırganları belli bir

mesafede tutmaya çalışan piyadeler –hepsinin gaz maskesi olmamasına rağmen– ön ve arka lobide toplanmış kalabalığa gaz bombaları savurmaya başladılar.

Toplam 137 kişi –Amerikalı diplomatlar, Pakistanlı personel ve Time dergisinden ziyarete gelen gazeteci Marcia Granger da dâhil olmak üzere birkaç konuk– öğlen ikide kasa dairesinde toplandı. Dört kişi eksikti: Üç Pakistanlı çalışan ve elçilik konutunda inşaatçı olarak çalışan bir İspanyol, piyadeler tarafından yönlendirilmelerine rağmen, ayrı olarak kurtulma şanslarının daha iyi olacağını umarak fikirlerini değiştirip odalarına dönmüşlerdi.

Artık elçilik yandığından kasa odasındaki hava dayanılmaz derecede sıcak olmaya başlamıştı. Biber gazı da içeri sızmıştı ve insanların midelerinin bulanmasına sebep oluyordu. Ateşli silahları kullanma talebi yine geri çevrilen Başçavuş Miller bütün piyadelerini lobideki kontrol noktalarından çekerek kasa dairesine aldı. Saat 14:23'te muzaffer bir kalabalık, zıvanadan çıkmış bir şekilde elçiliğe doğru koşturdular. Bir Pakistanlı asker, dışarıdaki göstericilerin bayrak direğine tırmanıp yıldızlar ve çizgilerden oluşan Amerika bayrağını yırtıp atmasını izlemişti. Amerikan bayrağını ateşe vererek bunun yerine İslami yeşil renkten arka plan üzerindeki beyaz hilal ve yıldızdan Pakistan bayrağını çektiler.

Aynı anda bu beyaz-yeşil bayrağın aynısı, kendisine birliklerin eşlik ettiği, Rawalpindi'de dört saatlik 'insanlarla tanışma' gezisinde olan General Ziya tarafından da gururla taşınıyordu; Rawalpindi, Pakistan'ın işlevsel olarak inşa edilmiş başkentinin geniş, boş bulvarlarının on beş kilometre güneyinde, geniş, kaotik bir şehirdi. Önce açık bir jiple, ardından bisikletle yol alan Pakistanlı diktatör geçeceği yol boyunca stratejik olarak balkonlarda konumlanmış kadınların attığı çiçek yapraklarından bir yağmura tutuluyordu. Ziya her durdurduğunda yardımcıları halka, pirinç torbaları, para ve Kuran'ın kopyalarını dağıtıyorlardı.

Ziya, insanlarla tıklım tıklım dolu olan Rawalpindi meydanında Pakistan radyosu ve televizyonunda canlı yayınlanan bir konuşma yaptı. Daha iyi Müslümanlar olmak için gerekenler hakkındaki nutuklarını atan Ziya, Pakistan'ı 'İslamiyetin dayanıklı bir kalesi' haline getirmeye söz verdi. Ardından, gerçekleşen trajediden –İslamabad'daki değil, Mekke'deki–

dolayı duyduğu acıyı dile getirdi. "Kâbe'deki durum son derece üzücüdür," dedi Pakistanlı lider. "Müslümanlar Yüce Allah'tan yardım ve bütün Müslüman dünyası için rahmet dilemelidirler."

Bu konuşmadan saatler önce, yani elçiliğe saldırı başladığından beri Amerikalı yetkililer Ziya'nın müdahale etmesi için ona ulaşmaya çalışıyorlardı. Elçilikteki en kıdemli diplomat olan Hagerty kasa dairesinde, elçilikten pek uzakta olmayan evinde kalan ve Pakistan Dışişleri Bakanlığı'nı, polisi ve ordu komutanlarını arayıp duran Büyükelçi Arthur Hummel'la telsizle sürekli irtibat halindeydi.

Fakat alt kademelerdeki Pakistanlı yetkililer kıllarını kıpırdatmadılar, Ziya da çağrılara cevap vermiyordu. Dışişleri Bakanı Vance tarafından elçiliğin kuşatılması haberleriyle sabah 04:13'te uyandırılan Başkan Carter bile ilk denemesinde Pakistanlı lidere ulaşamadı. İslamabad'daki pek çok Amerikalı diplomatın daha sonra hükmedeceği üzere –destekçileri arasındaki radikal İslamcıları yabancılaştırmak istemeyen– Ziya elçiliğin yanmasına bilinçli bir şekilde karar vermişti. Gün boyunca diplomatik bölgeye gelen Pakistanlı ordu ve polis birlikleri –ertesi sabah Pakistan'ın Şafak gazetesindeki bir görgü şahidinin sözleriyle– 'sessiz izleyiciler' olarak kalmışlardı.

Hükümetin, ülkedeki Batılıları korumak konusunda gönülsüz davranmasından güç alan ayaklanmacılar Pakistan caddelerine akın ettiler. Rawalpindi'de, Ziya şehri ziyaret ettiği sırada güruhlar, İsa ve Meryem Hıristiyan Manastırını, ABD bilgi merkezini, bir İngiliz kütüphanesini ve American Express ofislerini yaktılar. Lahor'daki Amerikan Kültür Merkezi ateşe verildi, Karaçi'deki Pan-American Havayolu ofislerine saldırıldı. İslamabad'daki Bank of America şubesi tahrip edildi. Her yerde aynı açıklama vardı. Lahor'da bir öğrenci lideri, 'Kutsal Kâbe Amerikalılar ve Yahudilerce işgal edildiğinden' Amerikan kurumlarının yakılması gerektiğini bildirdi.

Önemli ölçüde cesaret örneği gösteren Batı Almanya elçisi Ulrich Schesker öğlen üç civarı yanmakta olan Amerikan elçiliğine gelerek göstericileri dağılmaya ikna etmeye çalıştı. Onu kimse dinlemedi ve Rawalpindi'den gelen otobüslerle çoğalan kalabalık büyümeye devam etti.

Pakistanlı bir ordu helikopteri gökyüzünde belirince, abluka altındaki diplomatların moralleri bir anlığına düzeldi. Amerikalılar helikopterin yaklaştığını ilk olarak telsizden duydular; Hagerty keskin nişancılardan tetikte olmalarını bile istedi. Kısa bir süre sonra motor ve kanatların dönüş sesleri kasa dairesinin içinde duyulur hale geldi. Uzun gelen birkaç dakika boyunca helikopter yerleşkeye doğru alçaldı. Herkes aracın, sırf yaralı piyadeyi tahliye etmek için bile olsa çatıya inmesini bekliyordu.

Fakat aşağıdaki karmaşaya iyice bir bakan Pakistanlı pilot aracı yana eğip uçarak uzaklaştı. Göstericiler tezahürat ettiler. Kasa dairesine bir kasvet havası çöktü. Kapana kısılmış Amerikalılar tek başlarına olduklarını ve bugünün sonuna kadar dayanamama ihtimalleri olduğunu fark ettiler.

Dakikalar sonra Onbaşı Crowley kan kaybından öldü. Hagerty insanların moralinin daha çok çökmesinden endişe ederek bu üzücü haberi gizli tuttu.

İkinci katta kalan üç Pakistanlı çalışan ve İspanyol inşaatçı, dâhili elçilik telefonu aracılığıyla kendisiyle irtibat kurdu. Yoğun dumanla boğulan çalışanlar daha fazla dayanamayacaklarını söylediler. Hagerty onlara pencereden atlayıp aşağıdaki kalabalığa karışmalarını önerdi. Elçilik bir yokuş üzerinde olduğundan o pencere yerden çok yüksek değildi. Dördü, Pakistanlıların şalvar kamiz kıyafetlerinden giydi. Hagerty, şansları yaver giderse göstericilerden sanılabilecekleri tahmininde bulundu.

İspanyol ve Pakistanlı çalışanlardan biri onun tavsiyesine uyup birkaç morluk ve burkulmuş bileklerle kurtuldular. Diğer iki Pakistanlı atlamaktan çok korktukları için dumanı soluyarak masalarının altlarında oksijensiz kalarak öldüler.

Saat dörtten hemen önce saldırganlar elçiliğin çatısına tırmanıp tavan kapağına vurmaya başladılar; kapağı levyelerle zorla açmaya çalışıyorlardı. Diplomatlar arasındaki dil uzmanları, çatıdan gelen bağrışlardan anladıkları kadarıyla bu saldırganların Urduca konuşan Pakistanlılar ve Arapça konuşan yabancılar olduklarını bildirdi; aralarında Farsça konuşan İranlı yoktu. Kapağın dayanıklılığına sinirlenen işgalciler havalandırma şaftından içeri yaylım ateşi yapmaya başladılar. Kurşunlar kasa dairesinin etrafında vızıldarken piyadelere, gerekli olduğu takdirde ateş etme izni sonunda verildi.

Kasa dairesinin, kapağın altındaki kısmı ayrı bir odaydı ve oradaki hava, oldukça zehirli, duman ve biber gazı karışımıyla dolduğundan ciğerleri yakıyordu. Başçavuş Miller'ın komutası altına verilen silahlı bütün Amerikalılar, namlularını yukarıya doğrultmuş ve kapak daha fazla dayanamayıp açıldığı takdirde ateş etmeye hazır bir şekilde kısa aralıklarla yer değiştirerek o noktada nöbet tutuyorlardı. Başçavuş, elçilikte gizli görevlerinden dolayı hiç tanımadığı, bu kadar çok insanın birden ateşli silahlara sahip olduğunu görünce şaşırmış, hatta bir şekilde tedirgin olmuştu. En büyük korkusu saldırganların havalandırma deliklerinden içeri gaz döküp ardından burayı ateşe vermesiydi; böyle bir durumda kasa dairesi bir krematoryuma dönerdi. Girişimci CIA ajanlarından biri çatıdaki Pakistanlıları elektrik akımıyla çarparak öldürmeyi deneyerek dört yüz voltluk bir akım kablosunu kasa dairesinin çıplak metaline tutturdu; bir şekilde bu işe yaramadı.

Kasa dairesinin dış dünyayla tek bağlantısı olan telsiz başındaki diplomat "Bizim için bir umut var mı?" diye bağırdı çaresiz bir şekilde.

Kavurucu sıcaktan dolayı herkes artık ıslak kâğıt havlularla nefes alıp vermek zorundaydı. Yangın, elçiliğin alt katlarını kasıp kavurduğunda kasa dairesinin çelikten zemini dev bir tavaya dönüştü. Sadece duvardan duvara halılar bir parça yalıtım sağlıyordu. Saat beş buçuk civarı da halının bir köşesi alev aldı. "Kasa dairesinde yangın çıktı!" gergin sessizliği bozan haykırış oldu. Yangın söndürücüyü iki defa püskürtmek yangını söndürmeye yeterli olmuştu; en azından şimdilik. Fakat sıcaklık gittikçe arttığından kasa dairesinin iç yüzeyindeki fayanslar aşırı ısınmadan gürültülü bir şekilde çatırdamaya başladı. Kapana kısılmış diplomatlar kasa dairesinde kalmaya devam ederlerse diri diri yanacaklardı.

Başçavuş Miller, diğer silahlı Amerikalılar ve bir Pakistanlı çalışan çatıya hızlıca bir bakmaya karar verdiler. İslamabad'a çoktan karanlık çökmüştü ve –yolun karşısındaki yerleşkelerinden bu faciayı izleyen– Kanadalı diplomatlar telsizle kendilerine bağlanıp gösterici kalabalığının gittikçe azaldığını söylemişlerdi. İçten içe yanmaya devam eden koridorlardaki duman bulutları arasında yollarını bulmaya çalışan piyade öncü grubu silahlarını çekmiş, ateş etmeye hazır bir halde sonunda temiz havaya ulaştılar. Başçavuş Miller çatıya adım attığında son Pakistanlı saldırganların da bir merdivenden aşağı indiklerini gördü. İsyancılar, o gün yeterince eğlenmişlerdi ve artık neredeyse hepsi gitmişti.

Saldırganların sıkıştırdığı kapağı açmak birkaç dakika daha aldı. İslere bulanmış, ter içindeki diplomatlar teker teker göz kamaştırıcı, yıldızı gökyüzüne kavuştular. Ardından, piyadeler tarafından korunarak iptidai bir merdivenden aşağıya, bahçeye indiler. Herkes güvenli bir şekilde dışarı çıkarıldıktan sonra Başçavuş Miller kasa dairesine geri tırmandı. Sırtında Onbaşı Crowley'nin cansız, kana bulanmış bedenini taşıyarak geri döndü.

O Çarşamba günü İslamabad'da ölen tek Amerikalı görevli bu genç piyade değildi. Göstericiler gözleri dönmüş bir şekilde elçilik yerleşkesine girdiklerinde personel dairelerine de saldırmışlardı. Bunlardan birinde, Pakistan'daki Amerikan askeri görevinde pilot olan, ABD Ordusu'ndan Astsubay Brian Ellis ölü bulundu. Ellis o gün izinliydi ve evinde uyuyordu. Onu vuran isyancılar daha sonra cesedini ateşe verdiler.

İki göstericinin de ölü olduğu bildirildi: saldırının başlarında polis tarafından vurulan öğrenci Asif ve yerel gazetelerin Bay Ashik olarak tanımladığı bir yerel sağlık departmanı çalışanı.

Gece geç saatte Hagerty diplomatik bölgenin başka bir kısmında yer alan evine vardığında, lise son sınıf öğrencisi oğlu Devin bir kapının arkasına gizlenmişti. Delikanlı sıkıca kavradığı bir beysbol sopasıyla, kapıda beliren İslamcı devrimcilere vurmaya hazır bir şekilde bekliyordu.

Amerikan elçiliğinde mahsur kalan insanlara yardım etmekte büyük bir başarısızlık örneği gösteren Pakistan hükümeti, Washington'da hiçbir kırgınlığa sebep olmamış gibi görünüyordu. Tam aksine Başkan Carter ve Dışişleri Bakanı Vance, General Ziya'nın birliklerinin sözde mükemmel tutumlarını halka açık bir şekilde övmek için adeta yarıştılar. Carter daha sonra "Personelimizi ve mülkümüzü korumak için Pakistanlı birlikleri derhal sevk eden Cumhurbaşkanı Muhammed Ziya bana ve Amerikan halkına şahsi özürlerini sunmak için aradı ve hükümetinin elçilik hasarını karşılamasında ısrar etti," diye yazdı.

Bu zorlu hadisenin içinde bizzat yer alan Amerikalılarsa farklı bir görüşe sahiplerdi: ABD Deniz Kuvvetleri Komutanı Charles W. Monaghan, yanan yerleşkeden çıktıktan sonra Pakistan hükümetiyle ilgili olarak "Hiç ama hiçbir bok yapmadılar," dedi bir *Washington Post* muhabirine. Carter'ın Ziya'ya övgüsü özellikle kurtulanlar arasında soğuk bir nefrete

sebep oldu. Bu olaydan sonra, İslamabad'daki piyadeler ne zaman bir bira içseler, Başkanlarına ve Başkomutanlarına küfretmeyi ihmal etmediler.

Çarşamba günkü saldırıların hemen ardından zorunlu görevde olmayan yüzlerce Amerikalı personel ve diplomatın yakınları Pakistan'dan tahliye edildi. Bu durum, iki ülke arasındaki en acil işlerin dışındaki her şeyi askıya aldı. Geride kalan birkaç Amerikalı yetkili, elçiliğin yıkıntılarından beş yüz metre uzaklıktaki hasar almamış USAID (ABD Uluslararası Kalkınma Teşkilatı) yerleşkesine taşınarak amansız bir bağlılıkla işlerini sürdürdüler. "Hâlâ kızgındık ama bizler profesyoneldik." İşte Hagerty böyle hissediyordu.

Pakistan hükümeti tahliyeyi gereksiz bularak protesto etti. General Ziya CBS TV'de yayına çıkarak Pakistan'da hiçbir Amerikan karşıtı hassasiyet olmadığı ve ülkesindeki ABD vatandaşlarının 'oldukça güvende' ve 'iyi durumda' oldukları konusunda, kendisiyle görüşen muhabiri temin etti. Elçilikteki bu küçük olaydan ötürü son derece üzgündü.

General Ziya CBS'te bu umursamaz özürlerini sunarken, hükümeti İslam dünyasına seslenirken bambaşka bir üslup benimsiyordu. "Pakistan'daki Müslümanların direnişi muhteşem, tarihi ve eşsizdi," diye iftiharla bildirdi bir Pakistan radyo istasyonu Arapça yaptığı yayınında. "İnsanlar çok etkilendiler ve hislerini kontrol edemediler. Pakistan sokaklarını doldurdular. En kutsal mabede yapılan bu tecavüzün dünyadaki Müslümanlardan gerçek bir karşılığı hak ettiklerine inanıyorlardı."

Kaid-i-Azam öğrenci liderleri, elçilikteki faciadan dolayı pişman olmak bir yana, Amerika karşıtı gösterilerine devam ettiler. Saldırıda ölen isyancıların Amerikan kurşunlarıyla vurulduğunu iddia ederek kendilerini mağdur taraf olarak değerlendiriyorlardı. Üniversitedeki öğrenci liderleri Pakistan hükümetinin, ABD büyükelçisi Arthur Hummel'ı gözaltına alıp yargılamasını ve –elçilikteki hasar için Washington'a ödeme yapmak yerine– ABD hükümetinin ölen her protestocu için 30.000 dolar tazminat ödemeye zorlamasını talep ettiler.

14

Güruhlar Pakistan'da taşkınlık yaparken Suudi Veliaht Prens Fahd 21 Kasım Çarşamba günü kendini oldukça sıkıntılı bir durumda buldu: Tunus'taki Arap zirvesinde, kamera ışıkları altında. Bir yandan kendisinden bir şey isteyenlerin yaltaklanmasının keyfini sürüp, öte yandan para ve tavsiye saçmaya alışkın olan Suudi Prens, şimdi bütün dünyaya, ülkesindeki utanç verici sorunla ilgili haberleri açıklamak zorundaydı.

Zirve için Tunus'ta bir araya gelen uluslararası gazeteciler grubu heyecanla uğulduyordu. Herkes Suudi Arabistan'ın acımasız vize uygulamaları sebebiyle ülkeye giremeyen yabancı muhabirlerin ilk elden olaya şahitlik edemedikleri detayları öğrenmek için heyecanla bağrışıyordu.

Fahd alt mevkiden haberci adamlar ve kadınlarla şahsen görüşme lütfunda bulunmasa da Suudi yardımcıları bütün haberleri yalanlamak için cesurca bir girişimde bulundu. Washington'dan gelen açıklamaların eksik bilgilere sahip, abartılı haberler olduğu konusunda teminatta bulundular; Mekke'de kati huzur her şekilde yeniden sağlanmıştı. Mescid-i Haram'daki –Tunus'taki bir Suudi sözcü tarafından 'yerel bir hadise' olarak değerlendirilen– şiddet olayının artık bittiği ilan edildi.

Yalan söyleme sanatında uzman olan diğer Arap liderleri bu inkârların tek kelimesine bile inanamadılar. Çarşamba sabahı erkenden, basma kapalı gayrı resmi bir toplantıda Fahd'ın etrafını sararak Suudi'yi sorulara boğdular. Ardından –zirve sonuçlarının bir Suudi olmazsa nasıl etkileneceği hususunda siyasi hesaplamaların da içinde olduğu– sözde

bir iyi niyet gösterisiyle Veliaht Prens'e ülkesine dönmesini tavsiye ettiler. "Kardeşlerim, Arap ülkelerinin liderleri... Konferansta benim varlığımı gerektirecek herhangi bir durum olmadığını söylediler," diye anlattı Fahd daha sonra. "Fakat orada kalarak spekülasyonların hatalı olduğunu kanıtlayabileceğimi fark ettim. Her yer dedikodularla doluydu. Hemen ülkeye dönsem bu nasıl bir izlenim uyandırırdı?"

Böylece Fahd zirvede kalarak, kameraları her gördüğünde ışıl ışıl bir gülümseme takınmaya devam etti. Tavrı ikna ediciydi. Ürdün Kralı Hüseyin, o gün kendi veliaht prensine Fahd'ın Mekke'deki korkunç haberleri 'ne kadar da sakin' karşıladığını söyledi. Fahd iki gün daha, Lübnan'ın Filistin komandolarını ülkenin güneyinden uzaklaştırma talebi üzerine bitmek bilmez tartışmalara gömüldü. Arap devlet başkanlarının ilk olarak Çarşamba günü akşam beşte yapılması planlanan nihai toplantısı önce akşam dokuza, sonra da perşembe sabahına ertelendi. Fahd'ın aksine Ulusal Muhafızlar Komutanı Prens Abdullah, Fas tatilini Çarşamba günü kesip ülkesine doğru yola çıktı.

Hâlihazırda Suudi Arabistan'da olan kıdemli prenslerden Sultan, Naif ve yeni dönmüş GİD şefi Türki el-Faysal Mekke'de geçekleşecek olan savaşa o kadar dalmışlardı ki Amerikalı diplomatlar için hiç zamanları yoktu. Büyükelçi West, telgraflarında çoğunlukla resmi açıklamalara ve Hambley'nin akrabası olan ve kutsal mabet üzerinde sorti uçuşları yapmaya devam eden helikopter pilotunun raporlarına yer veriyordu. Eli kolu bağlanan büyükelçi o gün, "Adeta haber ve elverişli istihbarat raporlarının kesintiye uğradığı bir süreç yaşadık," diye karaladı günlüğüne. Artık Amerika'nın çıkarlarını doğrudan etkileyen olaylarla ilgili olarak Washington'a daha fazla bilgi sağlamak için can atıyordu.

Çarşamba günü öğle yemeğinde, Cüheyman'ın rehineleri arasında kırk beş akrabası bulunan Suudi Petrol Bakanı Ahmed Zeki Yamani'yle sonunda buluşmayı başardı. Mekke'nin yerlisi olan, ABD'de eğitim görmüş Şeyh Yamani –1970'lerdeki petrol krizlerinde Suudi Arabistan'ın yüzü olduğu için– muhtemelen o dönem Suudi Kraliyeti'ne mensup olmayanlar arasında en tanınan kişiydi. Van Dyke sakalı ve gizemli gülümsemesi dünya çapındaki petrol tüccarlarını büyülüyordu; her bir kelimesi, New York, Londra ya da Tokyo'daki piyasaları oynatıyordu.

Yamani, Mekke'deki krizin doğrudan yönetiminde bulunmasa da hem hükümetteki rolü, hem de Mescid-i Haram civarındaki evlerdeki gözetleme noktalarında bulunan ve kendisini on beş dakikada bir arayan Mekkeli akrabalarının verdiği raporlarla büyük bir bilgi hazinesine sahipti. Yamani'nin akrabalarından ikisi camiden kaçmayı başarmışlardı. Bakanın Cidde'deki evinde saklanıyorlardı; Bakan'ın Büyükelçi West'le yaptığı sohbette içlerinden biri yanlarında sessizce oturdu.

Amerikan hükümeti, Muhammed Abdullah diye birinin varlığını ilk kez Yamani'den duydu. Büyükelçi West, Suudi Bakan Müslümanların Mehdi'ye ilişkin inançlarını kısaca anlatırken şaşkınlıkla onu dinledi; 'İsa'nın ikinci kez gelişi', 'gerçek İsa'dan önce yanlış İsa'nın gelmiş olduğu' ve Müslüman yeni yüzyılının ilk gününün dini önemini içeren, anlaşılması güç teolojik meselelerle ilgili bolca not aldı. Günlüğüne Mehdi'nin 'bir nevi Vaftizci John' olduğunu yazdı.

Suudi hükümeti isyancıların kimliğine ilişkin hâlihazırda bilgi sahibi gibi görünüyordu. Yamani, Büyükelçi West'e çok önemli bilgiler iletti: 'etkileyici bir görünüme ve kişiliğe sahip' Muhammed Abdullah, yirmili yaşlarının ortasında, eski bir Riyadlı öğrenciydi ve 'hükümete zararlı bir takım eylemler' sebebiyle dört ay kadar hapis yatan bu adamın, İran'la hiçbir alakası yoktu.

"Bu kuşatmanın sonuçları ne olur?" diye merak etti Amerikan büyükelçisi. Sakin görünen Yamani, Mekke'deki ayaklanmanın bir takım siyasi sonuçları olacağı tahmininde bulundu. "İsyancılara gelince, er ya da geç yakalanacaklar ve kafaları uçurulacak," dedi soğukkanlı bir şekilde.

Büyükelçi West, Yamani'yle sohbet ederken ve İslamabad'daki Amerikan elçiliği yanarken Kâbe'ye yapılan bu saygısızlığın yarattığı taşkın öfke, bütün Müslüman dünyasında yankılanmaya başladı. Çarşamba günü Washington'dan yapılan baskılar sebebiyle İçişleri Bakanı Prens Naif bir açıklama daha yaparak ilk defa Amerikalıları temize çıkardı. "Yabancı ulusların bu hadiseye karıştığına dair hiçbir gösterge yok," diye bildirdi Bakan. "Saldırının, İslamiyet yolundan sapan bir güruh tarafından gerçekleştirildiği doğrulandı."

Suudilerin bu isteksizce yaptıkları açıklamalar Humeyni'nin Mescid-i Haram'ın ele geçirilmesinde Amerika ve/veya İsrail'in parmağı olduğuna ilişkin komplo teorisini halkın gözünde geçersiz kılmada başarısız oldu. Ayetullah'ın tuhaf hipotezi, Sünniler ve Şiiler arasında kabul görmeye devam etti. Suriye'nin ulusal radyosu ve televizyonu, Lübnan'ın Sünni müftüsü Şeyh Hasan Halid'in yaptıklarına benzer suçlamalarını tekrarladı. "Dinimize göre, Mekke çevresinde bir kuş bile öldürülemez ya da bir ağaç bile yerinden sökülemez," diye açıkladı Lübnanlı müftü. "Bu operasyonun, Arap zirvesini baltalamak için Siyonist-emperyalist bir girişim olduğunu tahmin ediyoruz."

Mısır'daysa başlıca Sünni Müslüman dini otorite olan, el-Azhar'ın büyük şeyhi Muhammed Abdülrahman Bissar, gazabını başka bir yöne çevirdi: Mabetteki korkunç olaylar hakkında sessiz kalmaya devam etmesi sebebiyle Suudi ulemayı payladı.

Bissar, Bin Baz'a ve diğer Suudi ulemaya çarşamba günü gönderdiği telgrafta 'Allahın Kutsal Evi'nin kurtarılması için derhal ve kati surette bir eylem' gerçekleştirmeye davet etti ve hem Suudi, hem yabancı, dünyanın en önemli Müslüman âlimlerini, müşterek bir İslami karşılık belirlemek üzere Mekke yakınlarında buluşmaya çağırdı. Suudi Arabistan'ın dışındaki, bu en etkili Sünni din adamının yazdığı telgrafın satır aralarında el-Suud ve Vahhabi birliği için ürkütücü bir mesaj gizliydi. Mescid-i Haram'ı 'vahşice saldırı'dan korumayı başaramayan Suudilerden, tekellerinde bulundurdukları bu kârlı, kutsal mabetleri yönetme işini şimdi bütün Müslüman dünyasıyla paylaşması isteniyordu. Bissar, bu hakaretin faillerinin çarmıha germe yöntemiyle öldürülebileceklerini önerdi.

Çarşamba gecesi Suudi Arabistan'la dünyanın geri kalanı arasındaki telefon ve telgraf bağlantıları geri geldiğinden Bin Baz Mısır'dan gelen bu mesajı alabilmişti. Bu sayede, duruma ilişkin olarak Krallık içinden de ilk bağımsız haberler sızdı. Bir günden uzun süren kesintinin ardından o dönemde Cidde'de yaşayan ve Londra Financial Times'da yarı-zamanlı serbest gazeteci olan müstakbel İngiliz romancı James Buchan, sonunda editörlerine telgraf çekebildi. Mekke'yi ziyaret edemese de Batılı diplomatlar ve Suudi görgü tanıklarından topladığı bilgileri bir araya getirmişti. Buchan telgrafı dikte ederken sinirli bir Suudi operatör araya girip hattı kesti. "Mekke la!" diye bağırdı ("Mekke demek yok!").

Buchan yine de bulmacanın en önemli parçalarını yazdırmıştı: İsyancılar bir şekilde Cüheyman'ın Uteybi aşiretiyle bağlantılıydı, Humeyni'yle bir ilgileri var gibi görünmüyordu ve şu ana kadarki çatışma 'onlarca, belki de yüzlerce kişinin ölümüne' sebep olmuştu.

Bu değerli bilgi parçacıkları, bilgi kesintisinin dünyada sebep olduğu çılgın bir spekülasyon denizinde yok oldu. Hatalı bir biçimde, Mescid-i Haram İmamı İbn Sübeyl, Mekke Valisi Prens Fawwaz, eski Mekke Valisi Prens Mişal ve el-Suud Hanesi'nin diğer kıdemli mensuplarının öldükleri bildirildi. Bu kaotik saatlerde, Mekke ayaklanmasının kendi düşmanı Suriye tarafından gerçekleştirildiğini iddia eden Lübnan'ın eski Cumhurbaşkanı Camille Chamoun, en büyük gafı yaparak bir başsağlığı mesajı açıkladı. Chamoun, ağırbaşlı bir tavırla Prens Mişal'ın hem Lübnan'ın hem de kendisinin 'dostu' olduğunu söyledi.

Bu beyan, tek trajikomik açıklama değildi. Suudilerin, Cüheyman'ın grubunu 'Hariciler' olarak işaret etmesini kelime anlamıyla alan bir Fransız haber ajansı Mescid-i Haram'daki saldırganların 'çoğunlukla fanatik olarak değerlendirilen ve... Tunus, Cezayir, Umman ve Tanzanya'da bulunan 600.000 kişilik Müslüman Harici mezhebine bağlı' olduklarını duyurdu.

Cidde'deki Hac Araştırma Merkezi yöneticisi Sami Angawi Mescid-i Haram'daki esrarengiz 'sapkınların' kimliğini bizzat bulmaya kararlıydı. Su ve kanalizasyon işleri yöneticisinin ofisinden çıktıktan sonra Mehdi gerçekten ortaya çıktıysa, bunun bütün dünyayı ilgilendiren bir öneme sahip olduğunu düşündü. Peygamber'in soyundan geldiği için de bu tarihi olay dolayısıyla Mekke'de hazır bulunmakla mesul olduğunu hissetti.

Şehre giriş ve çıkışlardaki bütün trafiği oldukça yavaşlatan kontrol noktalarından birkaçını geçen Angawi kendi mahallesine doğru yöneldi. Orada, Mekke'nin önde gelen aileleri arasındaki İslami bilgeleri aradı. Necid'den el-Suud tarafından getirtilen Vahhabi ulemasından uzak duran Angawi, Sufi şeylerine ve Mekke'nin kendine has, daha ılımlı İslam geleneğine sahip büyüklerine danıştı. Pek çoğu önceki sabah Mescid-i Haram'da bulunmuştu ve Cüheyman ve sözde Mehdi'yi kınıyorlardı.

Gerçek Mehdi'nin ateş etmeyeceğini, ibadet edenlere saldırmayacağını ve caminin kapılarını kilitlemeyeceğini hoşnutsuzlukla belirtti âlimler. Türbanlı yaşlılardan biri isyancıların görgüsüz konuşmasının, korkunç İhvan'ın Mekke'de elli yıl önce yaptığı beyanlarının çok benzeri olduğunu söyledi derin düşünceler içinde. “Aynı Vahhabiler, aynı sözler,” diyerek dudak büktü. “Aynı şey.”

Mekke'de bu fikir birliğine, krizin ikinci gününde varılmıştı. Cüheyman'ın hoşgörüsüz, sert hareketi Vahhabilerin kalbi olan Necid'deki birçok kişiye hitap edebilirdi fakat burada Mekke'de, dünyanın dört bir tarafından sakinleri olan ve Vahhabi baskısından sıkça rahatsızlık duyan bu kozmopolit şehirde çok az bir karşılık bulmuştu.

Mekkeliler el-Suud'a karşı ne kadar hiddetlenseler de, kutsal mabetlerini ele geçiren bu vahşi, sakallı isyancıların çok daha fena olduğunu düşünüyordu. Yerel halktan pek çok kişi şehirde toplanan Suudi birliklerine içlerinden gelerek yemek ve kalacak yer teklif etti. Angawi uzunca bir süre düşündükten sonra hükümete, caminin kurtarılmasında yardımcı olması gerektiğine karar verdi.

Elinde hükümete yardımı dokunacak bir şey vardı. Hac Araştırma Merkezi'nin başkanı olan Angawi, Mescid-i Haram yerleşkesinin detaylı bir çalışmasını yürütmüştü; elinde kat planları ve geniş sayfalara basılmış hava fotoğrafları vardı. Angawi, mesleği gereği, Kralın kardeşi ve İçişleri Bakan Vekili Prens Ahmed'le de görüşüyordu. Prensin ofisini arayıp bu belgelerin yardımı olup olmayacağını sordu.

“Elbette olur, hemen gelin,” diye bağırdı prensin sekreteri telefonda.

Gerçi prensin nerede olduğu pek belli değildi. Angawi haritaları ve hava fotoğraflarını rulo yapıp uzun bir borunun içine koydu ve Mescid-i Haram'a doğru yola çıktı. Niye geldiğini anlatıp kontrol noktalarından geçtikten sonra kendini bir anda yapının ana kapılarından birinin yakınında buldu.

O civardaki bir grup asker, çömelmiş bir halde minarelerdeki keskin nişancılardan saklanıyorlardı. Angawi'yi ve elindeki –uzaktan bir bazukaya çok benzeyen bir muhafaza olan– harita borusunu savaş alanının ortasında görünce şok oldular. Askerlerin komutan subayı açık bir şekilde sinirlenmişti. “Sen deli misin?” diye bağırdı Angawi'ye. “Ne arıyorsun burada?”

Subay, Prens Ahmed'in, bir önceki gün gelen İçişleri ve Savunma Bakanları Prens Naif ve Prens Sultan'la birlikte Şubra Oteli'nde olduğunu söyledi. Angawi oraya gitmek için meydandan geçmeliydi. Hayatını riske attığını ve elindeki bu uzun harita borusuyla keskin nişancılar için muhtemel bir hedef olduğunu sonunda fark etti. Ona, cübbesini yukarıya çekmesi ve güvende oluncaya dek zikzaklar çizerek koşması söylendi.

Şubra artık tam anlamıyla bir askeri mevziye dönüştürülmüştü. Otelin şanlı konuklarına bir saldırı olmasından korkan güvenlik güçleri girişe bubi tuzağı teli germişti. Kıdemli prensler ve ordu mensupları camiye ilk ciddi baskının planlarını yapıyorlardı ve Angawi'yle görüşemeyecek kadar meşgullerdi. Bu yüzden akademisyeni karşılaması için aşağıya bir asistan gönderilmişti. Angawi ona haritalarla fotoğrafları verdi ve saldırıyı düzenlemenin olası yollarını kabataslak anlattı.

Kutsal topraklara tank ya da ağır silahlar konuşlandırma fikrinden hoşlanmayan Angawi buldozer kullanmalarını önerdi. Bu araçların hem kapıları yıkacağını, hem de içeriye giren piyade erleri koruyacağını söyledi.

Angawi'nin getirdiği fotoğraflar ve haritalar hedefleri hakkında gerçek bir bilgiye muhtaç komutanlar tarafından kapışıldı. Gerçekleşecek saldırı için operasyon planlarını düzenlemesi için kendisine güvenilen Özel Güvenlik Güçleri'nden Binbaşı Nefai, Usame Bin Ladin'in abisi Salim'den bu konuda yardım beklemişti.

Salim, babasının 1967 yılında bir uçak kazasındaki ölümünün ardından ailenin idaresini ele almıştı ve Bin Ladin ticaret imparatorluğuyla birlikte Krallık Hanesi'yle de yakın ilişkilere sahip olmuştu. Kâbe'nin etrafındaki neredeyse bütün yapıları inşa eden ya da yenileyen Bin Ladin şirketi, mabedin detaylı taslaklarına sahip tek yetkiliydi. Salim, Cüheyman'ın işgalini duyar duymaz aceleyle Mekke'deki harekât odasına geldi ve askeri yetkililerin küçümseyerek fark ettikleri üzere ağırlıklı olarak kendini prenslere beğendirmeye çalışmakla meşguldü. Şirket bir taşınmanın ortasında olduğundan bu belgelerin kesin olarak hangi kutularda yer aldığını tayin etmenin epey güç olduğunu açıkladı Salim.

Bu da Angawi'nin belgeleri gelene kadar Onbaşı Nefai'nin ve diğer operasyon plancılarının el yordamıyla bir plan yapmaya çalıştıkları anlamına geliyordu. Kimse onlara, caminin bodrumunda bulunan Kabu'dan, bu girift labirentin varlığından söz etmemişti. İçerideki silahlı

adamların sayısına ve bunların silahlarına ilişkin istihbarat da yetersizdi. Hâlâ mabetten kaçmaya devam eden hacılardan değerli bilgiler elde edilebilirdi. Ancak bu hacıların çoğu, –askeri istihbarat yetkililerinin savaş alanıyla ilgili hayati önem taşıyan sorularını sormalarına fırsat bırakmadan– derhal Mabahit gizli polis servisi ajanlarınca yakalanıp siyasi soruşturma için Cidde ya da Riyad'a götürülüyordu.

Hâlâ Mescid-i Haram'da saklanan silahsız polis servisinin birkaç üyesine ilişkin henüz bir bilgi gelmemişti. Krizin ilk başında İmam İbn Sübeyl'in harekete geçmeye teşvik ettiği bu adamlar hâlâ yerleşke içindeki istasyonlarında mahsurlardı; onlardan, salı günü din adamı oradan kaçtıktan sonra telefon aracılığıyla haber alındı. Ertesi gün yakalandılar. Cüheyman'ın isyancıları, polisleri derhal istasyondaki dolaplardan aldıkları metal kelepçelerle kelepçelediler ve bodrumdaki bir hücreye kilitlediler. Tedbirli davranarak üniformasının üst kısmını çıkaran nöbetçi memur sıradan bir asker olarak değerlendirildi ve kötü bir muamele görmedi.

Suudi yetkililer Çarşamba günü fikirlerini tartışırken Kraliyet mensuplarından bazıları askeri tatbikatlarda gördükleri paraşütçülerin cesur gösterilerini hatırlayarak mabede hava komandoları indirmeyi önerdiler. Onbaşı Nefai ve diğer ordu mensupları kısa bir süre sonra bu fikirden vazgeçtiler. Böylesine kuşatılmış bir alana inen paraşütçülerin daha yere varmadan kurşun yağmuruna tutulacaklarını açıkladı; ayrıca helikopterleri de vurulup düşürülürdü.

Bu tartışmalarda, isyancıların hâlihazırda Suudi uçağına yaptıkları yaylım ateşinden örnek verildi. Dan'in Chinook'u neredeyse her sortide, ikiz minarelerin arasından 0.50 kalibreli makineli bir tüfekten olduğu düşünülen kurşunlarla vurulmuştu. İzli mermiler farklı birkaç mevziden daha gelerek gökyüzüne yükselmişti. Bir izli mermi, Amerikalı bir pilot yönetimindeki bir helikopteri kıl payı ıskalayıp sekiz bin fitte patlamıştı. Mabedin üzerinden düzenli olarak uçan Suudi F-5 savaş uçağı ekipleri bile artık vurulmaktan korkarak görece olarak daha güvenli olan düz uçuş taktiğini benimsiyorlardı.

Hiç kimse pahalı bir uçağı kaybetmek istemiyordu. Kıdemli prensler karar verdiler: Camiyi yeniden ele geçirme operasyonu karadan yürütülecekti. Çarşamba akşamı geç saatlerde saldırı planları son şeklini almıştı.

Suud Hanesi hızlıca harekete geçmek istiyordu; bu yüzden mabet ek birlikler beklenmeden kurtarılmalıydı. Ayrıca temel askeri bilim pahasına, aile içi karmaşık politikalar da göz önünde bulundurulmak durumundaydı. Her kıdemli prens zaferden kendine pay istiyordu. Bu da, Prens Naif'in İçişleri Bakanlığı Özel Güvenlik komandolarının, Prens Sultan'ın Suudi Ordusu'nun ve Prens Abdullah'ın yönettiği Ulusal Muhafızlar'ın, bu üç kuvvet daha önce birlikte idman yapmamış olmalarına ve hatta uyumlu bir telsiz iletişimine dahi sahip olmamalarına rağmen saldırıya hep birlikte iştirak etmeleri anlamına geliyordu. Krallığın kibrinin bir örneği olarak bu karmakarışık saldırı timinin zırhları yoktu ve sadece birkaç yüz kişi olan ekip Cüheyman'ın gayet sabit fikirli yobazlarından oluşan gruptan sayıca çok az bir üstünlüğe sahipti.

Cüheyman'ın isyancılarını ciddi bir tehdit olarak değerlendirmeye yanaşmayan Kraliyet Ailesi o zaman hâlâ Mescid-i Haram'daki sıkıntıyı bir emniyet uygulaması olarak değerlendiriyordu. Bu da müşterek gücün yönetiminde düzenli ordu yerine Prens Naif'in İçişleri Bakanlığı'nın olması anlamına geliyordu. Riyad Bölgesi Emniyet Amiri ve Özel Güvenlik Şefi General Muhammed Bin Hilal görevin komutanı oldu.

Savaş hattı belirlendiğinde iki taraf arasında mahsur kalan birkaç hacı, bu son derece can sıkıcı saatleri, pencereleri kutsal yapıya bakan Afrika Oteli'nde saklanarak geçirdiler. Civardaki bütün dükkânlar çoktan kapanmıştı; ıssız caddelerde askeri birlikler devriye geziyordu. Bunlardan bazıları yakındaki altın çarşısından bir takım mallara yasal olmayan bir şekilde el koyuyorlardı. Otelin çoğu yabancı olan konukları sıklıkla açılan ateşe yakalanmaktan çekindikleri için gün boyunca aç kaldılar.

Afrika Oteli'nin sakinlerinden biri de, Cüheyman Kâbe'yi ele geçirdiği sırada İmam İbn Sübeyl'den sadece bir sıra geride namaz kılmış olan ve kuşatmanın ilk saatinde Mescid-i Haram'dan kaçmayı başaran Mısırlı Arapça Profesörü Abdülazim el-Matani'ydi. Bir zamanlar bir Mısır gazetesinde muhabirlik yapan Matani, muharebe alanının panoramik bir manzarasına sahip, tarihi bir olayın nadir tanıklarından biri olduğunun farkına vardı. Küçücük odasında bir çalışma masası yoktu. Bu yüzden Bond çantasını kucağına koyup otelinin hemen karşı caddesinde gerçekleşen mühim gelişmeleri not etmeye başladı.

Çarşamba gününün büyük kısmında çatışmanın oldukça hafif geçtiğini yazdı. Fakat Matani, gecenin bir yarısı, dehşet verici parlak ışıklar ve patlama sesleriyle uyandı. Otel binası sallanıp pencere camları kırılmaya başlayınca Matani yatağından fırladı. Şehre bakan tepelere mevzilenen Suudi topçuları camiyi bombardımana başlamıştı.

15

Ulemanın hassasiyetinden endişe eden ve hâlâ ellerinde âlim din adamlarından resmi bir fetva bulunmayan Suudi yönetimi ilk saldırıda Mescid-i Haram'a zarar vermemeye çok dikkat etti. Kutsal mabede yağmaya başlayan atışlar, öldürücü parçalar içermeyen flaş bombalarıydı. Bu hava fişeklerinin, sağır edici sesleri ve gözleri kör edici aydınlıktaki ışıklarıyla Cüheyman'ın adamlarının dikkatini dağıtacağı varsayılıyordu.

Sabaha karşı üç buçuk civarı bombalama başladığında bir grup kara komandosu yapının giriş kapılarına doğru hızla ilerledi. Binbaşı Süleyman el-Şaman otuz adamdan oluşan birliği Merve-Sefa Geçidi'nin doğu tarafında yönlendirdi. Bu 450 metre uzunluğundaki iki katlı kemer altı, kutsal kitapta bahsedilen, Hacer'in oğlu İsmail'e su bulmak için izlediği yoldu. Caminin ana bölümünün güneyine uzanan –halılarla kaplı, değerli mermerlerle döşeli ve varaklı avizelerle aydınlatılan– Merve-Sefa Geçidi hac ritüelinin önemli bir parçası olarak yan taraflarında on bir giriş kapısına sahipti.

Bu karmaşadan yararlanmayı uman Binbaşı Şaman'ın adamları, geçidin ortasında bulunan Bab el-Salam'dan (Barış Kapısı) içeri girip bir sonraki birlik için güvenli bir yer edinmek niyetindeydi. İçeride tam olarak kaç tane militanın saklandığını kimse bilmiyordu; görevlilere yüzlerce değil onlarca oldukları söylenmişti.

Çok kısa bir süre içinde bu patlama kakofonisi ve parlayan ışıkların Cüheyman'ın adamlarını pek etkilemediği anlaşıldı: Çöldeki Ulusal

Muhafızlar kamplarındaki eğitimler işe yaramıştı. Minarelerin tepesindeki isyancı nişancılar yaklaşmakta olan hükümet askerlerini bir anda fark ettiler ve onları yaylım ateşine tuttular. Ayaklanmanın ilk günündeki şanssız polis ekibi gibi Binbaşı Şaman'ın askerleri de bir anda kendilerini bir katliam alanında buldular. Kurşunlar birliğin etrafındaki mermerleri parçaladığından kırık taşlardan ve tozdan fıskiyeler havaya karışıyordu. Artık sadece minarelerden ateş edilmiyordu; silahlı adamlar caminin üst kat pencerelerinden de ateş açmaya başlamıştı.

Askerler umutsuzca saklanacak yer aradı. Fakat devasa kapı açılmıyordu ve saklanacak hiçbir yer yoktu. Sonra bir anda kapının bir kanadı çok az içeriden açıldı; böylece isyancılar silahlarını zifiri karanlığın içinden doğrudan askerlere boşalttılar.

Birlikteki görevlilerden biri, bir yüzbaşı pat diye yere düşerek öldü. Dakikalar sonra bir onbaşı aşırı hızlı kurşunlardan delik deşik oldu. Sonra da Binbaşı Şaman'ın suratından pembe renkli bir sıvı fışkırmaya başladı. Haki üniforması, hızla fışkıran kandan kızıla bulandı; Binbaşı birdenbire çökerek yere yığıldı.

Başlangıçtan dakikalar sonra, tıpkı camiye yaklaşmaya çalışan diğerleri gibi bu taarruz ekibi de Barış Kapısı'nda artık dağılmıştı. Geride kalan ve başlarında kıdemli bir görevli olmayan askerler böylesi zorlu bir durumda kalan herkesin yapacağı gibi, bulabildikleri yerlerde saklanıp hayatta kalmaya çalıştılar. Bazıları isyancıların ateş hattının dışındaki dönemecin arkasındaki duvara yapıştılar, bazıları da kıvrılarak yapıdaki girintilere saklandılar.

Binbaşı Şaman'ın adamlarından biri olan Başçavuş Muhammed Ayed dizinden vurulmuştu. Kan kaybeden Ayed ve başka bir asker kör bir noktada oturup çatışmanın durduğu bir anı beklerken kurtulmak için dua ettiler. Bir saat sonra arama ışıkları geç kalmış bir şekilde, isyancı nişancıların karanlığın ardına saklanmalarını önlemek için minareleri aydınlattılar. Duman kaybolmuştu. Silahlar bir süredir sessizdi. Kaçmak için doğru bir an gibi görünüyordu.

Camiye en yakın evler, bu kıyımdan saklanmak için davetkâr bir biçimde yakın görünüyorlardı. Cüheyman'ın –pek çoğu usta avcılar olan– keskin nişancıları, sabırla tam da bu an için bekliyordu. Üstü başı darmadağınık iki asker yerlerinden kımıldadıkları anda onlar da tetiklerini çektiler. Bir

başka kurşun Ayed'in kalçasını parçaladı. Bir kez daha dört bir yandan kurşun yağmaya başlamıştı. Sürünerek geri giden Ayed, Binbaşı Şaman'dan geriye yanmış etten leş gibi bir yığın kaldığını gördü. İsyancıların açtığı son yaylım ateşinden biri Binbaşı'nın kemerinde takılı olan bir patlayıcıya ya da el bombasına isabet etmişti. Mühimmat parlak bir ateş topu haline gelerek binbaşının gövdesini parçalara ayırmıştı.

Serseme dönmüş olan Ayed, ölen Binbaşı'dan kalan parçaları geride bırakıp başka bir yoldaşın yanına, yakındaki bir saklanma yerine çekilmeyi başardı. Orada bacağını tutup kan kaybına engel olmaya çalışarak on iki saat boyunca kaldı. İkilinin ne yemeği, ne ilacı, ne de dış dünyayla bir iletişimleri vardı. Diğer askerler onları kurtarmak için acele ediyor gibi görünmüyorlardı. Sonunda adamların hayatını kurtaran şey Cüheyman'ın adamlarının sivilleri vurma konusundaki isteksizlikleri oldu.

Ayed ve yoldaşı caminin içindeki isyancılar tarafından görülmeseler de Barış Kapısı'nın karşısındaki caddede yaşayan Mekke halkı tarafından net bir şekilde görülüyorlardı. Çatışmada bir duraklama anında bu komşulardan üçü dışarı çıkma cesaretini gösterdi. Yaralı askerlere acıyıp onlara kendi elbiselerinden getirdiler. Askerler bu cübbeleri giyip sıradan halktan insanlar kılığına bürününce üç komşu bir sedyeyle geri geldi. Yakındaki bir evin arkasında, isyancıların ateş alanından güvende bir yere park etmiş ambulans, adamları hastaneye götürmek için hazır bekliyordu.

Ayed'in hatırladığı kadarıyla katledilen birliğinden altı asker bu şekilde kurtarılmıştı.

Mescid-i Haram kati surette Cüheyman'ın kontrolünde kalmaya devam etti. Camideki komplocular dualar ederek bu durumu kutladılar: Allah'ın müminlerini koruması sayesinde Suudi ordusu tam olarak yerin dibine girmemiş olsa da Mehdi'nin savunucularına zarar verememişti. İsyancı nişancılar minarelerde, kurumla kaplı ceset parçalarından, yanmış toplardan ve keskin duman kaybolduktan sonra ortaya çıkan yüzeyi çukurlarla kaplı mermerden manzarayı inceliyordu.

Suud Hanesi, isyancıların savaş alanındaki hünerlerinden her ne kadar rahatsız olsa da pes etmek niyetinde değildi. Kıdemli prenslerin savaş konseyi Suudi Ordusu Altıncı Paraşüt Taburu'ndan yeni gelen komandoları Mescid-i Haram'ın ölüm kapanına taarruza devam etmeye karar verdi.

Normalde üssü kuzeydeki Tabuk şehrinde bulunan tabur Albay Nasır el-Humeyd tarafından komuta ediliyordu. Komandolarının çoğu Fransa'da eğitim almıştı ve Ulusal Muhafız birliklerinin aksine, din adamlarından fetva çıkmamış olmasını umursamaksızın eyleme geçmek için sabırsızlanıyorlardı.

Bu Fransa eğitimli subaylardan biri olan yirmi sekiz yaşındaki Yüzbaşı Ebu Sultan, Cüheyman'ın bu saldırısından kişisel olarak bir rahatsızlık duyuyordu: El-Suud'un kutsal şehri fethetmesinden önceki zamanlarda Ebu Sultan'ın büyükbabası Mescid-i Haram'da polis şefi olarak görev yapmıştı.

Kısa kesilmiş bıyığa sahip sırım gibi, gergin bir adam olan Yüzbaşı Ebu Sultan ayaklanmanın ilk saatlerini çılgınlar gibi Mekke'deki tanıdıklarını arayıp mabette olanlarla ilgili her türlü bilgi kırıntısını toplayarak geçirdi. Çarşamba günü, yani açmazın ikinci gününde taburu teyakkuzda beklemeye çağrıldı; ertesi gün öğle namazını takiben de C-130 nakliye uçaklarına bindiler. Ebu Sultan ilk uçakta olduğundan Mescid-i Haram dolaylarına öğleden sonra vardı.

Hâlihazırda karada bulunan askerler yeni gelenleri korkutucu bir bilgiyle karşıladılar: Mescid-i Haram'daki isyancıların çok iyi ateş ettiğini ve minarelerin birinden ne zaman tetik çekilse üniformalı bir adamın genellikle yere yığıldığını bildirdiler.

Tabuk, komandolarının hedefi –merhum Binbaşı Şaman'ın birliğinin olduğu gibi– Merve ve Sefa tepelerinin arasındaki yolu çevreleyen gösterişli geçide sızmaktı. Binbaşı Şaman'ın adamları geçidin doğu tarafındaki Barış Kapısı'ndan girmeye çalışırken mağlup edilmişlerdi. Altıncı Tabur, farklı bir yol deneyerek yapıya Merve'nin kuzey ucundan girdikten sonra, talihsiz Barış Kapısı'ndan gelebilecek tehlikelere karşı özellikle dikkat ederek güneye ilerleyeceklerdi.

Albay Humeyd eylem planını perşembe sabahı erken saatlerde kabataslak açıklarken kıdemli prenslerden biri –büyük ihtimalle Prens Naif– sabırsızca onu dinleyip derhal harekete geçilmesini buyurdu. Mescid-i Haram'a girmeye çalışan diğer birliklerdeki korkunç kayıp oranının farkında olan Yüzbaşı, geceyi beklemenin daha iyi olacağını söyledi. İsyancıların projektör ışıklarıyla körleşerek taarruz ekibini göremeyeceklerini savundu.

Kendisine sorgulanmadan itaat edilmesine alışkın olan bu heybetli ve birdenbire parlayan Prens Naif öfkeyle patladı. Bir anlatılana göre Albay

Humeyd'e "Sen adam değilsin!" diye bağırıp Yüzbaşı'nın itirazlarına, korkaklık belirtisi diyerek karşı çıktı. Prens, can kaybının önemli olmadığını bildirdi: Böylesine onurlu bir görevde ölen askerler İslam dini için şehit olmuş sayılıyorlar ve kendilerine bir cennet bileti kazanmış oluyorlardı.

Gururu kırılan Albay Humeyd'in elinden yalnızca Prens'i selamlayıp derhal bir saldırı emri vermekten başka bir şey gelemezdi.

Altıncı Tabur komandoları fark edilmeden Merve Kapısı'na sızmayı başardılar ve kapının dışına TNT patlayıcılar yerleştirdiler; fünyeden çıkan kablo en yakındaki ordu mevzisine uzanıyordu. Ebu Sultan'ın işaretiyle patlayan bombalarla kocaman kapı menteşelerinden söküldü. Sonraki günlerde elli kadar askerin bile kımıldatamayacağı kadar ağır olan kapı, dümdüz yere yapışınca toz, kül ve taş parçalarından bir bulut havalandı.

Cesaretini göstermek isteyen Albay Humeyd açıklıktan içeri ilk giren oldu; onu taburun S-3 operasyonlar subayı Binbaşı Türki el-Useymi takip etti. Onların ardında ilerleyen yirmi, otuz kadar adamın çoğu, Teğmen Abdülaziz Kuteybi tarafından komuta edilen bir müfrezeden geliyordu.

Geçidin içindeki boğucu dumanın arasında her şey doğal olmayan bir biçimde sakin görünüyordu. Kaçışan müminlerin geride bıraktığı ayakkabılar, dua kitapları, eşarplar ve çantalar yere saçılmıştı. Görünürde bir tane bile isyancı yoktu, tek bir silah sesi bile işitilmiyordu. Birlik, parmakları tetikte, adım adım ilerledi.

İç kısımlarına kadar ilerleyen birliği açıkta bırakan, çok şeritli bir yaya yolu olan bomboş geçitte pek çok saklanma yeri vardı. İşte Cüheyman'ın adamları saldırmak için doğru anı buralarda sabırla bekliyorlardı. Sözde Mehdi Muhammed Abdullah da, girintilerde saklanan onlarca komplocunun arasındaydı. Göğsü, kurşunlarla dolu iki palaskayla X şeklinde işaretlenmişti; tüfeğiyle yaklaşmakta olan askerlere nişan aldı. Cüheyman'ın en kıdemli komutanlarından biri olan Faysal Muhammed Faysal da aynısını yaptı.

Paraşütçüler bir tuzağa düştüklerini anladıklarında artık çok geç olmuştu. Her defasında isyancıların dördü pencerelerin kenarlarından ve yüksek platformlardan çıkıp onları kurşun yağmuruna tuttuklarında askerler neredeyse geçidin ortasına kadar gelmişlerdi. Albay Humeyd ilk

yaylım ateşinde öldürüldü. Saniyeler sonra yardımcısı Binbaşı Useymi de bacağından yaralanarak yere düştü.

Taarruzu artırıp iki kıdemli subayını kurtarmaya çalışan, bıyıklı ve bebek yüzlü Teğmen Kuteybi kolunu bir isyancı kurşununun sıyırdığını hissetti. Sütunların arkasına saklanıp yerde sürünen Teğmen ve büyük ölçüde eksilen saldırı ekibinin hayatta kalan birkaç üyesi dışarıdan telsizle yardım istedi.

Kurtarma ekibinin gelmesi saatler sürdü ve onlar da geçide girer girmez ağır ateş altında kaldılar. Savaşın şokunu yaşayan bu takviye kuvvet, artık kendi kanından oluşan küçük bir gölde yatan Binbaşı Useymi'ye yaklaşmaya çok korkuyordı. Bu yüzden ona bir ip atıp "Buna tutun," diye seslendiler. Binbaşı dişlerini sıkarak ipi kavrayınca kurtarıcılar çekmeye başladılar. Binbaşı Useymi saklandığı yerden hızla çekilip açıklığa çıkar çıkmaz yeni bir bombardıman bedenini delik deşik etti. Kurşunların çarptığı bedeni bir, iki saniye kadar sarsılıp ardından tuhaf bir biçimde gevşedi. Artık adamın öldüğü aşikârdı.

O sırada Teğmen Kuteybi ilerlemeye çalışıyordu. Pek fazla ilerlemesine fırsat kalmadan ikinci bir kurşun ön kolunu delip bir kasını yırttı ve buradan kanların fışkırmasına sebep oldu. Dakikalar sonra genç Teğmen bilincini yitirdiğinde, bir av tüfeğinden açılan saçma ateşiyle bir kez daha vuruldu.

Teğmen Kuteybi gözlerini yeniden açtığında taarruz dağılmış, geçit ölmekte olanların iniltileriyle dolmuştu. Tıpkı bir rüyadaymış gibi tepesinde iki tane sakallı silahlının durduğunu gördü. Onu çekerek kaldırıp caminin üst katındaki bir odaya taşıdılar. Görüşü bulanıklaşan teğmen artık kolunu hissetmiyordu. Teğmen Kuteybi karanlık odanın içinde, duvar kenarında kendi birliğinden başka bir asker daha olduğunu gördü. İkinci mahkûm aynı görevde göğsünden kötü şekilde yaralanmıştı.

İsyancılar arasında sıhhiyeci yoktu. Yine de silahlı adamlardan biri onlara yardım etmeye çalıştı. Kutsal Zem Zem suyuna –mabette dezenfektan olabilecek tek malzemeye– batırılmış bir parça bez getirip Teğmen Kuteybi'nin koluna sıkıca bağladı. Silahlı adam, hadise göre Zem Zem suyunun bütün yaralar için en iyi ilaç olduğunu söyledi. Militanlar kan kaybını yavaşlattıktan sonra iki mahkûmu Cüheyman'ın davasına kazandırmaya çalıştılar. Mehdi'nin geldiğini, televizyon, radyo,

haki üniformalar ve Savunma Bakanlığı'nın ödediği maaşların haram sayıldığını, Yüce Allah tarafından yasaklandığını tutsaklarına samimi bir şekilde anlattılar.

16

Dünyanın bu kıyımdan haberi yoktu. Hayatta kalan askerler arkalarında birçok ölü ve ölümcül yara almış yoldaşlarını bırakarak Mescid-i Haram'dan ağır ağır çıkarken Suudi hükümeti bir zafer açıklaması yapmaya karar verdi. 22 Kasım Perşembe günü sabah on birde, devlet tarafından işletilen Riyad Radyosu, Danışma Bakanı Muhammed Abduh Yamani'nin yaptığı uzun bir konuşmayı yayınladı. Bunlar, İçişleri Bakanlığı'nın geçen günkü iki kısa açıklamadan sonra Mekke krizine ilişkin ilk resmi yorumlardı.

Teoride ülkedeki gazetelerin ne yazıp, ne yazamayacağından sorumlu olan danışma bakanının pek fazla yetkisi yoktu. Nispeten daha liberal olan bakan, –Petrol Bakanı Ahmed Zeki Yamani gibi– Yemen soyundan Mekkeli bir aileden geliyordu ve kraliyet soyunun bahşettiği otorite bir yana, Necdi nesebinin aşiret nüfuzuna bile sahip değildi. Hassas durumlarda –ve şu anki kadar hassas pek az durum oluyordu– ne söylemesi gerektiğini kıdemli Kraliyet mensupları, özellikle de Prens Naif belirliyordu.

Kraliyet politikası basitti: Görüntünü bozma ve her şeyin iyi olduğunda ısrarcı ol. Yenilgi zafer, cehalet güçtür.

O Salı sabahı, Albay Humeyd öldürüldükten ve müfreze komutanı rehin alındıktan kısa bir süre sonra Yamani radyo yayınında "Allah'a şükürler olsun ki mesele artık tamamen kontrol altındadır," diye iddia etti rahatlamış bir şekilde. "İslam dininden sapan bu grup güvenlik yetkililerinin kontrolündedir."

Diğer Suudi yetkililer gibi Yamani de savunmadaydı: Bu 'küçük hadisenin kontrol altına alınmasının' neden bu kadar uzun sürdüğünü açıklama gereği hissetti. Yamani, Cüheyman'ın isyancılarının 'her an güç kullanarak yerlerinden edilebileceği fakat işinin ehli güvenlik yetkililerinin Kutsal Cami içindeki masum ve çaresiz Müslümanların yaşamlarını düşünerek, bilgelikle bu meseleyi halletmek için uğraştıkları' konusunda güvence verdi.

Bakan, bunun ardından o ana kadar söylediği her şeyle çelişir biçimde bütün kontrolün bütüncül bir şekilde sağlanamadığını belirtti: "Devlet, bu meseleyi Allah'ın izniyle birkaç saat içinde sonlandırmak için mücadele etmeye devam edecek."

Bu nüans, Suudi bağışlarına bağımlı olan ve krizin çözümlenmesi hikayesinde el-Suud'a destek olmaya can atan yabancı liderler tarafından fark edilmedi. Riyad'a alelacele tebrik telgrafları yağdırdılar. "Yüce Allah'ın lütfuyla Majestelerinin güçlerinin kutsal bölgeyi, cahil unsurlardan temizlediğini büyük bir rahatlama ve şükran duygusuyla öğrenmiş bulunuyoruz," diye yazdı Pakistan Cumhurbaşkanı Ziya o Perşembe Kral Halid'e. "Bir kez daha Mescid-i Haram'da özgürce ibadet edebilecek olan İslam dinine bağlı sofular Majestelerine büyük şükran borçludurlar."

Riyad'da bulunan ve Amerikan savunmasını Krallıkla birlikte koordine eden ABD Askeri Eğitim Heyeti (USMTM) de Suudilerin zafer duyurusunu doğru kabul etti. Suudi Savunma Bakanlığı'ndaki irtibatlarından alıntı yapan USMTM derhal Suudi güçlerin 'İşgalcilerin atışlarından yeterli bir şekilde koruyan M-113 zırhlı personel taşıyıcıları vasıtasıyla caminin ilk katına girmeyi başardıkları' hakkında bir rapor yazdı.

Aynı gün Hambley ve Ryer'dan bilgi alan Amerikalı Chinook pilotu Dan ise bambaşka bir değerlendirmede bulundu. Merve-Sefa Geçidi'ndeki saldırı bitiğinde, pilotların 'ne camide, ne de üç, beş blok kadar güvenlik çemberinin devam ettiği cami çevresinde' herhangi bir hareket göremediklerini söyledi. Bölgede ne zırhlı personel taşıyıcılar, ne de takip izleri görülebiliyordu. Perşembe öğleden sonra Cidde'ye dönerken helikopterinde Altıncı Paraşüt Taburu'ndan on beş kadar yaralı asker taşıyordu. Dan, Suudi güçlerinin caminin herhangi bir kısmını ele geçirmiş olmalarının 'mantıksız' olduğunu bildirdi.

Washington'a perşembe günü gönderdiği telgrafı hazırlarken, kafası karışmış Büyükelçi West artık kime inanacağını bilemiyordu. "Pilotun gözlemleriyle, camiyi İslam karşıtlarından yavaş fakat sistemli bir şekilde güya geri kazanıldığına ilişkin raporlar arasındaki tutarsızlığın sebebine ilişkin herhangi bir açıklama yok," diye yazdı. Elçilikten hiç kimsenin savaş alanını kendi gözleriyle göremiyor olması son derece sinir bozucuydu. Bir şeyler yapılması gerekiyordu.

Yurtdışında da, güvenilir haber kıtlığının devam etmesi dedikoduları körüklediğinden Mekke meselesi artık kontrol edilemeyecek bir duruma gelmişti. ABD hükümeti için krizin şu ana kadarki başlıca sonucu Pakistan'da Amerikalı diplomatlara yapılan ölümcül saldırıydı. Pakistan'daki Amerikan karşıtlığının yoğunluğu ve Birleşik Devletler'e yapılan en çılgınca suçlamalara son zamanlarda insanların bu kadar kolay inanması, Dışişleri Bakanlığı yetkililerini şaşkına çevirmişti. Brzezinski'nin Carter'a o yıl, daha önce verdiği tavsiye de açık bir biçimde yanlıştı: İran Devrimi istisnai bir devrim değildi. Tahran'dan yükselen hararetli Amerika karşıtı propaganda, dünyadaki Müslümanların Amerika'yı kendi inançlarının düşmanı olarak görmelerine sebep oluyordu.

O Perşembe günü, Mekke'deki karışıklıktan dolayı öfkelenen göstericiler İzmir'deki ABD konsolosluğu binasını taşladılar ve içeriye girmeye çalıştılar. Aynı durum, Bangladeş'in başkenti Dakka'da da gerçekleşti; polis tarafından kontrol altına alınan İslamcı protestocular Amerikan elçiliğini yakmaya çalıştılar. Pakistan'da ABD personelinin tahliyesi devam ederken okullar ve çarşılar ikinci gününde de açılmadılar.

Dışişleri Bakanı Vance ve diğer ABD yetkilileri Suudilerin o Çarşamba günü, Mekke'deki ayaklanmaya 'yabancı ulusların' dâhil olduğunu yalanlamasının, Tahran'dan yayılan komplo teorilerini bastırmaya yetecek kadar kati olmadığından gittikçe daha çok endişe ediyorlardı. Böylece Vance, Perşembe sabahı diplomatik bir eylem planını harekete geçirdi.

Cidde'deyse Büyükelçi West bir kez daha Petrol Bakanı Ahmed Zeki Yamani'yi aradı. Humeyni'nin açıklamasını yüksek sesle okuyan West, İran'ın suçlamalarının 'İslam dünyasında bulunan Amerikalı diplomatlar kadar Amerikan vatandaşlarının da hayatlarını tehlikeye attığını' ve ABD'nin daha etkili bir yalanlama talep etmeye hakkı olduğunu Yamani'ye

anlattı. İçişleri Bakanlığı'nın bir gün önceki açıklamasını inceleyen Yamani, metnin gerçekten de yetersiz gelmiş olabileceği konusunda Büyükelçi West'e hak verdi. Suudilerin, cami kurtarılıp soruşturması tamamlanmadan önce yabancı güçlerin ayaklanmaya dâhil olmasına ilişkin daha kati bir yalanlamada bulunmasının, şüpheli sonuçlar doğurmasından endişe ettiğini açıkladı.

Amerika o kadar beklemek niyetinde değildi. Büyükelçi West, Suudi hükümetinin soruşturma bile yapmaksızın Washington'ın Mekke'deki olaylarla bir ilgisi olmadığından emin olduğunu sert bir tavırla dile getirdi. Amerikalının coşkulu itirazlarından etkilenen Yamani meseleyi o öğleden sonra doğrudan Prens Sultan'a ileteceğine söz verdi.

Bu sırada Tunus'taki Arap zirvesinde Suudi temsilcileri arayıp bulan Amerikalı diplomatlar da Suudi Dışişleri Bakanı Prens Suud el-Faysal'a iletilmek üzere Vance'den acil bir mesaj ilettiler. Suudilerin Mekke'deki krize ilişkin olarak, 'meselenin arkasında Amerikalıların olduğu iddialarına değinen' dolaysız bir açıklama yapmalarının 'çok büyük bir önem' teşkil ettiğini yazıyordu Vance sert bir şekilde. Suud el-Faysal birkaç saat sonra bu talebi Veliaht Prens Fahd'la tartışıp harekete geçeceklerine dair söz veren bir mesaj yazdı: "Suudi Arabistan Hükümeti, görüşülmekte olan bu hadiseyle ABD'nin hiçbir ilgisi olmadığına dair mutlak bir inanca sahiptir."

Tahran'daki devrimciler de Büyük Şeytan'la ağız birliği etmişçesine benzer taleplerde bulunarak, Mekke'deki ayaklanmaya kendilerinin dâhil olduğuna dair iddiaları Suudilerin ortadan kaldırmalarını istiyordu. Prens Naif, Perşembe sabahı erken saatlerde sonunda herkesi memnun edecek yeni bir bildiri yayınlamaya mecbur kaldı.

"Ne ABD, ne İran, ne de başka bir ülkenin Kutsal Kâbe saldırısıyla hiçbir bağlantısı yoktur," diye duyurdu. "Olaya ABD'nin dâhil olduğunu ileri süren haberler kesinlikle gerçek dışı ve temelsizdir."

Suudi yetkililerin –ve özellikle de her zaman planlı bir şekilde hareket eden Prens Naif'in– Amerikalı müttefiklerine karşı atılan bu kara lekeyi temizlemelerinin bu kadar uzun sürmesinin bir sebebi var.

Suudi Kraliyet mensupları kalplerinin derinliklerinde Washington'ın, krizin ilk gününde Mekke'deki 'karışıklık' ile ilgili haberleri sızdırmış olmasını affedemedi. Bu halkla ilişkiler gafı, Krallık Tunus'taki zirvede petrolün ateşlediği etkisinin keyfini çıkarmayı planlarken, el-Suud'un

küçük düşürücü bir şekilde itibarını yitirmesine sebep oldu. Gelecek yıllarda Suudi rejimi karşıtları, Washington tarafından bu haberin ifşasının, Kraliyet Ailesi'nin Birleşik Devletler'e itaatinin kesin bir kanıtı olarak gösterilecekti.

Prens Naif birkaç hafta sonra bir Lübnan gazetesiyle yaptığı röportajda hayal kırıklıklarını bizzat özetleyecekti. Amerikalılar Mekke'deki 'hadiseyi' basına o kadar çabuk sızdırmışlardı ki, bununla ilgili daha önceden bilgi sahibi oldukları sanılmıştı! Prense göre böyle sebepsiz yere acele etmeleri de Amerikan karşıtı şiddeti meşrulaştırmıştı. "Amerikalıların neden o şekilde bir haber yaptığı üzerine spekülasyon yürütme hakkımız var," dedi. "Bu sebeple de İslami şehirlerdeki ABD elçiliklerine ve diğer ABD mevcudiyetinin sembollerine karşı sergilenen bu gösterilerin neden yapıldığını anlayabiliyoruz. Çünkü herkes Birleşik Devletler'in bu işle bir ilgisi olduğunu düşündü."

Naif'in ABD'nin Mekke meselesine dâhil olmadığına ilişkin, oldukça yoğun bir diplomatik çaba sonucu elde edilen açıklaması Tahranlı devrimci propagandacıları etkilemeyi başaramadı. İran medyası ve dünyadaki İran yanlısı radikaller 'bu mücrim fiilin, Siyonist ve emperyalist güruhlarca işlendiği ve ABD istihbaratınca yürütüldüğü' ile ilgili iddialarda bulunmaya devam etti. Humeyni, Mekke'deki hac dönüşü İran'da aktarma yapan 120 kıdemli Pakistan askeri görevlisinden oluşan bir heyeti İran'ın kutsal şehri Kum'da ağırlarken etkili konuşmalarına bir yenisini ekledi.

Televizyonda yayınlanan karşılamada Humeyni, Pakistanlıları bir önceki günkü İslamabad'daki Amerika elçiliğini tahrip etmelerinden dolayı güzel sözlerle övdü. "Pakistan'ın Amerika Birleşik Devletleri'ne karşı ayaklanması... Bir sevinç kaynağıdır," dedi Ayetullah, kibarca dinleyen Pakistanlı yetkililere.

Humeyni, bütün Müslüman orduların ve emniyet güçlerinin bu savaşta İran'a katılmalarını çünkü bunun sadece Amerika ve İran arasında bir hesaplaşma değil, 'bütün İslam dünyasıyla inançsızlar arasında' bir savaş olduğunu açıklayarak devam etti. Ayetullah, Amerikan toplumu çökmek üzere olduğundan zaferin yakın olduğu konusunda güvence verdi. "Gerçekten de ABD tarafından bastırılmış, şimdi de bizi destekleyen Amerika'daki siyahiler arasında bir fikir ayrılığı ve anlaşmazlık mevcut," diye açıkladı Humeyni. "Onların da bir ayaklanma başlatması mümkündür."

Çoğu Batılı askeri akademilerden mezun olmuş Pakistanlı subaylar Ayetullah'ın baş döndürücü sözlerinden etkilenmiş gibi görünüyorlardı.

"İnşallah," ("Allah'ın izniyle") diye haykırdılar Humeyni'nin konuşmasının sonunda.

"Allah Müslüman ordulara güç versin," diye bağırdı Humeyni.

"Âmin," diye gürleyerek karşılık verdi subaylar.

17

Ertesi gün olduğu üzere cuma günleri İslam âlemi için özel bir öneme sahipti. Bayrama yakışır biçimde giyinmiş müşterilerine çeki düzen vermek ve parfüm sürmekle meşgul olan berberler hariç genellikle herkes için bir bayram sayılırdı. Cuma Arapçada toplanma günü olarak bilinir. Toplanma, her zaman gelen müminlere imamın haftalık hutbesini okuduğu camide cuma öğlenleri gerçekleşir. Hafta içinde namazları kaçıranlar bile cuma günleri sırf tanıdıklarla sohbet etmek ve namazın ardından birlikte yemek yemek için gelirler.

Bir saat kadar uzun sürebilen cuma hutbesi genellikle gündemdeki olayları inceleyerek kalabalığa ulusal politikaların ve dünya meselelerinin ince ayrıntılarını açıklar. Radyo, TV ve gazetenin olmadığı yüzyıllarda camideki bu toplantılar Müslüman ümmete çok önemli haberleri ve resmi duyuruları taşıyordu. 1970'lerdeyse radyo ve televizyon sayesinde dünyadaki Müslümanlar her cuma bu hutbelerin en önemlisini, Mekke'deki Mescid-i Haram'dan yapılan hutbeyi dinleyebiliyorlardı.

Suudi radyosu ve TV'si geleneksel olarak Mekke konuşmasını canlı yayınlardı. 23 Kasım 1979 tarihindeki bu Cuma günü, dünya çapındaki Müslümanlar öğleni beklerken nefeslerini tuttular. Neticede Suudi hükümeti bir gün önce kutsal mabedin artık güvenli olduğunu açıklamamış mıydı? Âlim ulemadan biri –belki de Bin Baz'ın kendisi– Yüce Allah'a şükranlarını sunup son günlerdeki korkunç olayları açıklardı.

Fakat bu defa Mekke'den yayın yoktu. Cuma namazı şehrin Mescid-i Haram'ında yüzyıllardan beri ilk kez yapılmadı. Bunun yerine Suudi radyosu Medine'deki Peygamber Camisi İmamı Şeyh Abdülaziz bin Salih'in verdiği hutbeyi yayınladı. İmam, her ne kadar saygıdeğer bir şahıs olsa da sessizlikleri gittikçe daha çok kafa karıştıran, en önemli otuz ulemadan biri değildi.

Bin Salih, avazı çıktığı kadar bağırarak Mescid-i Haram'ı işgal eden adamların 'mabedin kutsallığını lekeleyen... İbadetlerini yerine getiren masum insanları katleden suçlular' olduğunu söyledi. Bunun cezası belliydi: "Allah'la ve Peygamber'iyle savaşanlar ve dünyaya fesat yaymaya çalışanlar ya öldürülmeyi, ya çarmıha gerilmeyi, ya da elleriyle ayaklarının kesilmesini hak ediyorlar!"

İbn Abdülvahhab'ın soyundan gelen, Riyad'daki Büyük Cami İmamı Abdülaziz el-Şeyh de aynı katılıkta konuştu: Öğle hutbesinde kükreyerek Cüheyman'ın adamlarının Allah'ın ve inananlarının lanetini kazandıklarını söyledi. Dünya çapındaki milyonlarca Müslüman için Mekke'den cuma hutbesinin yapılmaması büyük şaşkınlık uyandırdı. Demek ki Suudilerin kutsal bölgenin kontrolünü ele geçirdikleri konusunda güvence vermeleri bariz bir yalandı. Eğer bu bir yalandıysa Suudilerin Amerika'nın bu meselede masum olduğuna ilişkin söyledikleri neydi?

Ortadoğu ve Asya civarında, dalga dalga yükselen hutbelerde Amerika karşıtı öfke bir kez daha ateşlendi. Allah'ın dinine karşı, var olmayan korkunç komploları yaratan, ağzından köpükler saçan imamlar tarafından ateşlenen müminler namazdan sonra dağıldığında şiddetli gösteriler yeni bir enerjiyle devam ettiler.

Pakistan görece daha sakin kalsa da o Cuma günü Bangladeş'in başkenti Dakka'nın caddelerinde yaklaşık 100.000 kişi 'Amerika'ya Ölüm' sloganları atarak çılgınca koşturdular. Güruhun niyeti Amerikan elçiliğine zorla girmek ve sonunda orayı ateşe vermekti. O öğlen kendisi de Dakka'nın ana camiinde namaz kılan Bangladeş'teki Suudi büyükelçisi kalabalığa seslenerek o günü kurtardı. Cübbeli elçi, Amerika'nın da İran'ın da Mekke'deki ayaklanmayla bir ilgisi olmadığına, en azından bir kısım mümini ikna edebildi.

Civardaki Batı Bengal başkenti Kalküta'da işler o kadar da sorunsuz ilerlemedi. Orada, eski Başbakan İndra Gandi'nin muhalif Hindistan Ulusal Kongresi grubu gelecek seçimler için Müslüman azınlığa aktif bir

biçimde yaranmaya çalışıyordu. Amerika karşıtı koroya katılmak garanti olarak oy kazandıracak gibi göründüğünden grup ABD elçiliğinin önünde bir cuma protestosu düzenlemeye yardım etti. Gösteride, İslamiyetin mabetlerini tahrip etmeye yönelik Amerikan-Siyonist planlar hakkındaki dokunaklı konuşmalar, güruhu galeyana getirdi. Göstericiler elçiliğe koşturarak koruma amaçlı polis halkasını taş yağmuruna tuttular. İki gün önceki Pakistanlı birliklerin aksine Hintli güvenlik güçleri öne çıkarak kalabalığa biber gazı sıktılar; itiş kakış sırasında sekiz polis, birçok da gösterici yaralandı. Elçilikten uzaklaştırılan güruh Kalküta'nın mağaza vitrinlerini yıkarak ve park halindeki araçlarla otobüsleri yakarak öfkesini dışa vurdu. O sırada şanssız bir Fransız oradan geçmekteydi. Güruhun saldırdığı adam aracı bir ateş topuna dönmeden evvel insanlar tarafından arabadan çıkartıldı.

Kalküta'dakinin aksine güneydeki Hint şehri Haydarabad'da saldıracak hiçbir Batılı yoktu. Bu sebeple oradaki cuma namazını takiben Müslüman radikaller Hindu komşularına düşman kesildiler. Haydarabad'ın Müslüman tüccarları, Pakistanlıları örnek alarak eski şehirdeki dükkânlarını kapayarak Mekke'deki saygısızlığı protesto etmek için grev yapacaklarını duyurdular. Hindu dükkânları –en azından gözünü öfke bürümüş Müslüman güruh bunları yağmalayıp yakmaya kalkıncaya dek– açıklardı. Cuma günü çok sayıda insan yaralandı ve sokağa çıkma yasağı getirildi; toplumsal şiddet günlerce devam etti. Bu kargaşa, ancak güvenlik güçleri hep birlikte harekete geçip binden fazla kişiyi tutukladıktan sonra bitti.

Türkiye'de de farklı türde bir şiddet gelişmeye başlamıştı. Yeni Katolik Kilisesi Papası II. John Paul, İstanbul'da konuşlanan Ortodoks meslektaşı Patrik Dimitrios'u ziyaret etmek üzereydi. Bu gezi, bin yıl önce Katolik Papasıyla Ortodoks Patriği birbirilerini aforoz edip Hıristiyan dünyasını iki düşman gruba bölen bu ayrıma bir köprü olmak niyetiyle çok önceden planlanmıştı. Müslüman-Hıristiyan ilişkileri gündeme gelmeyecekti fakat yakın zamanda bölgede patlak veren İslami coşkunluk Türk yetkilileri korkuttu. "Şu an Papa'nın Türkiye'yi ziyareti için uygun bir zaman değil: Bu ziyaret Türkiye'yi diğer Müslüman ülkelerle zor bir pozisyona sokar," diye uyardı İslami eğilimli Yankı dergisi okuyucularını. Sokak gösterilerinden korkan hükümet Papa'nın gezisini mümkün olduğunca sade tutmak için elinden geleni yaptı.

Planlanan gezi yine de pek çok Türk radikali çok kızdırdı; bunların arasında, İstanbul'un en güvenlikli cezaevi olan Kartal-Maltepe askeri cezaevinde yatan Mehmet Ali Ağca da vardı. Ulusal İslamcı olan Ağca o yıl, popüler, sol eğilimli bir gazete olan *Milliyet*'in yazı işleri müdürünü öldürdüğü için hapisteydi. 24 Kasım gecesi Ağca görünüşe göre gardiyanların arasından bir suç ortağının yardımıyla askeri bir üniforma giyerek hapisten kaçmayı başardı. Ardından da alaycı bir şekilde *Milliyet*'e sebeplerini açıklayan el yazısı bir mektup gönderdi.

Humeyni'nin komplo teorilerini tekrarlayan Ağca, yazdığı notta Mekke'deki Mescid-i Haram'a yapılan küfrün İslamiyete karşı bir Amerikan ve Siyonist zulmü olduğunu dövünerek bildiriyordu. "ABD ve İsrail bunun sorumluları ve bunun bedelini ödeyecekler," diye karalamıştı Ağca. Müslüman Türkiye'ye Papa'nın yapacağı ziyaretin de aynı kâfir komplonun ayrılmaz bir parçası olduğunu yazdı: "Batılı emperyalistler Türkiye'nin Ortadoğu'daki kardeş İslam ülkelerinin yeni bir siyasi, askeri ve ekonomik süper güç yaratmalarından korkuyorlar ve inanç adamı kılığına bürünmüş Haçlıların lideri olan Papa'yı Türkiye'ye son derece yanlış bir zamanda gönderiyorlar." Ağca –*Milliyet*'in usulen ön sayfada yayınladığı– mektupta, Müslümanların onurunu kurtarıp Mekke'deki küçük düşürülmenin lekelerini temizlemek için Katolik Papa'ya bizzat suikast düzenleyeceğine yemin ediyordu: "Ziyaret iptal edilmezse onu kesinlikle öldüreceğim."

Ağca, bir buçuk yıl sonra Roma'daki Piazza San Pietro'da bu tehdidini gerçekleştirmek üzere bir girişimde bulunacaktı. II. John Paul'ün aracı yakınlardan geçerken hiç gizlenmeksizin ateş açan Ağca dokuz milimetrelik Browning tabancasından üç kurşun boşalttı. Hayati organları kıl payı sıyıran kurşunlardan biri Papa'nın karnını parçalayarak neredeyse ölümüne sebep oluyordu.

Bütün bu hiddetli durumların arasında Cidde'deki Amerikan elçiliğinde siyasi memur olarak görevli, Arapça konuşan genç Mark Hambley son derece riskli bir göreve girişti. Mekke'deki çatışmayla ilgili raporlar arasındaki çelişkilerden hâlâ kafası karışık olan Büyükelçi West, kutsal mabedin içinde tam olarak neler olup bittiğini öğrenmeyi fena halde istiyordu.

Bütün yasak meyveler gibi doğal bir çekime sahip olan Mekke de maceracı Batılıların uzun zamandır hayallerini süslüyordu. Sör Richard Burton'dan T. E. Lawrence'a kadar pek çok maceracı, Arap kılığına girerek şehrin gizli sınırlarına nüfuz etmeyi başarmışlardı. Oymalı Arap kapıları koleksiyoncusu ve İslami kültürün hırslı bir öğrencisi olan Hambley, Yemen aksanının ve yerel bilgisinin kendisine, fark edilmeksizin kutsal şehre sokabilecek eşsiz bir durum sağlayacağına inanıyordu. Amerikalı helikopter pilotuyla görüşmelerdeki ortağı Albay Ryer da sessiz kaldığı müddetçe yardımcı olmak için onunla gelebilirdi.

Bu tarz bir gizli operasyon son derece riskliydi. Tuhaf komplo teorilerinin Amerikalıların ölümüne sebep olduğu şu günlerde ABD'nin en son isteyeceği şey kâfir bir Amerikalı diplomatın varlığıyla Mekke'nin kutsal topraklarını kirletirken suçüstü yakalanmasıydı.

Fakat Suudi Arabistan'da yıllardır gerçekleşmiş en kötü güvenlik kriziyle ilgili gerçeklerin bilinmemesi de içinde tehlikeler barındırıyordu. İran'ın yakın zamandaki çöküşü müttefik bir rejimin istikrarını fazla abartmanın tehlikelerini herkese göstermiş oldu. İran'da olduğu gibi Suudi Arabistan'daki CIA ajanları da yine sinir bozucu biçimde az bilgi sağlıyordu. "Olayın detayları hâlâ yeterli değil; bunun sebebi hem Suudilerin konuyu açık bir şekilde tartışmaya isteksiz olmaları, hem de Mekke'nin gayrimüslimlere yasak olması," diye itiraf ediliyordu teşkilat bildirilerinin birinde. "Mekke'deki durum belirsizliğini koruyor," diyordu bir başkasında. Carter'la arkadaşlığına güvenen Büyükelçi West, Washington'daki Dışişleri Bakanlığı'nın asabi yüksek rütbeli subaylarını bilgilendirmeksizin bir, iki elçilik çalışanının Mekke'ye hızlıca bir ziyaret düzenlemelerine onay verebileceğine –vermesi gerektiğine– sonunda karar verdi.

Bundan kısa bir süre sonra Arap kıyafetleri giyen Hambley ve Ryer kutsal şehre giden yolları tıkayan –hükümetin zafer kazanma haberleriyle cesaretlenen– mümin akınının arasına karıştı. Tezgâhları işe yaradı. İkili, civardaki beklenmedik biçimde normal faaliyetlerle dolu Mekke mahallelerini geçerek Mescid-i Haram dolaylarına yaklaşmayı başardılar. Hambley bir fotoğraf makinesiyle mabet etrafında hâlâ bariz biçimde sürmekte olan çatışmanın fotoğraflarını çektikten sonra aceleyle geri döndüler. Görev başarılı olmuş, foyaları meydana çıkmamıştı.

Elçilikteki iletişim ekipmanlarıyla fotoğrafları iletmek çok uzun sürdüğünden bu resimsel kanıtlar Dışişleri Bakanlığı'na hiç ulaşmadı. Saatler sonra da önemlerini yitirdiler: Mekke üstünde dolanmak üzere gönderilen SR-71 yüksek irtifalı stratejik gözcü uçaklarından güvenilir fotoğraf istihbaratı ulaşmaya başladı.

Hambley ve Ryer sonraki günlerde Mekke'deki çatışmaya dair hiç kimsede olmayan bu fotoğrafları Time ya da Newsweek'e satarak bir servet kazanma fikrini düşünüp durdular. Sonunda böyle bir şey yapmamaya karar verdiler: Yakın arkadaşları ve meslektaşları hâlâ Tahran'da rehindi ve böyle oldukça hassas fotoğraflar bir Amerikan dergisi tarafından basılırsa Humeyni'nin komplo teorileri yeniden alevlenerek rehinelerin hayatını tehlikeye atabilirdi.

Amerikalı rehinelerin kaderi olduğu kadar, artık Suudi Arabistan ve Pakistan'a da bulaşan İslami şiddetin sonuçları da Başkan Carter'ın dikkatini çeken ana konuydu. Şükran Günü'nün ertesi günü olan 23 Kasım Cuma günü, doğu saatiyle sabah sekizde Başkan, kıdemli danışmanlarını – Brzezinski, Başkan Yardımcısı Mondale, Dışişleri Bakanı Vance, Savunma Bakanı Brown ve CIA yöneticisi Stansfield Turner– Camp David helikopter pistinde karşıladı. Ardından hep birlikte iki saatlik bir görüşme için kırmızı tuğlalı Laurel Lodge'a çekildiler.

Üç gün önceki Ulusal Güvenlik Konseyi toplantısında olduğu gibi Mekke'de devam eden açmaz durum, üst düzey idari yetkililerce Amerika'nın İran'la gittikçe tırmanan gerginliğinde hâlâ bir 'veri noktası' olarak görülüyordu. Cidde'deki Büyükelçi West'ten gelen ayrıntılı telgraflara rağmen o veya bu şekilde Şii militanların bu olaya dâhil olduğu varsayımı hâlâ gündemdeydi. CIA bir bildirisinde Humeyni'nin, 'ABD pahasına bu durumu kendi çıkarları için kullanma peşinde' olduğuna ve İran'ın Ayetullah'ın kışkırtıcı konuşmalarını Suudi Arabistan'daki Şii azınlığa Arapça olarak yayınlamaya başladığına dair uyarıda bulunarak bu yanlış algıyı desteklemişti.

Tahran'daki –İran Dışişleri Bakanlığı binasında saklanmaya devam eden– Amerikalı Maslahatgüzar Bruce Laingen, o gece Vance'e gizli bir mesaj ulaştırmayı başarmıştı. Laingen'in kullandığı dil, son günlerdeki olayların önemini ifşa eder nitelikteydi. "Burada, oldukça tehlikeli bir

duygusal cinnet atmosferi hâkim," diye bildirdi Laingen. "Humeyni ve etrafındaki din adamları elçiliğimizin ele geçirilmesini becerikli bir şekilde kullanarak... Tarihte birkaç benzer örneği bulunabilecek bir kitlesel nefret psikolojisi geliştirdiler."

Mekke'deki ayaklanma üzerine Humeyni tarafından kışkırtılan histeri sebebiyle Pakistan'daki Amerikalılar yaşamlarını yitirdiği için ve Tahran'daki Amerikalı rehineler de yargılanma ve muhtemelen idamla karşı karşıya olduklarından Başkan Carter, idari yetkililerinden Amerika'nın seçeneklerini değerlendirmek üzere Camp David'de bir araya gelmelerini istedi. Başkan daha sonra düşüncelerini "Humeyni'nin rehinelerimizi yargılayıp idam edeceğine ilişkin açıklamalarının hemen ardından meydana gelen Suudi Arabistan ve Pakistan'daki şiddet olayları dünya barışına büyük tehditlerdir," diye ifade etti.

Brzezinski tarafından yönetilen savaş yanlısı idareciler artık eyleme geçerek İran ticaretini bloke etmenin, Abadan petrol terminallerini bombalamanın ya da hatta bir İran adasını ele geçirmenin zamanının geldiğine inanıyorlardı. İran rafinerilerinin ve diğer stratejik hedeflerin hava fotoğraflarını da yanlarında getirmişlerdi. Emekli bir ABD Deniz Kuvvetleri teğmeni olan Carter bu resimleri dikkatle tetkik etti, haritaları ve kıyı suları çizelgelerini iyice inceledikten sonra bütün İran liman girişlerine mayın döşemeyi önerdi. Daha yumuşak bir yaklaşımda ısrarcı olan Mondale ve Vance buna karşı çıktı. Humeyni'yi ikna etmenin mümkün olduğuna inanan Dışişleri Bakanı, İran'a herhangi bir açık tehdide karşıydı ve hatta Carter'ın İranlı diplomatları ülkeden gönderme önerisine bile itiraz etti.

Carter, Tahran krizinin ilk döneminde olduğu gibi yine Vance'in tavsiyesine uydu. O gün daha sonra İran'a başka pek çok müttefik hükümet aracılığıyla sert –fakat gizli– bir mesaj gönderdi. Humeyni'yi, Amerikalı rehineler yargılandığı takdirde ABD'nin İran'ı kuşatma altına alacağı ve onlara bir zarar gelirse askeri bir müdahaleyle misilleme yapacağı uyarısında bulundu. İranlı diplomatların rahatsız edilmeksizin Birleşik Devletler'de kalmalarına izin verildi.

Tahran ve İslamabad'daki elçiliklerin kaybıyla sarsılan Vance idari meslektaşlarına bu saatlerde gitgide daha kasvetli görünüyordu; içlerinden birinin tarifiyle 'umutsuz ve kaderci bir tutum' takınmıştı. Dışişleri Bakanı

her şeyden önemlisi hâlâ bölgede mevcut olan Amerikalı diplomatların hayatını korumaya kararlıydı. Artık Türkiye, Hindistan ve Bangladeş'e yayılan gösterilerden de anlaşılacağı üzere Mekke'deki olaya Amerika'nın dâhil olduğuna ilişkin efsanede ısrar edilmesi, bölgede yer alan Amerikan elçiliklerinin saldırıya açık hedefler haline geldiğini fark etmesini sağladı.

Yine gecenin bir yarısında, denizaşırı ülkelerdeki Amerikan elçiliklerinin "Allah-u Ekber" nidalarıyla yağmalandığı haberini almak istemiyordu.

Böylece o Şükran Günü hafta sonunda Pakistan'daki Amerikalı personelin ülke dışına çıkarılmasını, diğer Müslüman ülkelerde bulunan Amerikalı diplomatların önemli oranda tahliyesi takip etti. Vance bunun 'diğer rehine krizlerinin önüne geçmek' ve 'yerel yetkililerin geride kalan Amerikalıları korumalarını kolaylaştırmak' için gerçekleştirildiğini açıkladı. Birkaç yüz kişilik zaruri öneme sahip olmayan personel ve onların yakınları Ortadoğu'dan ülkelerine uçtular. Bölgedeki Amerikan elçilikleri –Suudi Arabistan'daki bariz istisna hariç– terk edilmiş, boş binalara dönüştüler.

Bu hareket Müslüman radikallerin gözünden kaçmadı. Mekke'nin ele geçirilmesini takip eden olaylar zinciri Amerika'yı İslam topraklarından kaçırmıştı. Amerika'nın hasımları Usame Bin Ladin'in sıkça tekrarlayacağı üzere bir sonuca ulaşmışlardı: Sert bir şekilde saldırdığınızda Amerika, 'başarısız olmuş, yenilmiş ve bozguna uğramış bir şekilde, başka hiçbir şeyi umursamadan kuyruğunu kıstırarak' kaçardı.

Tam da bu hisler, Brzezinski'nin Ulusal Güvenlik Konseyi personeli arasında, Vance'in kararma ilişkin olarak, önemli ölçüde bir endişe yarattı. Brzezinski'nin baş danışmanlarından, bir Ortadoğu bilim adamı ve CIA'in Türkiye istasyonu eski şefi olan Paul Henze, patronuna derhal, karmaşık –ve pek çok açıdan oldukça öngörülü– bir bildiri gönderdi. "Dünyaya, baskı altında olduğumuzda her şeyi bırakıp kaçtığımızı göstermek yerine inatçı bir şekilde yerimizde kalmakta ısrarcı olup kendimize güvenli bir şekilde meydan okunduğunda üslerimizi ve prensiplerimizi savunmak adına savaşmaya hazır bir duruş sergilesek çıkarlarımızı daha iyi korumuş oluruz," diye yazdı. "Müslüman dünyasında... İslamiyet karşıtları olarak görülme yolunda emin adımlarla ilerliyoruz. Yerel siyasi liderler bu taktikleri gayet uygun buluyor ve biz her zayıf göründüğümüzde onların iştahları kabarıyor."

Henze, 'kendi topraklarındaki İslamiyeti 60 yıldır acımasız bir biçimde bastıran' ve artık Afganistan'daki İslamcı ayaklanmacılarla savaşan komünist bir rejimi destekleyen Sovyetlerin Amerika'nın içine düştüğü kötü durumları, Ortadoğu'da 'İslami ulusalcılığın koruyucuları gibi iyileşmiş bir imajla' ortaya çıkacak denli kendi çıkarına kullanması karşısında dehşete düşüyordu. "İran, Pakistan ve Suudi Arabistan'da olanlar Afganistan'ı fazlasıyla geri plana itti."

Henze, tereddüt ve zayıflık gösteren yönetimin yanıtının şu ana kadar gayet tehlikeli olduğu konusunda uyardı: "[Bu] tam da düşmanlarımızın görmek istediği şey: Kendimizi Müslüman dünyadan soyutluyoruz, ortak şüpheler büyüyor ve kalıcı bir yabancılaşma yerleşiyor... Eğer bu süreçten dönmezsek Carter yönetimi, kendisinden sonra gelenlerin ortadan kaldırmak için yıllarca uğraşmasını gerektirecek bir miras bırakacaktır."

18

23 Kasım Cuma gününün sonunda otuz kıdemli Suudi ulema sonunda uzun süredir beklenen, hükümetin harekete geçmesine yetki veren fetva metninde uzlaştılar. Savunulması mümkün olmayan sessizlik, çok geç olmasına ramak kala bozuldu. Dünya çapındaki İslami din adamları mabedi pervasızca ele geçirmesi konusunda fikir birliğine varmış bir biçimde Cüheyman'ı hâlihazırda suçlu bulmuşlardı. Önceki gün Mescid-i Haram'da askerlerinin bozguna uğratılmasıyla dersini alan Suudi yönetimi de ihtiyacı olan bütün desteği kazanmış gibi görünüyordu.

Hükümet açıklamaları ve yurtdışındaki Müslüman din adamlarının resmi beyanlarının aksine Suudi ulema tarafından verilen hükümde süslü bir dil kullanmaktan kaçınılmıştı. Cüheyman'ın Mescid-i Haram'ı işgal eden adamları için dininden dönen ya da sapkın gibi ifadeler bile kullanılmamıştı. Ulema daha ziyade dikkat çekici bir şekilde yumuşak bir unvan kullanarak bunlardan 'silahlı bir grup' olarak bahsetmişti.

Belgede, mabetteki isyancılardan öncelikle 'teslim olup silahlarını bırakmaları' istenmeliydi. Militanlar bunu kabul ederse 'davaları İslam Şeriatı uyarınca değerlendirilinceye dek hapse atılmaları' gerekirdi. Fakat isyancılar direnirse ulema 'tutuklanmayan ve teslim olmayanlarla çatışmak ve onları öldürmeyi içerse dahi, bu kişileri tutuklamak için her türlü yöntemin kullanılabileceği' konusunda kararlıydılar.

Bu bağlayıcı hukuki kararı gerekçelendirmek için ulema, kutsal bölgede silah kullanmakla ilgili geleneksel yasaktan muaf tutulan durumlar için

Kuran ayetinden alıntı yaptı: "Kutsal Cami'de onlar sizinle savaşana kadar onlarla savaşmayın fakat onlar sizinle savaşırsa o zaman onları öldürün; inanmayanların mükâfatı budur."

Bu son koşul, ulema Cüheyman ve adamlarının ayan beyan bir şekilde 'inanmayanlar' olmadıklarını, Müslüman olduklarını bildiğinden bir nevi teolojik ikileme sebep oldu. Böylece fetvanın yanı sıra bilgin âlimler bağlayıcı olmayan, açıklayıcı bir beyan daha yayınlama ihtiyacını hissetti. "Bu ayetler her ne kadar kâfirlerle alakalı olarak vahiy edilmişse de çağrıştırdığı anlamlar onları ve onlar gibi davrananları da kapsıyor. Ulema, bu sebeple, oy birliğiyle Kutsal Cami'nin içinde savaşılmasına izin verilebileceğine karar vermiştir," diyordu beyanda. Bu, gelecek nesillerdeki radikallerin asla unutamayacağı bir dersti. Cüheyman gibi Müslümanlar, eylemlerinden dolayı kâfir olarak değerlendirilebildiyse, günün birinde Suudi Kraliyet Ailesi de dâhil olmak üzere İslam dünyasındaki Amerika müttefikleri de değerlendirilebilirdi.

Fetvanın yayınlanması artık kılıçların çekildiği anlamına geliyordu. O zamana kadar hükümetin en büyük endişesi Mescid-i Haram'a zarar vermek, bu sebeple de dini hassasiyetleri alevlendirmek, hatta din adamlarından gelecek desteği baltalamaktı. Artık Suudi devletinin teolojik kılıf için endişelenmesine gerek yoktu. Krallığın petrolden kazandığı milyarlarca dolarla satın alınmış, son teknoloji Amerika ve Avrupa silahlarının tüm gücü Cüheyman'ın isyancıları üzerinde sonunda tam anlamıyla kullanılabilecekti.

Son günlerdeki kanlı savaşlar her şeyi netleştirmişti: Bu bir polis harekâtı değil, düpedüz savaş haliydi. Düzenli ordu komuta edilmeliydi. General Dhaheri görev timinin yönetimine getirildi ve Kral Abdülaziz Zırhlı Tugayı harekete çağrıldı. Ordunun, ABD üretimi M-113 zırhlı personel araçları (APC) ve ağır silah desteğinden oluşan filosu sonunda Mescid-i Haram civarına gümbürtüyle girdi. Çok sayıda zayiatın kaçınılmaz olacağını fark eden Suudi yetkililer Cidde askeri hastanesindeki bütün Müslüman doktorların ve personelin geceyi geçirmek üzere Mekke'ye seyahat etmesini istedi.

Afrika Oteli'nde mahsur kalmış Mısırlı Profesör Matani, bölgeye akın eden APC'ler, kamyonetler ve ambulansların sesiyle uyandı. Dışarıya baktığında caminin artık karanlıkta olmadığını gördü: Askeri projektörler

geceyi gündüze çevirmişti. Taburlar silahlarını kutsal yapıya doğrultmuş bir şekilde yerde yüzükoyun pozisyon almışlardı.

Birkaç saat boyunca üzerinde hoparlörler bulunan askeri bir jip Mescid-i Haram yerleşkesinin etrafında tur atarak ulemanın talep ettiği teslim olma mesajını yayınladı. "Yeraltında ve caminin içinde olanlar. Ruhlarınızı kurtarabilesiniz diye sizi uyarıyoruz. Teslim olun yoksa sizi buna biz mecbur bırakacağız. Teslim olup avlunun orta kısmına gelmelisiniz. Teslim olanlar zarar görmeyecektir. Teslim olun."

Matani defterine bu çağrıya kimsenin yanıt vermediğini yazdı.

Yeni güçlerin ilk görevi, minarelerin tepesinden kabul edilemez kayıplara sebebiyet vermeye devam eden Cüheyman'ın keskin nişancılarını ortadan kaldırmaktı. En iyi nişancılar –Cüheyman'ın Sajir'den bir akrabası Ridan el-Humeydin ve başka bir Sajir yerlisi Egab el-Mahia gibi– isyancılar arasında çoktan efsanevi bir statüye erişmişti bile. Bu nişancılar neredeyse General Dhaheri'yi bile öldürüyorlardı; General, minarelere bakan İmaret ül-Eşref Kulesi'nin üst kattaki pencerelerinden dışarı bir göz attığı sırada bir kurşun yanağını sıyırmıştı.

Sağlam bir şekilde inşa edilmiş ve her birinde, içinde bulunanları aşağıdan edilen ateşlere karşı koruyan kâse gibi balkonlar bulunan minareler, aynı zamanda gömme tarzda pencereleriyle de silahlı adamlara avantaj sağlıyordu. Bu koruma, ağır silah kullanmadan çözülemeyecek askeri bir sorun teşkil ediyordu. Askeri komutanlar, keskin nişancıları indirmenin tek yolunun minarelere Amerikan yapımı, TOW (boru içinden atımlı, optik paletli, kablo kontrollü) olarak bilinen güdümlü füze atmak olduğuna karar verdiler.

Tanklara karşı kullanılmak üzere tasarlanan TOW'larda yüklü güçlü füzeler, balkonların mermerine çarpınca kulakları sağır edici bir patlama sesine sebep oldu. Çarpmanın etkisiyle yoğun bir duman tabakası minareleri görünmez kılarken sivri uçlu şarapnel parçaları ve parlak turuncu renkli bir ateş isyancı nişancıları yuttu. Silah yuvalarından kimse kurtulamadı. Bu füzeler, sapasağlam minarelerin sadece balkon parmaklıklarını içeriye göçertti.

Aşağıda, caminin etrafındaki caddelerde M113'ler –tavan kısmına yerleştirilmiş 0.50 kalibrelik makineli silahları olan, kutu gibi, düz lastikli

tanklar– kara istilası için hazırlanıyorlardı. Plan, bu çevik APC'leri caminin geniş geçitlerine sürmek, giriş kapılarını yıkmak ve Kâbe etrafındaki iç avluyu güvenlik altına almaktı.

Operasyonun ilk günlerindeki gibi taarruz yine, teoride tek bir komuta altında olsalar da her biri farklı yöneticilere rapor veren üç farklı güç – Suudi Ordusu, Ulusal Muhafızlar ve İçişleri Bakanlığı Özel Güvenlik Güçleri– tarafından gerçekleşecekti. Savunma Bakanı Prens Sultan Şubra Oteli'nde kalmaya devam etti; öte yandan İçişleri Bakanı Prens Naif caminin batısındaki Mekke Oteli'nde alternatif bir karargâh kurdu. Ulusal Muhafızlar Komutanı Prens Abdullah operasyonu kutsal şehre gelmeden, Riyad'dan yönetiyordu. Tunus'tan dönen Veliaht Prens Fahd da yine uzaktan, Cidde'deki deniz kenarında bulunan sarayından emirler yağdırıyordu. Salim Bin Ladin de sonunda caminin haritaları ve planlarını getirmişti; böylece operasyonu planlayanlar için mabedin içyapısı biraz daha netliğe kavuşmuştu.

Askeri komutanlar bu belgeleri incelerken General Dhaheri zırhlı birliklerinin Merve-Sefa geçidini zorlamaya devam edebileceklerine karar verdi; buradan da caminin içlerine ilerleyeceklerdi. Ulusal Muhafızlar ve İçişleri Bakanlığı Özel Güvenlik Güçleri Kâbe'yi çevreleyen yerleşkenin dış hattından çapraz kuşatma yapacak şekilde birbirilerine doğru ilerleyeceklerdi.

Yeni taarruz başladığında F-5 savaş uçakları yerleşkenin üstünde kükreyerek uçmaya başladı; yere oldukça yakın uçan jetler binaları titreterek bir gözdağı vermeyi amaçlıyorlardı. Top atışları geçidin yan duvarının çökmesine sebep olmuştu; böylece içerisi görünüyordu. İlk saldırı geçidin üst katına yoğunlaştı, M-113 araçları yıkılmış girişlerden yeni açıklığa doğru akın ediyorlardı.

Piyade birlikleri ağır hareket eden APC'lerin arkasına çömelmişti; silahlarını karanlığın içine boşaltan bu tankların zırhları askerleri isyancıların kurşunlarından koruyordu. Bazı askerler bunun hayaletlerle savaşmak gibi olduğunu hissetmişti. Yüzlerine kara is süren askerler görünmezdi; sadece namlularının uçlarındaki parıltılar pozisyonlarını belli ediyordu. Zemin, daha önceki çatışmadan kalan kan ve uzuvlar sebebiyle kaygandı. İsyancılar Sefa'nın kadim kayalarının arkasına ve Bin Ladin şirketi tarafından inşa edilmiş, yepyeni sütunlarla korkuluk duvarlarının

ardına saklandılar. Bazıları, orada bol miktarda bulunan kalın, yün halıların altına girdiler ve yanlarından geçen askerlere yukarıya doğru ateş ettiler. Ateşin böyle beklenmedik bir yerden gelmesi sebebiyle fazlasıyla asker vücutlarının alt kısımlarından yaralar aldılar.

Sözde Mehdi Muhammed Abdullah, bu muharebenin ön saflarındaydı. Sıradan bir ölümlü olmadığına tamamen inanıyordu ve bu sebeple de kurşungeçirmezmiş gibi davranıyordu. Gerçekten de yaylım ateşlerinden tekrar tekrar yara almadan kurtulduğu için efsunlu gibi görünüyordu.

Geçide zırhlı araçların girişi muharebenin kurallarını değiştirerek ilk kez hükümet güçlerine bir avantaj sağladı. İçişleri Bakanlığı komandoları ve Ulusal Muhafızlar yerleşkenin diğer yerlerinde direnişle karşılaşmalarına rağmen buradaki isyancılar geri çekilmeye başladı. Tüfeklerinden çıkan kurşunlar hiçbir zarar vermeksizin APC'lerin zırhından sekiyordu. İsyancılarda az evvel minarelerin tepesindeki nişancı yuvalarını un ufak eden TOW füzeleri gibi şeyler yoktu.

M-113'ler ne pahasına olursa olsun durdurulmalıydılar. Muhammed Abdullah onları yok edecek kişinin kendisi olduğuna karar verdi. Diğerleri onu vazgeçirmeye çalışsa da o sakince gülümsedi: "Ben Mehdi'yim ve hiçbir şeyden korkmuyorum. Ben ölemem." Ellerinde bir benzin kutusu ve yanan bir bez parçasıyla kurşunları atlatarak hızla en yakın APC'ye koşturdu. Araca petrol döküp ateşe verdiğinde bir kez daha mucizevi biçimde yara almadan kurtuldu. Fakat alevler APC'yi etkisiz hale getiremedi. Araç geri dönüp kükreyerek geçidin dışındaki güvenli alana doğru ilerledi.

Yılmayan Cüheyman farklı bir plan sundu. Mabedin bodrumu Kabu'nun içindeki bazı odalar, Mescid-i Haram akademisi personeli ve öğrencileri tarafından yaşam alanları olarak kullanılmıştı. İptidai mutfaklarındaki ocaklar için metalik tüp gazlar kullanılıyordu. Cüheyman'ın emirleriyle isyancılar bu silindirleri Merve-Sefa Geçidi'ne doğru yuvarladılar; plan bunları APC'lerin düz lastiklerinin altına atıp bir patlamaya sebep olmaktı.

Fakat geçide gittikçe daha çok APC girdiğinden ve makineli silahları hiç durmaksızın takırdayarak çalıştığından isyancılar silindirleri lastiklerin altına sürmek için hedeflerine yeterince yaklaşmanın imkânsız olduğunu gördüler. Plan işe yaramamıştı.

Geçidin alt katındaki isyancılar daha şanslıydı. Burada bir APC yıkılmış kapıların birinden içeri girmeye çalıştı. Açıklık sadece APC'nin

ana gövdesinin sığacağı uzunluktaydı fakat aracın arkasındaki anten kısmı buradan geçmezdi. Burnu çoktan içeri girmiş olan araç önce yavaşladı, sonra da anten kısmı yüzünden oraya sıkıştı. Gergin sürücü gaza bastıkça lastikler zemini kazıyordu.

Yakınlarda pusuda bekleyen isyancılar bu fırsatı değerlendirdiler. Lastiklerin içine sarılı halılar koyan isyancılar aracı oraya hapsettiler. Sonra da Afrikalı-Amerikalı bir mühtedinin *The Anarchist Cookbook* (Anarşistin Tarif Kitabı) adlı kitaptan hatırladığı tariflerle yeni bir taktik denediler. Hacılar caminin alt kısmındaki kutsal Zem Zem kaynağının orada yüzlerce cam şişe bırakmışlardı. Benzinle doldurulup ucuna fünye olarak işlev gören bir parça bez tıkılan bu şişeler korkunç Molotof kokteyllerine dönüştüler. Ne kadar iptidai olurlarsa olsunlar bu bombalar Amerikan yapımı, ileri teknolojili savaş makinelerini etkisiz hale getirebilirdi.

Talihsiz M-113 kapı girişinde mahsur kalmış bir şekilde dururken isyancılardan biri çatıya atladı, fünyeyi yaktı, tavan kapağını aştı ve yanan Molotof kokteylini içeri attı. Saniyeler sonra APC'nin içi yanan bir fırına dönüştü; şanssız ekip de bir yangın patlamasıyla kömürleşti. İsyancılar "Allah-u Ekber" haykırışlarıyla coştular.

Molotof kokteylleri üst geçitten de M-113'lerin üstüne yağmaya başladı. Bazıları alev aldılar; panikleyen ekip üyeleri bu ölüm alanından kaçmak için araçlarını geri çevirdiler. APC sürücülerinin görüşleri mecburi sebeplerle kısıtlıydı: Kendilerini kurtarmak için acele ederlerken kendi adamlarından bir kısmına çarptılar. Araçların yolunda olan talihsiz askerler lastiklerin altında ezildiler.

Alt kattaki girişte kömürleşen APC hâlâ yolu tıkadığından taarruzun ilerlemesine engel oluyordu. Yanmış aracın kalıntısını oradan kaldırmaya çalışmak Yüzbaşı Ebu Sultan'a kalmıştı. Mekke sokaklarında buldozeri olan, Pakistanlı bir inşaat işçisi buldu ve ondan Mescid-i Haram'a doğru sürmesini istedi. Mabedin yakınlarında isyancıların kurşunları vızıldamaya başladı. Korkuya kapılan Pakistanlı araçtan atlayıp kaçtı. Lanet okuyan Ebu Sultan sürücü koltuğuna geçip buldozeri APC'nin arkasına doğru yönlendirdi. Askerleri, zırhlı araca çekme zincirini taktıklarında yüzbaşı buldozeri geri vitese takıp enkazı çekerek tıkalı girişi açtı.

Askerler hücuma devam etti. Caminin içlerine doğru ilerledikçe korkunç bir sahneyle karşılaştılar. Yerler vücut parçalarıyla kaplıydı.

Ölen bazı isyancıların suratları özellikle yok edilmiş gibi görünüyordu; kimlik tespitini imkânsız kılmak için diğer komplocular tarafından kafalarına benzin dökülerek yakılmışlardı. Günlerce ısıya maruz kaldıktan sonra kadavralardan bazıları çürüyen etten çamurumsu öbekler haline gelmişlerdi. Ölümün tiksinti verici, çürüme kokusu, barut, idrar ve yangınlar sebebiyle tüten duman kokusuna karışıyordu.

Hükümet birliklerine kutsal Kâbe yönüne doğru ateş etmeme ve çocuk, kadın ve sivillere ateş etmekten kaçınma emri verilmişti. Öncelik sıralaması aynen bu şekildeydi: Allahın Evi'ni korumak insan hayatından daha önce geliyordu. Daha sonra anlatacağı üzere General Dhaheri'nin en büyük korkusu Cüheyman'ın adamlarının penceresiz, taş bir yapı olan ve büyük bir hasar vermeden fethedilmesi imkânsız olan Kâbe'yi sığınak olarak kullanmalarıydı. Fakat Cüheyman alanın kutsallığı konusunda çoğu Müslümanın inancını paylaşıyordu ve bir takım istisnalar hariç adamları Suudi güçleriyle caminin daha modern kısımlarında savaşmaya çalışıyordu.

Muharebenin karışıklığı içinde kımıldayan her gölge ölüm anlamına geldiğinden sivilleri vurmama emirlerini uygulamak pek kolay değildi. O ana kadar pek çok yoldaşları öldüğünden Suudi birlikler karanlıkta her hareket gördüklerinde tetiği çekiyorlardı. Bu da tabii tahmin edilebilir bir takım trajedilere yol açtı. Taarruz isyancıları bastırmaya başladığında birçok rehine yaklaşmakta olan birliklere doğru kaçmaya çalışmış fakat militan zannedilerek kurşun yağmuruna tutulmuşlardı.

Her biri ayrı telsiz sistemiyle haberleşen ve birbirilerini isyancı zanneden Suudi Ordusu, Özel Güvenlik Güçleri ve Ulusal Muhafızlar arasında da ölümcül silahlı çatışmalar meydana geldi. Önemli değildi: Prens Naif'in dediği gibi, camiyi kurtarırken ölen bütün Müslümanlar, kendilerine imrenilen şehitler olarak cennette kestirmeden giden bir bilet kazanmışlardı.

Cumartesi gününün ortalarında zırhlı taarruz, Merve-Sefa Geçidi'ni sonunda temizleyerek ana avluya giden yolu açtı. Ebu Sultan yeni bir APC ile mabede geri döndü. Meydanın ortasından Kâbe'nin yakınına kadar araçla geldi. Artık minareler güvenli olsa da Cüheyman'ın keskin nişancıları caminin avluyu çevreleyen üst katlarından ateşe devam ediyorlardı. Mermer üzerinde tank lastiğinin izlerini bırakarak meydanı

geçerken APC'nin zırhına işlemeyi beceremeyen kurşunlar kesik kesik ve sert bir biçimde aracın yüzeyine adeta sağanak yağmur gibi çarpıyordu. Mısırlı üç militan Hacer ve İsmail'in kutsal kalıntılarını içinde barındıran C şeklindeki duvarın yani Rükn'ün ardından yaklaşmakta olan araca ateş ediyorlardı.

Ebu Sultan'ın APC'sindeki ağır makineli silahlar da ateş açarak Mısırlıların ikisini öldürdü. Ebu Sultan aracıyla yaklaşırken, bacakları 0.50 kalibrelik kurşunlarla parçalanmış ve kanlar içindeki Mısırlı üçüncü militanın hâlâ hayatta olduğunu gördü. İsyancıların bazıları gibi Mısırlı da hacıların iki parçalı beyaz kıyafetleri olan ihramdan giymişti. "Yardım et, yardım et bana," diye bağırdı adam Ebu Sultan tavan kapağını açınca. "Ateş etme, ateş etme. Ben hacıyım."

Ebu Sultan'ın şüpheleri vardı: Adamın yanında bir Kalaşnikof olduğunu gördü.

"Aşağı gel, bana yardım et lütfen," diye devam etti Mısırlı yalvarmaya. "Lütfen bana yardım et."

Yüzbaşı zırhlı APC'den inmenin intihar etmekle eşdeğer olacağını gayet iyi biliyordu. "Buna tutun," diyerek tavandan bir ip fırlattı. Mısırlı ipi sıkıca kavrayınca APC ağır ağır geri gitmeye başladı ve mermerde adamın kan kaybeden bacaklarından koyu kırmızı biz iz kaldı.

Mescid-i Haram avlusu üzerinde keşif uçuşu için GİD görevlilerini taşıyan Amerikalı pilotlar bu saldırının son saatlerine ilk elden şahit oldular. Dan, Amerikalı diplomatlara öğlen üç buçukta Kâbe çevresindeki meydana iki Suudi APC'sinin daha gümbürdeyerek girdiğini ve binaların dış çemberlerine seri şekilde ateş açtığını bildirdi. Bu kurşun fırtınası duvarları delik deşik ederek çok büyük hasara yol açtı. Bu yaylım ateşinin bir sonucu olarak siperlerden kara duman bulutları yükseliyordu ve devasa bir yangın Merve-Sefa geçidi bölgesini ve ikiz minareler arasındaki Fetih Girişi'ni yutmaya başladı. Cami yerleşkesinin dışından gelen sivil itfaiye araçları bu yangın felaketinin bitişik mahallelere yayılmaması için geçidi suya boğdular.

Mekke yerel gazetesi al-Nadwa'nın gazetecileri, oturdukları masadan mükemmel bir manzaraya sahiplerdi. Diğer gazetecilerin bölgeye girmeleri yasakken al-Nadwa'nın fotoğrafçıları aceleyle dramatik fotoğraflar çektiler.

Fotoğraflar ertesi sabah ön sayfadan yayınlandı. Böylesine olumsuz bir reklamdan dolayı sinirlenen Suudi yönetimi, gazetenin henüz satılmamış olan pek çok kopyasını geri çektirdi.

Bu muharebe Cumartesi günü devam ederken Büyükelçi West ve Amerikan elçiliğinin üst rütbeli yetkililerinin çoğu Riyad'a uçarak, ziyarete gelen Hazine Bakanı G. William Miller'a katıldılar. Petrol Bakanı Yamani'yle ve diğer orta kademeli yetkililerle olan ilk görüşmeleri iş toplantısı gibiydi. Fakat Kral Halid ve Prens Abdullah'la gece geç saatte olan randevuları tam bir felakete dönüştü. Büyükelçinin önerisiyle Miller Mescid-i Haram'a yapılan saygısızlık karşısında duyduğu üzüntüyü ifade ederek söze başladı. "İşte bu Kral'ı çileden çıkardı," diye yazdı West günlüğüne. Arapça dilinde "Abdullah'a söylenmeye ve odada volta atmaya başladı." Kıdemsiz bir Amerikalı diplomat bunları çevirmeye çalıştıysa da adam ağzını her açtığında Kral onu susturdu. Suudi Kraliyeti'nin iki mensubu yarım saat daha Mescid-i Haram hakkında tartışmaya devam ettiler; Büyükelçi West ve Bakan Miller da tek bir kelime bile anlayamadılar. "Bu görüşmeden tek bir şey çıkardık... Kral Mekke'de olanlar yüzünden korkunç derecede mutsuzdu," diye not düştü büyükelçi daha sonra.

19

Cumartesiden pazara kadar isyancıların çoğu caminin üst kısımlarından, yeraltındaki Kabu'ya çekilmişti. Mabedin alevler içindeki koridorlarında sadece küçük bir grup yobaz son savunmalarını yapıyorlardı. Sözde Mehdi Muhammed Abdullah bir kez daha ölüme kafa tuttu.

Uzun saçları donuklaşan ve kanla lekelenen genç adam ölümsüzlüğünü göstermenin yeni bir yolunu buldu. Hükümet askerleri şimdi geçiş yollarını temizlemek için birbiri ardına el bombaları atıyorlardı. Muhammed Abdullah metal el bombasının mermere çarpınca çıkardığı o bariz klik sesini her duyduğunda bombayı almak üzere koşturuyordu. Sonra patlamadan önceki saliseler içinde bunu aceleyle askerlere geri fırlatıyordu.

Bu ölümcül aletleri sahiplerine geri göndermekte birçok defa başarılı oldu. Fakat sonunda şansı tükendi. Muhammed Abdullah bir başkasını avuçlamak üzereyken bomba patlayarak gövdesinin alt kısmıyla bacaklarını kömürleşmiş cıvık cıvık bir hale getirdi.

Açılan yoğun yaylım ateşinden dolayı korkuyla sinen diğer isyancılar zehirli dumanın arasında acıyla kıvranan Mehdilerini kurtarmayı başaramadılar. Savaş alanında terk edildi; isyancı yoldaşları, şimdiye dek ölmediyse bile ölümcül bir yara almış olduğu sonucuna vardılar.

Mescid-i Haram'dan yükselen yangının büyük bir kısmı, Dan'in Chinook'uyla yerleşkenin üzerinden bir kez daha uçtuğu pazar

sabahı itibariyle söndürülmüştü. Caminin yedi minaresinden beşinin bombalanmış olduğunu gözlemledi; kapıların çoğu menteşelerinden sökülerek yere yıkılmıştı. Caminin iç avlusuna bakan pencerelerin çoğu parçalanmıştı. Bu ürkünç sessizlikte, altmış kadar Suudi asker avlunun bir köşesinde amaçsızca dolanıyordu; yaklaşık yetmiş beş askerin de çatıda olduğu görülebiliyordu. Üst ve zemin kat direnişi bastırılmış görünüyordu.

Cami yüzeyinin ele geçirilmesi Suudi askerler arasında bir anlığına da olsa moralleri yükseltmişti. Taarruz planlarını hazırlayan, Özel Güvenlik Güçleri'nden Binbaşı Nefai beş gün üst üste uyanık kaldıktan sonra birkaç saatlik uyku uyuyabileceğine karar verdi. Caminin koridorlarında mahsur kalmış bir avuç isyancı da Kabu'ya giden merdivenlerde yakalanıp tutuklandıktan sonra oldukça değerli bilgiler sağlamaya başlamışlardı. Profesör Matani otel odasından iki silahlı adamın caminin üst pencerelerinden atladıktan hemen sonra birlikler tarafından yakalanıp götürüldüklerini gördü. On iki –üçü kadın olmak üzere– başka şüpheli de Riyad'a götürecek uçağı beklerken Cidde askeri havaalanının bekleme alanında zincirlenmiş bir şekilde görüldü. Kıdemli Suudi prensler taarruz başladığından bu yana ilk kez kutsal yerleşkeye bizzat girmeye cesaret ettiler. Askeri kıyafetleri kuşanan istihbarat şefi Prens Türki, kardeşi Dışişleri Bakanı Prens Suud el-Faysal, General Dhaheri ve yılmak nedir bilmeyen Salim Bin Ladin camide hâlâ tespit edilmemiş isyancıların bulunabileceği endişesiyle başlarını eğik tutarak caminin içine girdiler.

Prens Türki hasarı incelerken koridorlara saçılmış cesetleri fark etti. Fakat bunlar, normalde kalabalık olan mabedin ürkütücü, anormal sessizliği kadar onu rahatsız etmedi. Mescid-i Haram'ı daha önce hiç böyle bomboş görmemişti. Prens Türki'nin daha sonra anlattığı üzere çatışmanın görsel kanıtlarından ziyade orada bulunmuş olan kötülüğün havada asılı kalmış hissi onu sarsmıştı.

Önlerinde daha kanlı muharebelerin beklediği hem onun için, hem de diğer kıdemli Suudi yetkililer için açıktı. Askeri komutanlar Bin Ladin'in yapı planlarını incelerken adeta bir yeraltı şehri gibi olan bodrumdaki labirentin mabedin yüzeyindeki yapıları fethetmekten daha zor olacağını fark ettiler. Kuşatmanın ilk saatlerinden bu yana Cüheyman burayı karargâhı olarak kullanmıştı; mühimmat, silah ve yiyeceklerini de buraya stoklamıştı.

Savunma Bakanı'nın oğlu ve Washington'daki müstakbel Suudi elçisi Prens Bandar bin Sultan o saatlerde Büyükelçi West'e, inşaat işinin üstün kalitesinden ötürü Bin Ladin'in 'önce bir madalyayla ödüllendirilip ardından vurulması' gerektiğini söylemişti: Mescid-i Haram'ın bodrumuna giden sapasağlam kapıları TOW füzeleri bile yıkamamıştı ve yapının mağaralar ve sütunlardan labirenti, burayı yakın çarpışma için ideal kılıyordu.

Suudi yetkililer, Kabu'nun mahzenler, oyuklar, depolardan oluşan ağının gizli geçitler aracılığıyla şehrin dışındaki dağ eteklerine bağlı olabileceğinden özellikle endişe ediyorlardı. Pazar günü hükümet, yerleşkeden kaçmaya ya da içeri takviye güç sokmaya kalkışan olup olmadığını kontrol etmek için Mekke'nin etrafındaki çölde devriye gezmesi için bir savaş helikopteri filosunu görevlendirdi.

Kabu'ya yönelen saldırıları savunmakla meşgul ve hükümetin taarruzuyla perişan olan Cüheyman'ın isyancılarının artık savaş mahkûmlarını gözleyecek ne zamanı ne de insan gücü vardı: Bu mahkûmlar arasında Mescid-i Haram'ın kelepçelenmiş polisleri ve Perşembe günü Merve-Sefa geçidindeki pusu sırasında yakalanan paraşütçü müfreze komutanı Teğmen Kuteybi gibi subaylar vardı. Küçük bir bodrum hücresine kilitlenen Teğmen Kuteybi ve göğsündeki yarası gittikçe kötüleşen diğer tutsak paraşütçünün yanına sadece bir şişe su bırakılmıştı. Bekçilerini üç gündür görmemişlerdi.

Hücreleriyle, özgürlüğe doğru çıkan merdiven boşluğu arasında sadece dört metrelik bir koridor vardı. Pazar günü dışarıdaki çatışma hiddetlenince askerlerin bağırışları iki tutsak için iyice duyulabilir olmuştu.

İsyancıları dışarı çıkarmaya çalışan Suudi güçleri artık bodruma ardı ardına biber gazı atmaya başlamışlardı. Gaz her nasılsa Kabu'nun derinliklerine yayılmadı ve isyancılar da başörtülerini suya batırıp ıslak kumaşın ardından nefes almaları gerektiğini çabucak keşfettiler. Hücreye sürüklenen biber gazı bulutunun ortasında kalan Teğmen Kuteybi ve yoldaşının böyle bir koruması yoktu. Enfeksiyon kapmış yaraları kanamaya devam eden Teğmen'in zaten midesi bulanıyordu. Şimdi bir de gözleri, burun delikleri ve ağzındaki yoğun yanma hissiyle, nefes almaya uğraşmaktan bitap düşmüştü.

İki subay kaçmaya çalışmazlarsa bu hücrede öleceklerini anladılar. Pazar günü geç saatlerde çer çöp arasında metal bir çubuk bulup kapıyı aralamayı başardılar. "Bizler de askeriz, gelip bizi buradan çıkarın," diye bağırdı Teğmen Kuteybi merdivenin üst tarafındaki görünmez birliklere. "Sedye de getirin."

Cüheyman'ın adamları çok uzakta değildi. Bu yakarışları duyan isyancılar yeniden ateş açmaya başladılar. Kurşunlar koridorda vızıldarken Teğmen Kuteybi merdiven boşluğuyla arasındaki kısa mesafeyi topallayarak geçmeyi başardı. Yoldaşı onun kadar hızlı değildi. Yarı yolda hançerini savuran bir isyancı tarafından yakalandı. "Kaçmaya çalışan arkadaşını öldürdük," diye homurdandı. "Bir daha kaçmaya kalkışırsan seni de öldürürüz."

Ardından tutsak subayı daha da ilerilere doğru götürdü.

Karanlık ve kokuşmuş Kabu'da savaşmayan tek kişiler bu tutsaklar değildi. Muhammed Abdullah'ın karısı ve iki kız kardeşi de alt kata kaçmışlar, şimdi de aç ve korku içindeki çocuklarını sakinleştirmeye çalışıyorlardı. Etrafta dolanmak için bazısı çok hasta, bazısı çok yaşlı olan onlarca hacı halı kaplı zeminde umursamazca oturuyorlardı.

Bodrumun bir bölümü uydurma bir sahra hastanesi haline geldi. Ateşler içinde yanan, ter içindeki yaralı isyancılar ve rehineler, basit antibiyotiklerin iyileştirebileceği enfeksiyonlar sebebiyle burada yavaş yavaş öldüler. İsyancıların kutsal Zem Zem suyu haricinde herhangi bir ilacı yoktu. İki kıdemli komplocunun genç erkek kardeşi Samir, koğuşun hastalarının yaralarına bu mucizevi sıvıdan bol miktarlarda dökmekle görevlendirilmişti.

İsyancılar için hâlâ yeterli gıda kaynağı mevcutken silah taşımayanlar artık minimum miktarlarda yemekle hayatta kalmak zorundaydı: sabahları bir kuru hurma, akşamları bir hurma daha, aralarda da biraz su.

Yine de bu fiziksel yoksunluklar isyancılara ve onların destekçilerine, Mehdi Muhammed Abdullah'ın kafa karıştırıcı ve tedirgin edici yokluğu kadar endişe vermiyordu. Üst kattaki el bombası patlamasına şahit olan ve Kabu'ya sağ salim ulaşmayı başaran bir avuç isyancı bu rahatsız edici haberi en kıdemli komploculardan bazılarıyla paylaştı.

Faysal Muhammed Faysal bu haberle sarsıldı. Cüheyman'ın davasına –operasyon başlamadan önce bile az olan– inancı şimdi tamamen uçup gitmişti. Neden bu tehlikeli işe katılmaya ikna olmuştu? Amar'daki çiftlikteki o melun karşılaşmada Cüheyman'a hayır demekte neden daha ısrarcı olmamıştı? Öfkeden kuduran Faysal, Cüheyman'la yüzleşti. "Sanırım Mehdi öldü," diye lafa başladı.

Cüheyman öfkeye kapıldı. Bu sözler tam anlamıyla küfürdü. "Mehdi'nin öldürülemeyeceğini gayet iyi biliyorsun," diye bağırdı. "O ölmedi. Ele geçirilmiş olabilir ama ölmedi!"

Faysal ona dik dik baktı. Eski yoldaşını davalarının doğruluğuna artık ikna edemeyeceğini anlayan Cüheyman bir süre sonra yumuşadı. Üslubunu değiştirip, yumuşak bir ses tonuyla onu suça ortaklığına ikna maksadıyla konuştu. "Ne yaparsan yap ama diğerlerine bunu söyleme," diye yalvardı isyancıların lideri. Faysal başıyla onayladı, silahını bıraktı ve ücra bir hücrede inzivaya çekilerek Allah'ın rahmeti için dua etti. Bu artık onun savaşı değildi.

Faysal bir şey dememiş olmasına rağmen isyancılardan oluşan ayaktakımı içinde kasvetli dedikodular dönmeye başladı. Mehdi burada, müminlerin arasında değilse bütün bu operasyon artık amaçsız olmuyor muydu? Ya da, Allah korusun öldüyse, bu şanlı girişimlerinin korkunç mu korkunç bir hata olduğu anlamına gelmiyor muydu? Hadiste Mehdi'nin kurşunlardan ve bombalardan etkilenmez olduğu taahhüt edilmemiş miydi?

Müminler, Muhammed Abdullah'ın abisi Sayid'i soru yağmuruna tuttular. Ölüm söylentileri doğru muydu? Doğruysa o zaman Mehdi'nin cesedi bulunursa ne yapılmalıydı? Neticede Müslüman inancına göre cesedin derhal gömülmesi gerekiyordu. Sayid ilk sorunun yanıtını bilmediğini söyleyerek karşılık verdi. Fakat ikinci meseleyle ilgili olarak da endişeye kapılmıyordu. "Onu görürseniz gömmeyin," diye karşılık verdi. "Kardeşim Mehdi'yse Allah onunla ilgilenir. Mehdi değilse onu daha fazla umursamamız gerekmez."

Bu yanıt ablukaya alınmış isyancıları rahatlatmaya yetecek bir yanıt değildi. Cüheyman'ın, yani liderin kendisinin bir konuşma yapması gerekiyordu.

Olası bir başkaldırının patlak vermek üzere olduğunu hisseden isyancıların lideri sonunda odasından çıkıp müminlerle yüzleşti. Bu hesaplaşma anında bütün ikna gücünü kullandı. Gözleri öfkeyle parıldadı; kükreyen sesi kapalı alanda yankılandı. Şüphecilerin inancı nasıl bu kadar zayıf bir hale gelmişti? İnsan nasıl Allah'ın açık emirlerini sorgulardı? Ayrıca Mehdi'nin öldüğüne dair kimin elinde kanıt vardı? Dünya üstündeki adalet için savaş devam etmeliydi!

"Gitmek istiyorsanız gidin," diye bağırdı Cüheyman. "Ama son kalan kişi ben olsam bile burada sonuna kadar savaşacağım!"

Utanan ve Cüheyman'ın coşkusundan etkilenen olası muhalifler gözlerini yere indirip görev noktalarına çekildiler. Bazıları gerçekten de teslim olmanın zamanı olmadığını düşündü derin derin. Mehdi'nin savunucularının hâlâ kazanılması gereken bir savaşı vardı. Hâlâ kutsal mabette olduklarına göre savaş henüz kaybedilmiş sayılmazdı. Ayrıca inançları sağlam olursa Allah onlara yine de bir zafer bahşedebilirdi.

Bu saatlerde Suudi hükümetinin de, Mehdi olduğunu iddia eden adamın akıbetiyle ilgili olarak en az Cüheyman'ın isyancıları kadar kafası karışmıştı. 26 Kasım Pazartesi günü *el-Medine* gazetesi adamın tutuklandığını bildirdi. Fakat ertesi gün Suudi gazetesi el-Cezire, yetkililerden alıntı yaparak bu iddiayı yalanladı ve Muhammed Abdullah'ın hükümet gözetiminde olmadığını açıkladı. İngiliz büyükelçi Sör James Craig, "Bildiğimiz kadarıyla, henüz yakalanmadı ve çok büyük ihtimalle de caminin bodrumunda," diye Londra'ya bilgi verdi özel bir telgrafta.

Suudi birlikler bu kadar çok sayıda kayıp verdikleri için deliye dönmüş bir halde teslim olmaya çalışan herkesi gördükleri yerde vuruyorlardı; bu da güvenilir bilgiye ulaşmayı özellikle zorlaştırıyordu. Prens Bandar bin Sultan'ın Büyükelçi West'e anlattığı üzere, o hafta bir olayda Ulusal Muhafızlar caminin iç kısımlarından elleri başlarının üzerinde duran yedi silahsız adamdan altısını vurmuştu.

Canlı yakalanan birkaç isyancı da meseleyi iyice karışık hale getirdi: Soruşturmaya alınan her erkek tutuklu, adının Muhammed Abdullah olduğunu söylüyordu.

Suudi Arabistan'a yayılan bir söylentiye göre gerçek Muhammed Abdullah'ın annesi, onlarca yıldır Kraliyet Ailesi'ne en ciddi şekilde başkaldıran bu kişinin kim olduğunu öğrenmek isteyen Kral Halid'le görüşmek üzere Riyad'a uçakla getirilmişti. Kral'a tanıtılan peçeli kadın Bedevi pervasızlığıyla güya şöyle demişti: "Oğlum Mehdi'yse sizi öldürecektir. Eğer değilse siz onu öldürün."

20

Suudi güçleri Pazartesi ve Salı günü Kabu'ya ilerlemeye çalıştıklarında karanlığın içine saklanan isyancıların en az eskisi kadar ölümcül olduklarını anladılar. Savaşın şokunu yaşayan ve askerlerinin yaşamlarını kurtarmaya çalışan askeri komutanlar bir kez daha M-113 zırhlı araçlarının korumasına güvenmeye karar verdiler. Bu taşıyıcılar Bin Ladin'in inşaat ekibi tarafından kullanılan girişten yeraltına sokulabilirlerdi.

Uzun boylu, esmer tenli Onbaşı Abdu Ali el Jizani, yokuş aşağı ilerleyen, en öndeki APC'nin içindeki bir düzine asker arasındaydı. Yol, Cüheyman'ın isyancılarının içeriye gizlice mühimmat ve tedarik sokmak için kullandıkları GMC kamyonetle kapatılmıştı. APC'nin sürücüsü GMC'ye vurup aracı yana kaydırmak isteyerek gazı kökledi.

Saniyeler sonra kasvetli geçiş yolu bir patlama ışığıyla aydınlandı. İsyancıların kamyoneti bir bubi tuzağıydı ve birliğin aracı da tıslayan alevlerle hızla sarılmıştı. Boğucu duman APC'nin iç kompartımanına doldu. Nefes almak için uğraşarak öksüren askerler yandaki zırhlı kapıları açıp aşağı atlamaya başladılar.

Her biri, hedefine kilitlenmiş isyancı kurşunlarıyla vuruldu.

Yere düşen son adamlardan biri olan Onbaşı Jizani yüksek süratli kurşunun sol bacağını üç farklı yerden parçaladığını hissetti. Namluların parıltılarının olduğu tarafa doğru iki el bombası fırlatan adam ayağa sıçrayıp topallayarak uzaklaşmayı başardı.

Bu tuzağın başarılı olması Cüheyman'ın komplocularını cesaretlendirdi. Merve-Sefa geçidinin geniş alanının aksine Kabu'nun dar koridorları zırhlı araçların hareket kabiliyetini son derece kısıtlıyordu. Bu durum, Cüheyman'ın kıdemli yardımcılarından biri olan Abdullah Mübarek Kahtani'nin gözünden kaçmamıştı. Emekli bir asker olan Kahtani'nin kendisi de eskiden zırhlı bir birlikte görev almıştı ve M-113'lerin nasıl kullanılacağını biliyordu. Kahtani Cüheyman'a heyecanla, bu araçlardan birini ele geçirip bunun silahlarını dinden dönmüş askerlere karşı kullanmalarının ne kadar harika olacağını anlattı! Kahtani bunu nasıl yapacaklarını bile biliyordu: APC'ler dar bir koridorda, düz lastiklerine rulo halindeki halılar sıkıştırılarak durdurulabilirdi; aracın tavanına da yanan bir halı atarak da askeri ekibin dumandan boğulması sağlanabilirdi.

Bir başka M-113 grubu Kabu'nun içlerine doğru gürültüyle ilerlerken isyancılar bunu hemen denediler. Tuzak ilk başta işe yaramış gibi göründü. Hareket edemeyen ve yanan halılarla kaplanan iki ya da üç tane zırhlı araç kapkaranlık koridorlarda mahsur kaldılar; araç ekipleri de zehirli dumanla boğuşuyordu. Fakat Kahtani en öndeki aracın kontrolünü ele geçirmek için aracın tavan kapağına ilerlediğinde askerlerden birinin ateşlediği kurşun boğazını deldi. Kendi kanıyla boğulup konuşamaz bir hale gelen Kahtani geriye düştü; yarasının olduğu yerden kızıl bir köpük çağlıyordu. Diğer isyancılar onu uydurma hastaneye doğru sürüklediler; adam orada son nefesini vermeden önce güç bela kısa bir vasiyet karalamayı başardı. Komplocular arasında başka hiç kimse APC'nin nasıl kullanılacağını bilmiyordu. Taktikten vazgeçildi.

Yeraltında ağır bir çatışma devam etmesine rağmen caminin yüzeyi artık yanıltıcı biçimde sakindi. Artık minarelerden kurşunlar uçuşmadığı için temizlik işleri başlamıştı. Trafik polisi mahalleye vinçlerle gelip kömüre dönmüş askeri araçların enkazları da dâhil olmak üzere, terkedilmiş arabaları kaldırmaya başladılar. Sıhhi temizlik ekipleri kaldırımlara dezenfektan sıktılar. Sarı üniformalı belediye işçileri her yana yığılmış, çürümekte olan çöpleri topladı.

28 Kasım Çarşamba itibariyle az sayıda Suudi yetkili, bir fotoğraf çekimine izin verecek kadar kendilerini güvende hissedip Kâbe'nin Siyah Taşı'nın orada namaz kılarak poz verdiler. Bu görüntüler TV'de yayınlandı. Hükümetin mabedin kontrolünü aldıklarına ilişkin, bir haftayı

aşkın yalanlarının ardından bu görüntüler dünyaya Suudi rejiminin, mabedin en kutsal kısmını gerçekten de yeniden ele geçirdiğinin inkâr edilemez bir kanıtını sundu. Camiye gelen zararlara dair herhangi bir delil fotoğraflardan dikkatle çıkarıldı.

Yabancı liderler –İtalyan başbakanı Francesco Cossiga'dan Togo diktatörü Gnassingbe Eyadema'ya kadar– Riyad'a, kuşatmanın başarılı bir şekilde sonlanmasından ötürü Kral Halid'e övgüler yağdıran tebrik telgrafları gönderdiler.

Fakat bu oyun ancak bir süre idare edebilirdi. Hâlâ Kabu'nun kontrolünü ellerinde tutan –ve orada bir savaş çıkarma potansiyeline sahip– isyancılar dururken Mescid-i Haram hâlâ bir savaş alanı olarak sıradan müminlerin ibadetine kapalıydı. Caminin kapalı kalmaya devam ettiği her saat Suud Hanesi'nin prestijini eksiltip yeni bir huzursuzluğa sebep olacaktı. Kraliyet Ailesi bir yanardağın üzerinde oturduğunu biliyordu. Cüheyman'ın tedarikinin bitip teslim olmasını beklemek bir seçenek değildi.

Korkunç kanlı bir savaşla geçen bir haftadan sonra şu açıktı: Suudi askeriyesinin yurtdışından yardım alması gerekiyordu. Ülke çapındaki Savunma Bakanlığı hastaneleri yaralılarla dolup taşıyordu. Yaralı ve ölü sayısı krallığın bütün silahlı güçleri için tehlikeli bir yüzdeye ulaştı; o zamanlar toplam 30.000 Suudi Ordusu askeri ve 20.000 Ulusal Muhafızlar üyesi vardı. Bir şeyler yapılmalıydı, hem de hemen.

Elbette ki herhangi bir yabancı yardım mümkün olduğunca gizli olmalıydı. Tahran radyosu, kurnaz bir zamanlamayla devrimci konuşmalarını o hafta iyice kızıştırarak Suudi Krallığı'yla Fas ve Bahreyn'deki Batı yanlısı rejimlerin 'sığ krallıklarını korumaları için yabancı güçlere' bağımlı olmalarına dair ithamlarda bulunan yayınlar yaptı. Sovyet haber ajansı Tass, Amerikan komandolarının doğudaki Suudi şehri Zahran'daki askeri üsse indiklerine dair hâlihazırda –Suudiler tarafından kati surette reddedilen– bir rapor yayınlamıştı. (Amerikan personelinin Zahran'da mevcut bulunduğu doğru olmasına rağmen bu durum, Mekke kriziyle ilgili olmayan başka bir süregiden askeri işbirliğinin bir parçasıydı.)

Potansiyel askeri müttefikler arasında yakında bulunan Ürdün el-Suud'u kurtarmaya koşacak en doğal seçeneklerden biri gibi görünüyordu.

Muhafazakâr bir krallık olan Ürdün Haşimi Krallığı –her ne kadar Suudi Arabistan'dan daha küçük ve daha fakir olsa da– İngiltere tarafından kapsamlı bir şekilde eğitilen birinci sınıf ordusuyla gurur duyuyordu. Yalnızca birkaç yıl önce Ürdünlü birlikler ülkeyi ele geçirmeye çalışan Yaser Arafat'ın Filistinli gerillalarıyla oldukça kanlı bir iç savaşta çarpışmışlardı. Ürdünlü eğitmenler, ABD Askeri Eğitim Görevi'nin gözetimi altında zaten Suudi Ulusal Muhafızlar'la çalışmıştı. Savaştan geçmiş Ürdünlü askerler de Arap ve Müslüman oldukları için yabancılar tarafından fark edilmeden kolayca Mekke'ye girebilirlerdi.

İsrail ve Irak arasında rahatsız bir konumda bulunan Ürdünlüler Batı yanlısı tek Arap komşusunun sıkıntı yaşadığını ilk duyduklarında oldukça endişelenmişlerdi. Suudi Arabistan'dan herhangi bir kesin bilgi alınamadığından kıdemli Ürdünlü yetkililer, istihbarat için ABD hükümetini sıkıştırdı. Ürdün askeri gücünün kumandan generali, Korgeneral Zaid Bin Şakir o günlerde Amerikalı diplomatlara Prens Türki'nin GİD'siyle bir bağlantı kurmak için 'adeta çılgınca' bir çaba sarf ettiğini ve hiçbir kıdemli Suudi prensine ulaşamadığını söyledi.

Kral Hüseyin, Suudi Krallığı'yla konuşmayı sonunda başardığında Ürdün ordusu da dâhil olmak üzere herhangi bir yardıma hazır olduklarını bildirdi. Çerkez kökenli bir subay olan Tahsin Şurdum tarafından idare edilen seçkin Ürdün komandoları Amman yakınındaki Marka Askeri Havaalanı'nda toplanmış, anında Mekke'ye uçmaya hazır durumdalardı.

Fakat komandolar beklemede kaldı. Kral Hüseyin ve General Bin Şakir krizden ancak bir hafta sonra Riyad'a davet edildiler. Ürdün Kralı burada başlıca Suudi karar mercileri olan Veliaht Prens Fahd ve Savunma Bakanı Prens Sultan'la görüşmeyi çok istiyordu fakat her iki Prens de hâlâ Riyad'dan uzakta, yabancılarla konuşmak için fazlasıyla meşgullerdi. Üzerinde ısmarlama bir takım elbise ve kravat bulunan Ürdün yöneticisi, Kral Halid ve Suudi Ulusal Muhafızlar Komutanı Prens Abdullah'la görüşmek zorunda kaldı.

Suudi Kralı, misafirini, üzerinde geleneksel Arap başörtüsü ve koru renk bir şalla karşıladı ve Kral Hüseyin'in daha sonra aktaracağı üzere 'karşılaması eksiksizdi.' Fakat Suudiler çok bariz bir sebepten ötürü Ürdün yardımını kabul etmek istemediler. İki Kral hoşbeş edip karşılıklı iltifatlarda bulunurlarken her ikisi de, Suudilerin ilk zamanlar Mekke'yi nasıl yönetmeye başladığının gayet bilincindeydi. 1924 yılında Kral Halid'in

babası, Kral Hüseyin'in, Mekke'nin Hâşimî şerifi ve Hicaz'ın kralı olan, aynı ada sahip büyükbabasına bir saldırı savaşı açmıştı.

Riyad için, bunca kişi arasından İslamiyetin en kutsal mabedini, bozguna uğrattıkları Hâşimîlerin geri kazanması kabul edilemez bir utanç olurdu. Kral Halid, Kral Hüseyin'le Hicaz ve el-Suud'un kalbi olan Necid arasındaki kalıcı farklılıkları konuşmakta şaşırtıcı biçimde açık davrandı. Suudi Kral –çoğu Necid'den gelen– Cüheyman'ın isyancılarının, İslami fanatikliğin Necdi kolunun pek sempati uyandırmadığı, Hâşimîlerin eski memleketine saldırmayı seçmiş olmalarına şükrettiğini söyledi. Necid'e saldırmış olsalar 'çok daha tehlikeli' olurlardı.

Bu açıdan bakıldığında Hicaz'daki herhangi bir askeri operasyon da aynı korkutucu tehlikelere sahip olurdu. Suudiler, Hâşimîlerin Mekke'yi kaybetmeyi hiçbir zaman tam anlamıyla kabullenmediklerinden ve hâlâ bir rövanş hayalini kurduklarından şüpheleniyorlardı ve bu şüpheler tamamen sebepsiz yere de değildi. Kral Hüseyin Amman'a döndükten sonra bu hisleri son derece açık biçimde ortaya koydu. Amerikan elçisine, Hicazlıların 'yöneticiler tarafından ikinci sınıf vatandaş muamelesi' gördüğüne dair, kederli bir tavırla şikâyette bulundu. Ayrıca Hicazlıların kırgınlıkları Mekke hadisesiyle iyice artmıştı.

Suud Hanesi'nin görmek isteyeceği en son şey Hicazi bölücülüğün artmasıydı; ki Hâşimîler Mescid-i Haram'ın kurtarıcıları oldukları takdirde bu durum kaçınılmazdı. Bir Suudi yetkili şu şekilde dile getirmiştir: "Asıl korkulan şey, Ürdünlülerin Mekke'ye geldikleri takdirde bir daha buradan gitmemeleridir!"

Riyad'ın Batılı müttefikleri için böylesi endişelere yer olmadığı açıktı; neticede –Batılı olmaları sebebiyle– Suudi Arabistan'ın İslami muhafazakârlığın ve İslamiyetin kutsal bölgelerinin tek vasisi statüsüne meydan okuyamazlardı.

Bu müttefikler arasında ABD en büyük öneme sahipti. CIA hâlihazırda Taif'te bir yardım programı yürütüyordu ve farklı zamanlarda işbirlikçi seçeneği olabilirdi. Fakat Suudi istihbarat şefi Prens Türki çelişkili düşünceler içindeydi. Amerikan casusluk teşkilatının katı kongre kısıtlamalarıyla 'iğdiş' edildiğini ve operasyon kapasitesinin Carter yönetimi altında büyük ölçüde yok edildiğini hissediyordu.

CIA de sinir bozucu bir biçimde sır tutamıyordu. 1979'un başında Suudi istasyon şefi George Cave bizzat Prens Türki tarafından ülkeden atılmıştı. Carter yönetimindeki iç çatışma yüzünden, Cave'in Langley'e gönderdiği ve Suudi Kraliyet Ailesi'ndeki iç bölünmeleri afişe eden gizli rapor Amerikan basınına sızmış, bu da Suud Hanesi için büyük bir utanç kaynağı olmuştu. Tahran'dan yükselen Amerika karşıtı propaganda sesleri düşünüldüğünde CIA'in Mekke olayına dâhil olmasına ilişkin bir sızıntı çok daha felaket sonuçlar doğururdu.

Prens Türki, CIA'in bu göreve dâhil olmasına karşı çıkarken Suudi Savunma Bakanı, 27 Kasım Salı günü ABD hükümetinden acil bir talepte bulundu: Kabu katakompunda taarruz ekipleri tarafından kullanılmak üzere etkili biber gazı ve duman ekipmanı istedi. Amerikalı yetkililere göre bu talep, Suudi güçlerinin eğitimi için Taif'teki tesiste stok halinde bu tarz gaz ve ekipmana sahip CIA istasyonuna iletildi. Alabama ve Pennsylvania'daki ABD Ordu ćephaneliklerindeki ilave gaz stokları – Vietnam Savaşı'ndan kalanlar– derhal Krallığa gönderildi. Amerikalılar aynı zamanda, Suudi askeri hastanelerinde bitmek üzere olan kan stokunu da sağladılar.

CIA ajanları Müslüman olmadıkları için teorik olarak Mekke'ye giremiyorlardı. Amerikan pilotlarına uygulanan hızlı bir din değiştirme operasyonu bu sorunu da çözmüş görünüyordu. Teşkilatın casusları savaş alanının üzerinde hızlıca bir tur attı. Öldürücü olmayan yoğunluktaki biber gazı Mekke'ye getirildi ve harekete geçildi. CIA'nın aktif bir şekilde muharebeye dâhil olması Başkanlıktan çıkacak bir kararı gerektirdiğinden Teşkilatın rolü işbirliği ve tavsiyeyle sınırlıydı.

Mescid-i Haram'ın içindeki Suudi askerlerin anlattığına göre bu kimyasal savaş çözümü tam anlamıyla bir fiyaskoyla sonuçlandı. Deneyimli isyancılar eski yataklar, karton ve kumaş parçalarıyla geçitleri bloke edip gazın dar yeraltı koridorlarına yayılmasını engelleyerek kendilerini korudular. Suya batırılmış başörtüleriyle etkili bir şekilde nefes alabiliyorlardı. Yeraltındaki karanlığın içinde saklanan isyancılar, yukarıdaki açıklığa yaklaşan askerlerin siluetlerini rahatlıkla fark ediyor, birlikleri, hedeflerini tutturan yaylım ateşine tutuyorlardı.

Doğa kanunları da Cüheyman'ın tarafındaydı. Operasyonu planlayanlar, Amerika'dan gelen gazın doğal bir yükselme eğiliminde

olduğunu öngöremediler. Bodruma atılan gaz hızla yükselerek üst katlara ve caminin avlusuna yayıldı.

Burada da sadece daha iyi eğitimli birlikler gaz maskelerini doğru düzgün kullanmayı biliyordu. Sıradan Suudi askerlerinin çoğu uzun sakallı olduğundan yüz kılları maskelerin cilde tutunmasına engel oluyordu. Sakallarının arasından gaz girince kimyasallarla güçten düşüp kusma krizleri geçirip, nefes almaya çalışarak yere yıkılanlar –Cüheyman'ın yobazları yerine– Suudi askerler oldu.

Gaz aynı zamanda hızla civar mahallelere dağıldı. Rüzgâr, Profesör Matani'nin mahsur kaldığı Afrika Oteli'ne kuvvetli bir miktar gazı sürükleyince otel müdürü hareket edemez bir halde yere yığıldı. Civardaki insanlar –neyse ki Matani ve otelin diğer sakinleri de dâhil olmaz üzere– bölgede kalmaya devam eden zehirli bulut sebebiyle oradan tahliye edilmek zorunda kalacaklardı.

Prens Türki şunu fark etmişti: Çok daha ustalıklı bir yardım alması gerekiyordu.

21

Mekke'deki kuşatma başlamadan sadece iki ay evvel, hiçbir şeyden şüphelenmeyen İmparator I. Bokassa, Libya'nın başkenti Trablus'a resmi bir ziyaret düzenledi. Önce İslam dinini kabul edip sonra tekrar Katolik olan, Jean Bedel ismindeki İmparator, Kongo'nun sağ kıyısındaki çok yoksul ve karalarla çevrili bir Afrika ülkesini yönetiyordu. Fransız kolonisi zamanında Oubangui-Chari olarak bilinen Orta Afrika İmparatorluğu oldukça büyük bir nakit sıkıntısı içindeydi. Libya'nın değişken diktatörü Muammer Kaddafi'nin, Libya'nın petrolden kazandığı parayı kendisine yalakalık eden Afrikalı yöneticilere azar azar dağıtma alışkanlığı vardı. Bokassa da, Kaddafi'nin Batı karşıtı söylemlerini tekrarlayarak payına düşeni alabileceğini düşündü.

Afrika standartlarına göre bile alışılmadık biçimde zalim olan despot Bokassa, eski bir Fransız yüzbaşısı olarak yıllarca Fransız topraklarında yaşamıştı. Fransız istekleri karşısında uysal davrandığı müddetçe Paris'teki hiç kimse, onun siyasi muhaliflerini pişirip yeme eğilimini pek umursamıyordu. Fakat 1979 yılı sonbaharında, Libya Fransız destekli güçlerle Chad yakınlarında açık bir savaşın eşiğindeyken Fransızların sabrı tükendi.

Karanlık bir vakitte iki uçak dolusu Fransız Özel Kuvveti İmparatorluğun harap başkenti Bangui'ye indi. Hoparlörlerden havaalanındaki Orta Afrikalı askerlere kendi yerel lehçeleriyle seslenen Fransız askerler onları epey bir afallattı. Ardından birlikler için kutular dolusu nakit para taşıdılar. Başkent, tek bir kurşun dahi ateşlenmeden ele geçirilmişti.

Bu gözü pek –Fransa'nın Dışişleri Bakanlığı'ndan bile gizlenen– operasyonu düzenleyen Kont Alexandre de Marenches, Fransa'nın Service de Documentation Extérieure et de Contre-Espionnage (SDECE) adındaki istihbarat ajansının kel ve bıyıklı yöneticisiydi. Amerikan sosyetesinden bir annenin ve I. Dünya Savaşı'nda General Pershing'in yaveri olarak hizmet veren bir Fransız generalinin oğlu olan de Marenches, sadık, soğukkanlı bir savaşçıydı. II. Dünya Savaşı'nda Nazi karşıtı Fransız güçlerine en başından gönüllü olarak katılan Kont, ABD Genelkurmay Başkanı General George Marshall'a Fransız irtibat subayı olarak hizmet etti. Onun için Amerika'yla Atlantik müttefikliği çok yüceydi.

Devrik İmparator Bokassa'nın da şahitlik edebileceği üzere yirmi birinci yüzyılın başlarında alışıldık konumlarının tersine çevrilmesiyle, dönemin Fransız eliti, askeri güç kullanmaya ve ulusal çıkarları korumaya kati surette inanıyordu. Cumhurbaşkanı Valéry Giscard d'Estaing'in muhafazakâr hükümeti, Carter'ın ahlaki gayretlerine küçümseyerek bakıyordu ve Amerika'nın İran'daki iktidarsızlığı karşısında dehşete kapılmıştı. Amerika'nın diğer yanağını dönmeye dair bu yeni ve tuhaf eğilimi, de Marenches'e göre Batılı ideallere bir nevi ihanet niteliğindeydi. Ronald Reagan'a büyük hayranlık duyan Fransız Kont, Carter'dan 'bebek yüzlü izci oğlan' diye küçümseyerek bahsediyordu.

De Marenches, SDECE'nin başı olarak uzun zamandır Suudi Arabistan'ı büyük bir dikkatle inceliyordu; yıllar içinde buraya çok kez seyahat edip Kral Faysal ve onun varisleriyle bir ahbaplık geliştirmişti. Sosyal yardımın ilk başlarında Suudi Arabistan ABD'ye tamamen bağımlıydı; bu yüzden de Fransız casuslar ve Suudi Kraliyeti arasındaki iletişim petrol şirketi Aramco'ya bağlı Amerikalı telekomünikasyon memurları tarafından yürütülüyordu.

De Marenches bu dengesizliği düzeltmek için azimle çalıştı. Krallıkta, Albay C.'yi SDECE istasyon şefi olarak görevlendirdi. Sahra'da yıllar geçirmiş ve akıcı biçimde Arapça konuşan, deve kuvvetleri subayı olan Albay –de Marenches'e göre– 'deve gübresiyle beslenen kamp ateşinin etrafındaki bir çadırda çay içerek geçirilen uzun akşamlar boyunca' kıdemli Suudi prenslerle derin ilişkiler geliştirmişti.

Bütün bu çay içerek geçirilen geceler işe yaramıştı. 1970'lerin sonlarına doğru Fransa, Amerika'nın yanı sıra, Suudilere AMX tanklarını satarak

ve Toulon yakınlarındaki pek çok Suudi subaya ve özel kuvvet birliklerine eğitimler vererek Krallığın ana silah sağlayıcısı oldu.

Prens Türki Fransız istihbarat şefiyle ilk olarak, de Marenches 1974 yılında babası Kral Faysal'ı ziyaret ettiğinde tanışmıştı. Koca göbeği bir kemerle zapt edilemeyen devasa adam arkadaş edinmek istediğinde son derece eğlenceli ve etkileyiciydi. Türki onun 'sıra dışı' olduğunu düşünüyordu. 1977 yılında Suudi istihbaratının başına geçtikten sonra da Türki, de Marenches'in SDECE'siyle güçlü bir gizli ittifak kurarak CIA'in bölgede yetersiz kalmasıyla oluşan boşluğu doldurdu.

Batı yanlısı Mısır, Fas'ın casusluk teşkilatlarıyla İslam Devrimi'ne kadar İran'ı içeren bu ittifakın adı Safari Kulübü'ydü. CIA yetkilileri bu ittifakın atılımlarını imrenerek izlerken Safari Kulübü Somali'den Zaire'ye kadar casusluk operasyonlarıyla meşguldü. Afgan gerillalarına ilk ve ölümcül olmayan CIA yardımı henüz 1979 Temmuz'unda yavaş yavaş başlamasına rağmen, bölgedeki 1978 Nisan'ındaki Komünist işgalinin hemen ardından yeni filizlenmeye başlamış İslami direnişe para ve silah akıtan asıl güç Safari Kulübü'ydü.

Paris'le bu sıkı bağlar kadar Fransız kontuna duyduğu hayranlık sebebiyle de Prens Türki'nin Mescid-i Haram krizinden birkaç gün sonra telefon açıp de Marenches'den tavsiye istemesi oldukça doğaldı. Suudi Prens, Paris'in nasıl bir yardım sunabileceğini merak ediyordu.

"Hizmetinizdeyiz," diye yanıtladı Fransız istihbarat şefi. "Ne yapabiliriz?"

Prens Türki, gizli bir profesyonel yardımın çok makbule geçeceği yanıtını verdi.

De Marenches Mekke'deki kargaşa üzerine zaten düşünmüştü ve mabedin muazzam dini öneminin farkındaydı. ABD'nin bu hadiseye karışmış olabileceğinin sadece söylentileri çıkmasına rağmen önceki günlerde bütün Müslüman âleminde nasıl Amerika'ya saldırıldığını izlemişti. Böylesine hassas bir görevi gayrimüslim Fransız askerlere teslim etmek gerçekten gerekli miydi? Türki'ye, Kâbe kadar kutsal bir bölgeye sadece gerçek anlamda İslami bir gücün müdahale edebileceğini ima etti.

Aslında Suudi Arabistan'ın geleneksel Safari Kulübü'nden bir başka ortağı daha yardım etmeye epey istekliydi. Fas Kraliyet Protokol Başkanı General Moulay el Alaoui, Fas Kraliyet Jandarma Teşkilatı'nın birkaç yüz tane Fransız eğitimli komandosunu Mekke'ye çıkarma teklifiyle Cidde'ye gelmişti.

Fakat Suudilerin Araplara borçlu kalmaya hiç niyetleri yoktu. Ürdünlülerin ya da Faslıların yardımlarını isteseler kendileri sorarlardı. Kıdemli prensler, Suudi Arabistan'ın bu tehlikeli zamanlarda ihtiyacı olan şey sadece Fransızların sağlayabileceği üstün uzmanlık ve mutlak bir sağduyuydu.

Bu konuşmadan kısa bir süre sonra Cumhurbaşkanı Giscard d'Estaing resmi bir teklif sundu. Kral Halid'e şahsi bir mesaj ulaştırdı: Fransa, kutsal mabede yapılan bu saygısızlık karşısında çok sinirlenmişti ve böylesi meselelerde deneyimi olduğu için Majesteleri talep ettiği takdirde yardım sunmaya hazırdı. Riyad'dan yanıt neredeyse hemen geldi: "Ne kadar çabuk gelebilirsiniz?"

Fransız ve Suudi yetkililer, konuşmaları fazlasıyla gizli tutmak için o andan itibaren normal diplomatik kanalları es geçerek doğrudan birbirleriyle iletişime geçtiler. Cidde'deki Fransız elçiliği ve hatta ülkenin dışişleri bakanı bile bu işin dışında bırakıldı; iletişimler Riyad'daki Fransız askeri işbirliği görevinin başındaki General Hervé Navereau'ya teslim edildi.

Suudilerin verdiği yanıttaki umutsuzluğu fark eden General Navereau aynı gün bir uçağa binip Elysée başkanlık sarayında acil bir toplantı için aceleyle Paris'e gitti.

Ardında bıraktığı kriz, gittikçe daha çetrefilli bir hal almak üzereydi.

22

Mekke'nin bin yüz kilometre kadar doğusunda, taşlı çölle Basra Körfezi arasına sıkışmış, palmiyelerle çevrili vahalarda bu saatlerde, yıllardır Suudi hükümetinin politikalarına duyulan kızgınlıkla beslenmiş ve suyun öte yanındaki İran'da yükselen devrim coşkusuyla da ateşlenmiş bir başka ayaklanma başlamak üzereydi.

Katif, Safwa ve Sayhat gibi kıyı şehirleri, krallığın 350.000 kişilik güçlü Şii azınlığının kaleleriydi. Bu küskün Şiiler, Suudi nüfusunun küçük bir kısmını oluştursa da Suudi petrolünün neredeyse tamamına ev sahipliği yapan engin Doğu Bölgesi'nde çoğunluktaydılar. O dönemde, bu petrolü çıkaran şirket olan Aramco işçilerinin de üçte birinden fazlasını oluşturuyorlardı.

Suudi devleti, 1913'te Arabistan'ın doğu kıyısını fethettiğinden beri Şii topluluğunu yoksul kenar mahallelere sürgün etmişti. Şii şehirleri ve kasabaları kelimenin tam anlamıyla Suudi Arabistan'a bu yeni servetini kazandıran petrol yataklarının üzerinde oturmasına rağmen Krallığın kalanını dönüşüme uğratan hevesli gelişim projelerinin dışında tutuldular. Tek sorun, bölgedeki petrolün, oranın yerlilerine fayda sağlamaması değildi. Aramco'nun, Şii vahalarının yeraltı su kaynaklarından çektikleri sularla petrol kuyularını doldurma uygulaması ekolojik bir felakete sebep oldu. Su tabakasının alçalması, sulama kanallarının kurumasına yol açarak bölgenin bir zamanlar pek lezzetli olan bitki örtüsünü tozlu çalılara dönüştürdü.

Şiilere yapılan ayrımcılık petrol kaynaklarını dağıtmamakla sınırlı değildi. Tam anlamıyla kâfir değilse bile sapkın olarak kabul edilen Şiiler Suudi hükümet işlerindeki kıdemli pozisyonlara ve orduya alınmıyordu. Hükümet okullarında Şii çocuklara kendi mezheplerinin, gerçek inancı baltalamayı amaçlayan şeytani bir Yahudi icadı olduğu öğretiliyordu. Şii yemekleri mundar olarak görülüyordu. En önemlisi de, başlıca Şii dini Aşure festivali sırasındaki matem alayları devlet tarafından yasaklanmıştı.

Muharrem ayının onuncu gününe denk gelen Aşure festivali, Ali'nin oğlu, Peygamber Muhammed'in torunu olan Hüseyin'in şehitliğini anar. Hüseyin'in çok daha büyük Sünni güçlerine karşı Kerbela'da yaptıkları muharebede ölümünün trajedisi Şiiler için, Müslüman dünyadaki Sünni çoğunluk tarafından kendilerine yanlış yapıldığının bin yıllık ifadesidir. Geleneksel, kana bulanmış Şii alaylarında müminler göğüs kafeslerini dövüp demir zincirlerle kendilerini kırbaçlayarak ve hatta bıçakla alınlarını keserek Hüseyin için yas tutarlar.

Cüheyman Sünni olmasına rağmen -Muharrem ayının ilk gününde, Aşure şenliğinden tam olarak on gün önce başlayan- Kâbe'yi ele geçirişi, yılın bu zamanlarında Şii topraklarını ele geçiren dini coşkunluğu kuvvetlendirdi. Doğu Bölgesi'ndeki Şiiler -Riyad ya da Mekke'deki Vahhabi fanatiklerinin aksine- Cüheyman'ın planına ya da ideolojisine ilişkin çok az şey biliyordu; birkaç kişi Şii özgürlükleri ve niyetleri için Mekke'deki silahlı adamların, Suudi devletinden çok daha fazla düşmanlık teşkil ettiğini fark etmişti.

O hafta Mekke olayları hakkındaki heyecan verici söylentiler Şii şehirlerine yayılırken fevri genç fanatikler, Cüheyman'ın, Suud Hanesi'ne karşı İran tarzı bir devrim olarak hayal ettikleri ayaklanmasına hayran kalmışlardı. Suudi güçlerinin Mescid-i Haram'da sergiledikleri güçsüzlük bu fanatiklerin de kendi memleketlerinde harekete geçip nefret edilen rejime karşı ikinci bir savaş cephesi açmaya cesaretlendirdi. Düşmanlarının düşmanı olan "Mücahit Cüheyman" sonraki yıllarda Şii devrimcilerinin beklenmedik idolü haline geldi.

Suudi güvenlik servisleri aylardır Şii İran'ın, Doğu Bölgesi'nde bir huzursuzluk yaratmak için yerel halkla olan dini yakınlığını kullanmasından korkuyordu. Zahran'daki Amerikalı Başkonsolos Ralph Lindstorm'un

Mekke krizinin ilk gününde Washington'a gönderdiği telgrafta uyardığı İran tahriki dayanaksız değildi: İranlılar gerçekten de Suudi rejimini istikrarsızlaştırmak niyetiyle istihbarat ajanlarından ve din adamlarından geniş bir ağ yürütüyordu. Mekke krizinin yükseldiği son günlerde Arapça yapılan İran radyo yayınlarının tonu gittikçe daha keskin bir hal alarak Suudi Şiilerini ayaklanıp 'zorba hükümeti' devirmeye teşvik ediyordu.

Şirketleri Aramco'yu işletmede hâlâ çok önemli rol oynayan Amerika bu yayınlarda toplumun düşmanı olarak lanse ediliyordu. İlk defa olarak, Amerikan karşıtı hisler, Suudi Arabistan'da yaşayan 40.000 Amerikalının çoğunun evi olan Doğu Bölgesi'ndeki petrol üretimi yapılan alanlara yayıldı. Mekke krizinin ilk gününde Aramco'nun güvenlik şefi Lindstrom'a, kritik Ras Tanura terminali yakınındaki Şiilerin Amerikalıları bölgeden 'kovmak' için bir kampanya başlattıklarını aktarmıştı.

Günler sonra Aramco'nun Abkayk, Ras Tanura terminalindeki ve diğer Suudi petrol tesislerindeki en az elli Amerikalı çalışan, Şii devrimcilerden tehdit mektupları aldı. "Bütün Amerikalı tesisler ve mallar yok edilecek, bilin," diye yazıyordu mektupta tumturaklı ve dilbilgisi kurallarına uymayan bir İngilizceyle. "Çok ciddiyiz ve hepinizi mahvitmeye [metinde yazıldığı haliyle] kararlıyız."

Bu tehditleri kanıtlarla destekleyen CIA, Veliaht Prens Fahd'a korku verici bir istihbarat raporu iletti: Şii devrimciler Doğu Bölgesi'ndeki başlıca rafinerilerden birini patlatıp bunu Amerika'nın üstüne yıkarak propaganda yapmaya niyetleniyordu.

Körfezin Arap kesimindeki tahripleri koordine eden İranlıların sözcüsü, Tunus Hilton Oteli'ndeki Arap Ligi zirvesine paldır küldür girmeye çalışan ve ateşli vaazları hâlihazırda yakındaki Bahreyn ada devletinde Şii ayaklanmasını ateşlemiş olan Irak doğumlu Hadi Müderrisi'ydi. Müderrisi, Tunus'a gitmeden sadece birkaç hafta önce Safwa ve Katif'teki Şii ibadethanelerinde İslami devrimi bizzat müjdelemişti.

Suudi Arabistan'ın yerli Şiileri arasında en kıdemli İslami devrimci cübbesi, Katif doğumlu şeyh Hasan el-Saffar'a aitti. Saffar ve diğer radikal Suudi Şiileri yıllar boyunca teolojik yeteneklerini ve siyasi komplo becerilerini Kuveyt'in göreceli olarak daha güvenli el-Resul el-Azam dini akademisinde geliştirdiler. Tıpkı Cüheyman gibi onlar da propaganda broşürlerini ve isyancı risalelerini Kuveyt'te bastırdılar.

Bugün Suudi Şiilerinin başlıca lideri olmaya devam eden Saffar, kendi insanlarını ustalıklı bir biçimde Vahhabi rejimine olan bağlılıklarını terk etmeye teşvik etti. Cüheyman gibi o da, yaşlı din adamlarını ve ileri gelenleri Suud Hanesi'ne gereksiz yere yardım ettiği gerekçesiyle lanetledi. "Akla ket vuran, bedeni bitap düşüren, ilerlemelere engel olan aşırı korku, toplumumuzun kaygı verici çoğunluğunun mustarip olduğu bir hastalıktır," diye iddia etti. "Tehlikenin meydana gelmesini beklemek tehlikenin kendisinden çok daha kötüdür ve tehlikeye saldırmak daha iyi bir seçenektir."

1400 yılının Muharrem ayından hemen önce, Cüheyman'ın Mekke'yi ele geçirme hareketini yürürlüğe koyması gibi Saffar da gizlice Suudi Arabistan'a girip Doğu Bölgesi'ndeki hüseyniyelerde –Hüseyin'e yas tutmaya adanmış Şii mabetleri– gizli dersler verdi. Bu derslerde Saffar ve yardımcıları Şii toplumunun mevcut durumunu Kerbela Savaşı'yla karşılaştırdı. Böylesi bir paralellik, Aşure kutlamaları gibi dini bir bayramı kaçınılmaz bir biçimde Suud Hanesi'ne karşı taşan bir öfkeyle doldurdu; Suudiler, aziz Hüseyin'i şehit eden Sünni halifelerin günümüzde vücut bulmuş halleri gibiydi.

25 Kasım 1979 gecesinde Katif'teki Sinnan hüseyiniyesindeki bu derslerden birinden sonra coşkulu bir genç minderinden fırlayıp avazı çıktığı kadar "Allah-u Ekber" diye bağırdı. Görgü tanıklarının hatırladığı kadarıyla geleneksel cübbeler ve ekose başörtüleri içindeki yüzlerce genç adam buna karşılık "Allah-u Ekber" diyerek bağırdılar. Ardından hepsi birden yumruklarını sallayıp devrimci sloganlar atarak binadan sırayla çıktılar.

Bu yeni gelişen güruh Katif'in merkezine doğru topluca yürüdüler; burada polis sıra halinde bekliyordu. O gün Suudi birlikler hâlâ Mekke Mescid-i Haram'daki topyekûn taarruzda ağır kayıplar verdiğinden ordunun buradaki varlığı zayıftı. Polis hoparlörlerden bu gösterinin yasadışı olduğunu bildirip Şii protestocuları dağılmaya çağırdı. Buna gelen yanıt kulakları sağır edici bir "Allah-u Ekber" çığlığıydı. Bazı önde gelen tüccarlar ve aşiret liderleri, böyle gösterilerin topluma karşı istenmeyen sonuçlar doğurmasından korkarak herkesi sakin olmaya çağırdılar fakat genç yobazlar tarafından mağrurca kenara itildiler.

Gergin bir bekleyişten sonra polisler kalabalığa koşup protestocuları coplarla dövmeye başladılar. Göstericilerden bazıları taş atarak direnmeye

çalıştılar fakat memurlar biber gazı atmaya başladığında geri çekilmek zorunda kaldılar. Kısa bir süre sonra gaz bulutları o kadar kalınlaştı ki isyancılar artık birbirilerini göremez oldular.

Protestolar o akşamlık son bulmuştu.

Yine de Suudi yetkililer Şiilerin bu hoşnutsuzluk gösterisi karşısında oldukça sarsılmıştı. Suudi petrol endüstrisinin kalbinde gerçekleşecek büyük ölçekli bir ayaklanma Suud Hanesi'ne hâlihazırda dayanılmaz durumdaki Mekke travmasından bile daha çok zarar verirdi. Genel İstihbarat Dairesi'nin Doğu Bölgesi'ndeki yöneticisi, Tümgeneral Hüseyin Malki, ertesi sabah Başkonsolos Lindstrom'la yaptığı toplantıda heyecanlı bir biçimde İran tahribi hakkında söylenip duruyordu; Mescid-i Haram'ın ele geçirilişinin 'bunu destekleyen kişilerin asıl amaçlarından dikkati dağıtmak için tasarlanmış bir operasyon' olabileceğini iddia etti.

Şiddet eylemleri saatler sonra, ağırlıklı olarak il yetkililerine, Amerikan elçiliğine ve Aramco idari merkezine ev sahipliği yapan modern, Sünni bölge kenti Dammam-Zahran el-Khobar'a en yakın Şii topluluğu olan Sayhat şehrinde yeniden başladı. Akşam namazından sonra Sayhat hüseyiniyesinden akın halinde çıkan göstericiler savaşa hazırdı: Demir çubuklar, sopalar ve taşlar taşıyorlardı. Hükümet birlikleri için sınırlı bir tehlike arz ediyorlardı. Mescid-i Haram'ı işgal eden Cüheyman'ın Bedevilerinin aksine Suudi doğu kıyılarının şehirli Şiilerinin ne bir askeri eğitimleri vardı, ne de ateşli silahlara sahiplerdi.

İşte bu sebeple Sayhat'taki kalabalığa biber gazı atıldığında protestoculardan bazıları polislerin silahlarını kaparak güçlerdeki dengesizliği eşitlemeye çalıştı. Bu arbedeye katılan gençlerden biri de Aramco endüstriyel eğitim merkezinden yeni mezun olmuş Hasan el-Kalaf'tı. Bir anlatılana göre genç, polisin elindeki silaha doğru atıldı. Polis memuru dikkat kesilip Kalaf'a ateş etti. Şii ayaklanmasının pek çok şehidinden ilki ölmüştü. Gencin cesedi isyancılar tarafından kapılıp el-Suud'un işlediği suçların bir sembolü olarak Sayhat caddelerinde teşhir edildi.

O gece Suudi hükümeti, bu yerel ayaklanmanın yayılmasıyla öyle panikledi ki Ulusal Muhafız Birlikleri'ni caminin yüzeyinin güvenliğinin yeni sağlandığı Mekke'den çekmeye başladılar. Muhafızlar'ın bütün

müfrezeleri alelacele isyancı Şii bölgesine akın etti. Mekke'deki isyancıların acımasız kurşunlarıyla yaralanan Bedevi birliklerinin çoğu Cüheyman'ın adamları arasında yer alan kendi neseplerinden adamlarla savaşmakta gönülsüzlerdi. Fakat doğudaki 'kâfir' Şiilerle savaşmakta hiç böyle bir vicdan azabı hissetmediler. Katif ya da Sayhat'taki isyancılara hiç merhamet edilmeyecekti.

Körfez ticaretinin, balıkçılığın ve inci alışverişinin kadim merkezi olan Katif, mercan ve balçıktan yapılmış girift, kale gibi evlerin arasında zikzak çizen dar ara sokaklardan bir labirentti. Bin yıldan uzun zaman önce Karmati kâfirlerinin Mekke'den Siyah Taşı çalarak getirdikleri şehir burasıydı. Neredeyse tamamı Şii olan şehir, ayaklanma genişleyince hükümet birliklerinin rahatça kontrol altına alabilecekleri gibi bir yer değildi.

28 Kasım Çarşamba sabahı Katif'li genç adamlar Sayhat'taki ölümün intikamını almaya kararlıydılar. Önceki gece şehrin önde gelenlerinden bazılarının tutuklandığı haberleriyle iyice alevlendiler. Şeyh Saffar gibi ayaklanmanın kıdemli liderleri saklanmak zorunda kalmışlardı; en sonunda da çölü geçerek Suriye'ye kaçacaklardı.

Şehre yeni varan Ulusal Muhafız Birlikleri oldukça kalabalıklardı; makineli tüfekleri üstü açık kamyonlara yerleştirilmiş, kaygı verici biçimde şehre dönmüştü. Protestocular öncelikle yerel hükümet merkezine yoğunlaşıp binayı taş yağmuruna tuttular. Göstericilerden düzensiz bir grup Muhafızlar'ın saflarına yaklaşırken Humeyni'nin portrelerini sallıyorlardı; kalabalığın içinden bazıları, birliklerdeki Şii karşıtı önyargılara cevap olarak Ayetullah'ın kendisi tarafından da sevilen akılda kalıcı bir slogan atmaya başladı. "*La Sunniya la Shiiya, wahda wahda islamiyya,*" diye bağırdı göstericiler. "Ne Sünni var, ne Şii, yalnızca İslamın birliği."

Birlikler bundan etkilenmemişti. Göstericiler durmayı reddedince makineli tüfeklerden göğüs hizasında ateş açıldı. İlk yaylım ateşi kalabalık tarafından neredeyse şaşkınlıkla karşılandı. Ardından korku çığlıkları ve ölmek üzere olanların çıkardıkları sesler eşliğinde kalabalık, kaos içinde dağıldı. Bazıları koşarak kaçtı; bazıları kan göllerinden yaralıları kaldırmaya çalıştı. Hükümet hastaneleri vurulanları almayı reddettiği için ateşli ve çoğu sanrılı mağdur birkaç Şii doktor ve hemşirenin ilk yardım sağladığı hüseyniyelere götürüldü.

Ölülerin yıkanmamış cesetleri –en az beş tanesi– de hüseyniyelere doğru çekiştirildi ve ardından caddelerde sürüklendi. Göstericilerin cübbelerine bulaşan şehitlerin kanı, henüz gösterilere katılmamış olanları artık evde oturmanın bir seçenek olmadığına ikna etmek için bir sembol niteliğindeydi.

Muhafızlar etrafı kuşattığında birliklere, tek başına yürüyen herkesi tutuklamaları emri verildi. Bu oldukça riskli bir görevdi: Eski Katif şehrinin dar ara sokakları, bölgeye aşina olmayan askerlere tuzak kurmak için mükemmel seçenekler sunuyordu. Şehrin içlerine doğru fazla ilerleyen Muhafız nöbetçileri, bıçaklı ve demir sopalı bir grup genç tarafından birer birer saldırıya uğradı. Birlikler öldürülünce onların silahları da Muhafızlar'a karşı kullanılmaya başlandı.

Şii isyanının bütün Doğu Bölgesi'ne yayılıp ülkenin petrol üretimini aksatmasından korkan Suudi hükümeti o gün, Katif etrafındaki Şii merkezine giden bütün yolları kapayıp telefon hatlarını kesti. Tıpkı bir hafta önce Mescid-i Haram'ın ele geçirilmesi sırasında olduğu gibi, sıkı bir sansüre tabi medyada, bu rahatsız edici haberlere ilişkin tek bir ipucu bile yoktu. Bunun yerine Kral Halid, Humeyni'yi yatıştırmak için İran'ın Mescid-i Haram meselesinde sergilediği 'İslami, kardeşçe tutum' sebebiyle şükranlarını sunan bir telgraf gönderdi.

23

Cumhurbaşkanı Valéry Giscard d'Estaing, Paris'teki Elysée Sarayı'nın zarif görkemi altında, öğlene doğru gizli bir toplantı yapmak üzere kıdemli askeri yardımcılarını bir araya topladı. Tartışacağı konu yabancı bir toprağı ilgilendirmesine rağmen, büyük bir gizlilik sağlamak adına Fransız dışişleri bakanı toplantıya davet edilmemişti. Yumuşak koltuklarda Savunma Bakanı Yvon Bourges, Ulusal Jandarma Teşkilatı komutanı ve Riyad'dan yeni gelen General Navereau oturuyordu.

Doğu Bölgesi'ndeki Şii şehirlerinde yayılmaya başlayan ayaklanma henüz halka bildirilmemiş olsa da –tıpkı CIA gibi– Fransız istihbaratı, el-Suud'un karşı karşıya olduğu yeni sorunlardan hâlihazırda haberdardı. General Navereau, Krallığın gidişatına dair karamsar bir tablo çizdi. Suudi Kraliyeti'nin çökmenin eşiğine geldiğini bildirdi. Suudi yetkililer, Cüheyman'ın Mekke'deki direnişinin boyutu konusunda ciddi biçimde yanlış bir hükme varmışlardı; bunun sonucu olarak da Suudi birlikler tam bir katliama maruz kalmışlardı. Suudi Ulusal Muhafızlar Mescid-i Haram'da daha fazla savaşmak istemiyorlardı. Amerikalılar karadan yardımcı olmaya çalışmış ve başarısız olmuşlardı. Fransa son umutlarıydı. Özgür Dünya'ya petrol sağlamayı garanti eden bir Krallığı kurtarmak Fransa Cumhuriyeti'nin sorumluluğu haline gelmişti.

Fransız düzenli ordusunun –hatta meşhur Yabancı Lejyonunun bile– bu iş için uygun olmadıkları açıktı. Mekke dolaylarına çıktıkları takdirde Fransız yardımının gizli kalmasının imkânı yoktu. Ve böylesi hassas bir

durumda, bu işe Fransa'nın dâhil olduğu haberleri Humeyni'nin Suudi rejimine karşı propagandalarını kaçınılmaz olarak daha da körükler, Krallığın durumunu daha da riskli bir hale sokardı.

Görülen o ki, bu itirazlar çok özel bir birlik olan, çevik ve ketum Groupe d'Intervention de la Gendarmerie Nationale için geçerli değildi. Filistinli teröristlerin İsrailli atletleri rehin aldıktan sonra öldürdüğü 1972 yılındaki Münih Olimpiyatları'ndaki felaketten sonra oluşturulan GIGN, o dönem –dünyanın değilse bile– Avrupa'nın en iyi eğitimli özel kuvveti olarak nam salmıştı.

Jandarma Teşkilatı'nın bir parçası, Fransız ordusunun güvenlik görevlerini uygulayan GIGN, cesaretini zaten kanıtlamıştı. Suudi kıyılarından Kızıldeniz'in karşısında yer alan Cibuti'de, 1976 yılında bir grup terörist, Fransız öğrencilerle dolu bir otobüsü ele geçirmişti. Paris'ten gelen GIGN komandoları önce militanları sakinleştirici ilaç içeren yemekleri yemeye ikna etmiş, ardından –Münih fiyaskosundan aldıkları derslerle– neredeyse bütün çocukların yara bile almadan kaçmalarını sağlayacak biçimde aynı anda baraj ateşi açmışlardı.

Kıdemli Suudi prensleri de bunları gayet iyi biliyordu. Prens Naif GIGN komandolarını 1979 baharında, Satory adında bir Fransız kasabasındaki askeri bir gösteride izlemişti.

Suudiler için yapılan gösteriden sorumlu GIGN subayı, o zamanlar otuz üç yaşında olan, birliğin yardımcı komutanı Teğmen Paul Barril'di. Karmaşık sarı saçlara ve yanıltıcı, bebeksi bir gülümsemeye sahip mavi gözlü savaş dalgıcı, İtalyan sınırındaki bir dağ mevkiinde yetişmiş, üçüncü jenerasyon bir jandarmaydı. Terörizm karşıtı, kasvetli dünyada yükselen bir yıldız olan Barril, Batı Berlin'deki görevlerinden sonra GIGN'e katıldı; Berlin'de bir AMX-13 savaş tankını kumanda etmiş, Nazi savaş suçlusu Rudolf Hess'i koruma görevinde yer almış ve müttefikler-arası eğitim merkezinde Amerikalı askerlere ders vermişti.

Barril, Batı Berlin'de aynı zamanda amatörce casusluk işlerine başlamış, Sovyet bölgesinin fotoğraflarını çekmek ve şehrin Fransız kısmına gizlice girmeyi başaran Doğu Alman ilticacılarını yakalayıp sorguya çekmede Kont de Marenches'in SDECE ekibine yardımcı olmak için Berlin Duvarı'nın diğer tarafına baskınlar düzenlemişti. Bu istihbarat bağları, genç subayın düşük rütbesine rağmen, Fransız devletinin koridorlarında pek çok arkadaş edindiği anlamına geliyordu.

Bir GIGN komandosu olarak dünya çapında –El Salvador'dan Tahiti'ye kadar– son derece gizli görevlere zaten gönderilmişti. Barril görevde değilken, birliğin Paris yakınlarındaki Maisons-Alfort'ta bulunan üssünde, en yeni silahları ve casusluk cihazlarını denerdi. O dönem hâlâ tuhaf görülen bir ekipmana özellikle vakit ayırıyordu: Bu, bir Kevlar kurşungeçirmez ceketti.

Prens Naif için, silahları parlayan Barril'in komandoları, bir iple sarkarak helikopterden indiler. Ardından Teğmen, Magnum 357'sini, boynuna kilden bir tabak asmış olan bir askerin üstüne boşalttı. Tabak binlerce parçaya ayrıldı ve şaşkınlık içindeki Prens Naif, sırıtmakta olan askerin Kevlar yeleğindeki hâlâ sıcak olan kurşunları toplamaya çağrıldı.

Fakat gösteriden sonraki sohbet hızla tersleşti. Naif, Barril'e, Krallığın petrol kaynaklarını olası bir İran sabotajından korumak için, Suudi askerlere savaş dalgıçlığı ve komando eğitimi verip veremeyeceğini sordu.

"Bu adamlar ne kadar eğitimli?" diye sordu Barril.

"Bunlar Bedevi. Yüzme bile bilmezler," diye yanıtladı Prens Naif dürüstçe.

"O zaman imkânsız. İşe yaramaz," diye dalga geçti Fransız küçümseyerek.

Böyle bir terbiyesizlik karşısında kızan Prens Naif, Teğmen'e ters bir bakış attı. Fakat Satory'deki o gösteri yine de aklında yer etmişti. Aylar sonra Prens Türki, Kont de Marenches'e telefon açıp Fransız yardımı talebinde bulunduğunda Suudiler, özellikle GIGN'i istemişti.

O zamanlar yirmi, otuz tane jandarmadan oluşan birlik, Yüzbaşı Christian Prouteau'nun komutası altındaydı. Seçkin Saint Cyr askeri akademisinden mezun, otuz beş yaşındaki Prouteau, bir komandonun dövüş sanatlarına duyduğu bağlılığı, antika saatlere duyduğu daha entelektüel bir tutkuyla birleştirmişti. Rahatlamak için de GIGN rock grubunda gitar çalıyordu.

Prouteau, Ulusal Jandarma Teşkilatı merkezine çağrıldığında Maisons-Alfort'ta adamlarıyla eğitimdeydi. Satory'deki gösteriden sonra yüzbaşılığa terfi eden Barril, bunun sebebini derhal tahmin etti. Komando arkadaşlarına bunun, Mekke'deki sıkıntıyla bir ilgisi olabileceğini söyledi. Haklıydı

da. Prouteau birkaç saat sonra, Jandarma Teşkilatı şefi tarafından Elysée Sarayı'na götürülmüştü, şimdi de yüce Cumhurbaşkanı'nın karşısında oturuyordu.

Resmi ve son derece kibar olan Cumhurbaşkanı Giscard d'Estaing, Fransız Devrimi'nden sonra tükenmiş olan asil d'Estaing unvanı, cumhurbaşkanının burjuva babası tarafından taşralı ailenin sosyal konumunu iyileştirmek maksadıyla yalnızca 1922 yılında alınmış olsa da bir aristokratın doğasında var olan özgüveni barındırmıyordu. Elips biçiminde, hoş hatları olan bir yüze sahip, sırık gibi ve kel bir adam olan Giscard d'Estaing toplantı boyunca pek fazla konuşmadı. Fakat ağzını açtığında da talimatları netti. "Elinizden gelenin en fazlasını yapın," diye emretti Prouteau'ya.

Yüzbaşı bu emre, adamlarının harekete hazır olduklarını söyleyerek karşılık verdi. Sadece tek bir endişesi vardı: Operasyon sona erdiğinde ekibini Suudi Arabistan'dan nasıl gizlice çıkaracaktı? Gizlilik ihtiyacı sebebiyle Mekke'de hiçbir Fransız uçağı bekleyemezdi. Ayrıca en yakındaki Fransız üssü de yüzlerce kilometre uzaklıktaki Cibuti'deydi. Kendisine bu tür detayların, komuta zinciri aracılığıyla çözüleceği söylendi.

Maisons-Alfort'taki üsse dönen Prouteau, Suudi Arabistan'a gönderilecek birliği topladı. Prouteau, genellikle GIGN operasyonlarında bizzat yer alsa da bu defa geride kalmayı tercih etti. Böylece, beklenmedik terslikler çıktığı takdirde komandoların Fransa tarafından yüzüstü bırakılmamasını garantilemiş olacağını düşündü. Arabistan'a gidecek kişi Barril'di.

Artık eşit rütbeye sahip, iki hırslı adam olan Yüzbaşı Prouteau ve Barril'in sonraki yıllarda bozulacak, zor bir ilişkisi vardı. Yine de 1979 yılındaki hiyerarşi açıktı. Prouteau'ya adamları 'le grand'* derken, Barril'in lakabı 'le petit'** idi.

Suudi Arabistan'a Barril'le birlikte gitmek üzere iki adam daha görevlendirildi. O zamanlar otuz dokuz yaşında olan Astsubay Ignace Wodecki, genç subay GIGN'e ilk katıldığında Barril'in zindelik testini denetleyen jandarmaydı; genci birkaç kilometre fazladan koşturarak epeyce sinirlendirmişti. Polonyalı bir kömür madencisinin oğlu olan

* Fr. Büyük. (Ç.N.)
** Fr. Küçük. (Ç.N.)

Wodecki, hayalperest, birden çok dil bilen Barril'in aksine kurallara sıkı sıkıya bağlıydı. Prouteau'nun onu Suudi Arabistan'a göndermesinin asıl sebebi de buydu: Bağımsız rapor vermesini ve Barril'in düşüncesizce hareketlerini kontrol altında tutmasını istiyordu. Ekibin üçüncü üyesi olan Christian Lambert, otuz iki yaşındaki bir patlayıcı uzmanı ve GIGN'in bir başka emektarıydı.

Barril, Suudi Arabistan'a gitmek için yola çıkmadan önce Savunma Bakanı Bourges tarafından çağrıldı. Bakan, bu görevi o kadar da zor bulmuyordu. "Mağara gibi bir yerden birkaç tane geri zekâlıyı çıkaracaksınız," dedi Barril'e umursamazca. "Altı üstü birkaç el bombası atacaksınız. Çocuk oyuncağı."

Fakat komandolar en kötüsüne hazırlandılar. Ne beklemeleri gerektiğini hiç bilmiyorlardı. İstihbarat desteği o kadar kıttı ki Prouteau mabedin yapısına aşina olmak için Mescid-i Haram'ın bir fotoğrafını bir dergiden yırtmak zorunda kalmıştı. O gün daha sonra İslam hakkında hızlıca bir ders için gazeteci bir arkadaşını aramıştı. Prouteau ve Barril durum üzerine fikir yürütürlerken her iki subayın da aklına kimyasal silahları kullanma fikri geldi; CIA tarafından hâlihazırda denenmiş olan bu taktikten onların haberi yoktu.

"Onları bodrumdaki fareler gibi gaza boğacağız," dedi Prouteau düşünceli bir tavırla.

Fransız, bilindik biber gazı yerine diklorobenzilidin-malononitril karışımı, etkili, konsantre bir kimyasal toz karışımı kullanmayı tercih etti. Askerlerin kısaca CB adıyla bildiği bu kimyasal Fransa'daki ve yurtdışındaki rehin alma olaylarında GIGN tarafından zaten kullanılmıştı. Barril, Maisons-Alfort'taki eğitim sırasında bu malzemeyi kendi üzerinde bile denemişti; bu süreçte de neredeyse kör oluyordu.

170'den fazla kişinin ölümüne yol açan felakette, Çeçen isyancılar tarafından 2002 yılında Moskova Tiyatrosu'nda ele geçirilen rehineleri serbest bırakmak için Rusyalı birliklerce kullanılan gaza benzeyen CB solunumu tıkayıp saldırganlığı önleyen, tahriş edici bir maddedir. Maruz kalan kişi hızla uzaklaştığı takdirde ölümcül olmayan karışım, Barril'in hesaplamalarına göre, kapalı bir alanda bir metre küpte sadece 0.3 miligram olduğu takdirde beş dakika içinde kişiyi öldürebilir. Bu Fransız tozu, ayaklanmaları kontrol altında tutmak için kullanılan yüzde otuz ya da

daha az yoğunluklu biber gazıyla kıyaslandığında yaklaşık olarak yüzde yüz yoğunluğa sahip bir aktif maddedir.

Üç Fransız, az bir miktar CB ve patlayıcılar, gaz maskeleriyle kurşungeçirmez yelekler aldılar. Yanlarında bu teçhizatla, 29 Kasım Perşembe günü Paris yakınlarındaki Villacoublay askeri havaalanına vardılar. Oradan, sabah altıda, genellikle kıdemli hükümet yetkililerinin kullandığı Mystére-20 özel jetiyle havalandılar. General Navereau da GIGN komandolarıyla birlikte seyahat ederek onlara el-Suud'un içinde bulunduğu kötü durumun girift yanlarını açıkladı.

Hükümet evraklarında 'Mekke' adı asla kullanılmadı. Bunun yerine, Ulusal Jandarma Teşkilatı seyahat sıra numarası 3016, Barril, Wodecki ve Lambert'in istikamet Suudi Arabistan, Riyad olmak üzere 'askeri inzibat görevi'ne sevk edildiği anlamına geliyordu.

Jet, yakıt ikmali için Kıbrıs, Larnaka'da durdu; Suudi başkentine de akşam altı civarında indi. Burada Fransız komandolar, havaalanından doğruca Suudi kurmay heyetiyle bir toplantıya götürüldü. Şehir, gerilimli ve terk edilmiş gibi görünüyordu. Suudi generallerin bulunduğu saraydaki her şey, devrim zamanlarını çağrıştırıyordu. Gittikçe derinleşen bir kasvet ve şüphe havasındaki stresli birlikler, ellerindeki kocaman makineli silahları dört bir yana doğrultulmuş, gösterişli halıların üzerinde konuşlanmıştı. Barril, askerlerin yanlarından geçerken bir meslektaşına, biri yanlışlıkla silahını ateşlese bütün Suudi askeriyesinin çapraz ateş açarak birbirilerini öldürebilecek kadar gergin olduğunu fısıldadı.

Barril kendini göbekli Suudi generallerine tanıttıktan sonra Mekke'deki bu isyancıların tam olarak kimler olduklarını sordu. Onu şaşırtan bir şekilde Suudiler bunu bilmediklerini söylediler. Şaşırma sırası bu sefer onlara geçmişti. Suudiler, bir şekilde daha kalabalık bir ekip beklediklerinden Barril onlara Fransız görev ekibinin sadece kendisi ve başka iki komandoyla gerçekleştirileceğini açıkladığında hayrete düşmüş gibi görünüyorlardı.

Kendilerine bir askeri ataşenin eşlik ettiği Fransız komandolara, kıdemli bir Suudi generalin –muhtemelen Mekke Valisi Prens Fawwaz'ın– onları karşılayacağı teminatı verildi. Ardından komandolar tekrar havaalanına götürüldüler; burada büyük bir taşıma uçağı motorlarını çalıştırmıştı bile. Bu noktadan itibaren görev tamamen gizlilik içinde gerçekleşti. Barril ve adamları, gerçek kimliklerini gizlemek adına pasaportlarını

ve askeri evrakları Fransız elçiliği görevlisine bıraktılar. Sivil kıyafetler giyen –Barril bir kovboy kemeriyle geniş paça bir jean pantolon giydi– adamların yanında artık kişisel koruma için silahları da, güvenilmez Suudi telefon sistemi dışında üstleriyle iletişime geçmek için bir yolları da yoktu. Dışarıdan bakanlar için, hikâyenin tamamen ikna edici olmasını zorlaştıracak biçimde biraz fazla kaslı ve geniş omuzlu olmalarına rağmen üç tane Fransız işadamı gibi görünmeye çalışmışlardı.

Rahatlatıcı bir biçimde onları Riyad'dan alan uçağın ekibi Amerikalıydı; uçuş boyunca Fransızlarla samimi bir şekilde sohbet ettiler. Komandolar sonunda Taif askeri havaalanına vardığında neredeyse gece yarısı olmuştu. Onları karşılamak için ne bir general, ne de bir Prens gelmişti. Bir süre sonra düşük rütbeli bir Suudi subay Fransız komandoları karşıladı. Onları, Suudi kışlalarında değil, Taif'in mermer ve camdan Intercontinental Oteli'nde bulunan odalarına götürdü.

Ertesi sabah GIGN komandolarına, Fransa'da okumuş ve akıcı bir şekilde Fransızca konuşan, Suudi silahlı kuvvetlerinde binbaşı olan bir rehber atandı. Teçhizatlarını pistten aldıktan sonra, Suudi ev sahiplerince temin edilmiş beyaz bir Peugeot GL ile Suudi birlikler için eğitimlerin başlayacağı gözlerden uzak bir villaya doğru yola çıktılar.

Bu toplantılardan ilki, bomboş bir sınıfta gerçekleşti; sınıfta sadece bir karatahta, eski püskü sandalyeler ve duvarda da Mescid-i Haram'ın çerçeveli bir resmi vardı. Fransızlar, Suudi subayların morallerinin ne kadar çökük olduğunu görünce afalladılar. Bazılarının aldıkları hafif yaralardan dolayı sargıları vardı. Bir kısmı yoldaşlarının isyancıların ateşi altında nasıl düşüp öldüklerini anlattılar. Hiç kimse, savaş alanına geri dönmeye istekli görünmüyordu. Barril, bu adamları caminin karanlık, rutubetli merdivenlerinden, Cüheyman'ın adamlarının –yukarıdan görülmeksizin– ıskalamadan atışlar yaptığı bodrum katına inmeye ikna etmenin aşırı derecede zor olacağını fark etti.

Bir subayın, kurşunlarla parçalanmış miğferi, tehlikelerin canlı bir hatırlatıcısıydı. Caminin bodrumuna inen merdivenlerdeyken ateş açıldığı sırada bu kask askerin beline takılıydı. Aynı kurşun, iki Suudi askerinin göğsünü delip geçmişti. Askerler kurtulamamışlardı.

Barril ve diğer iki komando moralleri yükseltmek için Suudilere kurşun geçirmez ceketlerin nasıl kullanılacağını öğreterek işe başladılar.

Bu ceketler ilk olarak bir top mermisinin ya da el bombasının sıçrayan parçalarından korunmak için tasarlanmıştı fakat o dönemde Fransızlar tarafından kullanılan daha yeni versiyonlarının kurşunları da durdurması gerekiyordu. Barril bunu göstermek üzere bu ceketlerden birini duvara asıp göğüs kısmındaki levhaya silahını boşalttı. Suudi prensler için sergiledikleri gösteridekinin aksine bu deneyi, ceketi adamlarından birinin üstüne giydirerek deneme riskine girmedi.

Bu yaptığı gayet akıllıca bir hareketti. Ceketler her ne kadar Magnum tabancalarının kurşunlarına karşı bir koruma sağlasa da, Mekke'deki isyancıların kullandığı, yüksek hızlı 7.62 ve 5.56 milimetrelik piyade tüfeklerinin kurşunlarına karşı sınırlı bir koruma sağladığı ortaya çıkacaktı. Sonraki günlerde kullanılacak olan bu ceketler kan lekeli deliklerle kaplı bir şekilde geri gelecekti.

Suudiler Fransızlara, önceki günlerde Mekke'de nelerin denendiğini kısaca anlattı. GIGN komandolarına, kömüre dönen APC'lerden, biber gazı saldırılarının başarısızlığından ve Cüheyman'ın isyancılarının azimli kararlılıklarından bahsettiler. Kabu labirentlerinin yapısı, militanları koruyarak hükümetin yaptığı saldırıların sadece birkaç odayla sınırlı kalmasına sebep oluyordu.

Artık Suudilerin bütün seçenekleri tükenmişti ve ne yapacaklarını bilmiyorlardı.

Bu kaotik doğaçlama atmosferinde bölgenin haritası bile ortada yoktu. Barril, mabedin düzenini anlamaya çalışarak duvardan Mescid-i Haram'ın çerçeveli resmini çıkardı. Hiç düşünmeden bodruma giden olası yolları işaretlemeye başladı. Şaşkınlık nidaları odayı kapladı: Suudi askerler, kutsal resmin böylesine saygısızca kullanılması karşısında dehşete düşmüşlerdi. Bir sonraki toplantı için, kuşatmanın ilk günlerinde Salim Bin Ladin ve Angawi'nin ulaştırdığı daha detaylı planları getirdiler.

Barril, öğle yemeğinde, Suudilerin verdiği er azığını inceledi. Çoğu okuma yazma bilmeyen Suudi askerlerin aksine, bu azıkların tarihinin çoktan geçmiş olduğunu fark etti; savunma anlaşmalarının, kıdemli prensler için maksimum rüşvet şansı olduğu bir ülkede bu pek de tuhaf bir durum değildi.

Fransız jandarmalar için o gün, Suudilerin askeri planlamanın temel kavramlarından habersiz oldukları açıklığa kavuşmuştu: Mekke'de şimdiye kadar gerçekleştirilen saldırılar, kayıp vermeyi umursamaz bir biçimde hep ön cepheden olmuştu. Barril, bodrumun bir bölümünden dikkat dağıtmak için bir saldırı yapıp ana askeri birlikleri farklı bir alandan hücuma göndermeyi önerdiğinde Suudi subaylar, fark edilir biçimde canlanarak heyecanlı bir şekilde mırıldanmaya başladılar. Fransız komandolar, bu tarz fikirlerin -herhangi bir harp okulunun Taktiklere Giriş dersinde yer alan- Suudiler için tamamen yeni olduğunu huzursuzlukla fark ettiler.

Barril, planlanan operasyonu ilk elden denetlemek üzere en kısa zamanda Mescid-i Haram'a götürülmeyi bekliyordu. Bazı Suudi subaylar da benzer şekilde düşünüyorlardı. "Mekke'ye gitmek istiyorsanız İslam dinine geçmeniz gerektiğini biliyorsunuz," dedi görevli subaylardan biri. Kiliseye düzenli bir şekilde devam edenlerin yaşadığı bir köyde, Katolik olarak yetiştirilmiş olan Barril o dönemde İslam hakkında çok az şey biliyordu. Fakat yanıtını vermekte hiç gecikmedi: İşin tamamlanması için bunun yapılması gerekiyorsa, din değiştirmeye hazırdı. Barril, neticede GIGN komandolarının operasyonlar sırasında başka kimliklere bürünmesi gayet yaygındı. Uçakları kurtarmak için erkek hostes ya da hapishane isyanlarını bastırırken gardiyan rolüne bürünebiliyorlardı. Bir hostes üniforması giymekle İslama bağlılık yemini etmek arasında ne gibi bir fark olabilirdi?

Barril, Taif'teki ilk günün ardından Fransa'dan getirdiği malzemelerin yetersiz olduğuna kanaat getirmişti. GIGN komandolarının, birkaç yüz askeri donatıp eğitmeleri gerekiyordu, hem de hemen.

Yüzbaşı, Taif Intercontinental'deki odasına dönünce uzunca bir liste hazırlayıp Prouteau'yu aradı. Barril, komutanına, daha fazla kurşungeçirmez ceket, el bombası, dürbünlü tüfek, sahra telsizi, gece görüşlü gözlük ve gaz maskesi istediğini söyledi. En önemlisi de CB'ye ihtiyacı vardı. Hem de abartısız bir ton.

Prouteau, Barril bu afallatıcı miktarı ilk söylediğinde yanlış işittiğini düşündü. Neticede bir ton CB, bütün bir şehri zehirlemeye yeterdi. Fakat Barril şaka yapmıyordu: Suudi rejiminin istikrarsızlığının Paris tarafından hafife alınmaması konusunda ısrarcı oldu.

Prouteau derhal bu muazzam miktarlardaki sevkiyatı hazırlamaya koyuldu. Barril'in talebinin boyutları, Fransız askeri memurlarının kıs kıs gülerek yüzbaşının paniğe kapıldığı imalarında bulunmalarına yol açtı. Neticede taleplerinden bazıları Fransız askeriyesinin bütün stoklarını bile aşıyordu!

Taif ve Paris arasındaki algı farklarının bilincinde olan Barril, başlıca Fransız yetkililerini, bu ekipmanın gerçekten gerekli olduğuna ikna etmek için çaba harcayarak telefona adeta yapıştı. Batı Berlin'deki askeriye görevinden askerlik arkadaşı şimdi Elysée Sarayı'ndaki Cumhurbaşkanlığı Muhafızları'nı komuta ediyordu. Barril bu dostluk sayesinde, Mekke'deki durumun vahameti konusunda Cumhurbaşkanı Giscard d'Estaing'in bizzat haberdar edilmesini sağladı.

Fransız, bu konuşmadan kısa bir süre sonra farklı bir asker grubunu eğitmek üzere askeri bir yerleşkeye götürüldü. Peugeot'ları üsse yanaşırken, GIGN komandolarına eşlik eden, Fransızca bilen Suudi binbaşı nedeni anlaşılmaz bir biçimde gerildi. Arabayı, ana kışlalardan uzakta, tenha bir bölgeye park ettikten sonra Fransız'a arabada oturmasını söyledi.

Binbaşı yarım saat sonra dönüp arabayı çalıştırdı ve aceleyle oradan uzaklaştı. Orada bulunmanın çok tehlikeli olduğunu söyledi. Suudi güçlerinin çökmüş moralleri ve bazı birliklerin şüpheli bağlılıkları düşünüldüğünde Batılı bir ekibin varlığının nasıl bir tepki doğuracağını düşünmek çok zor değildi. Fransız, çok büyük bir tehlike içinde olabileceklerini ve kendilerini korumak için hiçbir yollarının bulunmadığını fark etti. "Burada kim dost?" diye düşündü Astsubay Wodecki. "Ve kim düşman acaba?"

24

Fransız, Mescid-i Haram'ın bodrum katındaki geçitleri ele geçirme planları yaparken, Şii Doğu Bölgesi'ndeki şiddet doruk noktasına ulaşmıştı. Durum o kadar umutsuz bir hal almıştı ki Dışişleri Bakanı Vance, 29 Kasım'da Büyükelçi West'e uzun bir telgraf göndererek Amerikan vatandaşlarının Krallıktan olası tahliyesiyle ilgili hazırlıklara başlaması talimatını verdi. Dehşete düşen Büyükelçi West, Amerikalılar gerçekten Suudi Arabistan'dan tahliye edildiği takdirde bu durumun, 'silahlı kuvvetler, petrol üretimi, ulaşım gibi konulara zarar vereceği... Ve Suud rejiminin devrilmesine yol açacağı' yanıtını verdi. Dışişleri Bakanlığı'na, Prens Bandar'ın '[Washington] insan hakları ihlali konusunda çok fazla söylenmediği takdirde' Şii ayaklanmasını bastıracakları konusunda güvence verdiğini iletti. İran'dan ders alındığından bu konuda hiçbir şikâyet olmayacaktı.

29 Kasım Perşembe günü, Aşure şenliğinin arifesinde, Katif'teki Şii merkezinde son bir çatışma patlak verdi. Bir önceki gece şehrin labirentlerinde uğradıkları saldırılardan yorulan Ulusal Muhafızlar, ilk olarak şehrin dışına çekildiler. Geceleyin birçok askeri araç ateşe verilmişti: Şii isyancılar da, tıpkı Cüheyman'ın Mekke'deki adamları gibi Molotof kokteyli yapmayı öğrenmişlerdi ve bunları çatılardan ya da üst katlardaki pencerelerden yoldan geçen askeri araçlara fırlatıyorlardı.

Sabah, bir önceki gün öldürülen gençlerin gömülmesiyle başladı. Mezarlıktaki öfkeli vaazların sonunda bir güruh sopalar, taşlar ve levyelerle

silahlanmış olarak şehrin ana meydanına yöneldiler. Tıpkı Mekke'deki Cüheyman gibi bu göstericiler de artık Şii haklarını talep etmekle kalmıyor, açık bir şekilde monarşinin son bulmasını talep ediyorlardı. Sayılarının çokluğuyla kendilerinden geçen göstericiler "Suud'a Ölüm" ve "Ruhumuzla ve kanımızla İslamiyeti sizden kurtaracağız." Ardından öfkeleri, Suudi devletinin ve onun Batılı müttefiklerinin sembollerine yöneldi.

İlk hedefleri, Riyad Bankası'nın şubeleri ve Suudi İngiliz Bankası'ydı. Polis korumalar direnmeye çalıştıysa da güruh tarafından hızla alt edildiler; saldırı sırasında bir adam vuruldu. İki bankayı yağmalayan kalabalık Arap Bankası'nın bulunduğu binaya akın ederek burayı da yağmaladılar. Ardından şehrin yıkık dökük lunaparkı, halkın ahlakını köreltiği ve insanların dikkatini onurlu mücadelelerinden uzaklaştırdığı iddiasıyla ateşe verildi. Yolları üzerindeki her şeyi yıkıp geçen güruh, yerel adliye sarayına ve Suudi Havayolları ofislerine doğru devam ettiler.

Öğlene doğru Ulusal Muhafızlar geri geldiler. Araçlarındaki makineli silahlarla ölüm saçarak isyancıları geri püskürttüler ve şehir merkezinin bazı kısımlarını yeniden ele geçirdiler. Bazı devrimciler, son çare olarak Katif su kulesinden direnişe devam etmeye çalıştılar; bu kule, -Mekke'deki minareler gibi- keskin nişancılar için üstün bir pozisyon sağlıyordu. Fakat Şiiler'in oldukça sınırlı bir askeri eğitimi olduğundan hemen yerlerinden edildiler. Öğlen olduğunda savaş helikopterleri gökyüzünde dolanarak Katif sokaklarında hareket eden herkesi makineli tüfekle taradı. Bir önceki gün kesilen telefon hatlarının yanı sıra elektrik ve su da kesildi. Öğleden sonra, yerel halkı korkutan bir biçimde büyük çaplı toplar şehre getirildi; gerekli olduğu takdirde Katif'i un ufak etmeye hazırdılar.

Aramco'nun kalın boru hatlarının çapraz biçimde döşeli olduğu bir çöl bölgesiyle Katif'ten ayrılan Safwa şehrinde de gün oldukça hareketli ilerliyordu. Yerel halktan biri, Katif'te önceki gün gerçekleşen gösterilerde öldürülmüştü. 29 Kasım sabahı, cenazeyi takiben daha genç devrimcilerle şehrin büyükleri arasında bir tartışma çıktı. Delifişek gençler karakola doğru yürüyüşe geçmek istiyordu. "Hadi gidip neden bizim yoldaşımızı öldürdüklerini soralım!" diye ısrar ediyorlardı. Yaşça büyük kişiler, acele hareket etmemeleri konusunda onları uyardı. "Onlara o şansı verdiğiniz halde sizi de hiç düşünmeden öldürürler," diye karşı çıktı biri.

Fakat hisler, önlem alınamayacak denli körüklenmişti. Öğlene doğru, artmaya başlayan bir insan kalabalığı mezarlıktan Safwa'nın ana caddelerine akın etti; ardından Dammam-Dhahran al-Khobar bölge kentini, büyük petrol rafinerisi kompleksi ve kıyının ilerisindeki Ras Tanura'da yer alan petrol ihraç terminaline bağlayan otobanı bloke ettiler.

Şehrin karakolu, Muhammed Peygamber'in Şiiler tarafından çokça hürmet edilen damadı Ali'nin adını verdiği yol üzerindeydi. Göstericiler işte buraya yönelmişlerdi. Karakola yaklaştıklarında Ulusal Muhafızlar bir anda ateş açarak korku dolu yüzlerce göstericinin kaos halinde geri çekilmesine sebep oldular. Yine birçok kişi can çekişerek yere yığıldı. Çoğu sanrılar içindeki yaralılar hüseyniyelere götürüldüğü sırada savaş helikopterleri gökyüzünde belirdi. Dehşet içindeki şehir sakinleri evlerinin içinde korkuyla titrerken zırhlı araçlarıyla şehre yaklaşan Muhafızlar hareket eden her şeye ateş ediyorlardı.

30 Kasım Cuma günü Aşure günü geldiğinde, Suudi Şiilerinin ayaklanması genel anlamda bastırılmıştı; gerçi bölgede ara sıra meydana gelen şiddet olayları yıllar boyu devam edecekti. Yaklaşık olarak yirmi Şii gösterici ve birkaç tane hükümet askeri öldürülmüş, Şii şehirleri şiddet gösterileri sebebiyle enkaza dönmüştü. Silahları ve eğitimleri olmayan genç Şii devrimcileri, Ulusal Muhafızlar'la aşık atamayacaklarını anlamışlardı. O gece heyecanlı bir şekilde Safwa karakoluna yürümek isteyen, on sekiz yaşındaki gösterici Hamza Hasan'ı büyükbabası, "Onlarla nasıl çatışacaksın? Sandaletlerinle mi?" diye azarlamıştı.

Polis ve Ulusal Muhafızlar bütün yolları kapayarak Şii merkezini, başlıca petrol endüstrisi tesislerinden ayırmışlardı. Polis, bu güvenlik dalgasında, Katif civarında ilerleyen ve yaklaşık kırk kadar çalışanı taşıyan Aramco petrol şirketi otobüsünü bile durdurmuştu. Petrol şirketi çalışanların serbest bırakılması için, yüksek kademelerden bir müdahaleye ihtiyaç duymuştu.

Ayaklanmanın ilk günlerinde ele verildikleri için sürgün edilen daha eski jenerasyon Şii topluluğu liderleri artık yetkililerden barış talebinde bulunabileceklerini düşünüyorlardı. Kralın kardeşi ve Suudi İçişleri Bakanı Yardımcısı Prens Ahmed, bu saatlerde Doğu Bölgesi'ne uçmuş ve Dammam valisinin ofisinde, Şii şeyhler, önde gelen tüccarlar ve ılımlı din adamlarından bir heyeti kabul etmişti.

Prens Ahmed toplantıya, isyancılar tarafından hükümet askerlerinden alınan beş adet uzun kalibreli silahın iade edilmesi talebiyle başladı. Fakat gerginliği daha fazla artırmak niyetinde değildi. Birkaç dakika sonra Prens Ahmed, Şii işadamı Abdullah Matrood ve diğer önde gelen kişilerin, Katif gibi şehirlerdeki iş fırsatlarının ve sosyal hizmetlerin yokluğuna ilişkin şikâyetlerini dinlemeye başlamıştı. Prens özür dilercesine, Riyad'a döner dönmez bu meseleyi Kral Halid'le görüşeceğine söz verdi. Prens Ahmed, Şii ihtiyaçlarını karşılamak için sadece para göndermekle kalmayacaktı. Huzur sağlandığı takdirde Şii dini uygulamalarındaki bazı kısıtlamalar da kaldırılabilirdi. Suud Hanesi'nin intikam almak gibi bir lüksü yoktu. Neticede Kraliyet Ailesi'ni hâlâ, baş etmesi gereken bir güvenlik kâbusu bekliyordu: Mescid-i Haram'ın bodrumunda saklanmaya devam eden Cüheyman'ın adamları.

Bu sırada İslam dünyasının daha geniş bir kesiminde, on gün önce kutsal mabedin ele geçirilmesiyle baş gösteren Amerika karşıtı öfke yayılmaya devam ediyordu.

Başlıca Kuveyt gazetelerinden el-Siyasi, Cüheyman'ın ideolojisini Arap halkına ilk kez aktardı. Gazete, 'Yedi Risale'nin bir kopyasını ele geçirmişti ve 29 Kasım sayısında, bu kitapçığın ana hatlarına önemli bir yer verdi; bunlara, Suudi isyancıların, Hıristiyan elçiliklerinin ülkedeki mevcudiyetini kınamalarını içeren söylemler de dâhildi.

Bu durum, Amerikalı diplomatların canını epeyce sıktı. Kuveyt'teki ABD büyükelçisi, Dışişleri Bakanlığı'na gönderdiği ve el-Siyasi'nin makalesini ana hatlarıyla açıklayan 'acil' bir telgrafta "En aşikâr ve acil endişelerden biri, 'topraklarımızdaki elçilikler'e karşı çıkan 'öğretiler'dir," diye belirtti. "Kuveyt'te yayılan bu tarz propagandaların boyutunun ne olduğu tarafımızca bilinmemektedir."

Bunun yanıtı ertesi gün, yani 30 Kasım'da geldi. Pakistan'daki ABD elçiliğinin yıkımından ve Türkiye, Hindistan ve Bangladeş'teki Amerikan kurumlarına yapılan saldırılardan etkilenen Kuveytli radikallerden bir güruh, oradaki ABD elçiliğinde toplanıp içeri girmeye çalıştılar. Kuveytli birlikler, isyancıları dağıtmak için biber gazı ve sersemletici el bombası kullanmak zorunda kaldı.

İki gün sonra sıra Libya'nın başkenti Trablus'taydı.

Şehrin merkezinde, sessiz bir ara sokakta bulunan Amerikan elçiliğinde, Carter yönetimiyle Libya'nın ateşli askeri diktatörü Albay Muammer Kaddafi arasında gittikçe artan düşmanlık sonucunda zaten sadece çekirdek kadro kalmıştı. Gerileyen bağlar sebebiyle, Amerika Birleşik Devletleri'nin Libya'da artık gerçek bir büyükelçisi yoktu ve Maslahatgüzar William Eagleton tarafından temsil ediliyordu.

Kaddafi, adet olduğu üzere, ABD piyadeleri ünitesinin elçilik topraklarına mevzilenmesini reddetmişti; Dışişleri Bakanlığı yetkilileriyse buna gereğinden fazla endişe ediyormuş gibi görünmüyorlardı. Yakında bir saldırı görünmüyordu: Neticede, Başkan Carter'ın kardeşi Billy, Libya'daki bir aylık turunu daha yeni bitirmişti ve kısa bir süre sonra burada maaşlı olarak lobi faaliyetlerinde bulunacaktı. Kaddafi, önceki hafta Başkan Carter tarafından gönderilen mektuba verdiği yanıtta, Trablus'taki elçiliğinin gayet güvende olduğu konusunda ABD'ye teminat vermişti.

Piyadeler olmadığı için güvenlik görevi CIA'in Trablus istasyon şefi Jack McCavitt'e düşüyordu. Şef, durumdan o kadar emin değildi: Casus, Tahran'daki rehine krizi, Mekke ayaklanması ve İslamabad'daki saldırının ardından, Libya'daki Amerikalılara da benzer bir saldırının yapılmasının an meselesi olduğuna kanaat getirmişti. İlk olarak hassas bilgiler içeren belgelerin, Tahran'da olduğu gibi yanlış ellere geçmesine engel olmak için ya bunları yok etti ya da Tunus'a gönderdi. Bunun ardından McCavitt gece geç bir saatte, arabayla bir uçurumun kenarına gelip, kameralarını ve diğer casusluk araçlarını denize attı.

Eli kulağında olduğuna inandığı saldırıdan elçiliği korumanın yollarını araştırdı. McCavitt ve eski bir piyade olan diplomatlardan biri, elçiliğin bodrumunda gizli bir sandık buldu: Bunun içinde, biber gazı ve gayet etkili, bayıltıcı bir madde karışımı içeren kutular ve dikenli tel ruloları vardı. Elçiliğe erişimi engellemek için dikenli teller derhal çatıya döşendi. Beklenen işgalcilere nahoş bir sürpriz için gaz kutuları çıkarıldı.

İslami takvime göre bir iş günü olan 2 Aralık Pazar sabahı, erken saatlerde Libyalı bir kişi McCavitt'i arayarak onu uyardı. Adamın, lisede okuyan çocukları, kendisine o gün Amerikan elçiliğinden uzak durmasını çünkü burasının yukarıdan gelen emirlerle yakılacağını söylemişti. McCavitt yetkili Eagleton'ı bu konuda bilgilendirmek ve elçilik personelini

saldırıya hazırlamak için koşturdu. Vize bölümü kapatıldı ve biri dışında bütün kadın çalışanlar evlerine gönderildi. Binada sadece bir düzine kadar Amerikalı kaldı; biber gazı bombaları ve gaz maskeleri hazırdı.

Takım elbiseleri ve kravatları içindeki McCavitt ve elçiliğin siyasi yetkilisi Jim Hoper, sabah dokuz civarında etrafa göz atmak için dışarı çıktılar. Milis kıyafetlerini kuşanmış öğrenciler caddelere akın etmişlerdi bile. İki Amerikalı, bir grup öğrenciyi Trablus'un kocaman el-Saha el-Khadra Meydanı'na kadar takip etti. Burada şaşkınlıktan ağızları bir karış açık kaldı: Meydan binlerce gençle doluydu. Çoğu, Tahran'daki ABD elçiliğini işgal eden öğrencilerle dayanışma içinde olduklarını bildiren pankartları sallayarak 'Amerikan emperyalizminin' çökmesini talep ediyordu.

McCavitt o anda bütün bu gençlerin gidebileceği tek bir yer olduğunu fark etti: Amerikan elçiliği. Aynı zamanda takım elbiseleri ve kravatlarıyla kendisinin ve Hooper'ın bu meydanda ne kadar göze çarpacakları kafasına dank etti; 'tıpkı barış yürüyüşündeki FBI ajanları' gibiydiler.

Öte yandan elçilikte her şey hâlâ şaşırtıcı biçimde sakindi. Bir polis, binanın yanındaki sandalyesinde, sabah güneşi altında uyukluyordu. Güruh yirmi dakika sonra elçiliğe vardı.

İçeride mahsur kalan diplomatlar ilk olarak sloganların gürleyişini işittiler: "Amerika'ya Ölüm! Amerika'ya Ölüm!" Ardından bir koçbaşı ön kapıya vurmaya başladı. Dışarıdaki öğrenciler aynı zamanda İran Şahı'nın ve protestolar sırasında resmi radyonun açıkladığı üzere 'insanları katleden kasaplar ve cellatlarla –yani Birleşik Devletler'le– gizli bir ittifak içindeki' Mısır Cumhurbaşkanı Sedat'ın temsili kuklalarını yakmaya başladılar. Ardından sıra, Amerikan bayrağını ve Carter'ın kuklasını yakmaya gelmişti.

Koçbaşı kapıyı döverken McCavitt, bütün Amerikalılara gaz maskelerini takma talimatı verdikten sonra biber gazı bombasının pimini çekti ve bunu ana giriş yoluna fırlattı. El bombası tangırdayarak yere düştü. Fakat hiçbir şey olmadı.

McCavitt ciddi biçimde endişelenmişti. Bu bombaların ne kadar zamandır elçiliğin bodrumunda durduğunu kimse bilmiyordu. Ya hiçbirisi işe yaramazsa ne olacaktı? Başka bir el bombasının daha pimini çekip onu da fırlattı. Bu seferki patlayınca etrafa bir gaz bulutu yayıldı. Cesaretlenen McCavitt, kalan el bombalarının hepsini, teker teker havaya fırlatıp, alt katı

iyice gaza boğdu ve üst kata doğru çekildi. Daha önceden planlandığı üzere elçilik çalışanları mermer merdivenlere motor yağı döktüler.

Kaçma zamanı gelmişti. Pakistan'daki izole elçiliğin aksine Libya'daki bina, 'O' şeklinde bir apartman bloğunun bir parçasıydı. Elçiliğin arka kapısı, 'O' şeklinin içindeki avluya açılıyordu. Elçilik tarafından uzun zamandır kiralanan ve ana kapısından oldukça işlek bir caddeye açılan bir binanın arka kapısı, bu avlunun hemen karşı tarafındaydı. Tesadüf eseri, Libya'da görev yaptığı sırada bu kaçış planını hazırlayan kişi, –şu an Suudi Arabistan'da siyasi yetkili olan– Mark Hambley'di.

Aceleyle avlunun karşı tarafına giden Amerikalılar kaçış kapısını açtıklarında ana caddenin yeşillere bürünmüş gençlerle dolu olduğunu görerek dehşete kapıldılar; köşeden akın akın gelen kalabalık elçiliğe giriyordu. O sırada –diplomatların siyasi yakınlıklarını bilen– Libyalı bina sorumlusu, gizemli bir şekilde gülümseyerek binanın girişine doğru yürüyüp dışarı çıkarak gösterici kalabalığının arasına karıştı. McCavitt kısa bir an için adamı yakalayıp binada tutmayı düşündü fakat daha sonra bunun fazla komplike olacağına karar verdi.

Hiç vakit kaybetmeden, mahsur kalmış Amerikalıları küçük gruplara ayırmaya karar verdi. Erkeklerden ceketlerini ve kravatlarını çıkarmaları, koşmadan ya da gerginlik belirtisi göstermeden, rahat tavırlarla kalabalığın içinden ilerlemeleri istendi. Hiçbiri isyancılarla göz kontağına girmeyecekti ve İngiliz elçiliğinde buluşacaklardı. McCavitt, Hooper ve sekreter bir kadınla birlikte son grupta kaldı.

Düşmanca bakışlar arasında ilerlerken caddedeki bazı kafası karışmış gençlerin, bu ayaklanmanın orasındaki yabancıların Amerikalı olabilecekleri hakkında yüksek sesle konuştuklarını işitti. Fakat çete liderlerinden hiçbiri orada değildi, asıl eylemin olduğu elçilik binasındalardı. Şüphe içindeki bu öğrenciler, yukarıdan emir almadan inisiyatif almaya cesaret edemediler. Böylece McCavitt ve iki arkadaşı rahatsız edilmeksizin yürüyüp uzaklaşabilmişlerdi.

Libyalı öğrenciler elçiliği istila ettiklerinde şaşkınlığa kapıldılar. Girişteki yoğun biber gazı bulutları, kusma nöbetlerine ve gözlerin yanmasına sebep oldu. Kimyasallardan etkilenen bazı öğrenciler merdivenleri tırmanmaya çalıştılar. Kaçınılmaz olarak da, bol miktarda dökülmüş motor yağma

basıp kayarak mermer basamaklardan aşağı yuvarlandılar ve diğer protestocuların üstlerine düştüler. Daha telaşlı olanlar dışarıya koşup bağırarak gaza boğulduklarını söyledi; bunun üzerine güruh aceleyle kaçışırken karambolde bazı gençler ezildiler.

Libya'nın resmi Jamarihiya Haber Ajansı, o öğleden sonra Amerika'nın hainliğine dair sızlanan bir haber yayınladı. "Personel, elçiliğe girmeye çalışan öğrencilerin üstüne sadece askeri amaçlarla kullanıldığına inanılan zehirli gaz bombaları attığı için elçilik çalışanlarının askeri personel oldukları teyit edilmiş oluyor," diye şikâyette bulundu Libyalı sözcü. "ABD elçilik personelinin zehirli gaz kullanması sebebiyle pek çok Libyalı öğrencinin yaralanmasına sebep oldu; ciddi durumdaki bu öğrenciler hastaneye götürüldüler."

Elbette ki elçiliğe yalnızca öğrenciler girmemişti. Libyalı istihbarat yetkilileri de binaya gelip kutu kutu belgeyi elçilikten taşırlarken görülmüşlerdi. Bu belgelerden hiçbiri gizli bilgiler içermiyordu: Libya istihbaratı tarafından yağmalanan bu kutularca evrak, Dışişleri Bakanlığı'nın halka açık Dışişleri Hizmetleri Yönetmeliği'nin on bir cildi, elçiliğin İtalyanca olan 'Yabancı Dil Öğrenme' kasetleri ve veznedarın, personel tarafından bozdurulan dövizlerden küçük masraflar fonunu belgeleyen kayıtlardı.

Ertesi gün, elçilik personeli yerinden çıkarılmış ön kapıyı yeniden taktıktan hemen sonra genç bir Libyalı gelip giriş kapısına vurdu. Önceki gün binaya saldıran isyancılardan biri olan genç, verdikleri zararı neşeyle ve iyi iş çıkarmış olmanın verdiği gururla inceledi. Ardından McCavitt'e New York dışındaki üniversitesine dönmek üzere vize almak istediğini söyledi. McCavitt küfrederek kapıyı çarpınca sinirlenen Libyalı, İngilizce olarak bağırdı: "Bana bunu yapamazsınız!"

25

İsyancılar, 2 Aralık Pazar günü, Trablus'taki Amerikan elçiliğini yağmalarken bir Fransız Caravelle jeti Suudi Arabistan'a indi.

Yedi ton yüke yer açmak için, bir defasında Cumhurbaşkanı Charles De Gaulle'ü taşımış olan hava aracının koltukları sökülmüştü. CB'yi üreten La Société Nationale des Poudres et des Explosifs, Barril'in talep ettiği zehirli karışımın tamamını karşılayamamıştı. Caravelle'de, mevcut stokun tamamı olan sadece üç yüz kilogram kimyasalın yanı sıra gaz maskeleri, el bombaları, gaz bombaları ve 150 adet kurşungeçirmez ceket vardı.

Fransa'da, bu teçhizatın yüklenmesini denetleyen GIGN komutanı Yüzbaşı Prouteau pilotlara tam olarak ne taşıdıklarını söylememeyi tercih etmişti: Pilotların, ölümcül potansiyeldeki kimyasallarla birlikte uçmak istemeyeceklerini düşünmüştü.

Prouteau, kuralları hafiften ihlal ederek, kupkuru Suudi Arabistan'da bulunan adamlarının oldukça memnun olacağı küçük bir hediyeyi de uçağa yüklemişti: bir kasa Sauvignon. Bu özel şarap, GIGN'in oluşturulduğu yıl olan 1974 yılında şişelenmişti. İlişikteki notta "İyi şanslar," diye yazmıştı Prouteau Barril, Wodecki ve Lambert'a. "Fakat dikkatli olun: Bunun sizin savaşınız olmadığını unutmayın."

Büyük bir soruna yol açabilecek bir kaza sonucu, bu şişelerden biri boşaltma sırasında kırılmıştı ve içindeki kıymetli sıvı Taif hava üssünün asfaltına dökülmüştü. Bu operasyonu denetleyen Suudi yetkililer ya bunun şarap olduğunu anlamamışlardı, ya da pragmatik davranarak,

Suudi Arabistan'ın alkol yasağını aleni bir şekilde ihlal eden bu durumu görmezden gelmişlerdi.

Fransız komandolar, Sauvignon'un yanı sıra, olaylar kontrolden çıktığı takdirde kendilerine güvenceye almak için birkaç tane el bombasını uçaktan araklayıp Intercontinental'daki odalarına getirmişlerdi.

Fransız tedarikleri Mekke'ye doğru yola çıktığında Barril, Suudi subaylarla planlanan taarruzun son detaylarının üstünden geçti. Fransız yüzbaşı, bu dikkatle düzenlenmiş operasyonun yönetilmesine ilk elden yardımcı olabilmek için kendisi de Mekke'ye gitmeyi çok istiyordu.

Suudi subaylardan bazıları da onu orada istiyorlardı: Neticede Mescid-i Haram, Taif'ten helikopterle birkaç dakika uzaklıktaydı. Fakat kutsal şehre girmek –böylelikle de kâfirler tarafından ziyaret yasağını çiğnemek– Paris'ten verilen talimatlara uymuyordu. Barril'in bu emirlere uymayabileceğinden endişelenen Lambert, Paris'teki Prouteau'yu aradı. "Yüzbaşının çılgınca fikirleri var," diye uyardı GIGN komutanını.

Prouteau öfkeden çıldırmıştı. Barril'i telefonda iyice paylayıp tekrar Lambert'la konuştu. Diğer iki komando yüzbaşılarından gözlerini ayırmamalıydılar. Prouteau Lambert'a, Barril'in Mekke'ye girmekte ısrar etmesi durumunda yapması gerekeni söyledi: "Gerekirse onu odasına kilitle."

Kendi anlatımına göre Barril, bu yasağa rağmen kutsal şehre ve Mescid-i Haram'a, yerleşkeye saldırı başlamadan önce kısa bir süreliğine girdi. Bazı ABD yetkilileri onun bu söyledikleriyle aynı fikirde değiller.

Barril'in iki silah arkadaşı ve Prouteau da bunun asla gerçekleşmediği konusunda oldukça katılar. Fransızların Mekke'deki rolünün, ekipman sağlamak ve Taif ve civarında eğitim vermekle kati biçimde sınırlı olduğu konusunda ısrarcılar. Onlara göre ne Barril, ne de başka bir Fransız askeri, kuşatma sırasında Mekke'nin kutsal topraklarına ayak basmadı.

Fransız yüzbaşı kriz sırasında Mekke'yi ziyaret ettiyse bile bu kati surette bir danışman sıfatıyla olmuştu. Hiçbir Fransız komandosu, Suudi topraklarında gerçek anlamda savaşa katılmamıştır. 3 Aralık sabahı, Kabu'ya son saldırı başladığında GIGN askerleri, Taif'teki otel odalarına kapandılar. Çatışma alanından ilk haberlerin gelmesi saatler sürecekti.

Pazartesi sabahı Fransızlar tarafından hazırlanmış planı uygulamak üzere bir işçi ekibi –çoğu sivil Pakistanlı ya da Türktü– caminin kalın zemininde matkapla delikler açmaya başladılar. Kısa bir süre sonra, yerleşkenin etrafında açılan 'O' şeklinde bir dizi sondaj deliği, yüzeyle yeraltındaki labirent arasında bir bağlantı sağladı. Bu deliklerin, CB kutularının geçebileceği fakat isyancıların kaçış için kullanamayacakları kadar da dar olması gerekiyordu.

Matkaplar deliklerden çekilir çekilmez, Cüheyman'ın –karanlıkta görülmez biçimde, aşağıda bekleyen– isyancıları, yukarıdaki işçilere bu deliklerden ateş açtılar. Bu deliklerden atılan, kısa mesafeli, düzgünce hedef alınmış bu kurşun yağmuru, beklenmedik olduğu kadar ölümcüldü de. Birçok işçi düşüp ölünce, bir göl oluşturan kanları bu deliklerden aşağıya damlamaya başladı.

Fransız gaz maskeleri ve kimyasal kıyafetlerle donanmış Suudi askerleri, bu deliklerden üzerlerine patlayıcı bağlanmış CB kutularını ateşlediler. Farklı birliklerin radyo sistemleri uyumlu olmadığından, askerlere ilk patlama sesini duydukları anda CB fırlatıcının tetiğini çekmeleri emredilmişti. Neredeyse aynı anda, bir dizi patlama sesi Mescid-i Haram'ın avlusunda gümbürdeyerek aşağıda çok güçlü bir toksin bulutuna yakalanan isyancıları şaşkına çevirdi.

Bodrum katını dumana boğmak isteyen Suudi güçleri bu ilk CB yağmurunu, biber gazı ve el bombalarıyla desteklediler.

Beklendiği üzere kuvvetli kimyasallar bir süreliğine isyancıları etkisiz hale getirince taarruz ekibi, Cüheyman'm direnişçilerinin rampalara ve merdivenlere kurduğu barikatlardan ve dikenli tel setlerinden içeriye dalabildiler. Bu akının başlıca hamlesi, çatışmanın ilk günlerinde çok fazla kanın döküldüğü Merve-Safa Geçidi'ndeki Barış Kapısı'na giden rampaya yoğunlaşmıştı.

Bu gedikten içeri dalan bir yığın taarruz kuvveti, saat yönünün tersi istikametinde Ümre Kapısı'na doğru, oradan da yerleşkenin kuzeybatı kısmına ve ardından güneye, Kral Abdülaziz Kapısı'na hızla ilerlediler. Daha küçük bir ekip, çemberi tamamladıklarında diğer arkadaşlarıyla Sefa Kapısı ve Jiyad Kapısı'nın altındaki alanda buluşmak üzere tam tersi istikamette, saat yönünde ilerlediler.

Kabu'ya indiklerinde, yaklaşık yüz kadar asker, ellerindeki motorlu CB püskürten cihazlarına basarak dar koridorlara gaz dumanlarıyla

doldurdular. Onların hemen ardından, her biri yaklaşık altmış adamdan oluşan, makineli tüfekler ve sersemletici el bombaları olan üç ilave birlik geliyordu.

Bu askerler işlerini hiç şansa bırakmayıp önlerindeki koridorları yaylım ateşine tuttular ve her köşeye geldiklerinde bir el bombası fırlattılar. Yol boyunca geçtikleri her odayı arayıp güvenliğini sağladılar. Bu odalarda yaşayan biri bulunduğunda, askerlerin ardından ilerleyen, kırk askerden fazla olan, iki tevkif ekibine teslim edildi. Her biri on adamdan oluşan ek yakalama ekipleri de, operasyonun başlamasından üç dakika sonra, kaçmaya kalkışan isyancıları yakalamak üzere bodrumdaki bütün çıkışlara konuşlandılar.

Cüheyman, bodrum katını boğucu, kimyasal bir sis kaplayınca adamlarına, yaralılar, rehineler, kadınlar ve çocukların bulunduğu odalardan daha uzakta yeniden konuşlanmaları emrini verdi. O ve en yakın yardımcıları, el-Suud'un imansız hizmetkârlarıyla son savaşlarına girişmek üzere Kabu'nun derinliklerine çekildiler.

Askerler ilerlediklerinde birçok rehinenin hâlâ yaşadığını gördü; bunların arasında neredeyse bir hafta önce kaçmaya çalışıp başarısız olmuş yaralı paraşütçü ve Mescid-i Haram polis gücünün mensupları da vardı. Çok zayıflayan ve gaz sebebiyle çoğu bayılmış olan bu tutsaklar günlerdir hiçbir şey yememişti. Bazıları kendi idrarlarını içmek zorunda kalmışlardı.

Bu zorlu mücadelede hayatta kaldıkları için şanslıydılar. Suudi askerlere, isyancı olsun olmasın, camideki herkese teslim olma şansı verilmesi yönündeki emirlere rağmen, gerçekte Kabu tam bir serbest atış bölgesiydi. Sisli gaz maskeleriyle görüşleri sınırlanan ve her köşe başında pusuda bekleyen ölüm tehdidi sebebiyle son derece gergin olan Suudi askerler, bu ürkütücü karanlıkta, hareket eden her şeye içgüdüsel olarak ateş açtılar. Muharebenin bu son saatlerinde sayısız sivil kazayla vuruldu.

Kabu'daki bazı odalar arasındaki geçiş yolları sadece doksan santimetre yüksekliğinde olduğundan, askerler bu yapış yapış ve leş gibi zeminde sürünmek zorunda kaldılar. Bazı bölgelerde, iğrenç kokulu durgun suların içinde dizlerine kadar batarak ilerlediler. Cüheyman'ın adamları bütün elektrik kablolarını sökmüş olduklarından askerler, projektör ışıkları ve

iletişim ekipmanına güç sağlamak için rulolarca kabloyu peşleri sıra taşımak zorunda kaldılar. Gaza ek olarak, isyancıların yaktığı araba lastiklerinden çıkan yoğun, kara bir duman da hızla mahzeni sararak askeri fenerlerle dahi herhangi bir şeyi görmeyi oldukça zorlaştırmıştı. Yangınlardan dolayı o kadar sıcak olmuştu ki, Kabu'nun bazı kısımlarındaki tavan pervanelerinin kanatları kıvrılarak devasa lale yapraklarına benzemişti.

Fransa'dan gelen kimyasalların etkileri geçmeye başlayınca Cüheyman'ın adamları ilk şoku atlatıp bodrumun bazı kısımlarında çetin direnişlerini artırdılar. Yüksek döşemelerin altına saklanarak yaklaşmakta olan hükümet güçlerinden bir kısmına pusu kurmayı bile başardılar. Döşemelerdeki gizli kapılardan fırlayan bu küçük isyancı grubu silahlarını doğrudan askerlerin üzerine boşaltıp, kısa süreliğine bazılarını rehin aldılar. Kabu'daki çatışmanın son dakikalarına dek askerler ölmeye devam ettiler.

Suudi güçleri megafonlarla Cüheyman'ın adamlarını teslim olmaya teşvik ettilerse de isyancılardan hiç kimse bu çağrıya uymadı. "Bütün mahkûmları biz yakaladık," dedi daha sonra operasyonun komutanı General Dhaheri. "Hiç kimse kendiliğinden teslim olmadı."

Kabu'daki son saldırıdan on sekiz saat sonra iki ana askeri güç sonunda caminin altındaki çemberi tamamlayarak -planlandığı gibi- Kral Abdülaziz Kapısı'nın olduğu alanda buluştular. Mekke'deki ayaklanmanın başlamasının üstünden tam olarak iki hafta geçmişti. 4 Aralık 1979 günü, şafaktan hemen önce resmi Suudi Basın Ajansı, Prens Naif'ten bir kutlama açıklamasını dünyaya iletti. "Allah'ın izniyle," diye bildirdi İçişleri Bakanı, "Mescid-i Haram'ın bodrumu, bu dinden sapmış, ahlaksız çeteden bu sabah 01:30 itibariyle tamamen temizlenmiştir."

Fakat Suudiler, yine aceleci davranıyorlardı. Amerikan elçiliğindeki ana siyasi görevli Eugene Bovis, o salı günü, öğleden sonra kıdemli Suudi Dışişleri Bakanlığı yetkilisi Abbas Gazzavi'den biraz daha fazla bilgi edindi. Prens Naif'in sabahki açıklamasına rağmen Gazzavi, bodrumda hâlâ iki oda dolusu silahlı adamın direndiğini açıkça söyledi. Suudi otoriteler o sırada Cüheyman'ın kaçtığına inanıyorlardı.

Gece çökünce, Mescid-i Haram eski polis şefinin, Fransız eğitimi almış torunu, Yüzbaşı Ebu Sultan tarafından yönetilen bir paraşütçü birliği

Kabu'nun o kısmını temizlemeyi bitirip henüz güvence altına alınmamış tek odanın metal kapısının önüne vardılar.

Yüzbaşı askerlerine, kapıya patlayıcı döşeyip patlatmaları emrini verdi. Askerler içeri dalınca, taş duvarların kenarlarına çökmüş, yüzleri isle kaplı, yırtık pırtık kıyafetleri kan ve kusmuk içinde bir düzineden fazla adam olduğunu gördüler. Bazıları istemsiz biçimde titriyorlardı. Fakat içlerinden biri, günlerdir süren çatışma sebebiyle bariz biçimde yorgun olsa da kararlı ve öfke dolu bakışlara sahipti.

Diğerlerinden daha yaşlı olan bu adamın, saçları birbirine dolanmış, uzun sakalları karman çormandı. Adamların yanında silah kasaları, labne peyniri varilleri, kaselerce hurma ve broşür yığınları vardı.

"Adın ne senin?" diye sordu Ebu Sultan silahını adama doğrultarak.

"Cüheyman," diye yanıtladı adam sakin bir şekilde.

Ebu Sultan, diğer tutuklularla yaptığı sorgulamalardan bunun isyancıların elebaşının ismi olduğunu biliyordu. Turnayı gözünden vurmuştu.

Yüzbaşı derhal, adamları pek çok hükümet askerini öldüren Cüheyman'ın, camiyi bile terk edemeden linç edilmesinden ya da vurularak öldürülmesinden endişe etti. Muzaffer asker güruhu, bodrumdan çıkarılan tutuklulara şimdiden saldırmaya başlamışlardı; son iki haftadır süren savaş yüzünden biriken bütün öfkeleriyle onları tekmeliyorlardı. Güvenlik bölüğünün, bu kan içindeki yarı ölü tutukluları dışarı taşımaları epeyce zor olmuştu.

Cüheyman'ı da benzer bir kaderden korumak isteyen Ebu Sultan, iki subay arasında sıkıştırılmış isyancı liderine yüzeye kadar eşlik etti, ardında da onu derhal, yakına park etmiş bir ambülansa sakladı. Daha sonra ambülans hızla camiden uzaklaşıp mahkûmu, kıdemli prenslerin toplanmış olduğu Mekke Oteli'ne götürdü.

Yolda giderken Ebu Sultan'ın adamlarından biri nefretle şu soruyu sordu: "Bunları nasıl yapabildiniz? Nasıl?"

İsyancı hiç pişman değildi.

Herhangi bir duygu belirtisi göstermeksizin şöyle mırıldandı: "Bu, Allah'ın emriydi."

Mekke Oteli'nin dışındaki avlu, yakalanmış isyancılar için bir açık hava gözaltı tesisine dönüştürülmüştü bile. Kelepçeli isyancılar yere oturtulmuşlardı ve ara sıra askerlerce tokatlanıp itilip kakılıyorlardı. Bazılarının yaraları kanıyordu. Bir adamın siyaha dönmüş, kangrenli uzvundan sersemletici, pis bir koku yayılıyordu; kısa bir süre sonra ambülansla götürüldü.

Başlıca iki isyancının kardeşi olan Samir de bu avluya getirtilmişti. O ve savaşmayan bir düzine insan, Kabu'da bir duvarın arkasında saklanmışlardı ve askerler alana ilk girdiklerinde kaçmayı başarmışlardı; saatler sonra, bodrumdan çıkmak için yollarını ararlarken yakalanmışlardı.

Bir Suudi TV ekibi ve resmi fotoğrafçılar akşam haberleri için zafer görüntülerini çekmek üzere getirtilmişlerdi. Bazı mahkûmlar küstahça kameralara bakıyorlardı; hatta bir tanesi dilini çıkarıp yüzünü buruşturdu. Faysal Muhammed Faysal ise, tam anlamıyla tesellisi mümkün olmayan bir keder ve pişmanlık içinde görülüyordu.

Cüheyman bu avludan geçirilip Prens Naif ve Kraliyet Hanesi'nin diğer kıdemli mensuplarının bulunduğu alana götürüldü. Bir asker, Arabistan'da en büyük saygısızlık hareketini yaparak, isyancı liderini sakalından çekiyordu. Bunu gören prenslerden biri askere bağırarak sakalı bırakmasını söyledi. Ardından Prens Naif, Cüheyman'ın pasaport ebadında eski bir fotoğrafını çıkardı. İsyancı lideri şu anda o fotoğraftaki adama ancak uzaktan benziyordu. "Bunun kim olduğunu biliyor musun?" diye sordu Prens Naif.

"Benim. Cüheyman benim," oldu adamın yanıtı. "Başkalarına sormanıza gerek yok."

Cüheyman götürülürken subaylardan biri ona yine bu en kutsal mabede neden saygısızlık ettiğini sordu. Cüheyman, nihai yenilginin gerçekliğini idrak etmeye başlamıştı. "Böyle olacağını bilseydim yapmazdım," diye mırıldandı.

Prensler ve kıdemli komutanlar, bu pahalıya mal olan kanlı zaferlerini kutlarken geride sadece tek bir gizem kalmıştı: Sözde Mehdi Muhammed Abdullah'ın akıbeti. Yeniden savaşmak üzere kaçmayı başarmış mıydı?

Bu bilmece kısa bir süre sonra çözüldü. Mescid-i Haram kuşatması boyunca öldürülen askerler mabedin yakınlarındaki bir hastanenin morguna getirilmişti. Çatışmada yer alan her birlikten subaylar, düzenli olarak bu kurşunlarla delik deşik olmuş, kaskatı cesetleri inceleyerek kendi birliklerinin askerlerini teşhis edip gömmek üzere alıyorlardı. Artık çatışma bittiği halde morgda hâlâ sahipsiz bir kadavra vardı. Ölü adam, tıpkı Ulusal Muhafızlar askerlerindeki gibi göğsüne çapraz şekilde iki palaska takmıştı. Bunun kim olabileceği üzerine kafa yoran bazı subaylar adamın sağ yanağındaki kırmızı doğum lekesini fark ettiler. Bu, Mehdi'nin alametlerinden biri değil miydi? Cesedi gören tutuklular bunu teyit ettiler: Bu, gerçekten de Muhammed Abdullah'dı. Ceset daha yeni çürümeye başlamıştı; bu da isyancının, vücudunun alt kısmı el bombası patlamasıyla parçalandıktan sonra günler boyu yaşamaya devam ettiği anlamına geliyordu.

Suudi otoriteler için ölü Mehdi en değerli ganimetti. Bu kıymetli kadavra sayesinde, Cüheyman'ın bütün bu girişiminin dehşet, aldatma ve yalanlar üzerine kurulu olduğunun su götürmez, teolojik bir kanıtına sahip olmuşlardı.

26

Suudiler, Taif'teki Fransız komandolarına camiye yapılan son hücum hakkında bilgi verme zahmetine girmediler. Fransızlar ancak, 3 Aralık'ta telefon hatları kesildiğinde bir şeyler döndüğünü anladılar. Otellerinde adeta mahkûm olan komandolar, herhangi bir çıkış yolları olmaksızın, komutanları ve dış dünyayla bağlantılarının koptuğunu anladılar. Gece boyunca, en az bir komando, cebinde el bombasıyla koridorda tur atarak nöbet tuttu.

Suudi askerlerinin sadakatine ve Krallığın ketum yapısına pek güvenmeyen Barril, kendini en kötüsüne hazırladı. İslamiyetin en kutsal mabedinin kurtarılma görevinde Fransızların büyük rol oynaması –ve Suudilerin başarısızlıklarının öğrenilmesi– gerçeği, Suud Hanesi için son derece utanç vericiydi. Suudilerden, bu sakıncalı görgü tanıklarını ortadan kaldıran bir 'kaza' tertip etmeleri rahatlıkla beklenebilirdi. Üç Fransız'ın da ellerinde belgeleri yoktu ve Taif'te kendi başlarınalardı; gerçeği kim bilebilirdi ki?

Üç komando, savaşmadan pes etmemeyi kararlaştırdılar. "Buraya birlikte geldik, birlikte gideceğiz," dedi Barril.

Paris'teki Prouteau, iletişimin böyle aniden kesilmesi sebebiyle çok daha fazla azap çekiyordu. Ekibi oradan çıkarmaya ilişkin bütün endişeleri kaygı verici biçimde doğru çıkmış gibi görünüyordu. GIGN komutanı Riyad'daki General Navereau'ya ulaşmayı başardı fakat Fransız general de Barril'e ve diğer iki komandoya ulaşamamıştı.

"Adamlar esir alınmış olmalı," diye karar verdi Prouteau kafasındaki düşünceler kontrolden çıkınca. Prouteau'ya hiç bitmeyecekmiş gibi gelen bu iletişim kesintisi saatler sonra çılgına dönmüş Barril'den gelen bir telefonla son buldu. "Bizi derhal buradan çıkartmalısınız. Burası çok tehlikeli," diye yalvardı Barril.

Fransızlar bu saatlerde, Mekke'deki operasyonun nasıl geliştiğine dair, yalnızca çok ufak bir bilgi alabilmişti: Suudi bir sağlık görevlisi onları arayarak CB gazının etkileriyle nasıl başa çıkılması gerektiğini öğrenmek istemişti.

Normalde korkusuz ve ukala biri olan Barril'in endişeli sesinden etkilenen Prouteau, Fransa'nın üst düzey askeri yetkilileri ve de Marenches'in istihbarat servisiyle bağlantıya geçti. GIGN komandolarını derhal Taif'ten çıkaramadığı için Fransa'nın acil bir kurtarma operasyonu planlaması gerektiği konusunda ısrarcı oldu. Taif Intercontinental Oteli'nin çatısına elleri silahlı komandolarla dolu helikopterler indirmeyi bile önerdi.

Fakat iş o raddeye varmadı. Bütün isyancılar Mescid-i Haram'dan çıkarıldıktan sonra Barril, Wodecki ve Lambert'a sıklıkla eşlik eden Suudi Binbaşı, Fransız konukların yakında evlerine döneceklerini haber verdi. Komandolar havaalanına götürülmeden önce eski Taif çarşısında gezdirildiler; burada tamamen karalara bürünmüş kadınlar, şaşırtıcı derecede çok çeşitli mallarını satarken bir yandan da sinir eden sineklerle mücadele ediyorlardı.

Her zaman pratik olan Astsubay Wodecki, –Arap hediyelik eşyalarına para saçmaktansa– vergiden muaf olan Suudi Arabistan'da çok daha ucuz olan bir Japon malı müzik seti satın aldı.

Fransızlar, havaalanına giderken hâlâ gerginlerdi; onları Riyad'a götürecek olan uçağın vurulmasından ya da sabote edilmesinden endişeleniyorlardı. Ancak yerlerine oturup uçak ekibinin Amerikalı olduğunu görünce rahatladılar. Suudilerin, Amerikalılara oyun çeviremeyeceğini düşündüler.

Riyad'da, pistte, komandoları General Navereau karşılayıp onları Fransız askeri işbirliği görevi kadrosuyla birlikte bir ziyafete götürdü. Wodecki pek kıymetli bir şeye –on kişi arasında bölüşülecek üç şişe Sauvignon– sahipti. Mekke dolaylarından böylesine günah bir şeyin

gelebilmiş olmasına şaşıran subaylardan biri Wodecki'ye "Bunu nereden buldunuz?" diye sordu.

"Ha, bunu yakınlardaki bir marketten alıverdik," diye yanıt verdi Astsubay ifadesiz bir suratla. "Maalesef şampanya bulamadık."

Görevlerini tamamlayan Fransız komandolar, Fransız ataşeye gizlilik yemini ettiler. Ardından Suudi yetkililer, minnettarlıklarını göstermek üzere kıymetli hediyeler sundular: Barril için Kral Halid'in portresi işlemeli altın bir Rolex saat, Lambert ve Wodecki için de Suudi Hava Kuvvetleri'nin logosunun olduğu, daha ucuz, gümüş Rolex Oyster Perpetual saatler.

5 Aralık akşamı Fransızlar ticari bir uçakla sonunda evlerine uçtular. Barril son dakikaya kadar cebinde sakladığı el bombalarını Riyad International'ın tuvaletine attı.

Washington'da Carter yönetimi bu günleri, Cüheyman'ın Mescid-i Haram'ı ele geçirdiği iki hafta içinde patlak veren Amerika karşıtı öfkenin bu dramatik artışıyla nasıl mücadele edeceklerini tartışarak geçirdi. Müslüman ülkelerdeki Amerikan elçiliklerine yapılan ve adeta rutin haline gelen saldırılar, Carter'ın ulusal güvenlik danışmanı Brzezinski'yi derinden üzüyordu. Mekke'deki son hücumun başladığı ve Libya'daki elçiliğin yağma edilmesinin ertesi günü olan 3 Kasım Pazartesi günü Brzezinski Başkan'a, birkaç pratik öneri içeren bir bildiri yazdı. "İran'la uluslararası toplum arasındaki çatışmanın Amerika ve İslam arasında bir çatışmaya dönüşmesinden... Endişeliyim," diye başladı Brzezinski. "Elçiliklerimize yapılan son saldırıların yanı sıra, çeşitli Ortadoğu basınının yaptığı yorumlar, bu çatışmayı, 'ahlaksız ve iktidarsız' Amerika'ya daha geniş çaplı bir taarruza dönüştürmeye doğru yönlendirmektedir. Ve bu tehlikeli bir eğilimdir."

Brzezinski'nin önerisi, Körfez'deki Amerikan askeri gücünü arttırarak bu iktidarsızlık imajını yıkmaktı. Brzezinski'nin düşüncesine göre, Mekke ayaklanması sebebiyle sarsılmış, İran tarafından sürekli olarak Amerika yardakçısı olarak kınanan Suudi Arabistan, Amerikan askerlerini açık bir şekilde kabul etme riskine giremezdi. Alternatif olarak, yanındaki Umman Sultanlığı'nda geniş çaplı bir Amerikan askeri üssü kurmayı şiddetle talep etti. Brzezinski ayrıca, bölgedeki Amerikan askeri takviyesinin 'ABD

askeri gücünün açık bir biçimde, bizim için çok önemli bölge ülkelerinin savunmasına adandığına ilişkin bir basın açıklaması ('Carter Doktrini') ile' desteklenmesi gerektiğini yazdı. Birleşik Devletler, böylesi bir doktrinle Körfez müttefiklerinin güvenliğini resmi bir biçimde garanti etmiş oluyordu; bu taahhüt, on bir yıl sonra Washington'ın Kuveyt sebebiyle bir savaşa girmesine sebep olacak ve sonuç olarak ABD piyadelerini Bağdat'a getirecekti.

Carter, 4 Aralık'taki Ulusal Güvenlik Konseyi toplantısında Brzezinski'nin önerilerini tereddütlü bir şekilde kabul etti. ABD müzakerecileri birkaç gün sonra, Umman sultanı ve isteksiz Suudi prensleriyle üs haklarını tartışmak üzere Körfez bölgesine uçtu. Devasa ABD askeri mevcudiyetinin –sonraki yıllar boyunca bir yığın cihatçının el-Kaide'ye katılmasına sebep olacak bir mevcudiyet– Basra Körfezi'nde konuşlanmasına giden süreç başlamıştı.

27

Kadim Kâbe –mabedin en kutsal kısmı– bu çatışmadan genel olarak hasar almadan çıkmış olmasına rağmen, Mescid-i Haram'ın pek çok kısmı patlamalarla un ufak olmuştu. Sırf yüzey yapılarının yeniden yapılması bile aylar sürecekti; tamamen tahrip olmuş Kabu ise bir daha halka açılmadı. Kuşatmanın bitiminden sonra günler boyunca çürüyen cesetlerin mide bulandırıcı, tiksindirici kokusu, barut ve havada asılı duran gazlardan bayıltıcı bir kokteyle karışarak caminin geniş alanını yaşanmaz bir hale getirdi.

Suudi basını –olay yerine kabul edilen tek basın– Mekke'deki bu tahribin boyutlarına çok değinmemeyi tercih etti. Neticede Kraliyet Ailesi mabedi ve masum kişileri korumak için çok dikkatli davranmıştı. Bu nahoş 'yerel hadise'nin mümkün olduğunca çabuk unutulmasını istiyordu.

Cidde'nin *Arab News* günlük gazetesinde çıkan bir görgü tanığı raporu nadir bir istisnaydı. Haberde yalnızca 'kadrolu bir muhabir' olarak geçen gazetecinin, 4 Aralık Salı günü –son isyancılar çıkarıldıktan birkaç saat sonra– güvenlik güçleriyle birlikte kutsal yerleşkeyi ziyaret etmesine izin verilmişti.

Albay Humeyd tarafından yönetilen paraşütçülerin katledildiği ve Cüheyman'ın savunmasını kırmak için ağır silahların kullanılmak zorunda kaldığı Merve-Sefa geçidinin en ağır hasarı aldığını belirtti. "Caminin doğu kısmında, Merve'yi Sefa'dan ayıran duvar tamamen tahrip edilmiş. Duvarlarda, kapılarda ve birkaç pencere kalıntısındaki kurşun ve top

mermisi izlerine henüz dokunulmamıştı. Lambalar, klimalar ve pervaneler bile enkaz haline gelmişti," diyordu makalede.

Gazeteci, avluya ilerlerken yanmış ve kurşunlarla delik deşik olmuş bir askeri jipe rastlamıştı. Caminin etrafı boyunca, bazı kapıların tamamen infilak ettiğini, üst katlara giden merdiven ve rampaların 'taarruz sırasında buralara çıkan zırhlı araçların ve kamyonetlerin ağırlığı altında çöktüğünü' fark etmişti.

Muhabir, yeraltı geçidine ve bodruma ilerlediğinde dumandan dolayı neredeyse bayılacaktı. Oradaki askerler hâlâ gaz maskelerini, miğferlerini ve beyaz, kimyasal korumalı iş tulumlarını giyiyorlardı; otomatik tüfekleri de her an ateş açmaya hazırdı. Gazeteci, isyancıların kurduğu bubi tuzaklarına karşı uyarıldı. Koridorun üstündeki odalarda hâlâ, orada iki hafta boyunca yaşamış olan silahlı adamların eşyaları vardı: hurma kâseleri, plastik su şişeleri, lime lime olmuş döşekler.

"Yeraltındaki, 'incelikli bir şekilde mermerle kaplanmış' kolonlarda artık o parlak mineralden eser yoktu ve her tarafları kurşunlarla delik deşik olmuştu," diye yazdı *Arab News* muhabiri.

Mekke'deki güçlükle kazanılmış bu zaferi sunmaya can atan Suud Hanesi, 4 Aralık gecesi mahkûmlarını devlet televizyonunda teşhir etti. İlk olarak Prens Naif yüzünde bir sırıtışla izleyicilere seslenerek çatışmanın şiddeti ve isyancılar tarafından işgal edilmiş müstahkem pozisyonlar göz önünde bulundurulduğunda, hükümet askerlerinin 'şaşırtıcı şekilde az sayıda kayıp' verdiğiyle böbürlendi. Suudi ordusunun yalnızca 60 adamını kaybettiğini ve 200 askerin de yaralandığını açıkladı. "Çatışmada ölenler hepimizden daha kıymetliler çünkü Allah'a hizmet ederek ve onun kutsal mekânlarını savunarak şehit oldular," diye övündü.

Prens Naif, Mescid-i Haram'da 75 kadar isyancının öldüğünü, 170 tanesinin de ele geçirildiğini söyleyerek devam etti. Cüheyman'ın karısı ve sözde Mehdi'nin kız kardeşinin de aralarında bulunduğu mahkûmlardan 23'ü kadın ve çocuktu; Cüheyman'ın karısı, her ne kadar bu rol için çok genç olsa da ilk başta Suudi sorgucuları Cüheyman'ın annesi olduğuna ikna etmeye çalışmıştı.

Uygun bir süre ara verildikten sonra en önemli tutuklular ekranda belirdi.

Üstü başı darmadağınık, suratı kararmış Cüheyman, bir hastane yatağında oturuyordu. Ayakları çıplak olan adamın elleri arkasında bağlıydı. Mescid-i Haram'ın bodrumundan çıkarılmasının üstünden sadece birkaç saat geçmişti. Lekeli bir önlük giymişti ve kıvırcık saçlarıyla sakalı darmadağınıktı. Katıksız bir nefretle kameraya bakan adamın gözleri küçük kömür ateşleri gibi parlıyordu. Bir şeyler geveleyip duruyordu fakat izleyiciler hiçbir şey duyamadı. Çekimlere, –Cüheyman'ın halka açık tek görüntüsü– Suudi TV'sinden bir sunucunun öfkeli sesi eşlik ediyordu.

"İşte karşınızda, çağımızın en kötü insanlarından biri olan Cüheyman bin Seif el-Uteybi," dedi sunucu monoton bir sesle. "Onu ne biz unutacağız, ne de tarih unutacak."

Programı izleyen Amerikalı diplomatlar Cüheyman'ın en çok kime benzediği konusunda tartıştılar: Seçenekler arasında Rasputin, Charles Manson ve John Brown vardı.

Ardından kamera dönerek Mekke Oteli'nin avlusunda, yerde oturan genişçe bir grup mahkûmu gösterdi. Lastik eldivenler giymiş olan muhafızlar, kameralardan saklanmaya çalışanların yüzlerini kabaca çekerek kaldırıyordu. Bu tutuklulardan bazıları ergenlikten daha yeni çıkmış gibi görünüyorlardı; bazıları da kasvetli bakışlara ve aklaşan sakallara sahip yaşlı adamlardı. Bunların arasında her ülkeden adamlar vardı: tombul Mısırlılar, siyahi Afrikalılar, beyaz takkeli Pakistanlılar, eli yüzü düzgün Suudi Bedeviler.

"Müminlerin, masumların kalplerine saldıkları dehşet, döktükleri kan –ve buna hakları olduğunu düşünmeleri– onları cehennemde yakacak olan ateşi körüklemiştir," dedi sunucu. "Allah'a, O'nun Peygamberine, dinine ve Şeriata karşı savaştıklarından dolayı, bu korkunç suçları için uygun bir cezayı hak etmektedirler."

Ertesi akşam Suudi TV'si bir başka zafer görüntüsünü yayınladı: Mehdi'nin öldüğünün kanıtını. Genç Muhammed Abdullah'ın bir şekilde camiden kaçmayı başardığına dair dedikodular hüküm sürmekteydi. Suud Hanesi'nin böyle tehlikeli spekülasyonları tamamen yok etmesi gerekiyordu. Böylece abisi Sayid de dâhil olmak üzere, Muhammed Abdullah'ın tutuklanan akrabalarını kamera önünde topladı.

Bembeyaz bir cübbe giymiş, uzun boylu, siyahi bir sorgucu, elinde bir fotoğrafla bu tutuklulara yaklaştı. "Bu kim?" diye sordu Sayid'e.

"Kardeşim Muhammed bin Abdullah Kahtani."

"Öz kardeşin mi?"

"Öz kardeşim. Ben ondan büyüğüm."

"O olduğuna emin misin?"

"Evet, eminim."

Ardından sorgucu on bir yaşındaki bir çocuğa yaklaşıp aynı fotoğrafı çocuğun adeta gözüne soktu.

"Bu Muhammed Abdullah. Ablamın kocası," diye yanıtladı çocuk. "Onu sağ yanağındaki doğum lekesinden tanıdım."

Yirmi dört yaşındaki, korku içindeki diğer mahkûm, ağlamaklı bir halde, fotoğraftaki adamı sadece uzaktan tanıdığında ısrar ediyordu. Muhammed Abdullah'ı ilk kez Siyah Taş'ın yanında, Mehdi olarak biat yeminlerini kabul ettiği sırada gördüğünü söylemişti. Böyle birkaç tane daha soruşturmadan sonra kamera, fotoğrafa yakın çekim yaptı. Resimdeki yüz bir cesede aitti: Gözler kapalı, çene kasları ölüm sebebiyle katılaşmıştı ve ölümün suratına kondurduğu sabit tebessüm sebebiyle çarpık dişleri belirgin bir şekilde görülüyordu.

"İşte sahte Mehdi," dedi sunucu tekdüze bir sesle. "Cüheyman'la birlikte cinayet işledi, inancına ihanet etti ve sonunda da öldü."

Prens Türki birkaç gün sonra Cüheyman'ı hücresinde ziyaret etti. Suudi istihbarat şefi, korku saçan militanın, ince parmakları ve biçimli burnuyla bu kadar ufak tefek görünmesi karşısında şaşırdı. Önceki saatlerde bakışlarında yer alan başkaldırı yok olmuş gibi görünüyordu.

Cüheyman, Prens Türki'yi görünce yerinden fırladı. "Yüce Efendimiz Kral Halid'den beni affetmesini isteyebilir misiniz?" diye sordu.

Şaşıran Prens karşılık olarak sadece güldü. "Sen Allah'tan af dilemelisin," dedi. Cüheyman'ı, kafesteki bir hayvanı inceler gibi süzen Türki, tutuklunun saçlarının hâlâ uzun olduğunu gördü. "Saçların neden böyle uzun?" diye sordu merakla.

"Nesi varmış ki?" diye homurdandı Cüheyman mutsuz bir şekilde.

Prens Naif tarafından televizyonda duyurulan toplam ölü sayısı, gerçek sayının sadece bir kısmıydı. Haftalar sonra, önceki sayının iki katı olan yeni sayıları açıkladı. Naif'in güncellenmiş rakamlarına göre, Cüheyman'ın isyancıları 12 Suudi subayını, 115 gönüllü asker ve astsubayı öldürmüştü; 450 asker de çatışmada aldığı yaralardan ötürü hastaneye kaldırılmışlardı.

Prens Naif, isyancılar tarafında da toplam ölü sayısının 117 olduğunu bildirdi; bu sayının içinde, çatışma sırasında ele geçirilen 75 ceset, enkazın içinde bulunan ve tutuklanan isyancılar tarafından teşhis edilen 15 kadavra ve tutuklandıktan sonra yaralarından ötürü ölen 27 mahkûm vardı.

Hacılar arasında ölenlerin kapsamı hiç güncellenmedi. Suudi hükümeti tarafından Aralık ayının başında bildirilen rakamlarda, 26 Suudi, Pakistanlı, Endonezyalı, Hintli, Mısırlı ve Birmanyalının öldüğü söylendi. Bu 26 cesedin bazıları teşhis edilebilir durumda değildi. Kökeni Endonezya'dan, Afganistan'a ve Nijerya'ya kadar değişen, içlerinde bir de, Müslüman adıyla Cemal Amir Halid Abdullah olarak tanınan Amerikalı vatandaşın bulunduğu 110 yaralı vardı.

Mekke ayaklanmasındaki toplam ölü sayısının 270 olarak verilmesi Batılı diplomatlar ve bağımsız araştırmacılarca şüpheyle karşılandı. GIGN komandoları da dâhil olmak üzere pek çok kişi, kayıpların, özellikle de hacılar arasındaki gerçek kapsamının, Suudi hükümeti tarafından saklandığına inanıyordu. Büyükelçi West de, "Cidde'deki hastane kaynakları hükümet askerlerindeki kaybın, belirtilenden çok daha fazla olduğunu söylüyor," diye yazmıştı o dönemde Dışişleri Bakanlığı'na gönderdiği telgrafında. Bağımsız gözlemciler ve görgü tanıkları, Mescid-i Haram içindeki ve etrafındaki iki haftalık çatışmanın 1000 kadar, hatta belki de çok daha fazla kişinin ölümüne mal olduğunu tahmin etmektedir.

Kabu güvenli hale gelir gelmez temizlik ekipleri, gece gündüz Mescid-i Haram'da çalışarak kanları ve yanık izlerini ovarak temizlediler, parçalanan mermerleri, bükülen metalleri ve un ufak olmuş beton kısımları söktüler. CB kimyasallarını yeraltına atılması için açılan delikler alelacele çimentoyla kaplandı. Sıhhi temizlik ekiplerinin bolca kullandığı dezenfektanlar en azından camideki kötü kokunun bir kısmını bastırdı.

6 Aralık 1979 Perşembe günü öğleden sonra, yerleşke sonunda Kraliyet Ailesi'nin ziyaretine hazır hale gelmişti. Prens Naif ve Şeyh İbn Raşid

tarafından, hasar görmemiş giriş kapılarından birinde karşılanan Kral Halid, akşamüstü beşi çeyrek geçe ağır adımlarla içeri girdi. Caminin çatışma sırasında parçalanan hoparlör sistemi yenisiyle değiştirilmişti ve şimdi bu hoparlörlerden Yüce Allah'a coşkulu dualar ve şükranlar sunuluyordu. Askerler ve şehrin ileri gelenlerinden oluşan kalabalıktan "Allahu Ekber" nidaları yükseldi. Nedimlerinin eşlik ettiği kral, Kâbe'ye yaklaşıp Siyah Taş'ı öptü. Etrafındaki kemer altlarındaki çatışma izlerini inceleyerek Kâbe etrafını yedi kez tavaf etti, iki defa secdeye vardı ve Zem Zem kaynağından gelen kutsal sudan yudumlamak üzere durakladı.

Mescid-i Haram'daki bu namaz, Suudi TV'si tarafından bütün dünyada yayınlandı; bu, kriz patlak verdiğinden beri camiden yapılan ilk canlı yayındı. Kral Halid, pis kokudan ötürü Mekke'de çok fazla kalmayıp bir şölen yemeği için Cidde'de deniz kenarında bulunan sarayına gitti. Çok fazla sayıda prensin ve saygın kişinin katıldığı ziyafette, saray danışma konseyi yardımcı şefi Şeyh Ahmed el-Gazzavi, yeni yazdığı, övgü dolu bir şiir okudu. Kaside, Kral Halid'in yüce irfanı ve imansız kâfirleri yenmedeki etkileyici başarısına övgülerle dolup taşıyordu.

Bu sırada Veliaht Prens Fahd, dünya çapından akın akın gelen, birbirine benzer tebrik mesajlarına yanıt vermekle meşguldü. "Majestelerinin hükümeti tarafından gerçekleştirilen bu görev... Sabra ve büyük oranda hâkimiyete dayanıyordu," diye yazdı Fahd 5 Aralık'ta Başkan Carter tarafından gönderilen bir telgrafa yanıtında. "Bütün bu nitelikler," diye ekledi mütevazılıkla, "Şükran borçlu olduğumuz Yüce Allah tarafından bize bahşedilmiştir."

Bu pohpohlayıcı telgraflardaki ve resmi açıklamalardaki dalkavukça üsluplara rağmen Suudi prensler kendilerini kandırmadılar: Rejimin, iki uçlu bir saldırıdan güçlükle kurtulduğunun gayet iyi farkındalardı. Cüheyman'ın, dini bir sembole saldırmayı seçmesi tamamen şanstı. Kral Halid "Benim sarayıma saldırmış olsa çok daha başarılı olabilirdi," diye açıkladı çatışmadan sonraki haftalarda gelen yabancı ziyaretçilere. Mescid-i Haram kuşatması, rejimin hâkimiyetinden değil, zafiyetinden ötürü bu kadar uzun sürmüştü. Birisi bu rezaletin bedelini ödemeliydi.

1978'de Cüheyman'ın destekçilerini serbest bırakma konusunda Bin Baz ve diğer kıdemli ulema tarafından etkilenen İçişleri Bakanı Prens Naif, farklı bir hükümet sisteminde cezalandırmak için en tabii aday olurdu. Neticede, Mekke komplosunu tahmin etmede son derece başarısız olan servis, Naif'in bakanlığı altındaki güvenlik –özellikle de muhalifleri arayıp bulmaktan sorumlu, korku saçan Mabahit– servisiydi.

Fakat Suudi Arabistan bir aile mülküydü ve içişleri bakanı olarak Naif, Krallığın fiili yöneticisi Fahd için fazlasıyla değerliydi. Tıpkı Fahd ve Prens Sultan gibi Naif de, Kral Abdülaziz ve Prenses Hussa bin Ahmed el-Sudayri'den olan, Yedi Sudayri adlı, öz kardeşlerden oluşan küçük grubun bir üyesiydi. Bu yedi prens, Suud Hanesi'ndeki hâkimiyet için, Ulusal Muhafızlar komutanı Prens Abdullah'ın temsil ettiği muhalif ittifaka karşı uzunca bir süre mücadele etmişti. Fahd için, Naif'i ve de bu sebeple Sultan'ı zayıflatacak herhangi bir hareket kesinlikle düşünülemezdi. Sorumluluğu daha kıdemsiz yetkililer almak zorundaydı.

İsyancıların Mescid-i Haram'daki vaazlarında sergilediği liberal tutumundan dolayı kınanan Mekke Valisi Prens Fawwaz, ilk günah keçisi oldu. Sudayriler ve Abdullah arasındaki ayrılıkta, nispeten daha tarafsız bir konumda bulunan Fawwaz'ın kendisi de bir muhalif olarak 1960'lardaki Mısır sürgününde Kızıl Prensler'e katılmış ve Krallığa demokrasiyi getirecek, o dönem için laik reformlar talep etmişti. Fawwaz'ın bu gençlik zamanlarındaki kâfir fikirlere yakınlığı, kıdemli ulemanın kalıcı nefretine sebep olmuştu; bu yüzden de 1979 Aralık ayının sonlarında valinin istifa etmesi –güya 'sağlık sebepleri yüzünden'– ulema tarafından neşeyle karşılandı. Mekke fiyaskosu sebebiyle onuru lekelendiği için hükümetin dışında bırakılan ve sağlıksız olduğu iddia edilen Fawwaz, Kral Halid ve Fahd'dan daha uzun yaşayacaktı.

Fawwaz'ın ayrılmasından bir iki gün sonra Kral Halid, Suudi askeriyesi ve güvenlik güçlerinin yüksek rütbeli subaylarını görevden aldı. Mabahit'in liderinin yerine, İbn Abdülvahhab'ın soyundan gelen ve kıdemli ulemayla olan kan bağına güvenen bir general getirildi. Yüzbaşı Barril'i Riyad'da karşılayan, Suudi Genelkurmay Başkanı da, Suudi Hava Kuvvetleri Komutanı da emekli oldu. Suudi sözcülerin ciddi bir ifadeyle daha sonra açıkladığı üzere elbette ki bütün bu kararların Mekke'de olanlarla kesinlikle hiçbir ilgisi yoktu.

28

Riyad'daki generaller görevlerinden alınırlarken -aralarında, Mescid-i Haram'da aldıkları yaralar hâlâ iyileşmemiş olanların da bulunduğu- mahkûmları, Prens Naif'in sorgucuları Suudi hapishanelerinin soğuk, beton bodrumlarında sorguluyorlardı. Söylenenlere göre Cüheyman, işbirliğine yanaşmamıştı. Fakat Mehdi'nin ölümüyle akıbetleri kötüye giden eski isyancılar, pişmanlığa boğulmuşlardı. Eski moda işkence yöntemleri ve doğruluk serumu olarak da bilinen sodyum pentatol enjeksiyonları isyancıların dillerini çözmüştü.

Prens Bandar, Büyükelçi West'e, Suudi sorgucularının 'tırnak sökme' gibi yöntemlerden uzak durduklarını iddia etse de, itirafları hızlandırmak için tutukluların açlığa ve susuzluğa maruz bırakıldıklarını söylemekten kaçınmadı. Eski isyancılardan hayatta kalan birkaç kişi, Mabahit'in zindanlarında öldüresiye dövüldüklerini hatırlıyorlardı.

Sorgucuların, Cüheyman'ın hareketinin mabedi istila eden grubun çok daha ötesine yayıldığını anlamaları uzun sürmedi. Suudi sınır muhafızları, bu endişeleri doğrularcasına, Kuveyt'teki yardımcılardan Cüheyman'a bir mektup taşıyan bir elçiyi yakaladılar. Mesajda Kuveytliler, Mehdi'ye bağlılık yeminlerini ve Mekke operasyonunda doğrudan katılamadıkları için üzüntülerini sunuyordu.

İkinci bir ayaklanmanın hazırlık safhasında olabileceğinden endişelenen Prens Naif, Aralık ayında birçok tutuklama emri verdi. Bu operasyonun hedefleri arasında Cüheyman'ın ehillerinden, Mehdi'yi

rüyasında görmediği için Mekke işgaline katılmayı reddeden Huzeymi de vardı. Uluslararası bir komplodan şüphelenen Suudi güvenlik güçleri özellikle de Krallıkta ikamet eden yabancı şüphelilere karşı acımasızdı. Cüheyman'ın grubuyla en ufak bir bağlantıya sahip olan pek çok Mısırlı, Yemenli ve Kuveytli hapse atıldı.

Parmaklıklar ardına konan –ve genellikle Cüheyman'ın Şiilere karşı olan kuvvetli nefretini paylaşan– bu tutuklulardan çoğu bir başka yeni mahkûm grubuyla hücrelerini paylaşmak durumunda kaldı: Bunlar, Doğu Bölgesi'nde yeni yakalanan Şii devrimcilerdi. Rejime karşı duydukları ortak nefretin dışında bu iki mahkûm grubu anlaşamıyordu. Cüheyman'ın takipçileri genellikle kendi içlerine dönüktüler; Şii inançsızlarıyla iletişim kurmayı reddedip yüksek sesle dua okuma ya da süt kutularının üzerindeki inek resimlerini karalama gibi dini görevlere konsantre oldular. Şii tutuklulardan biri, Cüheyman'ın Kuveytli bir destekçisine, her ikisi de hapisten çıktıklarında hücre arkadaşını evinde ziyaret edebileceğini söyleyince Kuveytli ona ters ters baktı: "Evimin yakınına gelirsen seni vururum."

Kıdemli Suudi prensleri, bu soruşturmalardan edinilen bilgiler arttıkça, önde gelen Vahhabi âlimlerin Cüheyman'ın hareketine ne boyutta destek verdiğini anlamaya başladı. Örneğin Prens Türki, hükümetin istihbarat ajanslarının bu yeni tehdit hakkında ne kadar az şey bildiği gerçeği karşısında çok şaşırdı. Bu hareketi, vücutta olgunlaşan bir virüse benzetti. Kasım 1979'a dek Suudi devletinin iç savunmaları, kanıtlanmış başka tehlikelere karşı görevlendirilmişlerdi: Arap ulusalcıları, Komünistler, İran destekçisi devrimciler. Cüheyman gibi, Sünni İslamcı radikaller büyük bir tehdit olarak görülmemişti. Böylece virüs çoğalmış ve içinde bulunduğu bedenin yaşamını tehlikeye soktuğu bir noktaya ulaşmıştı.

Yine de bu gerçek, Suudi otoritelerin halkın önünde itiraf edeceği bir şey değildi.

Bunun yerine, resmi propaganda organları devreye girerek, dünyayı, Krallığın barış ve istikrar temelinde ilerlediği, son iki haftada gerçekleşen dramatik olayların sadece –tıpkı Prens Fahd'ın nedimlerinin krizin ilk saatlerinde ısrarla söyledikleri gibi– ciddi sonuçlar doğurmayan, talihsiz bir 'yerel hadise' olduğuna ikna etmek için uğraştılar.

Bu haberi yaymayı çalışan Prens Fahd, Arap gazetelerinden pek çok meraklı muhabiri bilgilendirerek saatler harcadı. Birbiri ardına gerçekleşen röportajlarda, Cüheyman'ın çıkardığı ayaklanmanın rejime siyasi bir tehdit olması fikrini kızgınlıkla reddetti. "Cüheyman, üslup ve düşünce bakımından kendini ifade etmeye muktedir olmayan, son derece sıradan bir insandı. Ne kitap yazabilir, ne de hadis hakkında konuşabilir," dedi Fahd bu röportajlardan birinde. Veliaht Prens, Mekke hadisesinin 'hiçbir siyasi boyutu' olmadığını ve 'bu suça gösterilen genel tepki ve kızgınlığın, Suud Hanesi için bir destek referandumu' olduğunu beyan etti.

Fahd, Cüheyman'ın hareketine en yakın olayın, bir Ortadoğu devrimi değil, Mekke ayaklanmasından tam bir yıl önce gerçekleşmiş olan, Guyana'daki Jonestown katliamı olduğunu iddia etti. Bu Güney Amerikalı ulus içinde, California'da yeşermiş, dini bir kültün Amerikalı destekçileri, zehir kattıkları içeceği içerek toplu intihar gerçekleştirmişti. Görünüşe bakılırsa Guyana'nın Kalifornia'ya bağlı olduğuna inanan Fahd, kendisine Mekke hakkında sorular soran gazeteciye, 'Kaliforniya'daki büyük facia'yı hatırlatmıştı. Fahd, neticede 'bazıları kendi intihar eden, bazıları da liderleri tarafından öldürülen yaklaşık dokuz yüz kişinin' öldüğünü açıkladı.

Rejime ABD desteği sağlamak isteyen Suudi Kraliyet mensupları, bu 'yerel hadise'yi Amerikalılara açıklarken tamamen farklı bir yol seçtiler. Mekke ayaklanmasının Krallıkta hiçbir iç gerginliğin işareti olmadığında ısrar eden mensuplar, geçen haftalarda yaşanan şiddeti, katı Soğuk Savaş şartlarıymış gibi göstererek Cüheyman'ı bir Moskova yardakçısı olarak resmettiler. Prens Bandar, bu günlerde, elinde pek kanıt olmamasına rağmen, Cüheyman'ın isyancılarının bu yıkıcı ateş etme becerilerini, Marksist Güney Yemen'deki eğitim kamplarında geliştirdiklerine dair Amerikalı yetkilileri ikna etmeye çalıştı. Bir başka kıdemli Suudi yetkili, "Bu olayın uluslararası örgütlerce, muhtemelen de Ruslar tarafından, Suudi Arabistan'ın istikrarını bozmak için desteklendiğine inanıyorum," diye açıkladı *New York Times*'a.

İsyancıları itibarsızlaştırmak ve İslamcı muhafazakârların bunlara yakınlık hissetmesini önlemek isteyen aynı Suudi yetkili, Cüheyman'ın 'bir köktendinci değil, azledilen ve içki içtiği için halk önünde kırbaçlanan bir hükümet çalışanı' olduğuna dair gülünç bir iddiada da bulundu.

Bu propaganda çabasını Batı pek yutmadı. *Washington Post*'un bir baş makalesi, "Düzenin yeniden sağlanmasıyla son bulan bu hadiseyi sadece münferit bir gerici histeri epizodu olarak görmekten daha büyük bir hata olamaz," diye uyarıyordu Mekke saldırısıyla ilgili olarak. "Bu olay, İran'daki olaylara kıyasla daha önemsiz görünüyorsa da dünya üzerinde benzer bir etkiye sahip olabilir."

New York Times, birkaç hafta sonra Cüheyman'ın, Suud Hanesi'ne ve Krallığın kâfir Hıristiyanlarla işbirliğine karşı sert eleştirilerini İngilizceye çevirdi. Bu gayet açık biçimde ateş püsküren metnin, bir alkolik ya da 'kendini ifade etmeye muktedir olmayan' biri tarafından kaleme alınmış, Sovyet propagandaları olmadığı kesinlikle açıktı.

Çoğunlukla Suudi hükümetinin maaşlı çalışanları olan Arap basını tarafından hürmet görmeye alışmış kıdemli Suudi prensler, bu sivri rapor karşısında çileden çıktılar. Alıngan tabiatlı Fahd'a göre, krallığının iç sorunlarının böylesi nezaketsiz biçimde soruşturulmasının sadece tek bir açıklaması olabilirdi: Batılı medyaya hükmettiğine inanılan Yahudiler tarafından gerçekleştirilen Suudi karşıtı bir komplo.

"Düşmanımız olan... Suudi Arabistan Krallığı'na zarar vermek isteyen ve onun konumunu mümkün olan her şekilde çarpıtmaya çalışan Siyonist dünyadır. Mekke hadisesini ele alıp bu konu hakkında bütün yazılanları bir araya getirdiğimizde, niyetin ve maksadın zarar vermek olduğunu rahatlıkla görürüz," diye şikâyette bulundu Lübnanlı yandaş bir yazı işleri müdürüne. "Kelimenin tam anlamıyla bize karşı bir medya savaşı başlatıldı... En doğru ifadeyle bu adeta psikolojik bir tecavüzdür." Suudi Kraliyeti, 11 Eylül 2001'den sonra Suudi meseleleri hakkında, Batı'da çıkan haberlerden yakınmak için tam olarak aynı üslubu kullanacaktı.

İtibarını yitirdiği için kızgın olan ve ABD Anayasası Birinci Anayasa Değişikliği'ni ve ABD toplumunun yapısını tam anlamıyla kavrayamayan Fahd, Mekke hadisesinden sonra, Suud Hanesi'ne karşı 'kötücül basın kampanyaları' Carter yönetimi tarafından, muhtemelen bir sansür uygulanarak durdurulmadığı takdirde, Riyad'ın Washington'la tarihi ittifakını bitirebileceği hakkında bir uyarıda bulundu. ABD diplomatlarının bolca özür dilemesi Fahd'ın öfkesini dindirmedi. "Amerikalılarla dost olmaya mecbur değiliz. Bizim için açık pek çok kapı var... Amerikalıların yerine rahatlıkla başka birini bulabiliriz," diye tehditler savurdu Veliaht Prens.

Dış dünyaya herhangi bir zayıflık alameti göstermekten çok korkan Suud Hanesi, Batılı muhabirleri uzak tutmakla yetinmedi. Aynı zamanda isyancıların sorguları hakkındaki detayları da güvenmedikleri CIA ve diğer Batılı istihbarat teşkilatlarından da sakladı. Riyad'daki hiç kimse, Suudi devletindeki çürümenin ne kadar derine gittiğini, Suudi müttefiklerinin –ya da düşmanlarının– bilmesini istemiyordu. Yine bu, ana hedef olan Amerikalıların öldürüldüğü saldırılar da dâhil olmak üzere, gelecekteki Suudi terör karşıtı soruşturmaların modelini oluşturacaktı.

29

Binlerce kilometre ötede, karla kaplı Moskova'daki Sovyet yetkililer, 1979 yılının sonunda Mekke'de gerçekleşen bu müessir fiili, rakibinin zayıf noktasını beklenemedik bir şekilde, ansızın fark eden bir boksörün dikkatli ilgisiyle izliyorlardı.

Moskova, Amerika ve İran arasında gittikçe tırmanan anlaşmazlık karşısında kendini hâlihazırda güçlü hissediyordu. Sovyet lider Leonid Brezhnev, Doğu Almanya'ya yaptığı bir ziyarette "İran Devrimi, İran ve ABD arasındaki askeri ittifakı sekteye uğrattı," diyerek bu sırrı paylaştı. "İran artık anti-emperyalist bir konum alıyor. Emperyalizm bölgedeki etkinliğini yeniden kazanmaya çalışıyor. Bizler bu girişimlere karşı durmaya çalışıyoruz."

Cüheyman'ın ayaklanmasının sebep olduğu huzursuzluk girdabı, Sovyetlerin kendine güvenlerini yeni bir noktaya taşıdı. İran'ın kaybından sonra, bölgedeki Amerikan nüfuzunun diğer önemli temsilcileri – Suudi Arabistan ve Pakistan– bir anda çökmenin eşiğine gelmiş gibi görünüyorlardı.

Pakistan'daki Amerikan elçiliğinin yıkımı, oradaki Amerika karşıtı düşünceyi iyice belirginleştirdi. Mekke'deki ve Suudi Arabistan'ın Şii merkezindeki katliamlar, Moskova için daha da sevindiriciydi. Neticede Krallık o dönemde o kadar ateşli bir şekilde Komünizm karşıtıydı ki, SSCB ile diplomatik ilişkileri bile reddetmişti. Biri kaybederken diğerinin kazandığı bu Soğuk Savaş oyununda, Suudi rejimindeki herhangi bir

zayıflama Kremlin için otomatik bir nimet gibi algılanıyordu. Bunun böyle olmasının asıl sebeplerinden biri de Suudilerin, Sovyetlerin problem yaşadığı bir Müslüman ülkesi olan Afganistan'daki Komünizm karşıtı öğretiye silah ve para yardımı yapmasıydı.

Hâlihazırda birkaç aydır, Kâbil'deki Sovyet destekli hükümete karşı isyan, bu dağlık ülke boyunca yayılmıştı; rejimin dinin kökünü kazıması ve İslamcı ve özünde feodal olan bir topluma Marksist-Leninist dogmaları aşılamaya çalışması sebebiyle ateşlenmişti.

Pakistan istihbaratıyla işbirliği içinde olan Suudi Arabistan'daki – Prens Türki tarafından yönetilen– GİD, artık neredeyse Afganistan kırsal kesiminin yaklaşık yüzde yetmişini kontrol eden bu isyancıların koordine ve finanse edilmesinde ön sırada yer alıyordu. Suudiler o kadar yüksek meblağlar veriyordu ki, Riyad'daki Afganistan büyükelçisi bile 1979 yılının sonunda, yurttaşlığını bırakıp gerillalara katılmaya ikna olmuştu.

O dönemde Afgan isyancılara sadece sınırlı ve tehlikeli ölçülerde olmayan bir yardım sağlamaya yetkili olan CIA, Sovyetlerin hırslarını bu bölgelerden uzakta tutmakta Suudilerin çok etkili oldukları görüşündeydi. Gizli kategorisinde yer alan, Kasım 1979 yılında yayınlanmış bir CIA değerlendirmesinde, "İsyancılar Suudi Arabistan'dan daha anlamlı bir askeri destek... Ve daha fazla finansal kaynak almadığı takdirde, Sovyet destekli Afgan ordusunu çökme noktasına getirme çabaları hız kaybedebilir," diyordu endişeyle.

Kremlin o günlerde, Afgan Cumhurbaşkanı Hafızullah Âmin'in tavırları sebebiyle gittikçe daha da çok kaygılanıyordu. Brezhnev'in görüşüne göre Âmin, kontrgerilla harekâtında, 'orantısız bir şiddet' ve İslama karşı bir saygısızlık sergiliyordu. KGB şefi Yuri Andropov da benzer öneme sahip bir açıklamayla, Columbia Üniversitesi'nde eğitim görmüş Âmin'in, Kâbil'deki Amerikalı diplomatlarla şüpheli görüşmeler yaptığını bildirdi. Afgan lideri daha uysal bir temsilciyle değiştirmeyi öneren Andropov, "Âmin'in şahsi iktidarını korumak adına Batı'ya kaymayacağının bir garantisi yok," diye uyardı.

Savunma Bakanı Dmitri Ustinov tarafından yönetilen Sovyet askeriyesindeki üst rütbeli subaylar, Kâbil'deki 'rejim değişikliği'ne ilişkin bu tekliflere başta soğuk yaklaştılar. Fakat Başkan Carter'ın – ABD yetkililerinin o dönem İranlı ajanlarca gerçekleştirildiğine inandığı

Mescid-i Haram kuşatmasının olduğu gün olan– 20 Kasım'da Basra Körfezi'ne USS Kitty Hawk muharebe grubunu çıkarma kararıyla, generallerin düşünceleri sarsıldı. "Amerika Birleşik Devletleri, kendi bölgesinden on binlerce kilometre uzakta ve SSCB sınırlarına oldukça yakın bir yere böylesi bir çıkarma yapabiliyorsa, o zaman biz neden komşumuz Afganistan'daki konumumuzu savunmaktan çekinelim?" diye yanıtlamıştı Ustinov o dönem. Mescid-i Haram hadisesinde, –Afgan direnişçilerinin başlıca destekçileri olan– Suudi ve Pakistan rejimlerinin sergilediği şaşırtıcı zayıflık Kremlin'i ancak yüreklendirebilirdi.

10 Aralık 1979'da –Cüheyman'ın Mekke'de yakalanmasının üzerinden bir haftadan az zaman geçmişken– Ustinov, Sovyet genelkurmay başkanını çağırıp Afgan-Sovyet sınırına 75.000-80.000 asker gücü yerleştirmesini emretti. İki gün sonra, Sovyet Politbüro'nun en kıdemli mensupları Kremlin'de toplandı. Toplantının çok gizli, elde yazılmış yasa tasarısının başlığı kısaca şöyleydi: "A.'daki Durum Üzerine". Bu tasarı, İslam dünyasını değiştirecek ve sonunda da Sovyetler Birliği'nin parçalanmasına sebep olacak bir savaşın resmi olarak yetkilendirilmesiydi.

Sovyet orduları, 25 Aralık 1979'da, bir Noel sabahı, Afganistan'daki Amu Darya Nehri'nin karşısına ulaştı. Kâbil'de –Afgan üniformaları giyinip Afgan gibi davranan– bir KGB komando kuvveti, cumhurbaşkanlığı sarayına kadar ilerleyip Âmin'i infaz etti. Sovyetler onun yerine, bir başka Afgan komünistini, Babrak Karmal'ı getirdiler.

Bölgeye hızla yayılan İslamcı coşkuya müdana eden Karmal, ulusa ilk defa radyodan seslenirken sofu bir Müslüman gibi görünmeye çalıştı. "Bismillahirrahmanirrahim," diyerek söze başladı. "Rahman ve rahim olan Allah'ın adıyla." Bir önceki 'kana susamış cani Âmin' rejiminin, 'hapis, sürgün, barbarca ve insanlık dışı işkenceler yoluyla ve on binlerce ana babayı, kardeşi ve evladı öldürerek' kitlesel bir ıstıraba sebep olmaktan suçlu olduğunu oldukça dikkatli bir biçimde açıkladı. Karmal, bütün siyasi mahkûmları serbest bırakacağına ve 'İslamiyetin kutsal ilkelerine saygılı' olacağına dair söz verdi.

Sovyet istilasını, Amerika'nın Basra Körfezi'ndeki müttefiklerine –ve Batı'nın hayati önem taşıyan petrol kaynaklarına– doğrudan bir tehdit olarak gören Washington, böylesi detaylara pek dikkat etmedi. ABD

Genelkurmay Başkanlığı, bir Beyaz Saray toplantısında, bir Sovyet savaş uçağının Afganistan'dan Körfez'in tıkama mevzii olan Hürmüz'e kadar uçabileceği konusunda uyarıda bulundu. Sovyet zırhlı kara kuvvetleri, Arap Denizi kıyılarından ve Suudi Arabistan'la Kuveyt petrol yataklarından sadece on, on iki gün uzaklıktaydı.

Brzezinski, 26 Aralık 1979 tarihli bir bildiride, "Sovyetler Afganistan'da başarıya ulaşırsa ve Pakistan buna karşı çıkmazsa, Moskova'nın uzun yıllardır süren, Hint Okyanusu'na doğrudan erişim sağlama hayali gerçekleşecektir," diye uyardı Carter'ı. "Bu durum, Sovyet varlığının Arap ve Umman Körfezlerine dek ulaşmasına sebep olabilir."

Kendilerini bir sonraki hedef olarak gören Suudiler daha da korkmuş durumdalardı. Neticede Körfez kıyısındaki Suudi petrol yataklarının Afganistan'a uzaklığı, bu petrol yataklarıyla Cidde arasındaki mesafe kadardı. Prens Türki şuna inanıyordu: "Afganistan istilasının, diğer ülkelere, özellikle de Pakistan'a ulaşıp oradan da Körfez'e ve Arap Yarımadası'na ilerleme amacı taşıdığı açıktı."

Brzezinski'nin, Suudi Arabistan gibi Körfez ülkelerinin Amerika'nın güvenlik himayesini genişleten 'Carter Doktrini' fikri, bir anda imtiyaz sahiplerine çok daha çekici gelmeye başladı. Aralık ortası gibi kısa bir süre önce, bir Amerikan heyeti Suudi yetkililerle Umman'daki üs haklarını incelediğinde Prens Türki bu fikre hiç sıcak bakmamıştı. Amerika Birleşik Devletleri'nin, daha ziyade yerel savunma imkânlarını iyileştirmeye konsantre olması gerektiğini söylemişti. Müslüman dünyasındaki Amerika karşıtı 'alevlenme'nin, yarımadada Amerikan güçlerinin herhangi bir şekilde konuşlanmasını sakıncalı kıldığını da sözlerine eklemişti.

Şimdi, bunun üzerinden bir ay bile geçmemişken, ülkeyi ziyaret eden Brzezinski, 'Suudi yöneticiler arasında [Sovyet tehdidi sebebiyle] oluşan kaygının boyutu karşısında' şaşkına dönmüştü. Veliaht Prens Fahd, Krallığın içine girdiği korunmasız pozisyonu vurgulayarak 'sessiz sedasız bir şekilde gerçekleştirilecek, gelişmiş bir Amerikan-Suudi askeri işbirliğini düşünmeye, eskisinden çok daha hazır' olduklarını söylemişti. Pakistan Cumhurbaşkanı Ziya da Sovyetlerden o kadar korkuyordu ki, Humeyni İran'ıyla flört etmeyi bırakıp Amerika'dan güvenlik garantisi talebinde bulunmuştu. Brzezinski Başkan'a "Yeter ki, [İran Devrimi'nden önce] Şah'ın aklını karıştırdığımız gibi Ziya'nın da aklını karıştırmayalım," diye tavsiyede bulundu.

Ocak 1980'de Başkan Carter, Amerika'nın bu müttefiklerini koruyacağını resmi olarak duyurdu. "Pozisyonumuz açıkça anlaşılsın," diye beyan etti Ulusa Sesleniş'te. "Dış güçlerin, Basra Körfezi bölgesinin kontrolünü kazanmaya yönelik herhangi bir girişimi, Amerika Birleşik Devletleri'nin son derece önemli kurumlarına bir saldırı olarak değerlendirilecektir ve böylesi bir saldırı, askeri güç de dâhil olmak üzere gerekli her şekilde geri püskürtülecektir." Bu doktrin, o zamandan beri Amerika'nın yabancı politikasının mihenk taşı olarak kalmıştır.

30

Sovyet istilası bölgeye şok dalgaları yayarken Suudi Arabistan'ın kıdemli uleması 2 Ocak 1980'de, Mekke ayaklanmasını tartışmak için yeniden bir araya geldi. Suud Hanesi tarafından çağrılan ulemadan, Mescid-i Haram'da yakalanan Cüheyman'ın ve diğer silahlı 'dinden sapanlar'ın akıbeti üzerine bağlayıcı bir fikir beyan etmeleri istendi.

Din adamlarının, altı hafta önce Kral Halid'in Mazar Sarayı'nda meseleyle ilgili bir önceki buluşmalarından bu yana şartlar dramatik biçimde değişmişti. Suud Hanesi'nin ayakta kalmasının şüpheli olduğu o dönemde ulema, Cüheyman'ı reddederek hükümetin kaderine ortak olmayı tercih etmişti. Şimdiyse, Vahhabi düzenine dışarıdan gelen bu ürkünç yeni tehlikeler karşısında –Bin Baz tarafından yönetilen– bu din adamları, Suudi devletine destek çıkmaya çok daha kararlılardı. Suud Hanesi, bir kez daha Sovyet Komünizmi ve İran'daki Şii sapkınlığının ülkeye sirayet etmesinin karşısındaki tek siper olarak görülüyordu.

Cüheyman'ın yazdıklarını inceleyen Ulema Yüksek Şurası, o gün Kraliyetle hemfikir bir hükme vardı: Şu anda hapishane yatağına kelepçelenmiş olan gözü dönmüş guru, İslam dinine karşı 'iğrenç bir suç' işlemişti. "Bu broşürlerdeki yazılar, insanları yanlış yola saptıran ve uyumsuzluk tohumları olabilecek ve kaosa, kargaşaya yol açabilecek yanlış yorumlarla doludur," diye beyan etti Bin Baz meclis adına. "Bu broşürler, bazı saf insanları yanlış yola saptırabilecek, pek çok kötülük içeren iddialarda bulunmaktadır. Müslümanlar, onların şeytani niyetleri ve muhteviyatları konusunda uyarılmalıdırlar."

Cüheyman'ın sapkınlıklarını kınayan Ulema Yüksek Şurası, mahkûmlara ne yapılması gerektiği konusunda resmi bir fetva yayınlamaktan uzak durdular. Gerçi birkaç bağımsız ulema, bu boşluğu doldurarak hükümete, isyancıların 'ya öldürülmesi, ya çarmıha gerilmesi ya da elleri ve ayaklarının kesilmesi' gerektiğine ilişkin teolojik hükümler sağladılar. Kral Halid için bu yeterliydi. Affedecek bir havada değildi.

Ulema toplantısından birkaç gün sonra Suudi Kraliyeti, Prens Naif'e altmış üç mahkûmun isim listesini, ek bir talimatla birlikte gönderdi: "Allah'ı hoşnut kılmak ve Mukaddes Kâbe'nin kutsallığını ve müminlerini korumak, Müslümanların öfkelerini dindirmek için bu açıklamaya eklenmiş listede adı olanları öldürün." 9 Ocak 1980 sabahı, bu altmış üç tutsak, kelepçelenmiş ve ilaçla uyuşturulmuş bir halde, infazcıların uzun, işlemeli çelik kılıçlarının karşısına getirildiler. Suudi adetleri gereği infaz halka açıktı. Hükümetin sağlamlığının herkesçe görülmesi için bu idamlar Suudi diyarındaki sekiz şehirde birden aynı anda gerçekleşti.

Kutsal Mekke şehrinde –suçu işlediği bölgede– kuma ilk düşen, Cüheyman'ın kafası oldu. Sözde Mehdi'nin abisi, TV'de kendisiyle röportaj yapılan Sayid'in, dakikalar sonra aynı noktada kafası kesildi. Ayaklanmaya katılmak için Mekke'ye gelen, Mısırlı cihatçıların ruhani lideri Muhammed İlyas ile ayaklanmaya gönülsüz bir şekilde katılan Faysal Muhammed Faysal'ın kafaları Riyad'da kesildi. Daha önemsiz komplocular Medine, Dammam, Burayda, Hail, Abha ve Tobuk'ta öldürüldüler; toplam otuz dokuz Suudi, on Mısırlı, altı Yemenli ve bir grup da Kuveytli, Iraklı ve Sudanlı vardı.

Adetler gereğince, kesilen kafalar gömülmeden önce mahkûmların bedenlerine dikildi.

Bu halk önünde infaz edilenler arasında, Mekke ayaklanmasına katılmış olan Afrikalı-Amerikalı iki mühtedi yoktu.

Amerika Birleşik Devletleri elçilik yetkilileri, 8 Aralık'ta, Suudi güvenlik güçleri Kabu'yu ele geçirdikten kısa bir süre sonra Cüheyman'ın isyanına bu Amerikalıların da katıldığının farkına vardı. Bu bilgi, Suudi ve Amerika hükümetlerince gizlendi: Neticede, isyancılar arasında Amerikalı birinin olduğunun öğrenilmesi, Humeyni'nin kötücül komplo teorilerini yeniden ateşlerdi.

Bir başka tuhaf detay daha vardı. Bu Amerikalı Müslümanlar, Suudilerin finanse ettiği din propagandası vesilesiyle İslam'a dönmüş ve Suudi topraklarında radikalizme kaymışlardı. Bu misyoner eylemlerin karanlık tarafına ışık tutmayı kimse istemiyordu. Dışişleri Bakanlığı telgraflarında, bu iki isyancı, '20 Kasım'daki Mescid-i Haram'da başlayan ayaklanmanın kurbanları' olabilecek 'kayıp Amerikalılar' olarak diplomatik bir biçimde açıklanmışlardı.

Amerikan güvenlik yardımını, Prens Naif'le yaptığı toplantıda tartışan Büyükelçi West, Suudi içişleri bakanına durumun detaylarını sorduğunda tarihler henüz 30 Aralık'ı gösteriyordu. Prens Naif, bu Amerikalılardan birinin 'kesinlikle terörist' olduğunu ve artık yaşamadığını söyledi. İkinci Amerikalı hâlâ soruşturma altındaydı. West günlüğüne, "Bu da kafasının kesileceği anlamına gelir fakat elimizden başka bir şey gelmiyor," diye yazdı duygusuz bir tavırla.

Amerikan büyükelçisiyle 19 Ocak 1980'de yaptığı diğer toplantıda Prens Naif, ikinci Amerikalı şüphelinin gözaltında olduğundan bahsetti. Büyükelçi West şaşırdı. "Onun geçen hafta asılmış olduğunu sanıyordum," diye yazdı günlüğüne elçi; bu konuya ilişkin yazdığı son şey de buydu.

Aslında, 9 Ocak'ta halk önünde infaz edilmeyen yetişkin erkek isyancıların çoğu, sonraki aylarda gizli olarak öldürüldü. İki abisinin de kafası uçurulan Samir'in de aralarında bulunduğu, yaşı tutmayan isyan destekçileri yıllar boyu parmaklıklar ardında kaldı.

Dışişleri Bakanlığı, Afrikalı-Amerikalı iki isyancının kimliklerini ifşa etmeyi reddeden gizlilik kanunlarına başvurmuştu; Haber Alma Özgürlüğü Yasası uyarınca yapılan bir talebe yanıt olarak da FBI'a, Mekke isyanında herhangi bir ABD vatandaşının iştirakine dair bir kayıt olmadığı bildirildi.

Yine de o dönem Suudi Arabistan'da konuşlanan Amerikalı yetkililere göre, ikinci mahkûm, infazcının kılıcından kurtulmuştu. Başından itibaren diğer isyancılardan ayrı bir hücrede tutulmuştu ve nihayetinde, Amerikan pasaportu taşıdığı için kendisinin suçsuz olduğuna kanaat getirilmişti. CIA tarafından sorguya çekildikten sonra, yine özgür bir vatandaş olarak Amerika Birleşik Devletleri'ne dönmesine izin verilmişti. Kendisi şu anda, ABD'nin herhangi bir eyaletinde yaşıyor olabilir.

Kral Halid, 20 Kasım'da Mazar Sarayı'ndaki zorlu görüşmeler sırasında ulemaya söz verdiği için, Suudi devleti önceki yıllarda hoş görülen ahlaka aykırı serbestilerden derhal geri döndü. Ulemanın sadakatini korumayı ve bir başka ayaklanmayı önlemeyi çok isteyen Suud Hanesi, büyük pazarlıktan kendi üzerine düşeni yapmaya kararlıydı.

Tıpkı Cüheyman gibi Bin Baz ve diğer kıdemli ulema da, Suudi kadınlar üzerindeki kısıtlamaların gittikçe gevşemesinden uzun zamandır şikâyetçiydi. Prens Naif Mekke ayaklanmasının ardından gelen haftalar içinde, Suudi TV'sinden kadın sunucuların çıkarılmasını emretti. Kadınların şehvet uyandırdığına inanılan resimleri hususundaki kısıtlamalar o kadar katı bir hale geldi ki Cidde'nin *Arab News* gazetesi, bir fotoğrafta TV muhabiri Mike Wallace'la birlikte görülen yetmiş bir yaşındaki aktris Bette Davis'in yüzünü silmek zorunda kaldı.

O güne dek otoriteler tarafından açıkça olmasa da kabul edilen, kadınların çalışması konusunda da paralel bir kısıtlama başladı. Lockheed'in Suudi şubesi de dâhil olmak üzere, Krallıkta faaliyet gösteren Batı şirketleri bile, kadın personelini işten çıkarmaya zorlandı. Riyad'da bir otelin Avrupalı müdürü, kadın bir sekreteri işe aldığı için Prens Naif'in güvenlik servisi tarafından sorgulandı.

Ulemayı memnun etmek için Fazileti Geliştirme ve Ahlaksızlığı Önleme Komitesi muhafızlarının, o zamana dek bu tarz ziyaretlerden muaf tutulmuş Batılı kurtarılmış bölgelere baskın yapmalarına izin verildi. Riyad'daki ABD-Suudi Karma Ekonomik Komisyonu ofisleri de, İslama aykırı tutumlar sebebiyle bu sakallı yobazların ilgisini çekenler arasındaydı.

1980'in başlarında, –Cüheyman'ın şikâyetlerinin bir başka hedefi olan– alkol gittikçe daha zor temin edilmeye başlandı. Önde gelen prensler tarafından işletilen içki kaçakçılığı ağları Mekke hadisesinden sonra kesildi. Bir şişe viskinin karaborsa fiyatı 75 dolardan 120 dolara fırladı. Doğu Bölgesi'ndeki petrol alanlarındaki yerleşkelerde yaşayan Amerikalılar, kendilerinden intikam alınmasından çok korktukları için kıymetli –ve artık suç teşkil eden– içki stoklarını yok etmek üzere bu haftalarda pek çok defa çöle seyahat ettiler.

Prens Naif, Ocak ayı ortasında verdiği iki saatlik bir basın toplantısında, hükümetin yeni tavrına ilişkin bilgiler sundu. Mekke ayaklanmasına karşılık olarak Suudi Arabistan'ın, Cüheyman'ınki gibi köktendincilik hareketlerini yok edeceğine dair safça bir varsayımda bulunan Batılı bir muhabir,

Naif'e, Suudi güvenlik güçlerinin uzun sakallı kişileri tutuklamaya başlayıp başlamayacağını sordu. Neticede, İslami sofuluğun harici bir işareti olan uzun sakallar, Cüheyman'ın ehilleri arasında zorunluydu.

"Kesinlikle hayır. Böyle bir şey yapsak çoğu Suudi hapse girer," diye yanıt verdi sinirlenen Naif. "Krallık nüfusunun yarısı sakallı. Kişinin suratındaki sofuluk işaretlerine her daim saygı göstereceğiz."

Hükümetin İslamiyeti dayatmaya yönelik yeni kararlılığına, Vahhabi ulemaya devasa bir nakit para akışı eşlik etti. Suudi petrol-dolarları, Riyad ve Medine'deki İslami üniversitelere ve Vahhabi fikirlerini dünyaya yayan misyoner örgütlere akmaya başladı. Bu resmi misyonerlerden çoğu, kafirlere nefret, global cihada bağlılık ve Vahhabi fikirlerini reddedenlerin dinden sapmış oldukları hakkında vaazlar veriyordu. Mehdi meselesi haricinde, onların ideolojileri de Cüheyman'ınkinden pek farklı değildi.

O dönem Vahhabi muhafazakârlığını benimsemek, Suud Hanesi'ne akılcı bir hayatta kalma politikası gibi görünmüştü. Bu telkinler, sadece on yıl kadar sonra el-Kaide radikallerinden yeni bir jenerasyon ürettiğinde, bazı kıdemli prensler, akılsızlıklarının boyutunu fark etti.

Sözde Mehdi'nin memleketi olan Asir'in valisi Prens Halid el-Faysal, "Bu Krallıkta bir hata işlediğimize inanıyorum," diye itirafta bulundu. "Cüheyman hareketine karışan suçlu bireyleri bertaraf ettik fakat bu suçun ardında yatan ideolojiyi gözden kaçırdık. Sanki böyle bir şey yokmuş gibi davranarak, bu ideolojinin bütün ülkeye yayılmasına izin verdik."

Prens Türki daha sonra, Cüheyman hareketinin o dönem, gelecekteki tehlikelerin bir işaretinden ziyade bir sapkınlık ve İhvan geçmişinden doğan bir hareket olarak görüldüğünü açıkladı. Bunun, çok vahim, yanlış bir hüküm olduğunu artık kabul ediyordu. "Ülkeler hata yapabilir," dedi Türki. "Toplumlar da hata yapabilir."

Amerikalılar da Suudilerden daha akıllı davranmadılar. Sünni İslami şiddetin modern dünyadaki ilk büyük patlaması ve el-Kaide saldırılarının başlangıcı olan Mekke ayaklanması, fazlasıyla Sovyet tehdidine ve İran'a konsantre olmuş Batılı politika belirleyicileri tarafından ciddiye alınmadı. "Geriye dönüp baktığımızda bu saldırının, küçük bir grup dindar fanatiğin münferit bir eylemi olduğu görülüyor," diye hükmediyordu 'Suudi

Arabistan: Bir Bütün Olarak Mekke Olayı' başlıklı, gizli kategorisinde yer alan bir CIA istihbarat bildirisi. Bildiri, Krallığın şu anda ve gelecekte karşı karşıya olduğu tehlikenin fazla abartılmaması gerektiği konusunda teminat veriyordu: "Pek çok Suudi, camiye yapılan bu saygısız saldırı karşısında çok öfkelenmiş görünüyor."

Bu durumu idrak etmede şaşırtıcı biçimde başarısız olan politika belirleyicileri İran'a o kadar kafayı takmışlardı ki, bu yüzden de Şiilerin Batı'nın düşmanı, Sünnilerin de müttefiki olduğuna ilişkin basit bir yargıyı benimsiyorlardı; hatta pek çoğu, Cüheyman'ın Şii olduğunda ısrar ediyorlardı. Mescid-i Haram hadisesi, kurumsal bellekte, İran'ın fesatlığının bir başka delili olarak listelendi. Bugün bile, o krize dâhil olmuş bazı Amerikalı yetkililer, 1979 yılında Mekke'de 'bir Şii isyanı' olduğunu hatırlamaktadır. Aynı durum, anılarında 'kutsal Kâbe'ye Şii saldırısı' hakkında yazan Fransız istihbarat şefi de Marenches için de geçerlidir.

Sovyetler Afganistan'ı işgal ettiğinde, Cüheyman tarzı yobazları zararsız olarak değerlendirmek için güçlü bir sebep daha çıktı. Önceki haftalarda, Müslüman ülkelerde Amerikan elçiliklerinin yakılmasını acı içinde izleyen Beyaz Saray yetkilileri, Sovyetlerin bu hamlesinde bir umut ışığı gördü. Mekke krizi sırasında, Amerika'yı gerçek inancın baş düşmanı olarak seçen dünya çapındaki İslami coşkunluğun, artık bir başka kafir güce yöneltilebileceğini düşündüler: Bu güç SSCB'ydi. Bu durum gerçekleşirse, şanlı cihatlar yapmak için yanıp tutuşan tüm bu genç radikaller, Soğuk Savaş'ta faydalı bir vasıta haline gelebilirdi.

"Dünya kamuoyu, Sovyet müdahalesiyle çok öfkelenmiş olabilir." Brzezinski, istiladan sadece iki gün sonra Amerika'nın seçeneklerini değerlendiren, 'Dengeleyici Faktörler' başlıklı bildirinin bir kısmında, "Müslüman ülkeler de kesinlikle bundan endişe duyacaklardı ve biz de bu durumdan faydalanabilecek bir konumda olabiliriz," diye yazdı Carter'a. Brzezinski için, Ulusal Güvenlik Konseyi personeli Stephen Larrabee tarafından daha detaylı bir analiz hazırlandı; bu analizde, Amerika Birleşik Devletleri'nin, Sovyet hamlesinin 'İslamiyet karşıtı durumunun altını çizmesi' ve 'Sovyetleri Müslüman dünyada yalnızlaştırma' amacı gütmesi gerektiğini ileri sürülüyordu.

Bu politikaya tamamen katılan Suudiler, dini otoritelerini kullanarak Sovyet istilasının, İslam dünyasının tamamında kınanmasını sağlayacaklardı.

Suudiler Mısırla birlikte, Afgan Savaşı'nı, Cüheyman'ınkilere benzeyen İslamcı yobazları ülkeden uzaklaştırmak için mükemmel bir fırsat olarak gördüler. 1980 yılında cihat kapıları açıldı. Bin Baz tarafından çıkarılan ve Afganistan'da cihat yapmanın her bir Müslümanın görevi olduğunu beyan eden fetvayla, Suudi Arabistan'daki bütün camiler ve üniversiteler, Rus kâfirlerin canına kast eden İslamcı gönüllüler için adam toplama merkezlerine dönüştürüldü. CIA ile birlikte çalışan Prens Türki, bu girişimi yakından takip ederek Afganistan ve Pakistan'a bizzat gidip geldi. Buna paralel olarak Suudi ulema, Vahhabi kısıtlamalarına sadık kalmayı kabul eden Afgan savaş ağalarına, bağış paralarını oluk oluk akıttılar.

Afgan cephelerine seyahat etmeye ve orada Prens Türki'nin istihbarat servisleriyle işbirliği içinde çalışmaya gönüllü olan ilk Suudilerden biri de Usame Bin Ladin adında, yirmi iki yaşında, çekingen bir gençti.

31

O dönem, Mekke ayaklanmasından hemen sonra Bin Ladin hâlâ sadık bir Suudi vatandaşıydı. Nispeten daha modern bir ailede yetişen Bin Ladin, Suudilerin daha farklı, daha sofistike bir jenerasyonundan geliyordu. Cüheyman'ın aksine, Bin Ladin'in fotoğraf ya da televizyonla herhangi bir sorunu yoktu; hatta bunları cihadın çok değerli silahları olarak görüyordu. Ayrıca Bin Ladin, Cüheyman'ın, 1400 İslam yılında Mehdi'nin geleceğine dair acayip –ve Muhammed Abdullah'ın ölümünden sonra da bariz bir biçimde yanlış olan– teorisini kati surette paylaşmıyordu.

Yine de Mekke'deki çatışmanın vahşeti ve askeri saldırıya din adamlarının izin vermesiyle hayrete düşen, el-Kaide'nin gelecekteki lideri, Cüheyman'a ve muhalif davaya sempati duymadan edemedi. 2004 yılında Mekke ayaklanmasına ilişkin yaptığı halka açık tek yorumunda Bin Ladin, bütün gazabını Suudi rejiminin tutumuna yöneltmişti: Cihatçı web sitelerinde yayınladığı ses kaydında, "[Veliaht Prens] Fahd, Mescid-i Haram'ın kutsallığını lekeledi," dedi Bin Ladin eski günleri hatırlatarak. "İnatçılık etti, herkesin tavsiyesinin aksine davrandı ve camiye paletli ve zırhlı araçlar gönderdi. Caminin fayanslarında bu araçların izlerinin olduğunu hâlâ hatırlıyorum. İnsanlar, tanklarla bombalanan minarelerin kara bir dumanla kaplandığını hâlâ hatırlıyorlar."

Gizli bir topluluk içinde konuşan Bin Ladin daha da açık konuşuyordu. 1980'lerin ortalarında, Peşaver'de dava arkadaşlarından biri, Bin Ladin'in kendisine "Mekke'yi ele geçirenler gerçek Müslümanlardı... Hiçbir suçları olmayan masum kişilerdi ve... Acımasızca öldürüldüler," dediğini söyledi.

Yakın çevresindeki bazı kişilere göre de Bin Ladin ve kardeşi Mehrus'un 1979 Kasım'ında hükümetle şahsi bir anlaşmazlığı olmuştu; bunu sebebi de Cüheyman'ın örgütüne bağlı oldukları şüphesiyle güya gözaltına alınmış olmalarıydı. Prens Türki, böyle bir gözaltına dair herhangi bir bilgi görmediğini söylüyor; böyle bir şey olduysa bile bunun oldukça kısa sürmüş olabileceğini vurguluyor.

Amerikan birliklerinin 1990-91 yılında Krallığa çok büyük bir mevzilenmede bulunuşunu takiben Suudi rejimiyle ilişkisini koparan Bin Ladin, bu tarihten sonra Cüheyman'ın Kraliyet Ailesi'ni tanımamasıyla ilgili söylediklerinin neredeyse birebir aynısını tekrarlamaya başladı. Tıpkı Cüheyman gibi o da, Suudi topraklarında Müslüman olmayanların varlığına, faiz hususunda İslami yasakları ihlal eden bankalara ve Kraliyet Ailesi'nin Hıristiyan güçlerle sıkı fıkı olmasına veryansın ediyordu. Yine Cüheyman gibi Bin Ladin de, isyancıları öldürmek üzere Mescid-i Haram'a saldırıya onay veren, sonra da 1990 yılında ABD askerlerinin ülkeye akın edişini resmi olarak onaylayan, resmi din kurumunun başındaki Bin Baz'a hakaretler yağdırıyordu. Bin Ladin, kör din adamının Suud Hanesi tarafından 'dürüst âlimleri... kovalayan bir sopa' gibi kullanılan 'iradesiz ve zayıf' biri olduğundan dem vuruyordu.

Cüheyman'ın, Suudi militanların Vahhabi etkisindeki coşkunluklarıyla Mısırlı cihatçıların komplolara yönelik becerilerini ilk defa birleştiren çokuluslu girişimi, pek çok açıdan el-Kaide'nin habercisiydi. On yıldan daha uzun bir süre sonra, dünyayı kasıp kavuran bu ölümcül ağın temelini oluşturan da –Bin Ladin ve onun yardımcısı Mısırlı Eymen el-Zevahiri tarafından temsil edilen– bu iki akımdı.

Cüheyman'ın Mescid-i Haram'ı cüretkâr biçimde istila etmesi, dünya çapındaki on binlerce Müslüman radikali pek çok farklı açıdan harekete geçirdi. Mekke'nin ele geçirilmesini izleyen ve Cüheyman'ın yazdıklarını kendi ülkesi Mısır'a götüren hacılardan biri de Muhammed Şevki İslambuli adında genç bir öğrenciydi. Gelişmekte olan İslami uyanış döneminde bir eylemci olan Muhammed, bu edebi eseri ve Mekke'deki heyecanlı olayların hikâyesini kardeşi Halid'le paylaştı. Mısır ordusundaki ilk teğmen olan Halid İslambuli, bundan kısa bir süre sonra, 'şehitliğin' on sekiz aylık yolunda ilerlemeye başladı.

Halid İslambuli, 6 Ekim 1981'de, bir askeri geçitte yürürken, şeref tribününde bulunan Cumhurbaşkanı Sedat'a bir anda silahını doğrulttu ve İslamiyete ihanet etmekten ve Yahudilerle barış yapmaktan dolayı suçlu olan 'firavun'a birkaç kurşun yağdırdı. Tahran'daki ana caddelerden biri, onun şerefine hâlâ Halid İslambuli adını taşımaktadır. Suikastçının kardeşi Muhammed İslambuli de daha sonra, Afganistan'daki Bin Ladin'e katılarak dinden sapma ve inançsızlığa karşı bu savaşa devam etti. Hâlâ kaçak olan İslambuli, başlıca el-Kaide liderlerindendir.

Bu sırada, Cüheyman'ın yazıları Mısır'da bir yayıncılık başarısına ulaştı. Kendisine hayranlık duyan Mısırlı bir akademisyen tarafından bir araya getirilen, Cüheyman'ın risaleleri ve ona eklenen bir açıklamadan oluşan 438 sayfalık kitap, şu an üçüncü baskısındadır ve Kahire'deki kitapçı vitrinlerini süslemektedir.

Cüheyman'ın Suudi hücrelerinden kurtulan suç ortaklarından pek çoğu da, 1980'lerin sonunda Afganistan'a göçtükten sonra el-Kaide'ye katıldı. Bunlardan biri olan Muhammed Amir Süleyman Sakr adındaki Mısırlı cihatçı, Afganistan'a 1987 civarında geldi ve ardından -Zavahiri'yle birlikte çalışarak- teröristlerin seyahat etmelerine yardımcı olan pasaportlar ve diğer belgeleri üreterek el-Kaide'nin en kıymetli belge sahtecilerinden biri haline geldi.

Cüheyman'ın ideolojisi, binlerce müstakbel teröristin radikal İslamla beyinlerinin yıkandığı ve kâfirleri nasıl katledeceklerinin öğretildiği Afgan kamplarında, takma adı Ebu Muhammed el-Makdisi olan İsam el-Barkavi adındaki Filistinli bir vaizin özel becerisiyle oldukça popüler hale geldi.

Batı Şeria'daki Barka köyünde doğan -ilk başta Bin Ladin tarafından bile fazla radikal bulunan- bu üretken cihat teorisyeni Kuveyt'te büyüdü ve 1980'lerin başında Suudi Arabistan'da yaşadı. Cüheyman'ın hareketiyle kişisel bir bağı vardı: Makdisi'nin kayınbiraderi Abdüllatif el-Derbas, Cüheyman'ın en yakın destekçilerinden olmuştu ve Suudi hapishanelerinde yıllarca yatmıştı.

Derbas'ın anlattığı, Cüheyman'ın taviz vermez ateşli tarzına ilişkin hikâyelerden oldukça etkilenen Makdisi, işi isyancının görünümünü taklit

etmeye kadar vardırdı; uzattığı saçları ve sakalları karman çorman bir hal aldı. Cüheyman'la bir kan bağı olduğunu iddia ederek -bir Filistinli için pek mümkün olmasa da- kendi soyadının, Cüheyman'ın ait olduğu Uteybi aşiret birliğinden ayrılmış Barka klanından geldiğini savunuyordu.

Bütün bu düşünceler Makdisi'nin, Müslüman dünyasında, nesiller boyunca militanlar için zorunlu bir okuma parçası olan '*Suudi Devletinin Kâfirliğinin Açık Kanıtları*' kitabında açıkça yer almaktadır. Elbette ki Makdisi bile, Cüheyman'ın, Muhammed Abdullah'ı Mehdi olarak tayin etmesinin yanlış olduğunun farkındaydı. Fakat kitabında, "Bu, Suudi hükümetinin muazzam suçlarıyla kıyaslandığında hiç önemli değildi: Suudiler, insanları Allah yolundan uzaklaştırmış, inançsızlığı kucaklamış, müminlere zarar vermiştir... Ve ülkenin kapılarını, farklı inançlardan kâfirlere ardına kadar açmıştır," diye yazmıştı.

Cüheyman'ın adamlarıyla savaşmak üzere asker göndererek kutsal bölgede savaşı yasaklayan Kuran öğretilerini ilk ihlal eden tarafın Suudi devleti olduğunu iddia etmişti, Makdisi. "Allah'ın, Cüheyman'ı, Allah'ın dinini korumak ve insanları uyandırma girişimleri karşılığında, bütün yaptıklarından dolayı affetmesini diliyoruz."

Yeni jenerasyon cihatçılar, Cüheyman'ın hatalarından ders aldı. Makdisi, hedef olarak Mescid-i Haram gibi dini bir sembol seçmenin, isyancıların 'sadeliğini, saflığını ve tasavvur eksikliğini' açığa vurduğunu iddia etmektedir. Bunun yerine komplocular, Suudi hükümetinin kurumlarına ya da bizzat kraliyet sarayına saldırmış olmalılardı. Suud Hanesi ve Cüheyman'ın Riyad'daki grubu arasındaki bir çatışma, "Hükümeti savunmak için olabilirdi; hâlbuki burada [Mekke'de] bu, dinin, Allahın Evi'nin ve inananların ibadet özgürlüğünün korunması gibi gösterilebilirdi," diye dövünmüştü Makdisi. Makdisi'ye göre bu hata, Suud Hanesi'ne, bütün İslami muhalefet ağını kökünden yok etmek için 'altın bir fırsat' sunmuştu.

Bu kitaptan ilham alan ilk okuyuculardan biri, 1995 yılında Makdisi'nin tavsiyesine uyarak Riyad'daki Suudi Ulusal Muhafızlar binasına ölümcül bir bomba yerleştirdi ve bu da içlerinde beş Amerikalının bulunduğu yedi kişinin ölümüne sebep oldu.

Makdisi o zamana kadar çoktan Ürdün'de hapse atılmış, Hâşimî Krallığı'nı devirmek için yapılan bir komploya karışmaktan aldığı cezasını dolduruyordu. Suç ortağı ve ayrıcalıklı bir talebe olan ve Cüheyman'ın kahramanlıklarını öğrenmeye can atan hücre arkadaşı, o dönem pek tanınmıyordu. Ebu Musab el-Zerkavi takma adı altında faaliyet gösteren bu kişi, birkaç yıl sonra Irak'taki el-Kaide'yi kuracak, kâfir tutsakların kafalarını bizzat kesecek ve Şiileri neredeyse her gün katledecekti. Mekke'deki –en azından başında– sivillere zarar vermemeye çalışan isyancıların aksine, bu virüsün son dönüştüğü noktada toplu katliam bir sanat formu halini alacaktı. Yine de bu hareketin kökeni asla unutulmadı: Zerkavi tarafından, 2005 yılında Bağdat'taki Filistin Oteli'ne saldırması için gönderilen intihar bombacısı, asıl ustaya bir övgü mahiyetinde, Ebu Cüheyman takma adını almıştı.

SONSÖZ

Mekke ayaklanmasından sonraki yıllarda Suudi hükümeti, bu kanlı olayları halkın hafızasından silebilmek için elinden gelen her şeyi yaptı. Suudi tarihçilerin büyük bir çabayla bahsetmekten kaçındığı ve resmi ders kitaplarından çıkarılan Cüheyman konusu, Krallıkta hâlâ bir tabudur. Mescid-i Haram ayaklanmasına ilişkin bir Suudi kitabı, 1980 yılında Cidde'de basıldıktan kısa bir süre sonra kütüphanelerden çıkarılmış ve yasak yayınlar listesine alınmıştır; Suudi gazetelerdeki makaleler ve resmi açıklamalardan bir koleksiyon olan kitabın adı açık bir biçimde 'Sapkınlığa Ölüm!' adını taşımaktadır.

Suudilerin, neredeyse otuz yıldan daha uzun bir süre önce gerçekleşmiş bu olaylara hassasiyet göstermesi anlaşılabilir bir durumdur. Batıda, Mekke olayına doğrudan dâhil olan politikacılar ve devlet memurları ya görevden ayrılmış ya da ölmüşlerdir. Fakat Suudi tarafındaysa, bu olayda başlıca rol alan kişiler 1979'daki aynı görevlerini hâlâ sürdürmektedirler. Krallığın, yaşlıların yönetiminde olan hiyerarşisinde, artık veliaht prens olan Prens Sultan hâlâ savunma ve havacılık bakanıdır. Prens Naif, hâlâ iç güvenlikten sorumlu içişleri bakanıdır. Artık Kral olan Abdullah, hâlâ Ulusal Muhafızlar'ın komutanıdır. Prens Suud el Faysal, hâlâ dışişleri bakanıdır. Suud el-Faysal'ın kardeşi olan ve 11 Eylül 2001 saldırılarıyla eski yardımcısı Usame Bin Ladin dünyanın dikkatini çekmeden kısa bir süre önce istihbarat servisinden ayrılan Prens Türki, bunun ardından Amerika Birleşik Devletleri'nde Suudi büyükelçisi olarak görev aldı.

Prens Türki'nin Fransızların sır tutma becerisine dair duyduğu güven boş çıktı. 1989 Ocak yılının sonlarında bir Fransız dergisi olan *Le Point*, son derece abartılı detaylarla, bu olaya GIGN'in karıştığını ve Fransız komandolarının kutsal Mekke topraklarında Cüheyman'ın adamlarıyla savaştığını iddia eden bir haber yayınladı. Suudilerin, bu olaya herhangi bir yabancı gücün karıştığını yalanlamalarına ilk başta inanılmıştı; ta ki Yüzbaşı Barril 1984'te kendi anılarını içeren '*Çok Özel Görevler*' adlı kitabını yayınlayıncaya dek.

Bu kitabın kapağında, Fransız üniformasının üstüne Suudi tarzı kırmızı ekoseli bir başörtüsü takmış, kemerinde perdahlı bir silah olan Barril'in arka planda parıldayan çöl manzarasının önünde çekilmiş bir resmi vardı. Her ne kadar kitabın arka kapağında yüzbaşının "Mekke'den geçişi burada tartışılmayacaktır" yazılmış olsa da metin, Barril'in İslamiyetin kutsal şehrinde sergilediği muharebe becerilerine belli belirsiz referanslarla doludur. Bölümlerden birinde Fransız kurşungeçirmez ceketlerinin isyancıların kurşunları karşısında nasıl yetersiz kaldıkları hakkında hayıflanılmıştır; bir başkasında, Mekke'den ülkesine birkaç fünye getirip bunu bir GIGN askerine veren Barril'in daha sonra, bu fünyeler aşırı sağcıların eline geçince başının nasıl belaya girdiği açıklanmıştır.

Suudi Arabistan ve Arap dünyasından pek çok kişi, bu kitabı, Fransız kâfirlerin gerçekten de Mescid-i Haram'a saldırı için girdiklerini gösteren bir kanıt olarak kabul etmiştir. Birkaç yıl sonra GIGN komutanı Prouteau, İran'ın, Mekke'de şiddetli gösteriler düzenleme planlarına ilişkin Fransız istihbaratını paylaşmak üzere Suudi Arabistan'ı ziyaret etti. 1979'daki olaylara doğrudan dâhil olmayan Suudi Diyanet İşleri Bakanı, bu olası tehdidi sorgulamak yerine, öncelikle bu olaydaki Barril'in rolü hususundaki merakını gidermek istemişti. Fransız jandarmanın Mescid-i Haram'daki muharebede görüldüğü doğru muydu?

Bu soru karşısında çok şaşıran Prouteau, Fransız askerlere Taif'te kalmaları ve Mekke'ye girmemeleri için kesin emirler verdiğini açıkladı. Suudi bakan ayağa kalkıp kollarını açtı. "Çok teşekkürler, bize saygı gösterdiğiniz için çok teşekkürler," dedi gözleri parlayarak.

Prouteau o zaman artık, Giscard d'Estaing'in Sosyalist takipçisi olan Cumhurbaşkanı François Mitterrand yönetiminde terörle mücadele şefi olarak görev yapıyordu. Barril de komutanıyla birlikte Elysée sarayına geçti fakat orada çok uzun kalmadı. 1982'de, sözde Vincennes İrlandalıları

skandalına karıştı; İrlandalı sürgünlerin evlerine silah ve patlayıcılar saklamakla suçlandı. Mitterrand yönetimi, bu sürgünlerin tutuklanmasını uluslararası terörizme karşı büyük bir başarı olarak duyurdu. Mitterrand bu skandalı örtbas etmeye çalışırken, hem Prouteau, hem de Barril Fransız sulh hâkimleri tarafından, Fransız gazetecilerin ve halka mal olmuş kişilerin telefon konuşmalarını cumhurbaşkanı adına dinlemekle suçlanmıştı. Uzun bir yargılamadan sonra, 2005 yılında ikili, bu telefon dinleme olayındaki rolleri sebebiyle tecil edilmiş hapis cezası almıştır; Barril hâlâ temyize başvurmaktadır.

1983 yılında hükümet görevinden atılan Barril, sonraki yıllarda, farklı saygınlıklara sahip Üçüncü Dünya rejimlerine, belli bir ücret karşılığı güvenlik becerilerini aktardı. Barril'in müşterileri arasında Suudi Arabistan'da bir karşı darbe gerçekleştirmeye çalışan, görevden alınmış bir Katar emiri ve 1994 soykırımından hemen önce, Ruanda'daki Hutu rejimi de vardı. Fransız komando 2002 yılında, o zamanlar muhalif lider François Bozizé tarafından yapılan darbe girişimini bastırmakla meşgul olan Orta Afrika Cumhuriyeti cumhurbaşkanına danışmanlık yaptı. Bir sonraki yıl hâkimiyeti ele geçiren Bozizé, Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin, savaş suçları sebebiyle Barril'i tutuklamasını istedi.

Son dönemde Barril, savaş hazırlığında olan bir diğer yöneticiye, Çad Cumhuriyeti'nin, Darfur'daki Sudan temsili savaşı ve ülkesindeki aşiret ayaklanmaları sebebiyle gücü gittikçe zayıflayan Afrikalı cumhurbaşkanı İdris Deby'ye danışmanlık yapmaktadır.

Barril'in iki silah arkadaşı Mekke muharebesinden kısa bir süre sonra Arabistan'a döndü. Lambert, Suudi askeriyesine destek veren bir eğitmen olarak, Suudi Krallığı'nda birkaç ay kaldı. Wodecki de Birleşik Arap Emirlikleri'nde benzer bir göreve gönderilmişti.

Bu olaylara karışan Amerikalılar arasında bulunan helikopter pilotu Dan, bu olaydaki rolüne ilişkin aleni bir şekilde konuşmayı reddetti. En son Alaska'daki bir petrol şirketi için uçak kullandığı tespit edilmiştir. Akrabası Mark Hambley, Lübnan ve Katar'da ABD büyükelçisi olduğu parlak diplomatik kariyerinden sonra emekli olup Massachusetts'de, oymalı Arap kapılarıyla süslü evinde yaşamaktadır.

İslam dünyasındaki 1979 yılında gerçekleşen çöküş dönemiyle ve rehinelerin güvenli biçimde serbest bırakılmasındaki başarısızlığıyla Carter'ın başkanlığı vahim biçimde zarar gördü. İran'da tutsak olan

Amerikalı diplomatlar, ancak 20 Ocak 1981 yılında, Ronald Reagan başkan olarak yemin ettikten birkaç dakika sonra serbest bırakıldılar.

Suudi Arabistan'da, Mescid-i Haram'da yakalanan Cüheyman destekçilerinin çoğunun kafası kesilirken, Mekke dışında yakalanan, bunlardan daha fazla sayıda sempatizan da hapiste neredeyse on yıl geçirdikten sonra serbest bırakıldılar. Bunların hepsi Suudi devletine sergiledikleri radikal muhalif tavrı sürdürmedi. Bazıları serbest bırakıldıktan sonra hükümet görevlerine katıldı. Cüheyman'la Medine'den çölü geçerek kaçan genç Nasır Huzeymi gibi diğerleri taraf bile değiştirdiler. Şu an el Riyad gazetesinde, muhabirlik yapan ve bir sigara tiryakisi olan Huzeymi artık Suudi Arabistan'ın en dobra liberallerinden biridir. Suudi hükümeti, yerel standartlara göre, Cüheyman'ın çocuklarına karşı önemli ölçüde hoşgörülü davrandı: Cüheyman'ın oğulları, Ulusal Muhafızlar tarafından kucaklandılar ve şimdi de subay rütbeleriyle orada görev yapmaktadırlar.

Mescid-i Haram'da savaşmış olan askerler ve subaylar, 1991 yılındaki Körfez Savaşı'nda yeniden bir katliamla karşı karşıya kaldılar. Cüheyman'ın ideolojik varisleri, Suudi Arabistan'ı bir bombalama ve öldürme dalgasıyla sarstığında bu subay ve askerlerin çoğu artık emekli olmuşlardı; bu olaylar 2003 yılında, göçmenlerin yaşadığı yerlere yapılan ölümcül saldırılara yol açtı. 2006 yılının başında, Cüheyman'ı Mescid-i Haram'ın bodrumunda yakalayan, Fransız eğitimli subay Ebu Sultan'la görüştüm. Mekke-Cidde otobanında yer alan villasında fincanlarca tatlı çay içerken bana muharebenin korkunçluğunu anlattı. "Şu an gördüğümüz teröristlerin hepsi Cüheyman'm kalıntıları," dedi.

Ebu Sultan, Cüheyman'ın, Mescid-i Haram'ı aşırı uçtaki kişilerin her yere ulaşmasını sağlayan cep telefonları, internet ve canlı uydu TV haberlerinin gelişinden hemen önce ele geçirmesinin büyük şans olduğunu söyledi. Suudi hükümeti 1979 yılında, Cüheyman'ın mesajını bastırmayı başararak, şu an düşünmesi bile imkânsız olan bir bilgi kesintisiyle isyanı kontrol altına almıştı. "Eğer bu adamlar, bu gün var olan yeni teknolojiye sahip olsalardı, bütün dünyayı bile fethedebilirlerdi," diye fikir yürüttü Ebu Sultan.

Okuyuculara Not

Kurgu-dışı olan bu kitap, 1979 yılında Mekke için ve İslamiyet için yapılan savaşı -mümkün olduğunca aslına sadık kalarak- yeniden anlatmaya çalışmaktadır. Suudi Arabistan'da hâlâ son derece hassas olan bu konu sebebiyle hükümet hiçbir arşive erişim izni vermemekte ve kişileri, bu konu hakkındaki araştırmalardan vazgeçirmeye çalışmaktadır. Bu krizin pek çok yönü, Batı arşivlerinde de gizli bilgi kategorisinde yer almaktadır.

Bu savaşın ve yarattığı yankıların hikâyesini bir araya getirmek için Suudi Arabistan, Mısır, Birleşik Arap Emirlikleri'nin yanı sıra Amerika Birleşik Devletleri, Fransa, Britanya ve Türkiye'ye kapsamlı seyahatler gerçekleştirerek onlarca görgü tanığıyla ve bu olaylara katılmış kişilerle röportaj yaptım. Araştırmamda, Wall Street Journal için Müslüman ülkelerde yıllarca haber yapmış olmamın ve Suudi Arabistan, Pakistan, Afganistan, Ürdün, Irak ve diğer Müslüman ülkelerde yıllar içinde kurmuş olduğum ilişkilerin de faydasını gördüm.

Bu kitap için röportaj veren kişiler arasında, Cüheyman'ın ehil isyancıları da vardı; bunlardan bazısı Mescid-i Haram saldırısında fiili olarak da yer almış kişilerdi. Bunların yanı sıra Suudi güvenlik yetkilileri ve kıdemli komutanlar, önde gelen din adamları ve Kraliyet Ailesi mensupları, eski Fransız komandoları ve hükümet yetkilileriyle, 1979 yılında Suudi Arabistan ve onun komşuları üzerinde yoğunlaşmış birkaç Amerikalı diplomat ve casusla da röportajlar yaptım.

Bu kaynaklardan bazıları -özellikle de Suudi Arabistan'dakiler- isimlerini kullanmamam şartıyla benimle görüştüler. Hükümet tarafından cezalandırılma korkusuna, Cüheyman'ın radikal İslamcı destekçilerinin

kendilerinden intikam alması endişesi eşlik ediyordu. Röportajlardan birini, sadece birkaç ay önce yabancı gazetecilerin vurulduğu, Riyad'ın militan bir mahallesinde, sokak ortasında yapmak zorunda kaldık; çünkü kaynağım, onun evine yapacağım ziyareti iptal etmesi konusunda hükümet yetkililerinin özellikle talimat verdiğini söylemişti.

Cüheyman'ın eski silah arkadaşlarının izini sürmek epeyce hafiyelik gerektirdi. İlk olarak, geçmişte röportaj yaptığım Suudi muhalifler sayesinde, Cüheyman'ın, o dönem hapiste olduklarından ya da Mehdi'nin geldiğine inanmadıklarından Mescid-i Haram saldırısında yer almamış olan birkaç destekçisinin yerini tespit edebildim. Bu adamlardan bazılarıyla yaptığım konuşmalar son derece kısa sürdü. "Müslüman mısın, kâfir misin?" diye soruyorlardı inanmayanlar için kullandıkları bu aşağılayıcı terimle bana hitap ederek. Müslüman olmadığımı duyduklarında telefonu kapıyorlar ve bir daha bağlantıya geçmeyi reddediyorlardı.

Fakat hepsi bu kadar bağnaz değildi. Bazıları bana yardımcı olmak için çabalayarak beni evlerine davet etti ve pilav ve kuzu etinden zengin sofralarda ağırladı. Bana güvendikten sonra da isyancılardan hayatta kalanların cep telefonu numaralarını verdiler. Bunlardan sadece birkaçı hâlâ yaşıyordu: Mescid-i Haram'da yakalanan yetişkin erkeklerden çoğu idam edilmişti. Ulaşmayı başardıklarım, 1979 Kasım'ında on altı yaşında ya da daha da küçük olduklarından idam edilmekten kurtulmuştu.

Şu anda Riyad'da bir hükümet çalışanı ve İslami çalışmalarda doktora yapmış olan, ulaştığım ilk isyancıyla görüşmem bir hayal kırıklığıydı. Beni telefonda yanlış anlamış, 624 yılında Mekkeliler ve Muhammed Peygamber arasındaki savaşla ilgili olarak yeni yazdığı kitabı hakkında görüşmek istediğimi sanmıştı. O gün daha sonra, adamın evindeyken ona, Mekke Oteli'nin avlusunda, Aralık 1979'da, kanla kaplı diğer militanlarla birlikte zincirlenmiş olduğu fotoğrafını gösterdiğimde adamın beti benzi attı. Huzursuz bir biçimde kıpırdanıp gergin bir biçimde gülerek konuyu değiştirmeye çalıştı. İlk başta fotoğraftaki kişinin kendisi olmadığını iddia etti. Onun inkârlarına inanmadığımı fark edince iç geçirip şöyle dedi: "O gün orada olanlar ya her şeyi unuttular, ya da hatırlamak istemiyorlar." Dakikalar sonra da benimle yaptığı bu verimsiz görüşmenin bile kendisini işkence odalarına geri gönderebileceği düşüncesiyle panikledi. Suudi tarihindeki bu sıkıntılı dönemin araştırılmasına ilişkin bir hükümet izni görmek istedi; benimle ancak İçişleri Bakanlığı'ndan bir memurla geldiğim takdirde görüşeceğini söyledi.

Neyse ki ulaşmayı başardığım bir sonraki isyancı çok daha konuşkan çıktı. Bu kitapta Samir takma adıyla anılan adam, Mekke'den gelip benimle Cidde'deki otelimde buluşmayı kabul etti. Lobide bir yabancıyla görülmekten çok korktuğu için otel odama çıkmakta ısrar etti; burada da, odamdaki mini barın (kesinlikle alkol içermeyen) içindekileri tüketerek sabahın ilk ışıklarına dek heyecan dolu deneyimini aktardı.

Bu tür karşılaşmalar, Suudi hükümetinin Mekke'deki savaşın detaylarına ilişkin uyguladığı katı gizliliğin örtüsünü sıyırmama yardımcı oldu. Daha önce gizli olan çok değerli başka birtakım bilgilere de, gizliliği kaldırılan ve Haber Alma Özgürlüğü Yasası uyarınca ettiğim taleplere yanıt olarak ABD Dışişleri Bakanlığı, CIA, İngiliz Dışişleri Bakanlığı tarafından temin edilen yüzlerce güncel belge sayesinde ulaştım; bu belgeler arasında Büyükelçi West'in tuttuğu günlükler de yer alıyordu.

Buna ek olarak, Carter Kitaplığı tarafından sağlanan Beyaz Saray ve Ulusal Güvenlik Konseyi'nden pek çok belgenin yanı sıra diğer koleksiyonlardaki, gizliliği kaldırılmış materyallerden de faydalandım. Ayrıca Suudi Arabistan'daki GIGN göreviyle doğrudan ilişkili Fransız belgelerini de inceleme şansım oldu.

Krizle ilgili güncel haber içeriklerini aktarırken, CIA'nın Yabancı Yayınlar Bilgi Servisi'nin ilgili yayınlar ve bölgesel basındaki makalelerin dökümünün günlük derlemelerinin yanı sıra, Suudi ve Pakistan basından makalelerden de fazlasıyla faydalandım.

Bu açıklamalar genellikle birbirleriyle çelişkiliydi. Kitabı yazarken, kanıt çoğunluğuna ve kaynakların güvenilirliğine bağlı olarak bana en doğru gelen versiyonları kullandım. Olaylardaki iki farklı versiyon da geçerli göründüğünde, metinde her ikisine de yer verdim. Bu dramın bazı yanlarına ilişkin nihai gerçek hiçbir zaman bilinemeyebilir. 275. sayfada başlayan notlar kısmı, kitaptaki pek çok iddianın kaynaklarını detaylıca içermektedir.

Teşekkür

Bu kitap, dört kıtada yaşayan pek çok harika insanın yardımı olmaksızın yazılamazdı. En çok, 1979 yılındaki dramatik olaylarla doğrudan bağlantısı olan kişilere teşekkür etmek istiyorum. Onlarca iştirakçi ve görgü tanığı, benimle buluşmak için zaman ayırdı, bazen birden fazla kez, saatlerce görüşerek, acı verici anıları yeniden hatırladı. İsimlerini verebildiğim kişileri kitabın sonundaki kaynak notlar kısmında listeledim. Teşekkür ederim ve *alf şukr**.

Her zamanki gibi karım Susi ve çocuklarım Jonathan ve Nicole, Suudi Arabistan, Fransa ya da başka bir ülkeye yaptığım haber gezileri sebebiyle uzunca süreler yanlarında olmama katlandılar. Onlardan çaldığım bu çok kıymetli vakitlerin yeri doldurulamaz. Onlara olan borcumun farkındayım.

Temsilcim Jay Mandel, bu kitabı projelendirmede hayati bir rol oynadı ve işinin ehli bir temsilci olarak kitaba harika bir yayıncı buldu. Ona ne kadar teşekkür etsem az. Asistanı Charlotte Wasserstein de oldukça kıymetli olan desteğini sunarak araştırmamı çok daha kolay bir halde getirdi.

Doubleday'de, yayına hazırlamada son derece başarılı olan ve daima isabetli önerilerde bulunan Gerry Howard'la birlikte çalıştığım için kendimi ayrıcalıklı hissediyorum. Ayn zamanda asistanı Katie Halleron ve taslak metni kontrol eden Alison Kerr Miller'a da teşekkürlerimi sunuyorum.

Bu projeyi tamamlamada bana yardımcı olan pek çok kişiye daha teşekkür borçluyum. Sınırlı bir alan olduğu için sadece bir kaçının adını burada verebiliyorum fakat bu listede yer almayanlara da aynı derecede minnettarım.

---

* Arapça: Binlerce teşekkür. (Ç.N.)

Suudi Arabistan'da: Bütün iyi niyetleriyle beni Cidde'deki önemli kişilerle tanıştıran Sami Angawi ve oğluna; Riyad'daki pek çok kapıyı açan Abdülaziz el Gassim'e; zamanını ve cömertliğini ölçüsüz bir biçimde suistimal ettiğim Anees Qudaihi'ye teşekkürlerimi sunuyorum. Özellikle de, Kral Faysal Araştırma ve İslami Çalışmalar Merkezi'nden, Krallığa olan en önemli ziyaretimin vizesi için bana sponsor olan ve 2006 yılının ortalarında beni misafir öğretim üyesi olarak ağırlayan Dr. Awadh Badhi ve Dr. Yahya İbn Cüneyd'e teşekkür borçluyum. Kitapta yapılmış herhangi bir hata şüphesiz ki bana aittir ve herhangi bir eksik bilgiden sadece ve tamamen ben sorumluyum.

Ayrıca Riyad'da, Kral Fahd Ulusal Kütüphanesi personeli, benim için eski gazete koleksiyonlarını buldu ve 1979 yılındaki olayların kaydının olduğu arşiv odalarına girmeme izin verdi. Reuters'den Andrew Hammond benim heyecan dolu konuşmalarımı sabırla dinleyen, harika bir yemek arkadaşıydı. Doğu Bölgesi'nden, ülkenin o kısmında haber toplarken beni evimde hissettiren Caffar el-Şaib'e teşekkürlerimi sunuyorum.

Mısır'da: Yılmayan yardımcım Ahmed Salah bir insanın isteyebileceği en harika haber arkadaşıdır. Elbette eşi benzeri olmayan Mandy Fahmy'ye de teşekkürü borç bilirim.

Amerika Birleşik Devletleri'nde: Dostlarım Debra ve John Whelan, Roman ve Chrystyna Czajkowsky, Philippe ve Virginia Gelie, Ephrat ve Tomer Levine, Ian ve Elke Johnson, New York, Washington ve Massachusetts'deki röportajlarım sırasında beni harika bir şekilde ağırladılar. Özellikle Ian'ın tavsiyeleri için minnettarım. Hepinize teşekkürler.

Toby Jones taslak metnin ilk halini okuyup projeyi sayısız hatadan kurtarmaya yardımcı oldu. Bunun için ve beni tanıştırdığı pek çok kişi için çok teşekkürler.

Washington'da, Ulusal Güvenlik Arşivi'nden Dr. Mary Curry beni çok değerli belgelere yönlendirdi. Kitaptaki en önemli bilgilerin bir kısmı, arşiv tarafından bir araya getirilen koleksiyonlardan alınmıştır. Aynı zamanda araştırmamı kolaylaştıran George Washington Üniversitesi ve Columbia Üniversitesi kütüphanelerine, South Carolina Üniversitesi'ne ve New York Halk Kütüphanesi'ne minnettarım.

ABD Dışişleri Bakanlığı'ndan, gizli belgelerin gizliliklerinin kaldırılmasını talep ettiğim karmaşık süreçte becerikli biçimde beni yönlendiren Henry Clay Black'e çok şey borçluyum. Bu sürecin sonucunda elde ettiğim materyaller kitabın anlatımında vazgeçilmez bir rol oynamaktadır.

İngiltere'de: Thomas Hegghammer, Mekke ayaklanması hakkındaki muhalif edebiyat eserlerini benimle paylaşarak projeye hızlı bir başlangıç yapmamda yardımcı oldu. Aynı zamanda, Robert Seely, James Buchan ve Colindale'deki İngiliz Kütüphanesi gazete koleksiyonu personeline teşekkür etmek isterim.

Fransa'da: Dostum Anne-Elisabeth Moutet'nin danışmanlığı ve yardımı her şeyin çok daha kolaylaşmasını sağladı; Jihan Tahri de cömert bir biçimde benim için fazlasıyla vakit harcadı; Christophe ve Emma Boltanski de ilham veren arkadaşlarımdandır.

Türkiye'deki Fidan Ekiz, Mehmet Ali Büyükkara ve Hugh Pope'a da teşekkürlerimi sunuyorum; Birleşik Arap Emirlikleri'nden Simeon Kerr ve Ana Romero'ya; *Wall Street Journal*'daki meslektaşlarım Bill Spindle, Alan Cullison, Gabriel Kahn, Alessandra Galloni ve Stacy Meichtry'a da teşekkür ediyorum.

Son olarak da, bana meraklı olmayı, otoriteyi sorgulamayı ve sınırlar karşısında yılmamayı öğrettikleri için ebeveynlerim Valery ve Alevtina'ya sonsuza dek minnettar olacağım.

Notlar ve Kaynaklar

GİRİŞ

Mekke'nin istilasının ilk gününün anlatımı, görgü tanıklarıyla yapılan geniş çaplı bir röportaja dayanmaktadır. Bunlar arasında Abdülazim el-Matani (Kahire, Mısır, Ocak 2006), Şeyh Abdülaziz Refah el-Süleymani (Cidde, Suudi Arabistan, Şubat 2006), Rida Bajamal (Cidde, Şubat 2006) ve isminin açıklanmasını istemeyen diğerleri (Cidde, Eylül 2006) yer almaktadır. Bazı detaylar aynı zamanda Mekke'nin el-Nadwa gazetesinde 2 Aralık 1979 yılında ve Cidde'nin Okaz gazetesinde 30 Kasım 1979 ve 2 Aralık 1979 yılında yayınlanmış hacılarla yapılan bir dizi röportaja dayanmaktadır.

Yazar aynı zamanda Mescid-i Haram İmamı Şeyh Muhammed İbn Sübeyl'in hatırladıklarına da soruları ve yanıtları ileten oğlu aracılığıyla (Cidde, Eylül 2006) ulaştı. İmam aynı zamanda Suudi Arabistan'ın el-Bilad ve el-Cezire gazeteleriyle yaptığı, Cidde'nin 25 Kasım 1979'da *Arab News* gazetesi tarafından, 1 Aralık 1979'da da el Riyad gazetesindeki *Taalumat Mufassala an al Khawarij* adlı raporda kopya edilen röportajlardaki deneyimlerini yeniden anlattı.

Matani'nin Mekke krizini 1980 yılında yazdığı *Jarimat al Asr ?!! Qissat Ihtilal al Masjid al Haram* (Dönemin Vukuatı) (Kahire: Wahbah reprint edition, 2003) isimli kitabından bu ve diğer bölümlerde faydalanılmıştır.

Cüheyman'ın yaşı ve diğer bölümlerdeki bazı ek bilgiler ayaklanmaya ilk elden şahitlik etmemiş karşıt görüşlü Suudiler tarafından Arapça olarak gizlice basılan, Mekke olayları üzerine iki kitaptan alınmıştır. Bunlar bir takma isim olan Ebu Dharr tarafından yazılmış *Ahdath al Haram bayn al Haqaiq wa al-Abatil* (Gerçekler ve Yalanlar Arasında Mabette Yaşananlar) (1980, yayıncı bilinmiyor) ve yine bir takma isim olan Fahd el Kahtani tarafından yazılmış *Zilzal Juhayman fi Makkah* (Mekke'deki Cüheyman Depremi) (Munadhamat al Thawra al Islamiya fil Jazeera al Arabiya, 1987). Diğer kaynaklar da Cüheyman'ın 'otuzlarının sonlarında' olduğunu belirtmektedir.

Asiler arasında Afrikalı Amerikalı kişiler olduğu bilgisi Nasır el Huzeymi (Riyad, Suudi Arabistan, Şubat 2006) ve Cüheyman tarikatının bir diğer eski üyesiyle (Riyad, Suudi Arabistan, Şubat 2006) yapılan görüşmelerden, aynı zamanda o dönem Cidde'deki ABD elçiliğindeki siyasi görevli olan Mark Hambley'le (Springfield, Massachusetts, Eylül 2006) ve o dönem Cidde'de ABD yardımcı büyükelçisi James Placke ile (telefonda, Eylül 2006) yapılan röportajlardan elde edilmiştir.

1979 yılında Mescid-i Haram'ın kapı sayısı, *A Group of Scholars Under the Supervision of Shaikh Safiur-Rahman Mubarakpuri* (Şeyh Safiur-Rahman Mubarakpuri Gözetimindeki Bir Grup Âlim) tarafından yazılmış *History of Makkah* (Mekke Tarihi) (Maktaba Dar-us-Salam, Riyad, 2002) kitabının 105. sayfasından alınmıştır. Caminin planı ve mimarisiyle ilgili ek bilgiler ArchNet Digital Library'dendir: archnet.org/library/sites/one site.tcl?site_id=8803.

Asilerin Cidde ve Medine'yi ele geçirdiklerine ilişkin açıklaması ve saldırının zaman detayları Suudi Arabistan büyükelçisi John C. West tarafından ABD Dışişleri Bakanlığı'na gönderilen bir telgraftaki (Amerika elçiliği Cidde 7993, 20 Kasım 1979, "Mekke Mescid-i Haram'ın İşgali" telgrafı; aslen "Gizli" kategorisinde yer alan bu telgraf yazar tarafından Haber Alma Özgürlüğü Yasası uyarınca talep edilmiştir) görgü tanıklığına dayanmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

Peygamber Muhammed'in Mekke'de dua etmeye ilişkin hadisi Reşad Şaban Ramazan tarafından yazılmış *Mecca al-Mokar'ama, Medina al-Monaw'ara and the Black Stone: Secrets and Merits* (Kahire: Dar al-Ghad al-Gadeed, 2001, s. 17) kitabından alıntılanmıştır. Mabedin diğer tasvirleri Syed Faruk M. El-Hüseyni tarafından yazılmış *History of Makkah and The Glorious Ka'abah and Islam* (Mekke Tarihi ve Yüce Kâbe ve İslamiyet) (Cidde: Al-Medina Press, 2004) kitabına dayanmaktadır.

Fil Ordusu'na ilişkin ayet Kuran'daki Fil Suresi'nde yer almaktadır.

Peygamber Muhammed'in hayatına ilişkin açıklamalar Ira M. Lapidus tarafından yazılmış *A History of Islamic Societies* (İslami Toplumların Tarihi) (Cambridge: Cambridge University Press, 1988, s. 21-37) ve Karen Armstrong tarafından yazılmış *Muhammad: A Biography of the Prophet* (Muhammed: Peygamberin Biyografisi) (Harper-SanFrancisco, 1993) adlı kitaplardan alınmıştır.

Bölümdeki, erken Suudi geçmişi ve Vahhabi ideolojisine ilişkin açıklamalar şu kitapları esas almaktadır: Madawi al Raşid, *A History of Saudi Arabia* (Suudi Arabistan Tarihi) (Cambridge: Cambridge University Press, 2002); Alexei Vassiliev, *The History of Saudi Arabia* (Suudi Arabistan'ın Tarihi) (Londra: Saqi Books, 2000). Bu kitap hem Vahhabilerin Kerbela ve Teif'e olan saldırılarında, hem de İhvan hareketinin genel tarihini açıklayan bölümlerde ana kaynak olarak hizmet etmiştir; David Holden ve Richard Johns, *The House of Saud* (Suud Hanesi) (Londra: Pan Books, 1982); Natana J. Delong-Bas, *Wahhabi Islam: From Revival to Global Jihad* (Vahhabi İslamı: Uyanıştan Evrensel Cihada) (Kahire: American University in Cairo Press, 2005).

Mekke'ye yapılan daha önceki saygısızlıkların tarihi, F. E. Peters, *Mecca: A Literary History of the Muslim Holy Land* (Mekke: Kutsal Müslüman Topraklarının Edebi Tarihi) (Princeton, N.J.: Princeton University Press, 1994, s. 38–40, 162–63) kitabından ve Aly Mahmud'un Kuveyt Times'da 24 Kasım 1979'da yazdığı "Two Mecca Outrages in 1400 Years," (1400 Yılda Mekke'deki İki Zorbalık) adlı makalesinden alınmıştır.

Cüheyman'ın aile tarihi ve İhvan'daki düşüşü, yazara aktarıldığı üzere, Cüheyman'ın kendisinin Nasır el-Huzeymi'ye anlattıklarına

dayanmaktadır. İkinci derece kaynaklara dayalı, yayınlanan diğer bazı açıklamalar Sbala'daki muharebeye katılıp orada ölen kişinin Cüheyman'ın babası değil büyükbabası olduğunu söylemektedir. Huzeymi bunu inkâr etmektedir. Muharebenin ismi Batı edebiyatında genellikle Sibila olarak yazılmaktadır fakat isim, Suudiler tarafından bu şekilde telaffuz edilmemektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

Bu bölümdeki bazı tarihler ve bilgiler, al-Raşid'in, *A History of Saudi Arabia* (Suudi Arabistan Tarihi), Vassiliev'in *The History of Saudi Arabia* (Suudi Arabistan'ın Tarihi) ile Holden ve Johns'un *The House of Saud* (Suud Hanesi) kitaplarından alınmıştır.

Mescid-i Haram'ın genişletilmesi ve bunun sonrasındaki boyutuyla ilgili tanımlar *History of Makkah* (Mekke Tarihi) kitabına ve yazar tarafından incelenen çağdaş video arşivine dayanmaktadır.

Bin Baz'ın kafirlerin ülkedeki varlığına ilişkin fetvası Gilles Kepel'in *The War for Muslim Minds* (Müslüman Zihinler için Savaş) (Cambridge, Mass.: Belknap, 2004, s. 165–66) adlı kitabında çevrildiği haliyle alıntılanmıştır.

Kadınların eğitimine ilişkin detaylar Amani Hamdan tarafından yazılmış "Women and Education in Saudi Arabia: Challenges and Achievements" (Suudi Arabistan'da Kadınlar ve Eğitim: Zorluklar ve Başarılar) (International Education Journal 6, no. 1 (2005): 42–64) makalesinden alınmıştır.

Suudi petrol gelirleri, Sandra Mackey tarafından yazılmış *The Saudis: Inside a Desert Kingdom* (Suudiler: Çöl Krallığının İçinde) (New York: W. W. Norton, 2002, s. 7) kitabından alınmıştır.

Suudilerin 'aşırı zenginlikleri'ne ilişkin alıntı "Pakistan: the Middle East Connection," (Pakistan: Ortadoğu Bağlantısı) (CIA National Foreign Assessment Center, February 1980) adlı, aslen "Gizli" kategorisinde yer alan bir İstihbarat Değerlendirmesinden alınmıştır. 1979 yılındaki Suudi nüfus rakamları Walter S. Mossberg tarafından yazılmış "As Mideast Heats Up, U.S. Frets over Peril to the Saudi Oil Fields," (Ortadoğu Isınırken;

Birleşik Devletler, Suudi Petrol Yataklarındaki Tehlikeyle Çalkalanıyor) (*Wall Street Journal*, Jan. 21, 1980) makalesinden alınmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Cüheyman'ın faaliyetleri ve grup içi çalışmaları yazara, Riyad'da Şubat, Ağustos ve Eylül 2006'da gerçekleşen bir dizi röportajla Nasır el-Huzeymi tarafından aktarılmıştır. Ek bilgiler, grup üyesi Sultan el-Khamis (röportaj, Riyad, Eylül 2006) ve isimlerinin açıklanmamasını tercih eden diğer eski grup üyeleri (röportaj, Riyad, Şubat ve Eylül 2006, Cidde, Eylül 2006) tarafından sağlanmıştır. Dini yaymak için çöle yapılan geziler yazara Ebu Sultan tarafından tarif edilmiştir (Cidde, Şubat 2006).

Cüheyman'ın yandaşları ve kuruluşun din adamları arasındaki tartışmaların bazı detayları radikal İslam konusunda Suudi bir uzman olan Mansur el-Noqaidan tarafından (telefon görüşmesi, Şubat 2006) sağlanmıştır. Cüheyman'ın dine dair ilk fikirleri hakkındaki bilgiler de 1977 buluşmasını nakleden *Zilzal Juhayman fi Makkah* kitabından ve "Ahdath al Haram"dan alınmıştır.

Bin Baz'ın resimlere ilişkin fetvası *Fatawa Islamiya Islamic Verdicts, vol. 8* (İslami Fetva, İslami Hükümler Cilt 8), (Dar-us-Salam, Riyad, 2002, s. 112) kitabından alıntılanmıştır. El çırpmaya ilişkin fetva aynı sayıda s. 126'da yer almaktadır. Berberlere ilişkin fetva s.103'tedir. Sigara içmeye ilişkin fetva ise *Fatawa Islamiya, Islamic Verdicts, vol. 6* (Dar-us-Salam, Riyad, 2002), s. 337, kitabından alınmıştır. Kadın öğretmenlere ilişkin fetva www.fatwaislam.com sitesinden alıntılanmıştır.

Cüheyman'ın kendi yazdıkları *Rasail Juhayman al Uteybi: Qaed al Muqtahamin al Masjid al Haram bi Makkah* (Cüheyman el Uteybi'nin Risaleleri. . .) kitabından alıntılanmıştır; bu, yedi risalenin tam metinlerini ve Mısırlı yazar Rifaat Sid Ahmed (Kahire: Maktabat Madbouli, 2004) tarafından yazılmış tarihi bir tefsiri de içeren bir derlemedir. Dar el-Talia' tarafından 1978 yılında basılan ve yazar tarafından incelenen orijinal versiyon, yedi risalenin neredeyse birebir aynısını içermektedir. Tek fark, Sid Ahmed'in versiyonu yedi risaleyi birden Cüheyman'a atfederken, orijinal versiyonda sadece dördünde Cüheyman'ın adı vardır. Bu bölümde

çoğunlukla, Cüheyman'ın imzasını taşıyan ve "Al Imara wa al Baya wa al Taa wa Keshef Talbis al-Hukam aal Talbat al Ilm wa al Awam" (Güç ve Yemin) adını taşıyan ilk risaleden alıntılar yapılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

İslam Milleti üzerine FBI dosyaları, FBI'ın web sitesinde yayınlanan bir koleksiyondan alıntılanmıştır. Fard'ın ırkını beyaz olarak tanımlayan belgeler, LAPD ve San Quentin kayıtları da dâhil olmak üzere, 5 Mart 1955'de bir bildiri olarak kopyalanmıştır. Bildiri, foia.fbi.gov/filelink.html?file=/fard/fard1.pdf adresinde mevcuttur.

Malcolm X'in Mekke'ye haccı, *The Autobiography of Malcolm X, As Told by Alex Haley* (Alex Haley'nin anlatımıyla, Malcolm X'in Otobiyografisi) (New York: Ballantine Books, 1987, s. 332, 246–47) kitabından alıntılanmıştır.

Siraj Wahhaj'ın o sırada Mekke'de öğrenci olmasına ilişkin bilgi kendisiyle bir röportaj sonucu edinilmiştir (telefonda, Mart 2006). Ek bilgiler "Spiritual Journey: One Imam Traces the Path of Islam in Black America—Baptist to Nationalist in '60s, Siraj Wahhaj Now Preaches Self-Help and Militancy—Defending the Blind Sheik," (Ruhani Yolculuk: Bir İmam Kör Şeyhi Savunarak Siyahi Amerika'da İslam'ın Yolunu İzliyor; 60larda Ulusalcıları Vaftiz Eden Siraj Wahhaj Şimdi Kişisel Gelişim ve Militanlık Vaazları Veriyor) (*Wall Street Journal*, 24 Ekim, 2003) makalesinden edinilmiştir. Bay Wahhaj Cüheyman'ın destekçileriyle herhangi kişisel bir bağı olduğunu reddetmiştir.

Muhammed Abdullah, Huzeymi, Sultan el-Khamis, Samir ve hareketin diğer üyeleriyle yapılan röportajlardan edinilen bilgilerle tarif edilmiştir. Hastanedeki olay Ebu Dharr'ın kitabından alınmıştır. Prens Naif'in Bin Baz'la konuşması olaya şahit olan biri tarafından aktarılmıştır (Cidde, Şubat 2006).

Veliaht Prens Fahd'ın sözleri, Lübnan'ın *al-Safir* gazetesindeki bir röportajdan alıntılanmıştır; bu röportaj resmi Suudi yayın ajansı tarafından tercüme edilmiş ve 14 Ocak 1980 yılında Cidde'nin *Arab News* gazetesinde yayınlanmıştır.

Mısır dergisi Dava'nın Suudi Arabistan'la ilgili makalesi "Halte au porno en Arabie Seoudite," *L'Orient-Le Jour* (Beyrut), (21 Kasım, 1979) makalesinden alınmıştır.

Mısır'daki İslami öğrenci eylemleriyle ilgili detaylar "Egypte: Les etudiants integristes s'agites," *L'Orient-Le Jour* (Beyrut), (14 Ocak, 1980) makalesinden alınmıştır.

Cüheyman'ın kitapçığının Kahire'de yayılması ve Muhammed Elias'ın harekete dâhil olması Cemaat-i İslami'nin eski bir eylemcisi ve Zawahiri'nin hücre arkadaşı olan Montasser al-Zayat'la yapılan röportaja (Kahire, Ocak 2006) dayanarak anlatılmıştır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Cüheyman'ın Mehdi'ye ilişkin fikirleri, Sid Ahmed'in Rasail Juhayman al-Uteibi nüshasındaki kendi ilmi eseri *Al Fitan wa Akhbar al Mahdi wa Nizul Issa aleyha as-Salam wa Ushrat as-Saa* (Mehdi'nin Gelişi ve İsa'nın İnişi ve Son Saat, s. 173–225) yazısından alıntılanmıştır.

Bazı ek detaylar *Arab News*'un 25 Aralık 1979 yılında Nasır İbn Rashid'le yaptığı röportaj olan "Sheikh Describes How Mahdi Will Appear," (Şeyh Mehdi'nin Nasıl Belireceğini Anlattı) yazısından ve Joseph A. Kechichian'ın *Muslim World* 80, sayı 1'deki (Ocak 1990, s. 1-16) "Islamic Revivalism and Change in Saudi Arabia: Juhayman al'Utaybi's 'Letters' to the Saudi People" (Suudi Arabistan'daki İslami Uyanış ve Değişim: Cüheyman el-Uteybi'nin Suudi Halkına 'Mektupları') adlı yazısından alınmıştır.

Saad'ın Huzeymi'yle sohbeti, yazarın Huzeymi'yle yaptığı röportaja dayanmaktadır. Cüheyman'ın takipçileri arasındaki rüya salgını yazara Huzeymi, Sultan el-Khamis ve grubun bir diğer eski üyesi tarafından nakledilmiştir. Aynı zamanda o dönemde Suudi yetkililer tarafından da kaydedilmiştir. Rüyalarla ilgili hadis, Sahih Buhari'nin 87. kitabın 9. cildinin 167. sayısından alınmıştır.

Silah kaçakçılığı istatistikleri Prens Naif'in basın toplantısından, *Arab News*'un 14 Ocak 1979 sayısındaki "Naif Briefs Journalists on Renegades," (Naif Gazetecilere Dininden Dönenlere İlişkin Özet Bilgi Veriyor) başlıklı yazıdan alınmıştır. Ordunun yarılan yerin içine girmesini öngören birkaç hadisten biri Sahih Müslim'in 41. kitabındaki 6889. sayıdan alınmıştır.

ALTINCI BÖLÜM

ABD'nin İran'a ilişkin iç politika müzakereleri hakkındaki beyanlar Zbigniew Brzezinski'nin *Power and Principle* (Güç ve Prensip) (New York: Farrar, Straus & Giroux, 1983) kitabından ve Ulusal Güvenlik Konseyi'nin İran'la ilgilenen diplomatik yetkilisi Gary Sick'in *All Fall Down* (Her Şey Çöküyor) (New York: Random House, 1985) isimli anılarından alınmıştır. Büyükelçi Sullivan'ın telgrafı "Düşünülmez Olanı Düşünmek" de bu iki kitaptan alıntılanmıştır.

Carter'ın "Bizi köşeye sıkıştırdılar," sözü Sick'ten (s. 209), İran'ın müttefik olmamasına ilişkin sözü ise Brzezinski'den (s. 377) alınmıştır. Brzezinski'nin 'liberal eğilimli avukatlar' hakkındaki hisleri de kendi anılarından, 335. sayfadan alınmıştır.

Yazar aynı zamanda Gary Sick'le Ocak 2006'da bir telefon röportajı yapmıştır.

Brzezinski'nin Carter'a tavsiyesi *NSC Weekly Report* sayı 87'nin (2 Şubat 1979) "İslami Köktendincilik" bölümündeki "Çok Gizli" kategorisinde yer alan rapordan alınmıştır. Bu rapor Carter Kitaplığı'nda bulunmaktadır.

Büyükelçi Young'ın Humeyni'ye ilişkin sözleri *New York Times*'ın 8 Şubat 1979 sayısındaki "Young Praises Islam as 'Vibrant' and Calls the Ayatollah 'a Saint,' " (Young İslamiyet'i 'Canlı' Bularak Övüyor ve Ayetullah'a 'Aziz' Diyor) yazısından alınmıştır.

Carter'ın İran'a müdahale etmemesi *New York Times*'ın 27 Ocak 1979 sayısındaki "A Transcript of President's News Conference on Foreign and Domestic Matters," (Başkan'ın Dış ve İç Meseleler Üzerine Basın Konferanslarının Kopyaları) yazısından alınmıştır.

Humeyni'nin Tahran havaalanındaki konuşması R. W. Apple Jr.'ın *New York Times*'ın 1 Şubat 1979 sayısındaki "Khomeini Arrives in Tehran, Urges Ouster of Foreigners; Millions Rally to Greet Him" (Humeyni Tahran'a Gelip Yabancıları Ülkeden Atmaya Teşvik Ediyor; Milyonlar Onu Karşılamak için Toplanıyor) yazısından alınmıştır.

Benzin kıtlığı ve Carter'ın Suudi prenslere yazdığı mektup Daniel Yergin'in yazdığı *The Prize* (Ödül) (New York: Touchstone, 1992, s. 691-95) isimli kitaptan alınmıştır.

Büyükelçi West, Hambley ile yapılan röportaja dayanarak tasvir edilmiştir. Prens Sultan'la yapılan sohbet, West tarafından yazılan ve Carter Başkanlık Kitaplığı'nda saklanan 11 Eylül 1979 tarihli bir mektuba dayanmaktadır.

CIA görevi, CIA Ulusal Yabancı Görev Merkezi'nin Nisan 1979 tarihli "Economic and Political Trends in the Arabian Peninsula, an Intelligence Assessment," (Bir İstihbarat Görevi: Arap Yarımadasındaki Ekonomik ve Politik Eğilimler) raporundan alıntılanmıştır.

CIA'in Suudi Arabistan eğitim programının tarifleri yazarın eski istasyon şefi George Cave (McLean, Va., Mart 2006) ile yaptığı röportaja dayanmaktadır.

Büyükelçi West'in Veliaht Prens Fahd'la olan konuşması Amerikan elçiliğinin Cidde 7096 sayılı, 10 Ekim 1979 tarihli "Gizli" kategorisinde yer alan ve Ulusal Güvenlik Arşivi tarafından yazara sağlanan "Meeting with Crown Prince Fahd—October 2," (Veliaht Prens Fahd'la Buluşma, 2 Ekim) isimli telgrafına dayanmaktadır. Tahran'daki rehine açıklaması, diğer materyallerin yanı sıra *New York Times*'ın 6 Kasım 1979 sayısındaki "Iran Leaders Back U.S. Embassy Seizure," (İranlı Liderler ABD Elçilik İşgaline Destek Veriyor) yazısından alınmıştır. Ek detaylar yazarın Charles Cogan ile yaptığı röportajdan ve CIA'den (Cambridge, Mass., Eylül 2006) alınmıştır.

YEDİNCİ BÖLÜM

Bu bölümdeki anlatımlar büyük oranda Huzeymi, Sultan al-Khamis, Matani ve Suudi görgü tanıklarıyla yapılan röportajlara dayanmaktadır. Aralık 1979'daki tutuklanmasıyla Ocak 1980'de ayaklanma iştirakçilerinin kafalarının kesilmesi arasında geçen sürede Huzeymi, Mekke'deki hapishanede Faysal Muhammed Faysal'la aynı hücreyi paylaştı. Faysal o haftalarda, hücredeki arkadaşlarına, Cüheyman'la Amar'daki karşılaşmalarını ve sözde Mehdi hadisesine verdiği tepkiyi anlattı. Yazarın röportaj yaptığı Khamis ve diğer kaynaklar yine ayaklanmanın doğrudan iştirakçileriyle aynı hücreyi paylaşmışlardı.

Bu bölüm aynı zamanda bu kitapta Samir (Cidde, Eylül 2006) adıyla geçen iştirakçilerde biriyle olan röportajdan da bilgiler vardır. Yazarın gerçek kimliğini bildiği şahıs, Suudi yetkililerin intikam alma ihtimaline karşın isminin saklanmasını talep etmiştir.

40,000 riyallik rüşvet Prens Fahd tarafından Lübnan'ın *al-Safir* gazetesiyle yaptığı röportajda belirtilmiştir; bu röportaj resmi Suudi Basın Ajansı tarafından tercüme edilmiş ve 14 Ocak 1980'de Cidde'nin *Arab News* gazetesinde yayınlanmıştır.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

İbn Sübeyl, yazarın sorularını yanıtlamanın yanı sıra (Cidde, Eylül 2006) Suudi Arabistan'ın *al-Bilad* ve *el-Cezire* gazeteleriyle yaptığı ve 25 Kasım 1979'da Cidde'nin *Arab News* gazetesinin yeniden bastığı röportajlarda deneyimlerini anlattı.

İlk polis tepkisi İbn Sübeyl'in 1 Aralık 1979'da al-Riyad gazetesine anlattıklarına, Matani'nin kitabına ve kısmen de Steven Rattner'ın 17 Aralık 1979 yılında *New York Times* için yazdığı "Takeover of Grand Mosque Said to Be Political Act," (Mescid-i Haram'ın Ele Geçirilmesinin Politik Bir Eylem Olduğu Söyleniyor) makalesine dayanmaktadır.

Muhammed Abdullah'ın İranlı hacıyla sohbeti 22 Kasım 1979 yılında *New York Times*'da yer alan "Iranian Pilgrim Tells of Mecca Attack," (İranlı Hacı Mekke Saldırısını Anlatıyor) makalesinden alınmıştır.

Biat konuşması, 6 Aralık 1979'da *al Riyad* gazetesinde yer alan kısmi deşifre metninden alıntılanmıştır. Bütün konuşma, Mescid-i Haram'ın otomatik vaaz kayıt sistemi tarafından kaydedilmiş ve akabinde düzenlenmiş bir versiyonu Suudi televizyonundan yayınlanmıştır. Konuşmanın Kraliyet Ailesi hakkındaki yayınlanmayan kısımları görgü tanıklarının anlattıklarına göre rapor edilmiştir. Konuşmanın ek kısımları Mekke işlerine ilişkin belgeler ve makalelerden oluşan bir antolojiden, al-Nadwa gazetesi ekibi tarafından derlenip Cidde'de 1980 yılında Tihama yayınevi tarafından basılmış *Wa Tamut al Fitna!* (Sapkınlığa Ölüm!) (s. 261) kitabından alınmıştır. Bu kitap aynı zamanda Mescid-i Haram polis kuvvetleri üyeleriyle yapılan röportajları da içermektedir.

Muhammed Abdullah'ın İran bağlantısını reddetmesi ve Ahmed Zeki Yamani'nin akrabalarına ilişkin bilgi Amerikan elçiliğindeki 21 Kasım 1979 tarihli Cidde 8041 sayılı "Occupation of Grand Mosque, Mecca," (Mekke, Mescid-i Haram İşgali) telgrafından alınmıştır; bu belge, Büyükelçi West'in Yamani'yle sohbetini ve konuya ilişkin görgü şahitlerinin raporlarını açıklamaktadır. Aslen "Gizli" kategorisinde yer alan telgraf yazar tarafından Haber Alma Özgürlüğü Yasası uyarınca talep edilmiştir. 8042 sayılı, aynı güne ait başka bir telgraf da kaynak olarak Yamani'yi göstermektedir.

DOKUZUNCU BÖLÜM

Tunus'taki Arap Zirvesi'ne ilişkin bilgiler çağdaş raporlara dayanmaktadır: Lucien George'un 22 Kasım 1979 yılında *Le Monde* için yazdığı "Au sommet Arabe de Tunis: Les demandes d'utiliser 'tous les moyens' contre les Etats-Unis ont été repoussées,"; Philippe de Bausset'nin 20 Kasım 1979 yılında *Le Figaro* için yazdığı "La Ligue Arabe surtout preoccupee par Khomeini,"; FBIS Ortadoğu raporu tarafından denetlendiği haliyle "Guards Bar Iranian Delegation from Summit," AFP, 21 Kasım 1979, NC211616 maddesi; FBIS Ortadoğu raporu tarafından denetlendiği haliyle Kahire Yerel Radyo raporu 2000 GMT, 21 Kasım 1979, NC212038 maddesi.

Kral Halid ve İbn Raşid arasındaki telefon konuşmaları din adamının kendi açıklamalarına dayanmaktadır: "Sheikh Describes How Mahdi Will Appear," (Şeyh Mehdi'nin Nasıl Ortaya Çıkacağını Anlattı) *Arab News*, 25 Aralık 1979. İbn Reşid, Medine'de olası bir işgal girişimi hakkındaki endişelerini 11 Aralık 1979 tarihli bir telgraf yoluyla bir Suudi Basın Ajansına nakletti; bunlar 12 Aralık 1979'da *Arab News*'da "King Khaled Visits Soldiers Hurt in Mecca," (Kral Halid Mekke'de Yaralanan Askerleri Ziyaret Ediyor) haberinin bir parçası olarak yayınlandı. İbn Reşid'le bir başka röportaj da *Wa Tamut al Fitna!* (s. 187–88) kitabında aktarıldı.

Ek bilgiler, Matani, Muhammed el Nefai (Riyad, Ağustos 2006) ve Cidde 7993 sayılı Amerikan elçiliği telgrafından alınmıştır.

Mekke'deki Amerikan pilotları Amerikalı diplomatları gözlemleri konusunda düzenli olarak bilgilendirdiler. Bu bilgi, krizin ilk gününden

itibaren ABD Dışişleri Bakanlığı'na Suudi Arabistan'daki Amerika büyükelçisi John C. West tarafından gönderilen telgrafla aktarıldı; "Occupation of the Grand Mosque, Mecca," (Mekke, Mescid-i Haram İşgali) Dışişleri Bakanlığı 20 Kasım 1979 tarihli telgrafı, Cidde 7993, aslen "Gizli" kategorisinde yer almaktadır ve yazar tarafından Haber Alma Özgürlüğü Yasası uyarınca talep edilmiştir.

ONUNCU BÖLÜM

Faleh el-Dhaheri'nin 20 Kasım 1979 sabahına ilişkin deneyimleri, Suudi Arabistan'ın *Medine* gazetesinde yer alan ve Matani tarafından *Jarimat al-Asr*'da, (s. 38–43) yeniden yayınlanan Bay Dhaheri'nin kendi anlatımı kullanılarak aktarılmıştır. Yazarın Mekke'de ulaştığı Bay Dhaheri röportaj isteğini reddetmiştir.

Sami Angawi'nin su ve kanalizasyon işlerindeki yetkiliyle sohbeti Bay Angawi'yle yapılan röportaja (Cidde, Şubat 2006) dayanmaktadır.

Prens Türki'nin deneyimleri Prens'le yapılan röportaja (McLean, Va., Ekim 2006) dayanmaktadır. Mekke'deki çatışma ve silahlara ilişkin hadis Sahih Buhari'nin 3. kitabının 112. hadisinden ve Sahih Müslim'in 7. kitabının 3144. hadisinden alınmıştır.

Prens Sultan'ın birlikleri azarladığı hikâyesi Rasail'e (s. 42) dayanmaktadır.

Faslı istihbarat teşkilatı hakkındaki anekdot Alexandre de Marenches'in (David A. Andelman'la birlikte) *The Fourth World War* (Dördüncü Dünya Savaşı) (New York: William Morrow, 1992, s. 207–8) adlı kitabına dayanmaktadır.

ON BİRİNCİ BÖLÜM

Kongre üyesi Hall'la kahvaltıya ilişkin detaylar, yazar tarafından Haber Alma Özgürlüğü Yasası uyarınca ABD Dışişleri Bakanlığı'ndan talep edilen Büyükelçi West'in günlüğündeki 20 Kasım tarihli kayıttan alınmıştır.

Suudi Arabistan'daki ABD diplomatlarının ilk tepkilerine dair bilgiler, o zamanlar büyükelçi yardımcısı olan James Placke (Washington, D.C., Mart 2006) ile yaptığı röportajlardan ve aslen "Gizli" kategorisinde yer alan, Cidde 7981 sayılı "Occupation of Grand Mosque, Mecca," (Mekke, Mescid-i Haram'ın İşgali) ve aslen "Özel Bilgi" kategorisinde yer alan, 20 Kasım 1979 tarihli, Cidde 7992 sayılı "Security Precautions Amembassy Jidda," (Cidde Amerikan elçiliğinde Güvenlik Önlemleri) Amerikan elçiliği telgraflarından alınmıştır. Telgraflar Carter Başkanlık Kitaplığı'nda tutulmaktadır ve yazara temin edilmiştir.

Amerikalı diplomatların "Dan" ile iletişimleri yazarın Hambley ve Ryer ile yaptığı röportajlara (Springfield, Mass., Eylül 2006) ve Cidde 7993 sayılı telgrafa dayanmaktadır.

Ulusal Güvenlik Konseyi toplantısının detayları ve Başkan'ın programı, "The Daily Diary of President Jimmy Carter," (Başkan Jimmy Carter'ın Günlüğü) 20 Kasım 1979 tarihli kayıttan alınmıştır. Günlük, Carter Başkanlık Kitaplığı'nın web sitesinde mevcuttur.

'Şanslı on üç' rehineleri ve gördükleri muameleye ilişkin bilgiler *New York Times* gazetesinin 20 Kasım 1979 tarihli "Hostages Recount Life as Embassy Captives: Bound Day and Night," (Elçilikte Tutsak Olan Rehineler Yaşadıklarını Anlatıyor: Gece-Gündüz Bağlıydık) yazısına ve Gary Sick'in *All Fall Down* (Her Şey Çöküyor) (s. 231–32) adlı kitabına dayanmaktadır.

Carter'ın Suudi Arabistan'a gezisi hakkındaki alıntılar başkanın kendi anılarını yazdığı *Keeping Faith* (İnancı Kaybetmemek) (Fayetteville: University of Arkansas Press, 1995, s. 308–10) kitabından alınmıştır.

Hamilton Jordan'ın dosyasındaki telgraflar Carter Kitaplığı'ndadır (Özel Kalem dosyası, kutu 35, "Iran-Saudi Arabia, 1979, Seizure of Mecca"). Bu kitapta nakledilen belgeler şunlardır: aslen "Gizli-Yabancı Hükümetlerle Paylaşılamaz" kategorisinde yer alan Savunma İstihbarat Teşkilatı bildirisi 2205, "Saudi Arabia: Violence in Mecca," (Suudi Arabistan: Mekke'de Şiddet), 20 Kasım 1979; Amerikan elçiliği 7993 Cidde telgrafı; aslen "Gizli" kategorisinde yer alan 20 Kasım 1979 tarihli, Amerikan Konsolosluğu 1850 Zahran telgrafı "Iranian Agitation of Saudi Shias and Mecca Mosque Agitation," (İran'ın Suudi Şiilerini Kışkırtması ve Mekke Camisi Gerginliği).

III. Hodding Carter'ın söyledikleri 21 Kasım 1979 tarihli 301800 sayılı, sınıflandırılmamış "Excerpts from Department Press briefing for November 20, 1979," (20 Kasım 1979 günü için Bakanlık Basın brifinginden seçmeler) Dışişleri Bakanlığı telgrafından alıntılanmıştır. ABD hükümetinin Mekke kuşatmasına ilişkin ilk tepkisi Philip Taubman'ın 20 Kasım 1979'da *New York Times* için yazdığı "Mecca Mosque Seized by Gunmen Believed to Be Militants from Iran," (Mekke Camisi İranlı Militanlar Olduğu Düşünülen Silahlı Adamlarca Kuşatıldı) başlıklı haberden alınmıştır. İsrail'in tepkisiyse 22 Kasım 1979'da Kuwait Times'da yer alan "It Is Not Sign of Internal Unrest: Tel Aviv," (Bu Bir İç Ayaklanma İşareti Değil: Tel Aviv) başlıklı haberden alınmıştır.

Sör James Craig'in söyledikleri, Cidde'deki İngiliz elçisi Büyükelçi Craig tarafından yazılmış, aslen "Özel Bilgi" kategorisinde yer alan, 20 Kasım 1979 tarihli, 649 sayılı "Disturbances in Mecca," (Mekke'de Kargaşa) İngiliz Dışişleri Bakanlığı telgrafından alınmıştır; bu telgraf yazar tarafından İngiliz Haber Alma Özgürlüğü Yasası uyarınca talep edilmiştir.

ON İKİNCİ BÖLÜM

Toplantının detayları, fetvada ve Suudi Basın Ajansı tarafından dağıtılıp 26 Kasım 1979'da *Arab News* tarafından yayınlanan ek bildiride ulemanın kendisi tarafından açıklanıyor. Mazar Sarayı'nın içine ilişkin bazı detaylar 22 Mayıs 1978 sayılı Time dergisindeki "The Majlis: Desert Democracy," (Meclis: Çöl Demokrasisi) başlıklı yazıdan alınmıştır.

İbn Raşid 25 Aralık 1979'da *Arab News*'da yayınlanan "Sheikh Describes How Mahdi Will Appear," (Şeyh, Mehdi'nin Nasıl Belireceğini Anlattı) yazısındaki Mehdi'ye ilişkin fikirlerine dayanarak daha detaylıca özetlenmiştir. Diğer detaylar, *Zilzal Juhayman fi Makkah ve Ahdath al Haram* kitaplarıyla yazarın bu tasarılarla haşır neşir olan Suudilerle yaptığı röportajların yanı sıra Joseph A. Kechichian'ın *International Journal of Middle East Studies* 18'in 1. sayısında (Şubat 1986), sayfa 53-71'de yer alan "The Role of the Ulema in the Politics of an Islamic State: The Case of Saudi Arabia," (İslami Devlet Siyasetinde Ulemanın Rolü: Suudi Arabistan Örneği) yazısından alınmıştır.

Cüheyman'ın ideolojilerinin, Mescid-i Haram olayından sonra gelişmesine izin verildiğini açık bir şekilde gözlemleyen Suudi Prensi, Kral Faysal'ın oğlu ve Dışişleri Bakanı Suud el-Faysal'ın ve GİD şefi Türki el-Faysal'ın kardeşi olan Türki el Faysal'ın kardeşi olan Halid el-Faysal'dır. Suudilerin kontrolündeki El-Arabiya televizyon kanalında yaptığı, bu kitapta ilerleyen bölümlerde de aktarılan açıklaması aynı zamanda *Sharq al Awsat* gazetesinin 20 Temmuz 2004 sayısında basılmıştır.

Suudi İçişleri Bakanlığı açıklaması, 22 Kasım 1979'da *Arab News*'da "Official Statements" (Resmi Açıklamalar) başlığıyla yeniden yayınlanan Suudi Basın Ajansı telgrafından alınmıştır. Yayının zamanı Yabancı Yayın Bilgi Servisinden alınmıştır.

Caminin içindeki isyancı müzakerelerinin detayları yazarın Huzeymi, Samir, Sultan ve grubun diğer üyeleriyle yaptığı röportajlardan edinilmiştir. Afrikalı rehinelerle ilgili bilgiler yazarın Ebu Sultan'la yaptığı röportajdan (Cidde, Şubat 2006) alınmıştır.

ON ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

21 Kasım'daki Amerikan elçiliğinin yağma edilmesi yazarın Herbert Hagerty ile (Washington, D.C., Mart 2006) ve Loyd Miller ile (Fredericksburg, Va., Mart 2006) yaptığı röportaja dayanmaktadır.

Hagerty'nin kendisi, Joseph G. Sullivan tarafından hazırlanan *Embassies Under Siege: Personal Accounts by Diplomats on the Front Line* (Kuşatma Altındaki Elçilikler: Cephedeki Diplomatlardan Şahsi Açıklamalar) (Washington, D.C.: Brassey's, 1995, s. 71–88) kitabının bir bölümünde deneyimlerini aktarmıştır.

Bazı detaylar ve unsurlar *Time* dergisi muhabiri Marcia Granger'ın 3 Aralık 1979'da *Time*'da yayınlanan "You Could Die Here" (Burada Ölebilirdiniz) adlı görgü şahitliği raporundan alınmıştır.

Günün havasına ilişkin Pakistan radyo açıklamaları 21 Kasım 1979 tarihli Yabancı Yayın Bilgi Servisi Ortadoğu Raporu'ndan, 21 Kasım 1979 tarihli Karaçi Denizaşırı Hizmetler'in "Reaction of Populace," (Halkın Tepkisi) başlıklı, LD211136 sayılı maddesinden alınmıştır.

Muslim gazetesindeki makale Steve Coll'un *Ghost Wars* (Hayalet Savaşları) adlı kitabından (New York: Penguin, 2004, s. 29) alınmıştır.

Pakistan gazetesi editörünün fikirleri, Kaid-i-Azam Üniversitesi kampüsündeki öğrenci gerginliğine ilişkin açıklamalar ve Komutan Monaghan'ın sözleri, 23 Kasım 1979'da *Washington Post*'ta yayınlanan Stuart Auerbach'ın "Delay in Pakistan Rescue Is Criticized," (Pakistan'daki Kurtarma Çalışmalarının Gecikmesi Eleştiriliyor) başlıklı yazısından alınmıştır.

Humeyni'nin açıklaması, 21 Kasım 1979 tarihli Yabancı Yayın Bilgi Servisi Ortadoğu Raporundan, Tahran Yurtiçi Servisi 1030 GMT, 21 Kasım 1979 tarihli "Khomeini on Mecca Attack," (Mekke Saldırısı Hakkında Humeyni'nin Söyledikleri) başlıklı, LD211058 sayılı maddesinden alınmıştır.

İran Dışişleri Bakanlığı bildirisi, 21 Kasım 1979 tarihli Yabancı Yayın Bilgi Servisi Ortadoğu Raporundan, Tahran Yurtiçi Servisi 1030 GMT, 21 Kasım 1979 tarihli "Foreign Ministry Statement," (Dışişleri Bakanlığı Bildirisi) başlıklı, LD211302 sayılı maddesinden alınmıştır.

Ulusal Güvenlik Konseyi, 21 Kasım 1979 tarihli, Paul Henze'e CIA gizli eylem şefi kadro bildirisi Carter Kitaplığı koleksiyonunda bulunmaktadır.

Pakistan'daki tepkiler ve Ziya'nın Rawalpindi'yi ziyareti Karaçi Şafak gazetesindeki 22 Kasım 1979 tarihli şu makalelerden alınmıştır: "US Embassy Set on Fire in Islamabad," (İslamabad'daki ABD Elçiliği Ateşe Verildi) M. A. Mansuri; "Business Suspended in Karachi" (Karaçi'de İşler Durdu); "President's Deep Concern over Mecca Incident" (Cumhurbaşkanı'nın Mekke Hadisesine İlişkin Duyduğu Büyük Endişe); "Zia Urges People to Become True Muslims" (Ziya Herkesi Gerçek Müslümanlar Olmaya Çağırıyor).

Ziya'nın konuşması FBIS Ortadoğu Raporu, 21 Kasım 1979, "President Haq Describes Saudi Situation as 'Sad,' " (Cumhurbaşkanı Hak, Suudi Meselesini 'Üzücü' Olarak Değerlendiriyor), Karaçi Yerel Servisi, 21 Kasım 1979, BK211017 maddesinden alınmıştır.

Alman büyükelçisinin olaya dâhil olması *Le Monde*, 22 Kasım 1979 tarihli "Des manifestants Musulmans ont attaqué et incendie plusieurs representations diplomatiques Americaines," makalesinden alınmıştır.

Ek bilgiler *New York Times*, 22 Kasım 1979 tarihli, Graham Hovey'nin yazdığı "Troops Rescue 100 in Islamabad; U.S. Offices Are Burned in 2 Cities," (Askeri Birlikler İslamabad'da 100 Kişiyi Kurtardı; 2 Şehirde ABD Ofisleri Yakıldı) ve *Washington Post*, 22 Kasım 1979 tarihli Stuart Auerbach'ın yazdığı "Islamabad" (İslamabad) makalesinden alınmıştır.

İsyancıların arasındaki kurbanların kimlikleri Şafak (Karaçi), 22 Kasım 1979 tarihli "Carter, Vance Thank Zia," (Carter ve Vance Ziya'ya Teşekkür Etti) makalesinden alınmıştır.

Carter'ın Ziya'yla ilgili söyledikleri Carter'ın yazdığı *Keeping Faith* (İnancı Kaybetmemek) (s. 474) kitabından alınmıştır.

General Ziya'nın CBS röportajı *Dawn* (Karaçi), 24 Kasım 1979 tarihli "Protection of Foreigners: Zia's Assurance," (Yabancıların Korunması: Ziya'nın Teminatı) makalesinden alınmıştır.

Arapça yayın yapan Pakistan Radyosu, FBIS Ortadoğu Raporu, 26 Kasım 1979, "*Karachi in Arabic Comment on Mosque Attack*," (Cami Saldırısına Karaçi'nin Arapça Yorumu), Yakın ve Ortadoğu için Arapça Karaçi, 25 Kasım 1979, 0515 GMT, JN251037 maddesinden alınmıştır.

Öğrencilerin tazminat isteği ve Hummel hakkında suç duyurusunda bulunmaları FBIS Ortadoğu Raporu, 27 Kasım 1979, "Students Stage Brief anti-U.S. Demonstration in Islamabad," (Öğrenciler İslamabad'da ABD karşıtı Gösteriler Düzenledi), *AFP*, 26 Kasım 1979, NC261140 maddesinden ve FBIS Ortadoğu Raporu, 3 Aralık 1979, "Students Demonstrate in Rawalpindi," (Öğrenciler Rawalpindi'de Gösteri Yaptı), AFP, 2 Aralık 1979, BK021037 maddesinden alınmıştır.

ON DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Tunus'taki zirve çağdaş gazete haberleri ve gizliliği kaldırılmış belgeler kullanılarak işlenmiştir.

Suudilerin Mekke kuşatmasını 'yerel bir hadise' olarak değerlendirmesi *Kuwait Times*, 22 Kasım 1979, "Storming of Grand Mosque Held Back," (Mescid-i Haram Saldırısı Durduruldu) makalesinden alınmıştır.

Veliaht Prens Fahd'ın Tunus'taki tavrıyla ilgili yorumları FBIS Ortadoğu Raporu, 15 Ocak 1979, "Al-Hawadith Interviews Crown Prince Amir

Fahd,"(el-Havadis Veliaht Prens Fahd'la Röportaj Yaptı), *el-Havadis*, 11 Ocak 1980, LD111653 maddesinden alınmıştır.

Kral Hüseyin'in Fahd'ın davranışına ilişkin yorumları Amerikan elçiliği Amman telgrafı 7330, "Contingency Planning and Takeover of Mosque in Mecca," (Beklenmedik Durum Planlama ve Mekke'deki Caminin Ele Geçirilmesi), 22 Kasım 1979 tarihli telgraftan alınmıştır; aslen "Gizli" kategorisinde yer alan bu telgraf yazar tarafından Haber Alma Özgürlüğü Yasası uyarınca talep edilmiştir. Telgraf, ABD elçisi Nicholas Veliotes ve Ürdün Veliaht Prensi ile Silahlı kuvvetler Komutanı arasında geçen konuşmaları aktarıyor.

Büyükelçi West, Ahmed Zeki Yamani'yle Amerikan elçiliğindeki görüşmesini Cidde telgrafı 8042'de anlatıyor. İstihbarat kesintisi hakkında söyledikleri günlüğünden alıntılanmıştır.

İkinci Suudi İçişleri Bakanlığı bildirisi *Arab News* (Cidde), 22-23 Kasım 1979, "Official Statements," (Resmi Açıklamalar) haberinden alınmıştır.

Cumhurbaşkanı Chamoun ve Lübnan müftüsünün söyledikleri, *L'Orient-Le Jour* (Beirut), 22 Kasım 1979, "Inquiétude à Beyrouth à la suite des incidents de la Mecque," yazısından alınmıştır. Suriye radyosu ve televizyonunda yer alan suçlamalar, Amerikan elçiliği Şam telgrafı 7670, "Syrian Media Attacks Linking U.S. to Seizure," telgrafından alınmıştır; aslen "Gizli" kategorisinde yer alan bu telgraf yazar tarafından Haber Alma Özgürlüğü Yasası uyarınca talep edilmiştir.

Azhar'ın Büyük Şeyhinin söyledikleri, *Kuwait Times*, 22 Kasım 1979, "Crucify Mosque Attackers, Says Cairo Grand Sheikh," (Kahire Büyük Şeyhi Cami Saldırganlarının Çarmıha Gerilmesini İstedi) haberinden alıntılanmıştır.

James Buchan deneyimlerini, yazarla yaptığı röportajda (Londra, Şubat 2006) paylaşmıştır. Alıntı yapılan makale *Financial Times,* 22 Kasım 1979, "Saudi Troops Storm into Mosque to Free Hostages," (Suudi Birlikleri Rehineleri Kurtarmak İçin Camiye Girdi) makalesidir.

Angawi'nin hikâyesi yazarla yaptığı röportaja (Cidde, Şubat 2006) dayanmaktadır.

Suudi timini planlamayla ilgili anlatılanlar yazarın Nefai, Prens Türki ve diğer iştirakçilerle yapılan röportajlara dayanmaktadır. İsyancıların

helikopterlere ve F-5 uçaklarına açtığı ateşler Amerikalı pilotun şu telgraflara dayanan açıklamalarından alınmıştır: Aslen "Gizli" kategorisinde yer alan, yazar tarafından Haber Alma Özgürlüğü Yasası uyarınca talep edilen, Amerikan elçiliği Cidde telgrafı 8079, 22 Kasım 1979; aslen "Gizli" kategorisinde yer alan, yazar tarafından Haber Alma Özgürlüğü Yasası uyarınca talep edilen, Amerikan elçiliği Cidde telgrafı 8039, 21 Kasım 1979 "Occupation of Grand Mosque, Mecca," (Mekke Mescid-i Haram İşgali)

Matani'nin ifadesi yazarla yaptığı röportajdan ve kendi kitabından alınmıştır.

ON BEŞİNCİ BÖLÜM

Camiye yapılan ilk taarruzun detayları Ayed ve diğer iştirakçilerin 18 Aralık 1979'da *el-Riyad* gazetesinde yayınlanan tam sayfa röportajından alınmıştır.

Prens Naif ve Albay Humeyd arasında geçen konuşma albayın akrabalarından biri tarafından (yazar röportajı, Riyad, Şubat 2006) aktarılmıştır. Nefai böyle bir konuşmadan haberi olmadığını söylemektedir. Prens Türki de yine bu konuşmayı yalanlamaktadır.

Merve-Sefa Geçidi'ndeki çatışma, yazarın Muhammed Nefai (Riyad, Eylül 2006), Ebu Sultan (Cidde, Şubat 2006) ve diğer iştirakçilerle yapılan yazar röportajlarına, yerel gazete haberlerine ve Matani'nin gözlemlerine dayanarak yapılandırılmıştır.

Teğmen Kuteybi kendi hikâyesini anlatmıştır ve Albay Humeyd ile Binbaşı Useymi'nin ölümleriyle ilgili ek bilgiler 12 Aralık 1979'da yayınlanan *el-Riyad* gazetesindeki "Al Riyadh Yaqaddem Qissat al-Qital fil Masjid al-Haram," röportajından aktarılmıştır.

ON ALTINCI BÖLÜM

Danışma Bakanı Yamani'nin konuşması FBIS Ortadoğu Raporu, 23 Kasım 1979, Riyad yerel radyosu, "Information Minister on Situation,"

(Danışma Bakanı Görev Başında) LD220944 maddesinden alınmıştır. Ziya'nın Kral Halid'e mesajı Şafak (Karaçi), 23 Kasım 1979, "Zia Greets Khalid," (Ziya Halid'i Kutluyor) haberinden alınmıştır.

USMTM değerlendirmesi Amerikan elçiliği, Cidde 8032, 22 Kasım 1979 "Occupation of Grand Mosque Mecca," (Mekke Mescid-i Haram'ın İşgali) telgrafından alınmıştır; aslen "Gizli" kategorisinde yer alan bu telgraf yazar tarafından Haber Alma Özgürlüğü Yasası uyarınca talep edilmiştir. USMTM ve pilotun anlattıklarının uyumsuzluğuyla ilgili Büyükelçi West'in kafa karışıklığı Amerikan elçiliği Cidde 8079 telgrafından alınmıştır.

Büyükelçi West, Ahmed Zeki Yamani ile görüşmesini Amerikan elçiliği, Cidde 8072, 22 Kasım 1979 "Khomeini Statement on Events in Saudi Arabia," (Suudi Arabistan'daki Olaylara İlişkin Humeyni'nin Açıklaması) telgrafında anlatmıştır; aslen "Gizli" kategorisinde yer alan bu telgraf yazar tarafından Haber Alma Özgürlüğü Yasası uyarınca talep edilmiştir.

Cyrus Vance'in Prens Suud'a mesajı Dışişleri Bakanlığı 302568 sayılı, 22 Kasım 1979 "Allegations of American Involvement in Mecca Incident," (Mekke Olayına Amerika'nın Dâhil Olduğuna Dair İddialar) telgrafından alınmıştır; aslen "Gizli" kategorisinde yer alan bu telgraf yazar tarafından Haber Alma Özgürlüğü Yasası uyarınca talep edilmiştir.

Prens Suud'un Vance'e mektubu Amerikan elçiliği Tunus 9013, 22 Kasım 1979 "Allegations of American Involvement in Mecca Incident," (Mekke Olayına Amerika'nın Dâhil Olduğuna Dair İddialar) telgrafından alınmıştır; aslen "Gizli" kategorisinde yer alan bu telgraf yazar tarafından Haber Alma Özgürlüğü Yasası uyarınca talep edilmiştir.

Prens Naif'in ABD ya da İran'ın olaya dâhil olduğunu yalanladığı açıklama Amerikan elçiliği, Cidde 8077, 22 Kasım 1979, "SAG Disclaims Any U.S. Involvement with Seizure of Mecca Mosque," (Suudi Arabistan Hükümeti Mekke Camisinin Ele Geçirilişinde Amerika'nın Dâhil Olduğunu Yalanladı) telgrafından alınmıştır; aslen "Özel Bilgi" kategorisinde yer alan bu telgraf yazar tarafından Haber Alma Özgürlüğü Yasası uyarınca talep edilmiştir.

Prens Naif'in Amerika Birleşik Devletleri'ni eleştirmesi FBIS Ortadoğu Raporu, 11 Ocak 1980 "Interior Minister Criticizes U.S. in Interview" (İçişleri Bakanı Röportajda ABD'yi Eleştirdi) Doha Katar Haber Ajansı, 10 Ocak 1980, JN101358 maddesinden alınmıştır.

'Mücrim fiil' yorumu, Tahran Radyosu Uluslararası Servisi Arapça yayınından, FBIS Ortadoğu Raporu, 23 Kasım 1979, JN212001 maddesinden alınmıştır. Humeyni'nin Pakistanlı yetkililere yaptığı konuşma FBIS Ortadoğu Raporu, 23 Kasım 1979, Tahran yerel televizyonu, "Khomeini Addresses Pakistani Officers," (Humeyni Pakistanlı Yetkililere Konuşma Yaptı) GF222200 maddesinden alınmıştır.

ON YEDİNCİ BÖLÜM

Suudi imamların Cuma hutbesi sırasındaki konuşmaları 24 Kasım 1979, *Arab News* (Cidde), "World Condemns Attacks," (Dünya Saldırıları Kınıyor) haberinden alınmıştır.

Müslüman dünyadaki cuma günkü protestolar 24 Kasım 1979, *Washington Post*, "Anti-U.S. Demonstrations, Turmoil over Mecca Mosque Takeover Go On," (Mekke Camii'nin Ele Geçirilmesi Kaynaklı Huzursuzlukların Sebep Olduğu ABD Karşıtı Gösteriler Devam Ediyor) haberinden alınmıştır.

Yankı dergisinin yorumu 3-9 Aralık 1979 sayısından alınmıştır. Ağca'nın mektubu 26 Kasım 1979 tarihli *Milliyet* gazetesinden alınmıştır.

İlk CIA bildirisi olan Kasım 1979 tarihli "Saudi Arabia: The Mecca Incident in Perspective," (Suudi Arabistan: Mekke Hadisesi Değerlendiriliyor) aslen "Gizli" (MORI DocID123290) kategorisinde yer almaktadır ve yazar tarafından Haber Alma Özgürlüğü Yasası uyarınca talep edilmiştir. İkinci CIA belgesi 26 Kasım 1979 için, 27 Kasım 1979 tarihli, MORI DocID123287 bir gizli brifingdir ve kısmen gizliliği kaldırılmış olan bu belge yazar tarafından Haber Alma Özgürlüğü Yasası uyarınca talep edilmiştir.

SR-71 uçuşları ve Mekke'ye ilişkin bilgiler yazarın Hambley ve Ryer'la yaptığı röportajlara dayanmaktadır.

'Veri noktası' ifadesi, yazarın Gary Sick'le yaptığı röportajlara dayanmaktadır. 23 Kasım toplantısı ve Vance'in tavrı Brzezinski'nin *Power and Principle* (s. 483–84), Sick'in *All Fall Down* (s. 232–37) ve Carter'ın *Keeping Faith* (s. 474–76) kitaplarına dayanmaktadır. 23 Kasım 1979 tarihli CIA bildirisi aslen "Gizli" (MORI DocID123286) kategorisinde yer

almaktadır ve yazar tarafından Haber Alma Özgürlüğü Yasası uyarınca talep edilmiştir. Vance'in tavrına ilişkin 'umutsuz ve kaderci' ifadesi Sick'in kitabından alınmıştır.

Laingen'ın telgrafı Hamilton Jordan'a gönderilen 22 Kasım 1979 tarihindeki 34 sayılı telgraftır ve başlangıçta "Şahsa Mahsus Özel Bilgi" kategorisinde yer almaktadır. Bu telgraf Carter Kitaplığı'nda tutulmaktadır ve *Gizli Olmayan Belgeler Referans Sistemi*'ne (Farmington Hills, Mich.: Gale Group, 2006) kopyalanmıştır.

Vance'in Amerikalı personelin tahliyesini açıklayan ifadesi Dışişleri Bakanlığı 307611 sayılı telgrafı, 29 Kasım 1979, "Possible Evacuation of Americans from Saudi Arabia," (Amerikalıların Suudi Arabistan'dan Muhtemel Tahliyesi) telgrafından alınmıştır; aslen "Özel Bilgi" kategorisinde yer alan bu telgraf yazar tarafından Haber Alma Özgürlüğü Yasası uyarınca talep edilmiştir.

Bin Ladin'in sözleri, Ekim 2001'de kaydedilen ve hemen ardından CNN'de yayınlanan el-Cezire röportajından alınmıştır.

Henze'in bildirisi olan "The U.S. and the Islamic World," (ABD ve İslam Dünyası) Zbigniew Brzezinski (sayı 6786) için Ulusal Güvenlik Konseyi bildirisidir ve başlangıçta "Özel Bilgi" kategorisinde yer almaktadır. Carter Kitaplığı'nda tutulan bu bildiri *Gizli Olmayan Belgeler Referans Sistemi*'ne kopyalanmıştır.

ON SEKİZİNCİ BÖLÜM

Ulemanın fetvası 26 Kasım 1979'da *Arab News*'da yeniden yayınlanan 25 Kasım 1979 tarihli Suudi Arabistan Ajansı metninden alıntılanmıştır.

Ulema tarafından alıntılanan Kuran ayeti 002.191'dir.

Görev gücündeki yeniden yapılanma yazarın Nefai ve Prens Türki'yle yaptığı röportajlara dayanmaktadır.

Askeri eylemin detayları yazarın Ebu Sultan, Nefai, Prens Türki, Samir, Huzeymi, Cüheyman'ın örgütünün diğer eski üyeleriyle ve isimlerinin belirtilmesini istemeyen askerlerle yaptığı röportajlara dayanmaktadır. Hikâye aynı zamanda ABD diplomatik telgrafları ve Dhaheri ve Nefai'nin Suudi TV'sindeki konuşmalarından alınmıştır.

Muhammed Abdullah ve Cüheyman'ın konuşmaları Samir tarafından aktarılmıştır.

Pilotların gözlemleri Amerikan elçiliği, Cidde 8095, 24 Kasım 1979, "Occupation of the Grand Mosque, Mecca: The Drama Apparently Ends" (Mekke, Mescid-i Haram'ın İşgali: Dram Sona Erdi) telgrafından ve 8119 sayılı, 25 Kasım 1979 tarihli telgraftan alınmıştır; aslen "Gizli" kategorisinde yer alan her iki telgraf yazar tarafından Haber Alma Özgürlüğü Yasası uyarınca talep edilmiştir.

Nadwa gazetesinden bahsedilmesi de yine 8119 sayılı telgraftan alınmıştır.

Dışişleri Bakanı Miller'ın Kral Halid'le buluşması Büyükelçi West'in günlüğünden alınmıştır.

ON DOKUZUNCU BÖLÜM

Muhammed Abdullah'ın ölüm durumu yazara Samir ve grubun diğer eski üyeleri tarafından aktarılmıştır.

Pilotların anlattıkları Amerikan elçiliği 8095 sayılı Cidde telgrafından alınmıştır. Havaalanında görülen tutuklularla ilgili bilgi Amerikan elçiliği, Cidde 8219, 28 Kasım 1979, telgrafından alınmıştır; aslen "Özel Bilgi" kategorisinde yer alan her iki telgraf yazar tarafından Haber Alma Özgürlüğü Yasası uyarınca talep edilmiştir.

Prens Bandar bin Sultan'ın Bin Ladin'le ilgili söyledikleri Büyükelçi West'in günlüğünden alınmıştır.

İngiliz büyükelçinin söyledikleri İngiliz elçiliğinin aslen "Özel Bilgi" kategorisinde yer alan, 20 Kasım 1979 tarihli, Cidde FCO 673 sayılı "Disturbances in Mecca," (Mekke'de Kargaşa) telgrafından alınmıştır; bu telgraf yazar tarafından İngiliz Haber Alma Özgürlüğü Yasası uyarınca talep edilmiştir.

Kral Halid ve sözde Mehdi'nin annesinin doğruluğu şüpheli sohbeti başkalarının da yanı sıra yazara James Buchan (Londra, Şubat 2006) tarafından anlatılmıştır. Bu hikâyenin doğruluğu kısmen Amerikan elçiliği, Cidde 8218, 28 Kasım 1979, "Discussion with (blank): Mecca Event" ('boşluk' ile Görüşme: Mekke Hadisesi) telgrafıyla kanıtlanmaktadır; aslen

"Gizli" kategorisinde yer alan her iki telgraf yazar tarafından Haber Alma Özgürlüğü Yasası uyarınca talep edilmiştir. Telgrafın gizliliği kaldırılmış kısmından açık bir şekilde anlaşıldığı üzere bu bilgi Prens Bandar'dan gelmektedir; Prens'in, Büyükelçi West'e bildirdiği üzere Suudi otoriteler Muhammed Abdullah'ın ailesinin yerini tayin edip aileyi gözaltına almıştır.

YİRMİNCİ BÖLÜM

Temizlik işlerine ilişkin detaylar Matani'nin *Jarimat al-Asr* kitabına ve yazarın Matani ile yaptığı röportaja dayanmaktadır. Prens Türki'nin camiye ziyareti yazarın prensle yaptığı röportaja dayanmaktadır. Jizani'nin hikâyesi el-Riyad gazetesinde 12 Aralık 1979 "Al Riyadh Yaqaddem Qissat al-Qital fil Masjid al-Haram," adlı haberdeki kendi anlattıklarına dayanmaktadır. O dönemdeki Suudi silahlı güçlerinin sayısı Mossberg'in "As Mideast Heats Up, U.S. Frets over Peril to the Saudi Oil Fields" (Ortadoğu Kaynarken ABD Suudi Petrol Sahasındaki Tehlikeleri Dert Edindi) yazısından alınmıştır.

Tahran radyo yorumu 27 Kasım 1979 tarihli bir CIA telgrafından "Attack on the Grand Mosque in Mecca," (Mekke Mescid-i Haram Saldırısı) (MORI DocID123286) alınmıştır ve yazar tarafından Haber Alma Özgürlüğü Yasası uyarınca talep edilmiştir.

Ürdün'ün Suudi Arabistan'daki hadiselerle meşgul olması ve birlik gönderme teklifleri Amerikan elçiliği, Amman 7330, 22 Kasım 1979, "Contingency Planning and Takeover of Mosque in Mecca," (Beklenmedik Durum Planlama ve Mekke'deki Caminin Ele Geçirilmesi) telgrafında yer almaktadır; aslen "Gizli" kategorisinde yer alan bu telgraf yazar tarafından Haber Alma Özgürlüğü Yasası uyarınca talep edilmiştir. Kral Halid ve Kral Hüseyin arasında gerçekleşen görüşmenin detayları ve Ürdün Kralı'nın Hicaz durumuna ilişkin düşünceleri Kral Hüseyin'in, Amman'daki Amerikan elçisi Nicholas Veliotes'e 30 Kasım 1979'da kendi anlattıklarına dayanmaktadır. Bu bilgiler, Amerikan elçiliği, Amman 7527, 1 Aralık 1979, "Hussein's Views on Situation in Saudi Arabia," (Suudi Arabistan'daki Durum Üzerine Hüseyin'in Görüşleri) telgrafında yer almaktadır; aslen "Gizli" kategorisinde yer alan bu telgraf yazar tarafından Haber Alma Özgürlüğü Yasası uyarınca talep edilmiştir. Kral Hüseyin'in Kral Halid'le

telefon görüşmesi yaptığı bilgisi, *Arab News*, 25 Kasım 1979 tarihli "Leaders Laud Handling of Attack on Holy Haram," (Liderler Kutsal Mabede Yapılan Saldırıyla Baş Etmede Övüldü) haberine dayanmaktadır.

Suudilerin tepkisi ve Ürdünlü komandoların durumuna ilişkin ek bilgiler yazarın bölgede yaptığı röportajlardan alınmıştır.

Suudi Savunma Bakanlığı'nın biber gazı ve duman ekipmanı talebi Amerikan elçiliği, Cidde 8180, 27 Kasım 1979, "Occupation of Grand Mosque: Situation as of 1300 GMT," (13.00 itibariyle Mescid-i Haram İşgalinde Son Durum) telgrafında yer almaktadır; aslen "Gizli" kategorisinde yer alan bu telgraf yazar tarafından Haber Alma Özgürlüğü Yasası uyarınca talep edilmiştir.

CIA'in olaya dâhil olması bilgisi yazarın Hambley ile ve o dönemde bölgede olan diğer ABD yetkilileriyle yaptığı röportajlara dayanmaktadır. Dönemin istasyon şefi olan Charles W., bu kitap için röportaj yapmayı reddetmiştir. Biber gazı kullanımının fiyaskoyla sonuçlanması bilgisi yazarın Ebu Sultan ve diğer Suudi kaynaklarıyla yaptığı röportajlara dayanmaktadır. CIA istasyon şefinin Suudiler tarafından ülkeden ihracı yazarın George Cave'le yaptığı röportaja dayanmaktadır. Prens Türki'nin CIA'in "iğdiş edilmiş" olmasına ilişkin değerlendirmesi yazar röportajından alınmıştır.

YİRMİ BİRİNCİ BÖLÜM

Kont de Marenches ve Orta Afrika İmparatorluğu'na yapılan baskınla ilgili bilgiler Kont'un *The Fourth World War* ve Christine Ockrent'le birlikte yazdığı *Dans le secret des princes* (Prenslerin Sırlarını Paylaşmak) (Paris: Editions Stock, 1986) kitaplarına dayanmaktadır.

De Marenches'in Carter'la ilgili düşüncesi *Dans le secret des princes*, s. 296'dan alıntılanmıştır.

Prens Türki ve de Marenches'in aralarındaki ilişki yazarın prensle yaptığı röportaja ve de Marenches'in *The Fourth World War*, s. 206–9, kitabında anlattıklarına dayanmaktadır.

Fas'ın yardım teklifine ilişkin detaylar Amerikan elçiliği, Rabat 8731, 28 Kasım 1979, "Moroccan Sympathy and Support for Saudis After Mecca Mosque Takeover," (Mekke Mescid-i Haram İşgalinin Ardından Faslıların Suudilere İlgisi ve Desteği) telgrafında yer almaktadır; aslen "Özel Bilgi" kategorisinde yer alan bu telgraf yazar tarafından Haber Alma Özgürlüğü Yasası uyarınca talep edilmiştir.

Fransızların Mekke krizine dâhil olmalarının tarihine ilişkin ek bilgiler yazarın, o dönemki Cidde'deki Fransız maslahatgüzarı Pierre LaFrance (Paris, Şubat 2006), Büyükelçi Michel Drumetz (telefonla, 26 Mayıs 2006) ve ardından Dışişleri Bakanı Jean François-Poncet (Paris, Şubat 2006) ile yaptığı röportajlara dayanarak bir araya getirilmiştir.

YİRMİ İKİNCİ BÖLÜM

Doğu Bölgesi'ndeki Şii ayaklanması Şii İslamcı sürgünlerin, 1980'lerin başında *Intifadha fil Mantaqa al-Sharqiya* (The Uprising in the Eastern Province - Doğu Bölgesi'nde Ayaklanma) adı altında gizlice yayınladıkları kronolojik açıklamalar ve belgelerin derlemesinde oldukça detaylı bir biçimde tarif edilmiştir. 'Mücahit Cüheyman'a ithaf edilen bu derleme, ayaklanmanın kronolojisinde benim kaynağım olmuştur.

O dönemde Suudi Arabistan'daki Amerikan vatandaşlarının sayısı Dışişleri Bakanlığı, 307611 sayılı telgraftan alınmıştır. General Malki'nin söyledikleri, Amerikan elçiliği, Zahran 1872, 26 Kasım 1979, "Tensions Rise Among Saudi Shi'as in Eastern Province," (Doğu Bölgesi'ndeki Suudi Şiileri Arasında Huzursuzluk Artıyor) telgrafında yer almaktadır; aslen "Gizli" kategorisinde yer alan bu telgraf yazar tarafından Haber Alma Özgürlüğü Yasası uyarınca talep edilmiştir.

Sokak gösterileriyle ilgili detaylar yazarın, ayaklanmaya katılan ya da şahit olan Şii militanlarla yaptığı röportajlardan alınmıştır; bunlar arasında Hamza el-Hasan (Londra, Şubat 2006), Dr. Fuat İbrahim (Londra, Şubat 2006) ve Cüheyman'ın bir takipçisiyle aynı hücreyi paylaşan Ahmed el-Ali (Washington, D.C., Mart 2006) yer almaktadır. Yazarın Katif, Safwa ve Sayhat'a 2006 Ağustos ayında yaptığı ziyarette hükümetin kendilerinden intikam almasından korktukları için isimlerinin verilmesini reddeden pek çok görgü tanığı ve katılımcıyla da röportajlar yapılmıştır.

Bu bölümde aynı zamanda, Dr. İbrahim'in, *The Shi'is of Saudi Arabia* (Suudi Arabistan Şiileri) (Londra: Saqi Books, 2006) kitabında bahsedildiği üzere, Suudi Arabistan'daki Şii İslami hareket üzerine düşüncelerinden de faydalanılmıştır. Hassan el-Saffar'ın, Kaifa Naqhar al-Khawf'daki yazıları Dr. İbrahim'in kitabından alınmıştır.

Değerli arka plan bilgileri, Toby Craig Jones tarafından, *International Journal of Middle East Studies*'in 38. sayısında (2006): (213–33) yazılmış "Rebellion on the Saudi Periphery: Modernity, Marginalization and the Shi'a Uprising of 1979," (Suudi Sınırlarında İsyan: Çağdaşlık, Ötekileşme ve 1979 Şii Ayaklanması) yazıyla sağlanmıştır.

Kral Halid'in Humeyni'ye telgrafı, 29 Kasım 1979 tarihli "Saudi Arabia: Growing Shia Restlessness," (Suudi Arabistan: Artan Şii Huzursuzluğu) CIA bildirisinden alıntılanmıştır; aslen "Gizli" (MORI DocID123288) kategorisinde yer alan bu bildiri yazar tarafından Haber Alma Özgürlüğü Yasası uyarınca talep edilmiştir.

Aramco çalışanlarına Şiilerin gönderdiği mektuplar, Ralph Lindstrom'un gönderdiği, Amerikan elçiliği, Zahran 1956, 9 Aralık 1979, "Anti-American Letters Being Sent to Aramco Employees," (Aramco Çalışanlarına Amerika Karşıtı Mektuplar Gönderildi) telgrafından alıntılanmıştır; aslen "Özel Bilgi" kategorisinde yer alan bu telgraf yazar tarafından Haber Alma Özgürlüğü Yasası uyarınca talep edilmiştir. Şiilerin bir rafineriyi patlatma planlarına ilişkin istihbarat raporu, Büyükelçi West'in günlüğünde bahsedilmiştir.

YİRMİ ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

GIGN'in tarihi, birliğin eski üyeleriyle yapılan bir dizi röportaja dayanmaktadır.

Prens Naif'in Satory ziyareti, Paul Barril (Dubai, Ekim 2005 ve Roma, Aralık 2005) ve o dönemki GIGN komutanı Christian Prouteau (Paris, Şubat 2006 ve telefonda Kasım 2006) ile yapılan röportajlara dayanarak aktarılmıştır.

Mekke'deki olaylara Fransızların dâhil olmasının hikâyesi, Barril ve Prouteau ile yapılan röportajların yanı sıra, ekip üyeleri Ignace Wodecki

(La Farlede, Güney Fransa, Ocak 2006) ve Christian Lambert (Paris, Şubat 2006) ile yapılan röportajlardan alınmıştır.

Elysée Sarayı'ndaki toplantının detaylarını Prouteau sağlamıştır. Yazarın ulaştığı General Navereau, bu olaylardaki rolünü görüşmeyi reddetmiştir.

Barril'in yaşamıyla ilgili bilgiler otobiyografisi *Missions très spéciales* (Çok Özel Görevler) (Paris, Presses de la Cité, 1984) kitabından alınmıştır.

Wodecki ve Lambert, yazara güncel görev belgelerini ve mevzilenme emirlerini göstermiştir.

YİRMİ DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Büyükelçi West'in, ABD vatandaşlarının Suudi Arabistan'dan tahliye önerilerine ilişkin tepkisi kendi günlüklerinden alınmıştır.

Yirmi üçüncü bölümde bahsedilen kaynaklara ek olarak, Şii önde gelenlerinin Prens Ahmed'le toplantısının bir kısmı, Ralph Lindstrom tarafından yazılmış, Amerikan konsolosluğu, Zahran 1916, 2 Aralık 1979, "SAG Attempts to Mollify Shi'as," (Suudi Arabistan hükümeti Şiileri Teskin Etmeye Çalıştı) telgrafından alıntılanmıştır; aslen "Gizli" kategorisinde yer alan bu telgraf yazar tarafından Haber Alma Özgürlüğü Yasası uyarınca talep edilmiştir.

Al Siyassa makalesi üzerine yapılan yorum Amerikan konsolosluğu, Kuveyt 5422, 29 Kasım 1979, "Booklet Attributed to Perpetrators of Grand Mosque Incident," (Mescid-i Haram Hadisesi Faillerine Atfedilen Broşür) telgrafından alıntılanmıştır; aslen "Özel Bilgi" kategorisinde yer alan bu telgraf yazar tarafından Haber Alma Özgürlüğü Yasası uyarınca talep edilmiştir.

Kuveyt'teki gösterilerin detayları FBIS Ortadoğu Raporu, 3 Aralık 1979, "Use of Force Denied," (Kuvvet Kullanımı Reddedildi) Kuveyt Haber Ajansı, 1 Aralık 1979, LD011412 maddesinden alınmıştır.

Jack McCavitt Trablus'taki elçilik kuşatmasındaki rolünü, yazara Şubat 2006'da gönderdiği e-posta detaylıca anlatmıştır. Eski Maslahatgüzar

William Eagleton da, Terry Bibo tarafından, 21 Kasım 1999'da *Peoria Star Journal* için yazdığı "It's Better to Travel Light While Witnessing the History of the World: Peoria Native William Eagleton Has Made a Career out of Solving World's Problems," (Dünya Tarihine Şahit Olurken Az Yükle Seyahat Etmek Daha İyidir: Peorialı William Eagleton Dünya Sorunlarını Çözmede Kariyer Yaptı) makalede o günü anlatmıştır.

Resmi Libya yorumları ve Trablus'taki o günün olaylarına ilişkin bazı detaylar FBIS Ortadoğu Raporu, 2 Aralık 1979, "Tripoli Demonstration at U.S. Embassy Reported," (Trablus'taki ABD Elçiliğinde Gösteri Olduğu Rapor Edildi) Tripoli Yerel Servisi, 2 Aralık 1979, LD021317 maddesinden ve "Toxic Gases Reportedly Used," (Zehirli Gaz Kullanımı Rapor Edildi) Jamahiriya Haber Ajansı, 2 Aralık 1979, LD022148 maddesinden alınmıştır.

YİRMİ BEŞİNCİ BÖLÜM

Dhaheri'nin açıklaması, Suudi basını tarafından yapılan ve *el-Cezire* gazetesi tarafından 6 Aralık 1979'da yeniden basılan röportajdan alınmıştır. Naif'in açıklaması, FBIS Ortadoğu Raporu, 4 Aralık 1979, "Mosque Purged 'Renegades,' " (Cami 'Dinden Sapmışlar'dan Temizlendi) Suudi Haber Ajansı, 23:02 GMT, 3 Aralık 1979, LD032316 maddesinden alınmıştır.

Abbas Ghazzawi, Amerikan elçiliği, Cidde 8366, 4 Aralık 1979, Mecca Update: Situation as of 1030 Zulu Dec. 4," (Mekke Güncellemesi: 1030 Zulu Durumu 4 Aralık) telgrafından alıntılanmıştır; aslen "Özel Bilgi" kategorisinde yer alan bu telgraf yazar tarafından Haber Alma Özgürlüğü Yasası uyarınca talep edilmiştir.

Cüheyman'ın tutuklanmasının anlatımı, yazarın Ebu Sultan'la yaptığı röportaja dayanmaktadır. Ek bilgiler, yazarın Nefai, Samir, Sultan, Prens Türki ve diğer katılımcılar ve görgü tanıklarıyla yaptığı röportajların yanı sıra yazar tarafından izlenen Suudi TV arşivine de dayanmaktadır.

YİRMİ ALTINCI BÖLÜM

Fransız görevinin son günlerinin detayları yazarın Barril, Prouteau, Wodecki ve Lambert'la yaptığı röportajların yanı sıra Wodecki'nin GIGN emektarlarının haber postasına yazdığı kendi anlatımından alınmıştır.

Brzezinski'nin sözleri, başkan için 3 Aralık 1979'da yazdığı bildiriden "NSC Agenda, December 4, 1979" (NSC Gündemi, 4 Aralık 1979) alıntılanmıştır. Carter Kitaplığı'nda saklanan belge aslen "Çok Gizli - Hassas" kategorisinde yer almaktadır.

YİRMİ YEDİNCİ BÖLÜM

Mescid-i Haram'daki yıkım, *Arab News*, 6-7 Aralık 1979, "An Eyewitness Account: The Scene at the Mosque," (Görgü Tanığının Anlatımı: Caminin Durumu) haberinden alıntılanmıştır.

Prens Naif'in TV açıklaması, gazetenin aynı sayısındaki "Mosque Renegades Smashed: 135 Killed" (Camideki Hainler Yenildi: 135 Ölü) haberinden alıntılanmıştır. Bu sayıda aynı zamanda, *Arab News-al Sharq al Awsat* fotoğrafçısı Muhammed İbrahim tarafından çekilmiş hasarlı mabede ait olağanüstü pek çok fotoğraf mevcuttur.

Suudi TV'sinden sahneler, yazar tarafından incelenen görüntülere dayanarak aktarılmıştır. Diplomatların Cüheyman'ı, Rasputin ve Charles Manson'la karşılaştırmaları, Amerikan elçiliği, Cidde 8479, 9 Aralık 1979, Mecca Update: Prayers Resound at the Holy Ka'aba," (Mekke Güncellemesi: Kutsal Kâbe'de Yeniden Dualar Yankılanıyor) telgrafından alıntılanmıştır; bu telgraf yazar tarafından Haber Alma Özgürlüğü Yasası uyarınca talep edilmiştir.

Resmi ölü rakamları, *Saudi Gazette*, 10 Ocak 1980, "127 Soldiers Killed, 461 Hurt in Mecca Siege—Naif," (Mekke Kuşatmasında 127 Asker Öldürüldü, 461 Kişi Yaralandı - Naif) haberinden; *Arab News*, 10-11 Ocak 1980, "Interior Ministry Statement," (İçişleri Bakanlığı Açıklaması) haberinden ve *Arab News*, 12 Aralık 1979, "King Khaled Visits Soldiers Hurt in Mecca," (Kral Halid Mekke'de Yaralanan Askerleri Ziyaret Etti) haberinden alınmıştır.

Amerika'nın resmi rakamların doğruluğuna ilişkin şüpheleri Amerikan elçiliği, Cidde 8429, 6 Aralık 1979, "End of the Siege of Grand Mosque," (Mescid-i Haram Kuşatmasının Sonu) telgrafından alıntılanmıştır; aslen "Özel Bilgi" kategorisinde yer alan bu telgraf yazar tarafından Haber Alma Özgürlüğü Yasası uyarınca talep edilmiştir.

Prens Fahd'ın Başkan Carter'ın telgrafına yanıtı Amerikan elçiliği, Cidde 8742, 19 Aralık 1979, "Crown Prince Fahd Reply to President's Message on Mosque Incident," (Veliaht Prens Fahd, Başkan Carter'ın Mekke Meselesiyle İlgili Mesajına Yanıt Verdi) telgrafından alıntılanmıştır; aslen "Özel Bilgi" kategorisinde yer alan bu telgraf Carter Kitaplığı'nda bulunmaktadır.

Kral Halid'in kendi sarayına düzenlenebilecek olası bir saldırı hakkındaki yorumu Robert Lacey'nin *The Kingdom: Arabia and the House of Saud* (Krallık: Arabistan ve Suud Hanesi) (New York: Harcourt Brace Jovanovich, 1981, s. 512) kitabından alınmıştır. Büyükelçi West'in günlüklerine göre, Prens Bandar, benzer bir itirafta bulunarak Cüheyman başka bir hedefe saldırmış olsaydı "Diğer bölgelerden de destek alma ihtimali olabilirdi," demiştir.

Prens Fawwaz'ın ve Suudi generallerin pozisyonlarından indirilmesi, *Arab News*'da 2 Ocak 1980'de basıldığı haliyle, Suudi Basın Ajansı'nın "New Army Commander Appointed," (Yeni Ordu Komutanı Atandı) açıklamasından, *Arab News*'da 1 Ocak 1980'de basıldığı haliyle, Suudi Basın Ajansı'nın "Fawaz Quits; Air Force Chief Retired," (Fawwaz Görevden Ayrıldı; Hava Kuvvetleri Başkanlığından Emekli Oldu) açıklamasından ve aslen "Gizli Bilgi" kategorisinde yer alan, İngiliz elçiliği, Cidde 10, 3 Ocak 1980, "New Appointments in Saudi MODA," (Suudi Savunma ve Havacılık Bakanlığında Yeni Atamalar) telgrafından alınmıştır.

YİRMİ SEKİZİNCİ BÖLÜM

Prens Bandar'ın gerçeklik serumu kullanımı ve sorgulama metotlarına ilişkin açıklamaları Büyükelçi West'in günlüğünden ve Amerikan elçiliği Cidde 8218 telgrafından alınmıştır. Prens Türki'nin düşünceleri, yazarın kendisiyle yaptığı röportaja dayanmaktadır.

Fahd'la Aralık 1979 ve Ocak 1980'de yapılan röportajlar arasında Lübnan'ın *el Havadis* gazetesinden Saleem Lozi ile Paris tabanlı el-Vatan dergisiyle ve Lübnan'ın *el-Safir* gazetesiyle yaptığı röportajlar yer almaktadır. Cüheyman'ın kendini ifade etmede sözde beceriksizliği ve Mekke ayaklanmasının Jonestown katliamıyla karşılaştırılması el-Safir gazetesi röportajından alınmıştır; bu röportaj Suudi Basın Ajansı tarafından yeniden düzenlenmiş ve 14 Ocak 1980'de *Arab News* tarafından yeniden basılmıştır.

Siyonist komplosu ve ABD-Suudi bağları iddiaları ile isyancıların siyasi arzuları olmadığına ilişkin iddialar FBIS Ortadoğu Raporu, 15 Ocak 1980, "Al-Hawadith Interviews Crown Prince Amir Fahd," (el-Havadis, Veliaht Prens Amir Fahd ile Röportaj Yaptı) *el-Havadis*, 11 Ocak 1980, LD111653 maddesinden alınmıştır.

Prens Bandar'ın Güney Yemen'e ilişkin yorumları James Buchan tarafından kaleme alınmış, Holden and Johns'un *The House of Saud*, (Suud Hanesi) (s. 521) kitabındaki bir bölümden alınmıştır. Rusların bu işe dâhil oldukları ve Cüheyman'ın alkole düşkün olduğuna ilişkin resmi Suudi iddiaları, Steven Rattner tarafından, *New York Times* için, 16 Aralık1979'da yazdığı "Takeover of the Grand Mosque Is Said to Be Political Act," (Mescid-i Haram'ın İşgalinin Siyasi bir Eylem Olduğu Söylendi) makalesinden alınmıştır.

Washington Post baş makalesi "Battle in Mecca" (Mekke'deki Muharebe), 25 Kasım 1979'da yayınlandı. *New York Times*, Cüheyman'ın yazılarını ilk olarak 25 Şubat 1980'de, Yusuf M. İbrahim'in, "New Data Link Mecca Takeover to Political Rift" (Yeni Veriler Mekke İşgalini Siyasi Ayrılığa Bağlıyor) makalesinde yayınlamıştır.

YİRMİ DOKUZUNCU BÖLÜM

Bölümde yer alan Sovyet belgeleri, 9 Ekim 2001 yılında John Prados ve Svetlana Savranskaya'nın düzenlediği Ulusal Güvenlik Arşivi, Elektronik Bilgilendirme Kitabı No. 57'deki, *Volume II: Afghanistan: Lessons from the Last War* (Cilt 2: Afganistan: Son Savaştan Alınan Dersler) bölümünden alınmıştır. Ulusal Güvenlik Arşivi, www.gwu.edu/~nsarchiv.

Brezhnev'in sözleri, kendi konuşma metninin arşiv kopyasından alınmıştır. Andropov'un Brezhnev'e mektubu A. F. Dobrynin tarafından alınmış notlara dayanmaktadır ve Norveç Nobel Enstitüsü'ne temin edilmiştir. Ustinov'un akıl yürütmesi, Georgy M. Kornienko'nun, *The Cold War: Testimony of a Participant* (Soğuk Savaş: Bir Katılımcının İfadesi) (Moscow: Mezhdunarodnye Otnoshenia, 1994, s. 193–95) kitabından alıntılanmıştır. Ek bilgiler Alexander Lyahovsky'nin, *Tragediya i doblest' Afghantsa* (Bir Afgan Muharibin Trajedisi ve Kahramanlığı) (Moscow: Iskona, 1995, s. 109–12) kitabından alıntılanmıştır.

Suudilerin Afgan isyanındaki önemine ilişkin CIA'in tahmini, 23 Kasım 1979 tarihli Ulusal Yabancı Görevler Merkezi, "Near East and South Asia Review," (Yakındoğu ve Güney Asya İncelmesi) yazısından alınmıştır. Kısmi olarak gizliliği bulunan yazı CIA'in FOIA internet sitesi, www.foia.cia.gov'da yer almaktadır.

Prens Türki'nin Afganistan'la ilgili söyledikleri *MBC* televizyonu ve *Arab News* ile 2001'de yaptığı altı parçalık bir röportajdan alıntılanmıştır. Arap Yarımadası'ndaki tehdide ilişkin yorum *Arab News*'un 9 Kasım 2001 tarihli sayısında yer almaktadır.

Sovyetler'in Körfez bölgesindeki tehdidine ilişkin ABD'nin askeri tahminleri, 14 Ocak 1980'de hazırlanan ve ilk olarak "Gizli/Hassas" kategorisinde yer alan bir Beyaz Saray belgesinden, Özel Koordinasyon Komitesi toplantı tutanaklarından alınmıştır. Bu belgenin gizliliği daha sonra kısmi olarak kaldırılmıştır ve bir kopyası Carter Kitaplığı'nda bulunmaktadır.

Brzezinski'nin sözleri, 26 Aralık 1980'de, aslen "Gizli" kategorisinde yer alan "Reflections on the Soviet Intervention in Afghanistan," (Sovyetlerin Afganistan'a Müdahalesi Üzerine Fikirler) bildirisinden alıntılanmıştır. Bu belgenin bir kopyası Carter Kitaplığı'nda bulunmaktadır. Suudilerin 'endişe'leri üzerine fikirleri, *Power and Principle*, (s. 449) kitabından alınmıştır. Ziya hakkındaki tavsiyesi, başkan için 11 Ocak 1980 tarihli "NSC Weekly Report #125" bildirisinden alınmıştır; bu bildiri aslen "Gizli" kategorisinde yer almaktadır ve Carter Kitaplığı'nda bulunmaktadır. Türki'nin Umman üs haklarıyla ilgili düşünceleri, Amerikan elçiliği, Cidde 8752, 20 Aralık 1979, "Military Facilities Team Visit: Saudi Arabia," (Askeri Tesisler Ekibi Ziyareti: Suudi Arabistan) telgrafından alıntılanmıştır; aslen "Gizli" kategorisinde yer alan telgraf yazar tarafından Haber Alma Özgürlüğü Yasası uyarınca talep edilmiştir.

Carter'ın Ulusa Sesleniş konuşması Carter Kitaplığı web sitesinden (www.jimmycarterlibrary.org/documents/speeches/su80jec.phtml) alınmıştır.

OTUZUNCU BÖLÜM

Ulemanın Cüheyman'la ilgili kararı, Suudi Basın Ajansı'nın, *Arab News*'un 3-4 Ocak 1980 tarihli sayısında "Ulema Condemn Mecca Renegades" (Ulema Mekke Hainlerini Kınadı) başlıklı haberindeki açıklamasından alıntılanmıştır. İdamın detayları ve Kral Halid'in kararı, Suudi Basın Ajansı'nın, *Arab News,* 10-11Ocak 1980 tarihli sayısında "63 Renegades Executed" ("63 Hain İdam Edildi) başlıklı haberindeki; Saudi Gazette, 10 Ocak 1980 tarihli sayısında "63 Grand Mosque Aggressors Executed," ("63 Mescid-i Haram Saldırganı İdam Edildi) başlıklı haberindeki; *Washington Post,* 10 Ocak 1980 tarihli sayısında "Saudi Arabians Behead 63 for Attack on Mosque," (Suudi Arabistanlılar Mekke Saldırısına Karışan 63 Kişinin Kafasını Kesti) başlıklı haberindeki açıklamasından alıntılanmıştır.

Mescid-i Haram'daki Amerikalı isyancıların akıbeti, Büyükelçi West'in günlüklerinden ve yazarın Huzeymi, Hambley ve James Placke (telefonda, Ekim 2006) ile ve diğer kişilerle yaptığı röportajlardan alınmıştır. Bahsi geçen telgraf, Amerikan elçiliği, Cidde 8450, 8 Aralık 1979, "Missing Americans in Mecca" (Mekke'deki kayıp Amerikalılar) telgrafıdır.

Suudilerin kadınlar üzerindeki baskıları, Christopher S. Wren'in, *New York Times*, 2 Şubat 1980 tarihli "Saudis Shy Away from Westernizing," (Suudiler Batılılaşmaktan Çekindi) ve Edward Cody'nin, *Washington Post*, 5 Şubat 1980 tarihli "Saudis, Shaken by Mosque Takeover, Tighten Enforcement of Islamic Law," ("Caminin İşgalinden Sarsılan Suudiler, İslam Hukuku Dayatmalarını Sıkılaştırıyor") makalelerinden alınmıştır. Karaborsadaki alkol fiyatları, Mackey'nin *The Saudis* (Suudiler) (s. 283) kitabından alıntılanmıştır. Şişelerin parçalanması, Walter S. Mossberg'in, Wall Street Journal, 20 Aralık 1979 tarihli "A Desert America Is Governed by Fear of Mideast Turmoil," ("Issız Amerika Ortadoğu'daki Karmaşanın Korkusuyla Yönetiliyor") makalesinden alıntılanmıştır.

Naif'in sakallı adamların yakalanmasına ilişkin sözü, kısmen *Arab News*, 10 Ocak 1980 tarihli "Naif Briefs Journalists on Renegades," (Naif Gazetecilere Hainler Hakkında Bilgi Verdi) haberinden, kısmen de Buchan'ın *House of Saud* kitabındaki bir bölümden (s. 514) alınmıştır.

Prens Türki'nin kardeşi ve onun gibi Kral Faysal'ın oğlu olan Prens Halid, Dubai merkezli *el-Arabiya* TV'sinde, Cüheyman'ın mirasına ilişkin yorumlarda bulunmuştur. Alıntı, kısmi olarak 20 Temmuz 2004'te El-Sharq el-Awsat gazetesinde yayınlanan deşifre metninden alıntılanmıştır. Aslen "Gizli" kategorisinde bulunan "Saudi Arabia: The Mecca Incident in Perspective" CIA bildirisi (MORI DocID123290) Kasım 1979'da yayınlanmıştır ve yazar tarafından Haber Alma Özgürlüğü Yasası uyarınca talep edilmiştir.

Larrabee'nin bildirisi "Soviet Intervention in Afghanistan" ("Afganistan'da Sovyet Müdahalesi") 31 Aralık 1979 tarihlidir. Aslen "Gizli" kategorisinde bulunan bildiri Carter Kitaplığı'ndadır.

OTUZ BİRİNCİ BÖLÜM

Bin Ladin'in Cüheyman hakkındaki kaydı, Peter Bergen'in *The Osama bin Laden I Know: An Oral History of al Qaeda's Leader* (Tanıdığım Usame Bin Ladin: el-Kaide Liderinin Sözlü Tarihi) (New York: Free Press, 2006, s.23) kitabından alıntılanmıştır. Orijinal olarak yayınlanan kayıt artık www.qal3ah.net web sitesinde engellenmiştir. Bergen ABD hükümeti tarafından temin edilen bir çeviriyi kullanmıştır.

Peşaver konuşması, Jason Burke'ün *Al Qaeda: The True Story of Radical Islam* (El-Kaide: Radikal İslamın Gerçek Hikayesi) (London: I. B. Tauris & Co., s. 58) kitabından alıntılanmıştır.

Bin Ladin'in Bin Baz hakkında söyledikleri, Nida'ul Islam dergisinin Ekim-Kasım 1996 sayısında yayınlanmış bir röportajdan alıntılanmıştır. Bu yazı, yazar tarafından www.fas.org/irp/world/para/docs/ladin.htm adresinden temin edilmiştir.

İslambuli'nin şehitliğin on sekiz aylık yolu hakkındaki açıklaması, Military Review'da (Temmuz-Ağustos 2004), Youssef H. Aboul-Enein tarafından anlatılan, "Islamic Militant Cells and Sadat's Assassination,"

("İslami Militan Hücreleri ve Sedat Suikastı") yazısındaki sorgulama metinlerinden alıntılanmıştır. İslambuli'nin, Cüheyman'ın yazılarını, kardeşinden almış olduğu bilgisi, Joseph Kechichian'ın "Islamic Revivalism and Change in Saudi Arabia" makalesinde belirtildiği haliyle Muhammed Heikal'ın *Autumn of Fury: The Assassination of Sadat* (Öfke Baharı: Sedat Suikastı) (New York: Random House, 1983, s. 247) kitabından alıntılanmıştır.

Makdisi, kendi kitabından, *Kawashef al jaliya fi kufr al dawla Saudiya* (Suudi Devleti'nin Kâfirliğinin Açık Kanıtları") (Minbar al Tawhid wal Jihad publishers, İnternet versiyonu, Hicri 1421) alıntılanmıştır. Makdisi'nin biyografisinin detayları, Mshari Zyedi'nin, 26 Temmuz 2005'de, el-Sharq el-Awsat'da yayınladığı "Abu Mohammed al Maqdisi: al-Zarqawi 'Spiritual Godfather,' " ("Ebu Muhammed el Makdisi: el-Zarkawi 'Ruhani Baba'") makalesinden alınmıştır.

Dizin

A

B

C

D

E

F

G

H

L

M

Ş

T

U

Ü

V

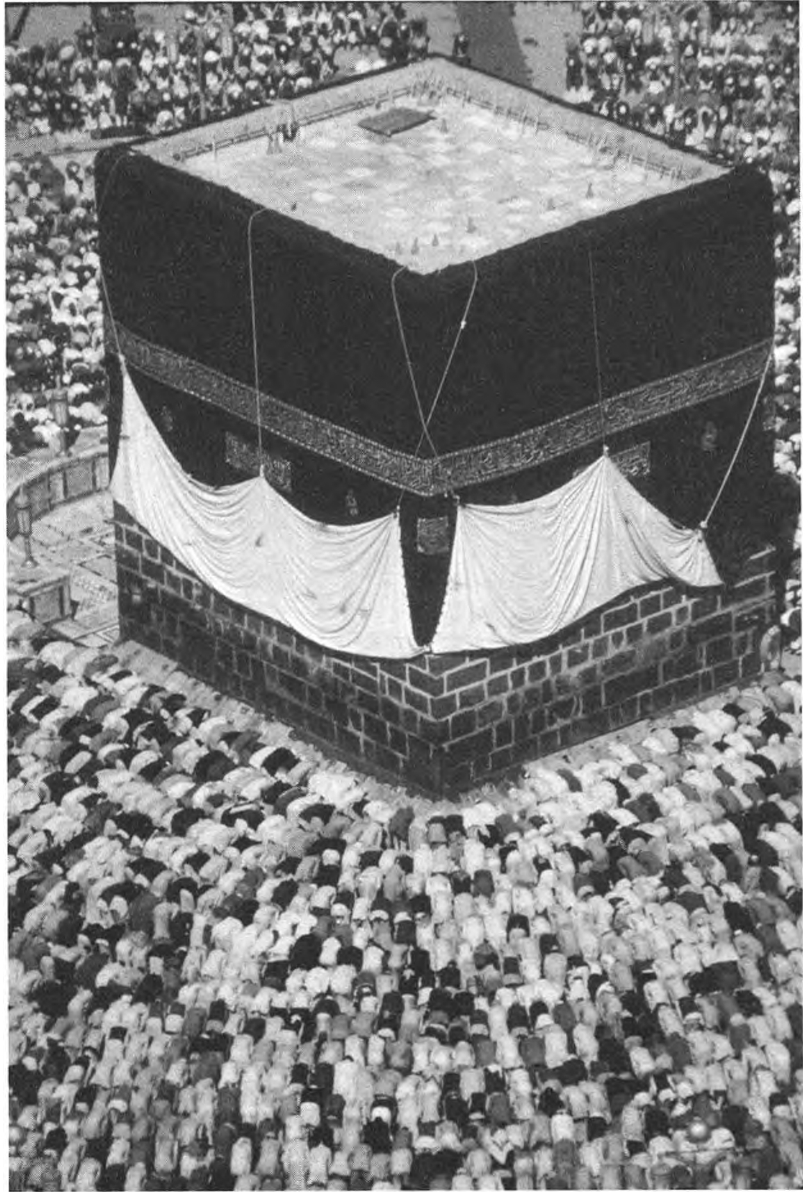
W

Y

Z

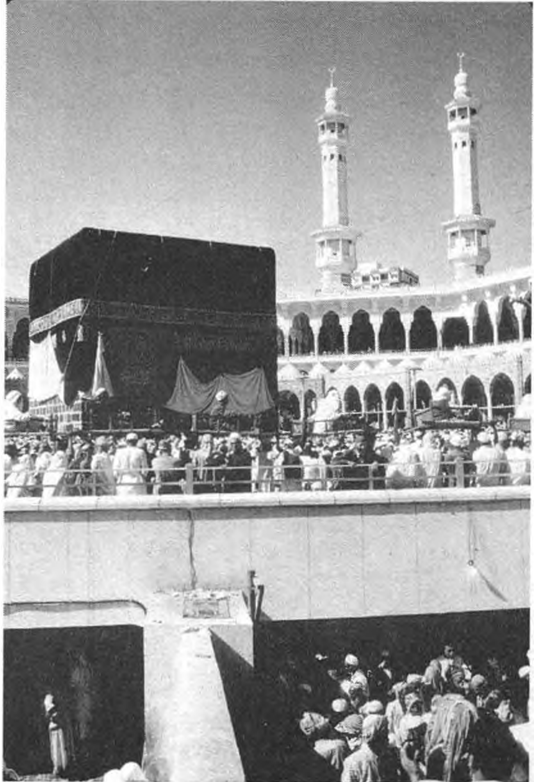
Mescid-i Haram'ın önündeki meydanda müminler. *(Abdullah Y. Al-Dobais/Saudi Aramco World/PADIA)*

Mescid-i Haram'ın avlusunda bulunan Kâbe'de namaz kılan müminler.
(Burnett H. Moody/Saudi Aramco World/PADIA)

Kâbe ortada, Merve-Sefa Geçidi de yapının uzak ucunda olmak üzere, Mekke Mescid-i Haram'ın 1979 yılından kuş bakışı görüntüsü.

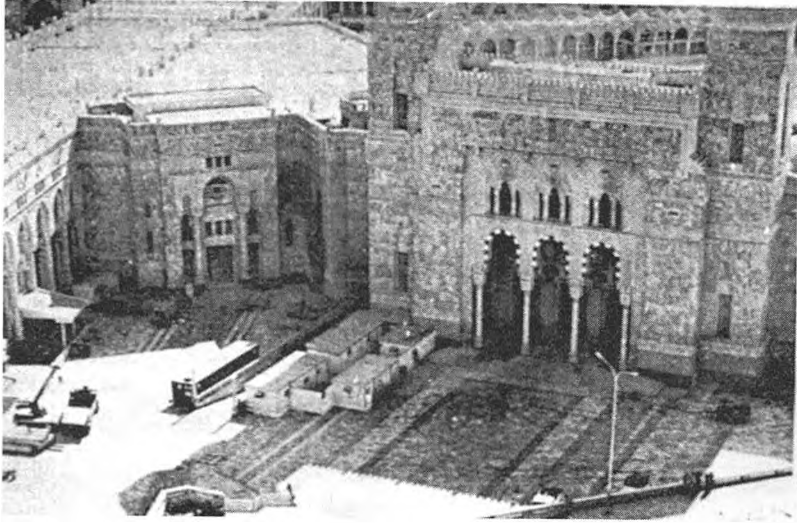
Önde Zem Zem kaynağı ve Kâbe'yi tavaf eden hacılar.

Mabede saldırı sırasında kıdemli Suudi prenslerce karargâh olarak kullanılan Mescid-i Haram yakınındaki Mekke Oteli.

Cüheyman'ın isyancıları tarafından atış noktaları olarak kullanılan minareler.
(S. M. Amin/Saudi Aramco World/PADIA)

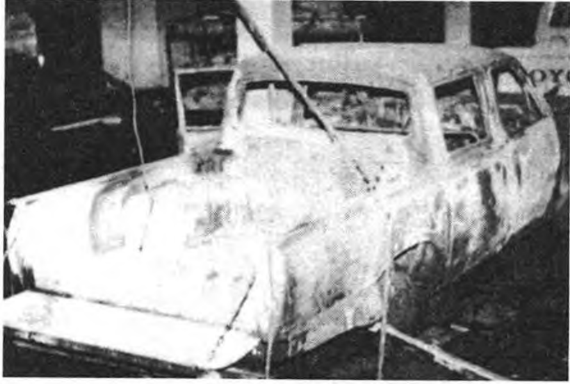

1979'daki ayaklanma sırasında Mekke Mescid-i Haram'ın Fetih Kapısı.

1970'lerin sonlarında, Suudi Arabistan'ın Doğu Bölgesi'ndeki Şii şehri Katif'ten iki görüntü. *(Tom Eigeland / Saudi Aramco World / PADIA)*

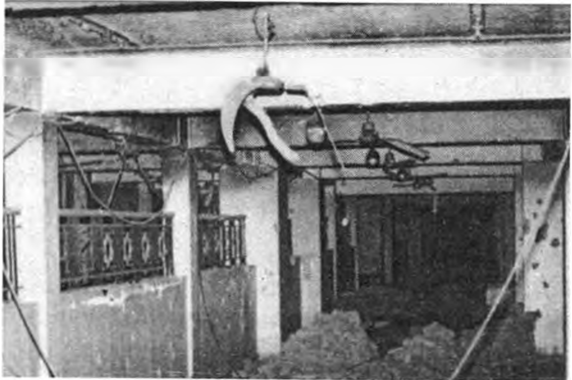

Kabu'ya gizlice silah ve mühimmat sokmak için kullanılan kamyonetler.

Ordunun Merve-Sefa Geçidi'ne saldırısı sırasında Mescid-i Haram'dan yükselen duman.

Mescid-i Haram'ın bodrumundaki, muharebe sırasında oluşan sıcaklıktan dolayı bükülen pervaneler.

21 Kasım 1979'daki saldırı sırasında yanan İslamabad'daki ABD elçiliği. *(Loyd Miller'ın izniyle.)*

İslamabad'daki ABD elçiliği üzerinde uçan fakat yardım sağlamayan Pakistan askeri helikopteri. *(Loyd Miller'ın izniyle.)*

Saldırı sırasında İslamabad'daki ABD elçiliğindeki isyancılar. *(Loyd Miller'ın izniyle.)*

Mekke'deki ayaklanma sırasında, Taif'deki Suudi yetkiliyle birlikte Fransız komandolar Ignace Wodecki, Christian Lambert ve Yüzbaşı Paul Barril (en sağdaki).

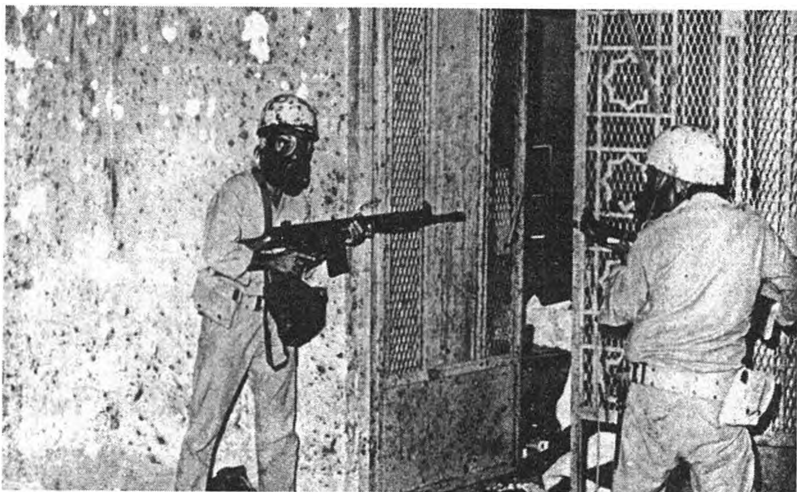
Cüheyman el-Uteybi, Mekke ayaklanmasının lideri.

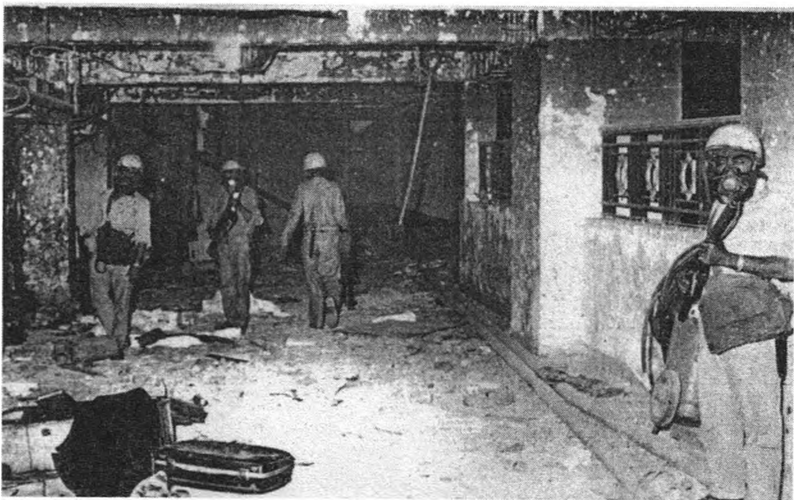
Suudi hükümetinin, Cüheyman'ın eniştesi ve Mekke Ayaklanması'nın sözde Mehdi'si Muhammed Abdullah olduğunu söylediği cesedin yakın çekimi.

Cüheyman'ın grubunun, Kabu'nun kurtarılmasının ardından tutuklanan üyeleri.

Suudi askerler, Mescid-i Haram'ın bodrumundaki Kabu'da, savaşın son saatlerinde.

Kabu'daki Suudi askerler.

Kabu'nun ele geçirilişinden kısa bir süre sonra Suudi bir asker isyancıların yiyecek stoklarından alınan bir sepet hurmayı gösteriyor.

İsyancılar bölgeden çıkarıldıktan kısa bir süre sonra Merve-Sefa Geçidi'nin Merve kısmındaki Suudi ordu yetkilileri.

Ulusal Güvenlik Danışmanı Zbigniew Brzezinski, Başkan Jimmy Carter ve Dışişleri Bakanı Cyrus Vance. *(Jimmy Carter Başkanlık Kitaplığı'nın izniyle)*

Büyükelçi West, Suudi Arabistan Kralı Halid'le izleyici karşısında. *(John Carl West Papers, South Carolina Political Collections, University of South Carolina)*

Büyükelçi John West ve Başkan Jimmy Carter. *(John Carl West Papers, South Carolina Political Collections, University of South Carolina)*

Prens Abdullah, (kitap yazıldığı sırada) Suudi Arabistan Kralı ve Ulusal Muhafızlar Komutanı. *(Hulton Archive/Getty Images)*

Prens Türki, 1979 yılında Suudi Arabistan Genel İstihbarat Müdürlüğü Başkanı. *(AP/Wide World Photos)*

Prens Sultan, Suudi Arabistan Savunma ve Havacılık Bakanı. *(AP/Wide World Photos)*

Veliaht Prens Fahd, 1979 yılında Suudi Arabistan'ın günlük yöneticisi.
(AP/Wide World Photos)

Prens Naif, Suudi Arabistan İçişleri Bakanı.
(AP/Wide World Photos)

Yaroslav Trofimov'a Övgüler

1979 KÂBE BASKINI

Washington Yakındoğu Politikaları Enstitüsü Kitap Ödülü Sahibi
Booksense Dikkate Değer Kitap Derecesi

"Yaroslav Trofimov, bu heyecanlı hikâyeyi muhteşem bir biçimde aktarmış... Okumaya başladıktan sonra kitabı elimden bırakamadım."
–Rajiv Chandrasekaran, *Imperial Life in Emerald City* kitabının yazarı

"Sürükleyici bir kitap... Suudi Arabistan'ın kirli çamaşırları, Kâbe Baskını'nda sonunda gün yüzüne çıkıyor."
–*Vancouver Sun*

"Trofimov, Mekke'deki olayları sürükleyici biçimde anlatırken, Amerika'nın bölgede nasıl bir askeri güç oluşturduğunu ve Suudi devletinin muhafazakâr din adamlarına nasıl ölümcül ve hatalı bir tavizde bulunarak El-Kaide'ye giden yolu etkin biçimde açtığını ustaca gözler önüne seriyor."
–*Sunday Times* (Londra)

"Sürükleyici ve aydınlatıcı bir kitap... Kâbe Baskını, araştırmacı gazeteciliğin bir mucizesidir. Trofimov'un oldukça sert, insanın kanını donduran anlatımı, detaylara ve tutarlılığa dair keskin bir dikkatle birlikte sunuluyor."
–*New Statesman*

"Kâbe Baskını, bana biraz, eski Sovyetler Birliği'nin en anlaşılmaz ve erişilmez yönlerine ışık tutan o cesur gazetecileri ve akademisyenleri hatırlattı. Trofimov, bize bu hikâyeyi sunmak için dünyanın en gizli tutulan rejimlerinden birinin sınırlarını aşarak şaşırtıcı derecede örtülü yazılı kaynaklara başvurmanın yanı sıra olaya karışan oldukça çok çeşitlilikte insana ulaşmış. Haber toplama sırasındaki maceralarını anlattığı kısa sonsöz bile kendi başına kitabın kıymetine bedel."
–*Washington Monthly*

"Ustalıkla araştırılmış, aydınlatıcı ve hiç şüphesiz, uluslararası öneme sahip bir kitap."

–*Herald* (Londra)

"Trofimov'un bu unutulmuş ayaklanma hikâyesi, adeta bir macera romanı gibi okunuyor ve yükselişi desteklenen ve meşrulaştırılan radikal Vahhabilik ile petrol sebebiyle kâfir Amerika'yla iş yapma ihtiyacı arasında sıkışan Suudi rejiminin çelişkilerine ustalıkla ışık tutuyor."

–*Scotland on Sunday*

"Kâbe Baskını, herkesin okuması gereken bir kitap... Suudi otoritelerin tarihten silmek için sürekli girişimleriyle daha da ilgi çekici bir hal alan bir konuya ışık tutmaktadır. Trofimov'un çok enteresan detayları ifşası ve merak uyandıran anlatısı birleşerek bir kere başladıktan sonra elinizden bırakmanın son derece zor olduğu bir başyapıta dönüşüyor."

–*The Daily Star*

"Yaroslav Trofimov sadece bir muhabir değil. En zor ve karmaşık bir dizi olaya, son derece insani bir içgüdü ve gerçek bir yazar dokunuşu katarak, mekân, kültür, riskler ve drama dair, özellikli ve canlı bir gerçeklik hissi yaratıyor. Trofimov'un nüanslarla dolu eseri, sonuna dek merak uyandırıyor ve temposunu hiç kaybetmiyor; hikâyeyi günümüze –ve hepimizin hayatına– bağlamayı da sakin ama gayet kararlı bir biçimde yapıyor."

–Rob Kurson, *Shadow Divers* kitabının yazarı

1979
KÂBE BASKINI
Kutsal Mekânda Ayaklanma

Yaroslav Trofimov

Wall Street Journal gazetesinin ödüllü dış haberler muhabiri ve Suudi Arabistan ve Ortadoğu uzmanı.

Washington Yakındoğu Politikaları Enstitüsü Kitap Ödülü
Booksense Dikkate Değer Kitap Derecesi

"Sürükleyici bir kitap... Suudi Arabistan'ın kirli çamaşırları, 1979 Kâbe Baskını'nda gün yüzüne çıkıyor."

–*Vancouver Sun*

"Trofimov, Mekke'deki olayları sürükleyici biçimde anlatırken, Amerika'nın bölgede nasıl bir askeri güç oluşturduğunu ve Suudi devletinin muhafazakâr din adamlarına nasıl ölümcül ve hatalı bir tavizde bulunarak El Kaide'ye giden yolu etkin biçimde açtığını ustaca gözler önüne seriyor."

–*Sunday Times*

"Sürükleyici ve aydınlatıcı bir kitap... Kâbe Baskını, araştırmacı gazeteciliğin bir mucizesidir. Trofimov'un oldukça sert, insanın kanını donduran anlatımı, detaylara ve tutarlılığa dair keskin bir dikkatle birlikte sunuluyor."

–*New Statesman*

ISBN 978-605-92800-2-0

@matbuatyayin
/matbuatyayin
Online Satış www.matbuat.com.tr

30.00₺